Ibn Qajjim El-Dżewzijje

Bolest i lijek

الداء والدواء

Prikladan odgovor za onoga ko traži djelotvoran lijek

الجواب الكافي
لمن سأل عن الدواء الشافي

Naslov originala:

ابن قيم الجوزية

الجواب الكافي لمن سأل عن الدواء الشافي – الداء والدواء

IBN QAJJIM EL-DŽEVZIJJE

BOLEST I LIJEK

PRIKLADAN ODGOVOR ZA ONOGA KO TRAŽI
DJELOTVORAN LIJEK

Preveo
Fahrudin SMAILOVIĆ

NOVI PAZAR, 2003

BIOGRAFIJA IMAMA IBN QAJJIMA EL-DŽEVZIJJE

Puno ime ovog imama, fekiha, mufessira i gramatičara je Ebu 'Abdillah, Šemsuddin Muhammed b. Ebi Bekr b. Ejjub b. Sa'd b. Hariz b. Mekki Zejnuddin ez-Zur'i, iz Damaska, hanbelija. Poznatiji je kao Ibn Qajjim el-Dževzijje.

Nadimak *Ibn Qajjim El-Dževzijje* dobio je po školi koju je osnovao Muhjiddin Ebu-l-Mehasin Jusuf b. 'Abdirrahman b. 'Ali b. 'Ubejdillah b. El-Dževzi, u kojoj je njegov otac radio kao upravnik.[1]

Njegovo rođenje

Rođen je 691. h. godine.

Njegov naučni pravac, moralne vrline i akida

Ibn Qajjim je imao hrabro srce i široko znanje. Dobro je poznavao nauku o moralu (*ahlaq*) i fikh prvih generacija muslimana[2]. Svoje fikhske (pravne) nazore je bazirao na hanbelijskom mezhebu. Bio je veliki protivnik novotarija u ibadetima. Davao je fetve. Toliko je bio vezan za Ibn Tejmijju da se nije protivio njegovim mišljenjima ni po čemu. Njegov otac je, kao što smo malo prije napomenuli, bio upravnik škole "El-Dževzijje", što je bio jedan od faktora njegovog bistrog uma, iskristalisane inteligencije i širokih nazora.

Ovi moralni ideali su od njega načinili velikog asketu (*zahida*) u pitanju ovosvjetskih blagodati. Bio je pobožan i privržen islamu. Pokazivao je veliko zanimanje za šeriat. U tefsiru nije imao premca. U usul-i dinu[3] je dostigao vrhunac. Što se tiče hadisa, njegovih značenja, odredaba i pravila koja se iz njega crpe, Ibn Qajjim

---

[1] Ibn Qajjim El-Dževzije bi u prijevodu značilo: Sin upravnika (škole) El-Dževzijje.

[2] Prvih generacija muslimana.

[3] Osnovama vjere – aqidi. – Prim. prev.

je u to polje ušao do detalja. Dostigao je visok stepen u fikhu[1], metodologiji fikha (*usul*) i arapskoj gramatici. Proučavao je arapski jezik, književnost i druge discipline. Poznavao je nauku o moralu, izreke sufija, njihove mudrosti i suptilnosti. U svim tadašnjim disciplinama je dostigao zavidan stepen.

Bio je posvećen ibadetu, namazu i učenju Kur'ana. Nije bio zavidan niti je koga mrzio. Neprestano se družio s knjigama i trudio se da ih sakupi što više. O tome najbolje govori podatak da su njegovi nasljednici dugo vremena prodavali njegove knjige, osim jednog dijela koji su ostavili za sebe.

Već smo rekli da je njegova metoda bila metoda selefi-saliha[2]... Takvo mu je bilo i vjerovanje (*akida*). Na početku svoje poeme "**Nunijja**" je rekao: "Mi ne poričemo osobine našeg Uzvišenog Gospodara. Radi toga nas mu'tezilije[3] i džehmije[4] nazivaju

---

[1] Šeriatsko pravo. – Prim. prev.

[2] Dobrih prethodnika iz prvih generacija islama.

[3] Osnivač ove frakcije je Vasil b. 'Ata'. On je u prisustvu Hasan El-Basrije, Allah mu se smilovao, kazao kako počinilac velikog grijeha nije potpuni vjernik niti potpuni nevjernik. Zbog toga ga je Hasan udaljio sa svog predavanja riječima *i'tezil*. Po tom izrazu Vasil i njegovi sljedbenici su dobili ime *mu'tezilije* (udaljeni).
Njihovo vjerovanje se sastoji od pet stvari: pravednost (*el-'adl*), obećanje i prijetnja (*el-va'du ve-l-ve'idu*), mjesto između dva mjesta (*el-menziletu bejne-e-menziletejni*), podsticanje na dobro i odvraćanje od zla (*el-emru bi-l-ma'rufi ve-n-nehju 'ani-l-munker*) i jednoboštvo (*tevhid*).
Ova frakcija se dijeli na više grupa. Po pitanju Allahovih imena i atributa, oni atribute potpuno negiraju, a priznaju imena lišavajući ih svakog smisla, kako ne bi Allaha opisali kao sličnog stvorenjima.

[4] Sljedbenici Džehma b. Safwana koji je umro u vrijeme tabi'ina. Smatraju da Allah nije uzeo Ibrahima za prijatelja i da nije govorio sa Musaom.
Vjeruju u prolaznost i stvorenost Allahovih imena. Za njih, ona su odvojena od Allaha; ona pripadaju Njegovom govoru, a govor je od- ⇨

mudžessede[1], mušebbihe[2] ili hašvijje[3]. Ako je tedžsim (zagovaranje da Allah ima tijelo) to što mi Njemu priznajemo svojstva, onda ja pripadam toj grupi". O Kur'anu je rekao: "To je objavljeni Allahov govor koji nije stvoren. Od Njega potiče i Njemu se vraća. Allah ga je iskreno izgovorio, Džibril ga je u cjelosti prenio i dostavio ga Muhammedu ﷺ putem objave. Tako su ajeti ﴿كهيعص﴾; ﴿حم﴾; ﴿عسق﴾; ﴿الر﴾; ﴿ق﴾; ﴿ن﴾ izravan Allahov govor. Ko kaže da je to djelo ljudi, taj je nevjernik i Allah će ga uvesti u Pakao. On je običavao govoriti da je Allah ﷻ iznad Svojeg neba, da boravi na 'Aršu, da bdije nad Svojim stvorenjima. U Njegovim stvorenjima nema ničega od Njegovog bića, niti u Njegovom biću ima nešto od stvorenja. Oni koji negiraju Allahova svojstva vrše izjednačavanje sa onim što ne postoji, što je najgnusnija laž; a davanje Allahu tijela je idolopoklonstvo onoga ko je pretjerao u opisivanju i procjenjivanju. Srce *muvehhida* – jednobošca je vezano za Onoga kome nema ništa slično, i Koji sve čuje i sve vidi.

Bilans ovog slijeđenja je bilo hapšenje zajedno sa njegovim šejhom Ibn Tejmijom u tvrđavi, nakon što je ponižen i što je nošen na devi i udaran bičevima. Nakon smrti Ibn Tejmije, Ibn Qajjim biva pušten. Maltretiran je još jednom radi svojih fetvi. Bio je hapšen i radi kritiziranja putovanja u posjetu Halilovoj džamiji. Davao je i druge fetve radi kojih je trpio mučenje, ali to mu je samo povećalo strpljenje, hrabrost i izdržljivost.

---

vojen od Njega. Ono što je odvojeno od njega to je stvoreno. Na taj način su zanijekali svojstva, postupke i imena Milostivog (V.: **'Amir 'Abdullah Falih, Mu'džem elfaz el-'aqida**, Obeikan, Rijad, 1997. g., str. 128).

[1] Oni koji zagovaraju da Allah ima tijelo. – Prim. prev.

[2] Oni koji porede Allaha sa nečim drugim. – Prim. prev.

[3] Ibn Qajjim hašvijjama smatra one koji smatraju da je Allah na nebesima iznad Svojih stvorenja i da je obavijen (od glagola *hašewe*) stvorenim stvarima (V.: **Mu'džem elfaz el-'aqida**, Obeikan, Rijad, 1997. g., str. 142)

Njegova djela:

1.	El-Idžtihadu we-t-taqlid,	١. الاجتهاد والتقليد.
2.	Idžtima'u-l-džujuši-l-islamijje,	٢. اجتماع الجيوش الإسلامية.
3.	Ahkamu ehli-z-zimme,	٣. أحكام أهل الذمة.
4.	I'lamu-l-muweqqi'ine 'an Rabbi-l-'alemin,	٤. إعلام الموقعين عن رب العالمين.
5.	Igasetu-l-lehfan fi hukmi talaqi-l-gadban,	٥. إغاثة اللهفان في حكم طلاق الغضبان.
6.	Igasetu-l-lehfan min mesajidi-š-šejtan,	٦. إغاثة اللهفان من مصايد الشيطان.
7.	Emsalu-l-Qur'an,	٧. أمثال القرآن.
8.	Beda'i'u-l-fewa'd,	٨. بدائع الفوائد.
9.	Butlanu-l-kimija min erbe'ine wedžha,	٩. بطلان الكيمياء من أربعين وجها.
10.	Bejanu-d-delili 'ala istignai-l-musabeqati 'ani-t-tahlil,	١٠. بيان الدليل على استغناء المسابقة عن التحليل.
11.	Et-tibjanu fi aqsami-l-Qur'an,	١١. التبيان في أقسام القرآن.
12.	Et-tahbiru lima jehillu we jahru-mu min libasi-l-harir,	١٢. التحبير لما يحل ويحرم من لباس الحرير.
13.	Et-tuhfetu-l-mekkijje,	١٣. التحفة المكية.
14.	Tuhfetu-l-wedud fi ahkami-l-mewlud,	١٤. تحفة الودود في أحكام المولود.
15.	Tefsiru-l-Fatiha,	١٥. تفسير الفاتحة.

16.	Tefsiru-l-Mu‘awwizetejni "tubi‘a min Beda'i‘i-l-fewa'id"	١٦. تفسير المعوذتين "طبع من بدائع الفوائد"
17.	Tefdilu Mekke ‘ala Medine,	١٧. تفضيل مكة على المدينة.
18.	Tehzib Muhtesari Suneni Ebi Dawud we idahu muškilatihi we-l-kelamu ‘ala ma fihi mine-l-ehadisi-l-ma‘lule.	١٨. تهذيب مختصر سنن أبي داود وإيضاح مشكلاته والكلام على ما فيه من الأحاديث المعلولة.
19.	Džela'u-l-efham fi-s-salati we-s-selami ‘ala hajri-l-enami,	١٩. جلاء الأفهام في الصلاة والسلام على خير الأنام.
20.	Džewabatu ‘abidi-s-sulban we enne ma hum ‘alejhi dinu-š-šejtan,	٢٠. جوابات عابدي الصلبان وأن ما هم عليه دين الشيطان.
21.	El-džewabu-l-kafi limen se'ele ‘ani-d-dewa'i-š-šafi,	٢١. الجواب الكافي لمن سأل عن الدواء الشافي.
22.	Hadi-l-erwah ila Biladi-l-efrah,	٢٢. حادي الأرواح إلى بلاد الأفراح.
23.	Hurmetu-s-sema‘,	٢٣. حرمة السماع.
24.	Hukmu igmami hilali ramadan,	٢٤. حكم إغمام هلال رمضان.
25.	Hukmu tariki-s-salah,	٢٥. حكم تارك الصلاة.
26.	Er-risaletu-l-halebijjeh fi-t-tariqati-l-muhammedijjeh,	٢٦. الرسالة الحلبية في الطريقة المحمدية.
27.	Ref‘u-t-tenzil,	٢٧. رفع التنزيل.
28.	Ref‘u-l-jedejni fi-s-salah,	٢٨. رفع اليدين في الصلاة.
29.	Er-ruh,	٢٩. الروح.

30.	Rewdatu-l-muhibbin we nuzhe-tu-l-muštaqin,	٣٠. روضة المحبين ونزهة المشتاقين.
31.	Zadu-l-musafirine ila menazili-s-su'ada' we hedji Hatemi-l-enbija',	٣١. زاد المسافرين إلى منازل السعداء في هدي خاتم الأنبياء.
32.	Zadu-l-me'ad fi hedji hajri-l-'ibad,	٣٢. زاد المعاد في هدي خير العباد.
33.	Es-sunnetu we-l-bid'ah,	٣٣. السنة والبدعة.
34.	Šerhu esma'i-l-Kitabi-l-'Aziz,	٣٤. شرح أسماء الكتاب العزيز.
35.	Šerhu-l-esma'i-l-husna,	٣٥. شرح الأسماء الحسنى.
36.	Šifa'u-l-'alil,	٣٦. شفاء العليل.
37.	Es-sabru wes-s-sekenu,	٣٧. الصبر والسكن.
38.	Es-siratu-l-musteqim fi ahkami ehli-l-džehim,	٣٨. الصراط المستقيم في أحكام أهل الجحيم.
39.	Es-sawa'iqu-l-munzele 'ala-l-džehmije we-l-mu'attile,	٣٩. الصواعق المنزلة على الجهمية والمعطلة.
40.	Et-ta'un,	٤٠. الطاعون.
41.	Tibbu-l-qulub,	٤١. طب القلوب.
42.	Et-turuqu-l-hukmijje fi-s-sijaseti-š-šer'ijje,	٤٢. الطرق الحكمية في السياسة الشرعية.
43.	Tariqu-l-hidžretejn we babu-s-se'adetejn,	٤٣. طريق الهجرتين وباب السعادتين.
44.	'Uddetu-s-sabirin we zehiretu-š-šakirin,	٤٤. عدة الصابرين وذخيرة الشاكرين.

45.	‘Aqdu muhkemi-l-enbija' bejne-l-kelimi-t-tajjibi we-l-‘ameli-s-salihi-l-merfu‘i ila Rabbi-s-sema'	٤٥. عقد محكم بين الكلم الطيب والعمل الصالح المرفوع إلى رب السماء.
46.	El-fethu-l-qudusi,	٤٦. الفتح القدسي.
47.	El-ferqu bejne-l-hulle we-l-mehabbe we munazaretu-l-halili liqawmih,	٤٧. الفرق بين الخلة والمحبة ومناظرة الخليل لقومه.
48.	El-furusijje el-muhammedijje,	٤٨. الفروسية المحمدية.
49.	Fadlu-l-‘ilm,	٤٩. فضل العلم.
50.	El-fewa'id,	٥٠. الفوائد.
51.	El-fewa'idu-l-mešuqatu ila ‘ulumi-l-Qur'an we ‘ilmi-l-bejan,	٥١. الفوائد المشوقة إلى علوم القرآن وعلم البيان.
52.	El-kafijetu-š-šafijetu fi-l-intisari lil-firqati-n-nadžijeti we hije-l-qasidetu-n-Nunijje fi-s-sunne,	٥٢. الكافية الشافية في الانتصار للفرقة الناجية وهي القصيدة النونية في السنة.
53.	El-kafijetu-š-šafijetu fi-n-nahv,	٥٣. الكافية الشافية في النحو.
54.	El-keba'ir,	٥٤. الكبائر.
55.	El-kelimu-t-tajjibu ve-l-‘amelu-s-salih,	٥٥. الكلم الطيب والعمل الصالح.
56.	Medaridžu-s-salikin,	٥٦. مدارج السالكين.
57.	El-mesa'ilu-t-tarablusijje,	٥٧. المسائل الطرابلسية.
58.	Me‘ani-l-edewati we-l-huruf,	٥٨. معاني الأدوات والحروف.
59.	Miftahu dari-s-se‘ade,	٥٩. مفتاح دار السعادة.
60.	El-menaru-l-munif fi-s-sahihi we-d-da‘if,	٦٠. المنار المنيف في الصحيح

		والضعيف.
61.	El-mehdi,	٦١.المهدي.
62.	El-muzehheb,	٦٢.المذهب.
63.	Naqdu-l-menqul we-l-mahki-l-mumejjezi bejne-l-merdudi we-l-maqbuli,	٦٣.نقد المنقول والمحك المميز بين المردود والمقبول.
64.	Nikahu-l-muharrem,	٦٤.نكاح المحرم.
65.	Nuru-l-mu'mini we hajatuhu,	٦٥.نور المؤمن وحياته.
66.	Hidajetu-l-hajara fi edžwibeti-l-jehudi we-n-nesara,	٦٦.هداية الحيارى في أجوبة اليهود والنصارى.
67.	El-wabilu-s-sajjibu mine-l-kelimi-t-tajjibi,	٦٧.الوابل الصيب من الكلم الطيب.

i druga djela

Smrt Ibn Qajjima

Ovaj veliki alim je na Ahiret preselio u noći 13. redžeba, u vrijeme jacijskog ezana, 751 g. h. u šezdesetoj godini.

Dženaza – namaz mu je klanjana sutradan poslije podne – namaza u Emevijskoj džamiji. Ogromna masa se bila okupila da klanja i prati njegovu dženazu. Prisustvovalo je mnogo značajnih ličnosti, sudija, alima i pobožnjaka iz viših i nižih društvenih krugova. Ljudi su se gurali kako bi nosili njegov tabut. Sahranjen je u Damasku, na greblju "Mala vrata" pored svoje majke (Allah im se smilovao).[1]

1 Ova biografija je, sa nekim odstupanjima, preuzeta iz slijedećih knjiga:
ذيل طبقات الحنابلة، ٢/٤٤٧-٤٥١؛ البداية والنهاية لابن كثير ١٤/٢٠٢-٢٠٥؛ الوافي بالوفيات

٢٧٠/٢ – ٢٧٢؛ شذرات الذهب ١٦٨/٦ – ١٧٠؛ الدرر الكامنة، ١٦٤/٣، ٢٢/٤٠، ٢٣؛ جلاء العيون في محاكمة الأحمدين للألوسي ص ٣٠؛ و ما بعدها. التقريب لفقه ابن القيم ١٩/١–٢٥٣ وإعلام الموقعين للمؤلف رحمه الله وأيضا النونية، ومفتاح دار السعادة وزاد المعاد.

Zejl tabeqat el-hanabile, 2/447-451; **El-bidaje we-n-nihaje**, Ibn Kesir, 14/202-205; **El-wafi bi-l-wefejat**, 2/270-272; **Šezeratu-z-zeheb**, 6/168-170; **Ed-dureru-l-kamine**, 3/164, 40/22-23; **Džela'u-l-'ajnejn fi muhakemeti-l-Ahmedejn**, Alusi, str. 30 i dalje; **Et-taqribu lifiqhi-bni-Qajjim**, 1/19-253; **I'lamu-l-muweqqi'ine**, Ibn Qajjim, **Nunijje**, Ibn Qajjim, **Miftahu Dari-s-se'ade** i **Zadu-l-Me'ad**.

Bolest i lijek

U IME ALLAHA, SVEMILOSNOG, SAMILOSNOG

- Od Njega pomoć tražimo

Šejh i imam, vrhunski alim i stručnjak, hafiz i kritičar Šemsuddin, otac 'Abdullaha, Muhammed, sin pobožnog šejha Ebu Bekr, poznatiji kao Ibn Qajjim el-Dževzije (neka je Allah zadovoljan njime) bio je upitan:

Šta poštovana ulema i vjerski velikani (Allah im se smilovao) kažu o čovjeku koji je doživio iskušenje koje će mu, po vlastitom saznanju, uništiti ovaj i budući svijet ukoliko potraje. Na svaki način je pokušao da to otkloni od sebe, ali ono se samo podgrijalo i pojačalo. Kako da se od toga oslobodi? Kako da tu pošast otkloni? Neka se Allah smiluje onome ko pomogne čovjeku u nevolji. Allah ﷻ je na pomoći čovjeku koji pomaže svog brata. Molim vas da nam izvolite dati mišljenje o ovome (Allah vam se smilovao).

Ispod ovog pitanja, naš učitelj (Allah mu se smilovao) piše:

ZA SVAKU BOLEST POSTOJI LIJEK

Hvala pripada Allahu...

U Buharijevom **Sahihu** je zabilježen hadis koji Ebu Hurejre prenosi od Božijeg Poslanika ﷺ, a koji glasi: "*Allah nije spustio bolest, a da za nju nije dao i lijek*".[1] Muslimov **Sahih** navodi hadis Džabira b. 'Abdullaha da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "*Za svaku bolest postoji lijek. Ako se upotrijebi pravi lijek, bolesti nestaje, uz Allahovu odredbu*".[2] Ahmed u svome **Musnedu** bilježi hadis u kojem Usame b. Šurejk prenosi da je Poslanik ﷺ rekao: "*Za svaku bolest Allah ﷻ je stvorio lijek. Taj lijek neki znaju, a neki ne znaju*"[3]. U

---

[1] **Buhari**: Knjiga o medicini, br. 5678; **Ibn Madže**: Knjiga o medicini, br. 3439.

[2] **Muslim**: Knjiga o miru, br. 2204; **Ebu Davud**: Knjiga o medicini, br. 3874.

[3] Ahmed: **Musned**, br. 17988.

drugoj verziji se kaže: "*Allah ﷻ je za svaku bolest spustio lijek i preventivu, osim za jednu". "Koja je to bolest?" – upitaše ashabi. "Starost", odgovori Božiji Poslanik ﷺ*.[1] Tirmizi kaže da je ovo vjerodostojan hadis.

Ovo se tiče bolesti srca, duše i tijela, te na liječenje tih bolesti. Božiji Poslanik ﷺ je neznanje nazvao bolešću, a znanje je učinio lijekom za tu bolest.

LIJEK ZA NEZNANJE JE PITANJE

Ebu Davud u svojim **Sunenima** bilježi hadis u kojem Džabir b. 'Abdullah kaže: "*Prilikom jednog našeg putovanja, jednog od nas pogodi kamen u glavu i napravi mu posjekotinu. Nakon spavanja je doživio poluciju (pustio sjeme). Upitao je svoje saputnike da li može uzeti tejemmum, a oni mu rekoše da ne može koristiti tu olakšicu zato što mu je voda dostupna. On se okupa i ubrzo nakon toga umrije. Kada dođosmo Božijem Poslaniku ﷺ, obavijestismo ga o tome, a on reče: "Ubili su ga, Allah ih ubio. Zašto nisu pitali kada ne znaju? Doista je pitanje lijek za neznanje. Dovoljno mu je bilo da uzme tejemmum, ili da na svoju ranu privije zavoj, zatim to mjesto potare mokrom rukom i opere ostali dio tijela*".[2] Ovim nam Poslanik ﷺ ukazuje da je neznanje bolest, a da je njegov lijek pitanje.

---

[1] **Ebu Davud**: Knjiga o medicini, br. 3855; **Tirmizi**: Knjiga o medicini, br. 2038; **Ibn Madže**: Knjiga o medicini, br. 3436.

[2] **Ebu Davud**: Knjiga o čistoći, br. 336. Ovaj hadis je hasen sve do rečenice: "Dovoljno mu je bilo...", koja je slaba i u velikoj mjeri munker (oprečna sahih – predajama.) V.: Albani: **Irva' el-galil fi tehridži ehadisi menari-s-sebil**, br. 105.

KUR'AN JE LIJEK

Allah ﷻ nam u Svojoj uzvišenoj Knjizi govori da je Kur'an lijek:

﴿وَلَوْ جَعَلْنَاهُ قُرْآنًا أَعْجَمِيًّا لَّقَالُوا لَوْلَا فُصِّلَتْ آيَاتُهُ أَأَعْجَمِيٌّ وَعَرَبِيٌّ قُلْ هُوَ لِلَّذِينَ آمَنُوا هُدًى وَشِفَاءٌ﴾

"A da Kur'an objavljujemo na tuđem jeziku, oni bi sigurno rekli: 'Trebalo je da su mu ajeti razumljivi. Zar jezik tuđ, a onaj kome se objavljuje Arap?' – Reci: 'On je vjernicima uputstvo i lijek..." (Fussilet, 44).

﴿وَنُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ﴾

"Mi objavljujemo u Kur'anu ono što je lijek i milost vjernicima..." (Isra', 82).

Kur'an je, prema tome, lijek za srca od bolesti neznanja, sumnje i šubhe. Uzvišeni nije spustio ništa što djelotvornije liječi i uspješnije uklanja bolesti od Kur'ana.

U dva **Sahiha** se navodi hadis Ebu Se'ida: "*Jedna grupa ashaba Poslanika ﷺ je bila na putu. Naišli su na jedno arapsko pleme i tražili da ih ugoste, ali ovi odbiše da im pruže gostoprimstvo. Ubrzo zatim poglavara tog plemena ujede zmija. Na svaki način su mu pokušavali pomoći, ali im ništa nije uspjevalo. Neki od njih rekoše: 'Upitajmo one ljude što su tražili da ih ugostimo, možda nam oni mogu pomoći.' Dođoše do njih i upitaše ih: 'O, narode, našeg poglavara je ujela zmija! Pokušavali smo mu na svaki način pomoći, ali nam ništa nije pomoglo. Zna li neko od vas kako da mu pomognemo?' Jedan reče: 'Da, tako mi Allaha, ja znam učiti rukju'[1]. Ali, tako mi Allaha, mi smo tražili da nas ugostite, ali vi ste to odbili. Neću mu učiti rukju sve dok nam nešto ne date'. Dogovoriše se da to bude*

---

[1] Liječenje učenjem Kur'ana.

stado ovaca. Potom on poče pljuckati i učiti ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ *- "**Hvala Allahu, Gospodaru svjetova**"*[1]. *Ovaj kao da se odriješio od užeta. Poče hodati bez ikakvih smetnji. Tada im dadoše platu oko koje su se dogovorili. Neko od njih reče: 'Podijelimo (ovo stado)!' 'Nemojte, rekoše ostali, dok ne dođemo Poslaniku ﷺ i spomenemo mu ovo što se desilo. On će nam kazati šta da radimo'. Otiđoše Božijem Poslaniku ﷺ i sve mu ispričaše. On reče: 'Otkud znate da je to rukja?', pa nastavi: 'Podijelite to što ste dobili i dajte meni jedan dio', nakon čega se nasmija".*[2] Ovaj lijek je, kao što smo vidjeli, uticao na bolest i uklonio je kao da je nikada nije bilo. Ovo je najlakši i najjednostavniji način liječenja. Kada bi se sura El-Fatiha na pravi način koristila u liječenju, vidjeli bismo nevjerovatne rezultate. Mene je tokom boravka u Mekki dug period mučila bolest koju nijedan doktor nije mogao izliječiti. Kada sam počeo sam sebe liječiti Fatihom, uočio sam nevjerovatne rezultate. To sam preporučivao svakome ko se žali na bolove i većina njih se za kratko vrijeme liječila.

Međutim, moramo voditi računa o jednoj stvari, a to je da ove dove i ajeti kojima se vrši liječenje i rukja, uprkos tome što same po sebi liječe, zahtijevaju dobru prijemčivost kod pacijenta i čvrstu volju kod liječnika. Kada rezultati liječenja izostanu, to je znak da učač nije bio dovoljno utjecajan, da je pacijent imun na učenje ili da neki faktor sprječava djelovanje lijeka. To se dešava i sa običnim lijekovima. Lijek nekada ne djeluje uslijed odbijanja tijela pacijenta da primi tu materiju, a nekada uslijed snažnog faktora koji sprječava djelovanje. Djelotvornost određenog lijeka zavisi od stepena prihvaćanja samog tog lijeka od strane tijela. To se dešava i sa srcem kada potpuno primi rukju i učenje Kur'ana, od strane liječnika snažne volje koji čvrsto namjerava da ukloni bolest.

---

1 Tj. Fatihu. Ova sura nosi i slijedeća imena: Fatiha (pristup) Knjige, Hamd (zahvala, Elham), Elhamdu lillahi Rabbi-l-'alemin, Ruqje, Majka (glava) Knjige, itd... - Prim. ur.

2 **Buhari**: Knjiga o iznajmljivanju, br. 2276, a drugim riječima u Knjizi o medicini, br. 5736, 5737; **Muslim**: Knjiga o miru, br. 2201.

DOVA UKLANJA NEDAĆE

Isti slučaj je i sa dovom; to je najbolji način za uklanjanje nedaća i ostvarivanje ciljeva. Nekada rezultati dove izostaju, i to iz više razloga: zbog slabosti onoga ko čini dovu; zbog toga što Allah iz određenog razloga ne odobrava da se ta želja ostvari; zbog slabosti srca i nedostatka koncentracije u vrijeme dove, kada ono liči na hlabav luk iz kojeg strijela slabo leti; ili zbog neke druge prepreke – zabranjene hrane, naslaga[1] grijeha na srcu; utapanja u nemarnosti, zaborav i besposlice. O ovome govori hadis koji Hakim bilježi u svom **Mustedreku**, a Ebu Hurejre prenosi od Božijeg Poslanika ﷺ koji kaže: "*Činite dovu Allahu uvjereni da će ona biti primljena i znajte da Allah ne prihvata dovu od nemarnog i nesmotrenog srca*".[2] Dova je ovdje uspješan lijek za uklanjanje bolesti. Nemarnost srca prema Allahu anulira njeno djelovanje. Isto tako, zabranjena hrana anulira ovo djelovanje. Božiji Poslanik ﷺ kaže: "*O, ljudi, znajte da je Allah lijep i da prihvata samo lijepo. On je naredio vjernicima ono što je naredio poslanicima:* ﴿يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ﴾ - "***O, poslanici, dozvoljenim i lijepim jelima se hranite i dobra djela činite, jer Ja dobro znam što vi radite!*** *" (El-Mu'minun, 51);* ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِن طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ﴾ - ***O, vjernici, jedite ukusna jela koja smo vam podarili...***

---

[1] Jedan učenjak je o naslagama grijeha rekao da je to činjenje grijeha preko grijeha, tako da srce oslijepi i umre. O tome govori hadis Ebu Hurejrea u kojem Božiji Poslanik ﷺ kaže: "Kada čovjek počini grijeh, na njegovom srcu se pojavi crna tačka. Ako se okane toga i pokaje, srce će mu se očistiti. Ali, ako ustraje u činjenju grijeha, te crne tačke će se umnožiti tako da će mu cijelo srce prekriti. To je naslaga na srcu o kojoj se govori u ajetu: ﴿كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِم مَّا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾ - "A nije tako! Ono što su radili prekrilo je srca njihova..." (El-Mutaffifun, 14.) Hadis bilježi **Tirmizi**, br. 3334, kao hasen. V.: **Sahih el-Džami'**, br. 1670.

[2] **Tirmizi**: Knjiga o dovama, br. 3479; **Hakim**: Knjiga o dovi i..., br. 1817. Ovo je hasen hadis.

(El-Beqare, 172). Zatim je spomenuo raščupanog i prašnjavog čovjeka koji je već dugo vremena proveo na putu i koji je digao ruke k nebu govoreći: 'Gospodaru moj', a hrana mu je haram, piće haram, odjeća haram, a to čime se nahranio na nedozvoljen način je stekao. Kako tom čovjeku može biti uslišena dova?"[1] 'Abdullah b. Ahmed u **Knjizi o zuhdu** koju je njegov otac napisao navodi kako je Izraelićane bila snašla nevolja i oni su se molili za olakšanje. Tada Allah ﷻ objavi njihovom poslaniku: "Kako možete izlaziti na livade prljavih tijela dižući ruke sa kojih curi krv i koje ste ispunili haramima? Sada, kada je Moja srdžba prema vama kulminirala, samo se možete udaljavati od Mene". Ebu Zerr je kazao: "Dovi je dobročinstvo potrebno kao hrani so".

DOVA JE NAJDJELOTVORNIJI LIJEK

Dova je najbolji lijek. Ona uklanja, liječi i suzbija nevolje. Sprječava pojavu problema, uklanja ih i olakšava kada se već dese. Ona je oružje vjernika, kao što Hakim u svome **Mustedreku** prenosi od 'Alije b. Ebi Taliba ﵁ da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "*Dova je oružje vjernika, okosnica vjere i svjetlo nebesa i Zemlje*".[2]

Odnos snaga dove i nevolja (iskušenja)

Ovaj odnos ima tri mogućnosti:

1. da dova bude jača od nevolje i da je odbije.
2. da bude slabija od nevolje uslijed čega će nevolja ojačati i potpuno savladati čovjeka. Međutim, ova dova ponekad može ublažiti nevolje iako je sama po sebi slaba.
3. da borba između njih bude neriješena. Hakim u svome **Mustedreku** navodi hadis 'Aiše koja prenosi da je Božiji Poslanik ﷺ

[1] **Muslim**: Knjiga o zekjatu, br. 1051; **Tirmizi**, Knjiga o tumačenju Kur'ana, br. 2989.

[2] **Hakim**: Knjiga o dovi i ..., br. 1812. Ovo je apokrifan hadis (v.: **Silsile el-ehadis ed-da'ife**, br. 179.

rekao: "*Ne može se opreznošću spriječiti ono što je suđeno. Dova pomaže u onome što se dogodilo i u onome što se nije dogodilo. Nesreća nekada dođe, a dova je dočeka i uhvati se s njom ukoštac do Sudnjeg dana*". *Na ovo ukazuje i hadis koji Ibn 'Umer prenosi od Poslanika ﷺ "Dova pomaže kod stvari koje se nisu desile, ili koje su se desile. Zato, Allahovi robovi, čest budite u dovi*".[1] *Sevban prenosi hadis u kome Božiji Poslanik ﷺ kaže: "Kader ne može promijeniti ništa osim dove. Život može produžiti samo dobročinstvo. Čovjek može izgubiti nafaku (rizk) zbog grijeha koje počini*".[2]

Upornost u dovi

Jedan od najboljih lijekova je upornost u dovi. Ibn Madže u svojim **Sunenima** bilježi hadis Ebu Hurejrea da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "*Ko ne moli Allaha, On je ljut na njega*"[3]. **Mustedrek** navodi hadis Enesa koji glasi: "*Nemojte posustajati u dovi. Od toga niko nije propao*"[4]. Evza'i putem Zuhrija navodi hadis 'Aiše (radijallahu 'anha) da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "*Allah zaista voli uporne u dovi*"[5]. U Imam-i Ahmedovoj knjizi **Zuhd** se navodi Qatadeova predaja da je Meverreq rekao: "Meni vjernik liči na brodolomnika koji se drži za parče drveta i moli: 'Gospodaru moj, Gospodaru moj', u nadi da će ga Uzvišeni Allah spasiti".

---

1 **Hakim**: Knjiga o dovi i ..., br. 1815. Hadis je hasen. V.: **Sahih el-džami'**, br. 3409.

2 **Hakim**: Knjiga o dovi i ..., br. 1814; **Ibn Madže**: Knjiga o iskušenjima, br. 4022. Hadis je hasen, osim dijela: "Čovjek može..." (V.: Albani: **Es-Silsile es-sahiha**, br. 154 i **Tahridž Tahavijine Aqide**, br. 92, **Miškatu-l-mesabih**, br. 4925.)

3 **Ibn Madže**: Knjiga o dovi, br. 1814.

4 **Hakim**: Knjiga o dovi i ..., br. 1818. Ovo je veoma slab hadis. (V.: **Silsile el-ehadis ed-da'ife**, br. 843.)

5 Hadis navodi 'Uqajli u knjizi **Du'afa'**, br. 467. Ovo je lažan hadis. (V.: **Silsile el-ehadis ed-da'ife**, br. 637.)

Prepreke dovi

Jedna od stvari koje negativno utiču na realizaciju dove jeste nestrpljivost čovjeka u očekivanju uslišenja, tako da on izgubi nadu i prestane se moliti. Ovo je nalik na čovjeka koji posije biljku ili zasadi drvo. On to njeguje i zalijeva, ali, pošto ono sporo raste i razvija se, on gubi strpljenje i ostavlja ga. Buhari bilježi hadis Ebu Hurejrea da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "*Dova će vam biti primljena, ukoliko ne prenaglite i kažete: 'Ja sam molio, ali mi nije uslišano*'"[1]. Muslim u svom **Sahihu** bilježi njegov hadis: "*Čovjeku će dova biti uslišana ukoliko ne traži nešto zabranjeno, kidanje rodbinskih veza i ako ne prenagljuje". Ashabi upitaše: "Kako se može prenagliti u dovi, Božiji Poslaniče?" "Prenagljenost je kada čovjek kaže: 'Molio sam se i molio, ali nije bilo rezultata', pa se nakon toga okane dove i izgubi nadu*".[2] Ahmed u svome **Musnedu** bilježi hadis Enesa da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "*Vjernik će biti dobro sve dok ne prenagli*". "*Kako može prenagliti, Božiji Poslaniče?*", *upitaše ashabi*. "*Prenaglit će ako kaže: 'Činio sam dovu i molio se, ali mi nije uslišana*'".[3]

Vrijeme kada se dove primaju

Stvari radi kojih dova, uz Božiju pomoć, biva primljena:

- prisustvo srca (prisebnost) pri učenju;
- potpuna koncentracija na ono što se traži;
- učenje u jednom od šest vremena kada se dove primaju (posljednja trećina noći; prilikom učenja ezana; između e-

[1] **Buhari**: Knjiga o dovama, br. 6340; **Muslim**: Knjiga o zikru i dovama, br. 2735.

[2] **Muslim**: Knjiga o zikru i dovi, br. 2735.

[3] Ahmed: **Musned**, br. 12596, 12786. U senedu ovog hadisa se nalazi Ebu Hilal er-Rasibi koji je pouzdan (*siqa*), mada je ulema podvojena o tom pitanju. Ostali prenosioci Ahmedovog i Ebu Ja'linog rivajeta su zastupljeni u **Sahihu**. Isto tako, slične predaje postoje u dva **Sahiha**.

zana i ikameta; iza dnevnih namaza; prilikom uspinjanja imama na minber pred džumu namaz pa dok se ne završi s klanjanjem i posljednji momenti iza ikindije – namaza tog dana);

- skrušenost u srcu;
- poniznost pred Gospodarem, blagost, strahopoštovanje;
- kada se vjernik okrene prema Kibli;
- dizanje ruku Allahu;
- počinjanje sa hamdom – hvalom i zahvalom Allahu;
- salavat (blagoslov) na Muhammeda, Njegovog roba i Poslanika ﷺ;
- prije same želje se treba pokajati i tražiti oprost, a potom se obratiti Allahu;
- dovu treba uporno i neumorno učiti, na lijep i laskav način;
- obraćati se s nadom i strahom;
- pozivati se na Njegova uzvišena imena i sifate (atribute);
- prije dove milostinju udijeliti;
- truditi se da se uče dove za koje je Poslanik ﷺ rekao da će biti primljene i koje sadrže najveće Allahovo ime.

Ove dove su sadržane u hadiskim zbirkama, a navest ćemo neke:

- U **Sunenima** i Ibn Hibbanovom **Sahihu** se navodi hadis 'Abdullaha b. Burejdea koji preko svoga oca prenosi da je Božiji Poslanik ﷺ čuo jednog čovjeka kako govori: "*Gospodaru moj, ja zaista svjedočim da si Ti (jedini) Bog osim koga drugog Boga nema; Jedan, Koji je utočiste svemu, Koji nije rodio i rođen nije i Kome ništa ravno nije*", *pa reče:* "*Ovaj čovjek je započeo dovu imenom zbog kojeg se želje ostvaruju i dove primaju*". *U jednoj verziji se kaže:* "*Započeo si dovu najvećim Allahovim imenom*".[1]

[1] **Ebu Davud**: Knjiga o namazu, br. 1493; **Tirmizi**: Knjiga o dovama, br. 3475; **Ibn Madže**: Knjiga o dovi, br. 3857; Ahmed: **Musned**, br. 22443, 22456, 22532. Ovaj hadis je sahih. (V.: **Sahih Suneni-t-Tirmizi**, br. 2763.)

- U **Sunenima** i kod Ibn Hibbana nalazimo hadis Enesa b. Malika kako je jedne prilike sjedio sa Poslanikom ﷺ u blizini čovjeka koji je klanjao. Nakon namaza, taj čovjek poče učiti dovu: "Gospodaru moj, Tebi pripada sva hvala! Nema Boga osim Tebe! Ti se o svemu brineš; stvorio si nebesa i Zemlju, Uzvišeni i Plemeniti Gospodaru, upravitelju svega postojećeg..." Na to Božiji Poslanik ﷺ reče: "*Ovaj čovjek se Allahu obratio Njegovim velikim imenom zbog kojeg se želje ostvaruju i dove primaju*".[1] Ova dva hadisa Ahmed prenosi u njegovom **Musnedu**.
- Tirmizi u svome **Džami'u** bilježi hadis Esme, kćerke Jezida, da je Poslanik ﷺ rekao: "*Allahova najveća imena se nalaze u ajetima:* ﴿وَإِلَٰهُكُمْ إِلَٰهٌ وَاحِدٌ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَٰنُ الرَّحِيمُ﴾ - '*A vaš Bog – jedan je Bog! Nema Boga osim Njega, Milostivog, Samilosnog!*'; ﴿الم * اللَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ﴾ - '*Elif–lam–mim. Allah je – nema Boga osim Njega - Živi i Vječni!*' *(Ali 'Imran, 1, 2)*"[2]. Tirmizi tvrdi da je ovo vjerodostojan hadis.
- Ahmedov **Musned** i Hakimov **Mustedrek** navode hadis Ebu Hurejrea, Enesa b. Malika i Rebi'a b. 'Amira u kojem Poslanik ﷺ kaže: "*Ne razdvajajte se od riječi: 'Ja ze-l-dželali ve-l-ikram' (Veličanstveni i Plemeniti /Allahu/).*[3]
- Tirmizi u svom **Džami'u** prenosi hadis Ebu Hurejrea da je Poslanik ﷺ "*u teškim trenucima podizao glavu prema nebu, a*

---

1 **Nesai**: Knjiga o sehvu (zaboravu), br. 1300; **Ebu Davud**: Knjiga o namazu, br. 1495; **Tirmizi**: Knjiga o dovama, br. 3544; Ahmed: **Musned**, br. 13158. Ovaj hadis je sahih (V.: **Sahih Suneni-t-Tirmizi**, br. 2763.)

2 **Tirmizi**: Knjiga o dovama, br. 3478; **Ebu Davud**: Knjiga o namazu, br. 1496; **Ibn Madže**: Knjiga o dovi, br. 3855. Hadis je sahih. (V.: **Sahih Suneni-t-Tirmizi**, br. 2764.)

3 **Tirmizi**: Knjiga o dovama, br. 3524, 3525 putem Enesa; zatim Ahmed: **Musned**, br. 17143; Hakim: Knjiga o dovi..., br. 1836 putem Rebi'a. Hadis je sahih. (V.: Es-Silsile es-sahiha, br. 1536.)

kada bi učio dovu, govorio bi: 'Ja Hajju, ja Qajjumu!' (O, Živi, o, Vječni)".[1]

- Ista zbirka bilježi hadis Enesa b. Malika da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "*Allahova najveća imena se nalaze u tri kur'anske sure: El-Beqare, Ali 'Imran i Ta ha*"[2]. Qasim zatim reče: "Tražili smo ovaj ajet, pa nađosmo da je to: ﴿الْحَيُّ الْقَيُّومُ﴾[3].
- Tirmizi u **Džami'u** i Hakim u **Mustedreku** bilježe hadis Sa'd b. Ebi Veqqasa koji prenosi da je Poslanik ﷺ rekao: "*Dova Zennuna koju je učio u utrobi kita je bila:* ﴿لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنتُ مِنَ الظَّالِمِينَ﴾ - ***'Nema Boga, osim Tebe, hvaljen neka si! A ja sam se zaista ogriješio prema sebi!' (El-Enbija', 87)****. Kad god musliman prouči ovu dovu, Allah* ﷻ *će mu to što traži omogućiti*".[4] Tirmizi kaže da je ovo sahih hadis.
- Hakim u **Mustedreku** također bilježi Sa'dov hadis da je Poslanik ﷺ rekao: "*Hoćete li da vam kažem dovu kojom Allah* ﷻ *uklanja nedaće od vjernika? To je Zennunova dova*".[5]
- U istoj knjizi se navodi hadis kako je ovaj ravija čuo Poslanika ﷺ kako govori: "*Hoćete li da vam kažem koje je najveće Allahovo ime? Junusova dova". Neki čovjek upita: "Božiji Poslaniče, je li to isključivo Junusova dova?" "Zar nisi čuo Allahove riječi:* ﴿فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْغَمِّ وَكَذَلِكَ نُنجِي الْمُؤْمِنِينَ﴾ - ***"Odazvasmo i tegobe ga spasismo; eto, tako Mi spašavamo vjernike" (El-Enbija', 88)****. Kada musliman u bolesti ovu do-*

---

[1] **Tirmizi**: Knjiga o dovama, br. 3436. Ovo je veoma slab hadis (V.: **Da'if Sunen Et-Tirmizi**, br. 679.)

[2] Ibn Madže: **Sunen**, br. 3856, Hakim: **Mustedrek**: Knjiga o dovama, br. 1861. Hadis je hasen. (V.: **Es-Silsile es-sahiha**, br. 746.)

[3] Živi i Vječni.

[4] **Tirmizi**: Knjiga o dovama, br. 3505; Hakim: Knjiga o dovi..., br. 1862. Hadis je sahih. (V.: **Sahih Sunen Et-Tirmizi**, br. 2785.)

[5] **Hakim**: Knjiga o dovi..., br. 1864. V.: **Es-Silsile es-sahiha**, br. 1744.

vu četrdeset puta prouči, pa umre, imat će nagradu šehida. A ako ozdravi, grijesi će mu biti izbrisani".[1]

- Dva **Sahiha** bilježe hadis Ibn 'Abbasa da je Božiji Poslanik ﷺ u teškim situacijama govorio: "*Nema drugog Boga osim Allaha, Uzvišenog, Blagog! Nema drugog Boga osim Allaha, Gospodara uzvišenog 'Arša! Nema drugog Boga osim Allaha, Gospodara zemlje i plemenitog 'Arša".*[2]
- Ahmedov **Musned** bilježi hadis 'Alije b. Ebi Taliba: "*Božiji Poslanik* ﷺ *me je naučio da u teškim situacijama izgovaram: "Nema drugog Boga osim Allaha, Blagog, Plemenitog! Hvaljen neka je i uzvišen Allah, Gospodar 'Arša uzvišenog! Hvala Allahu, Gospodaru svjetova!"*[3]
- U **Musnedu** se također navodi hadis Ibn Mes'uda u kome Božiji Poslanik ﷺ kaže: "*Kada vas obuzme briga i tuga, pa proučite dovu: 'Gospodaru, ja sam Tvoj rob, sin Tvog roba i Tvoje ropkinje. Moj život je u Tvojoj ruci; Tvoj sud je za mene pravedan – molim te, Allahu, svakim Tvojim imenom kojim Si Sebe nazvao, kojem Si nekog Svog roba naučio, u Svojoj Knjizi objavio ili nedokučivim ostavio – da Kur'anom obraduješ moje srce, osvijetliš mi srce, otkloniš mi brigu i razbiješ tugu' — Allah će otkloniti tu brigu i tugu te će na to mjesto staviti radost*". "*Božji Poslaniče – upitaše – treba li da*

---

[1] **Hakim**: Knjiga o dovi..., br. 1865. Sened ovog hadisa je slab zbog 'Amra b. Bekr b. Temim es-Seksekija za koga Hafiz ibn Hadžer u **Taqribu** kaže da se njegove predaje ne prihvataju (br. 4993).

[2] **Buhari**: Knjiga o dovama, br. 6346; **Muslim**: Knjiga o zikru i dovi, br. 2730. Ova dova na arapskom glasi:
لا إله إلا الله العظيم الحليم، لا إله إلا الله رب العرش العظيم، لا إله إلا الله رب السماوات ورب الأرض رب العرش الكريم.

[3] Ahmed: **Musned**, br. 703; Hakim: **Mustedrek**, Knjiga o dovi..., br. 1873. Sened ovog hadisa je sahih. (V. **Musned** u izdanju Ahmed Šakira, br. 701.) Ova dova na arapskom glasi:
لا إله إلا الله الحليم الكريم. سبحان الله وتبارك الله رب العرش العظيم. والحمد لله رب العالمين.

naučimo tu dovu?" "Svakako – odgovori – svima koji su čuli preporučujem da je nauče".[1]

- Ibn Mes'ud kaže da je svaki poslanik u teškim trenucima pribjegavao tesbihu (veličanju Uzvišenog Allaha).
- Ibn Ebi-d-Dunja u knjizi **Primljene dove** prenosi od Hasana priču o jednom ashabu ensariji[2], Ebu Mu'allequ. "To je bio poznati trgovac. Trgovao je uz pomoć svog i tuđeg imetka. Bio je pobožan i pošten. Dok je jednom putovao, pred njega izađe razbojnik opasan oružjem i reče mu: 'Daj mi sve što imaš, a onda ću te ubiti!' 'Šta želiš postići time što ćeš me ubiti? - upita ga on. - Uzmi moj imetak i pusti me da idem'. 'Tvoj imetak ću uzeti, ali želim i da te ubijem', reče mu razbojnik. 'Ako već to želiš – reče ovaj pobožnjak, dozvoli mi da klanjam četiri rekjata.' 'Klanjaj to što želiš', reče mu. Pobožnjak uze abdest i obavi četiri rekjata namaza. Na posljednjoj sedždi je proučio dovu: 'Dragi Allahu, Vladaru 'Arša uzvišenog; o, Ti koji radiš ono što želiš, obraćam Ti se radi Tvoje neizmjerne moći, neprikosnovene vlasti i svjetla koje je ispunilo sve kutke Tvoga 'Arša, da me sačuvaš zla ovog razbojnika. O, Ti koji daješ pomoć, pomozi mi (tri puta)'. U tom trenutku se pojavi konjanik sa ispruženim kopljem. Kada ga ugleda, razbojnik krenu ka njemu, ali ga konjanik probode i usmrti. Zatim dođe do Ebu Mu'alleqa i reče mu: 'Ustani!' 'Ko si ti, nemao ja oca i majku? Allah te je poslao da me spasiš.' 'Ja sam melek sa četvrtog neba. Kada si učio dovu, začulo se zveketanje nebeskih vrata. Kada si proučio drugu dovu, začulo se hlupanje vrata. Kada si treću dovu proučio, rekoše mi da je (Allahov rob, vjernik) u nevolji. Zamolio sam Allaha da mi dozvoli da ubijem ovog razbojnika'". Hasan zatim reče: "Ko uzme

---

[1] Ahmed: **Musned**, br. 3704, 4306; Hakim: **Mustedrek**, Knjiga o dovi..., br. 1877. Ovo je sahih hadis. (V.: **Es-Silsile es-sahiha**, br. 199.)

[2] Medinelija koji su prihvatili muhadžire – iseljenike iz Mekke. – Prim. prev.

abdest, zatim klanja četiri rekjata namaza i prouči ovu dovu, Allah ﷻ će mu uslišati molbu bio on u nevolji ili ne".

Okolnosti dove

Često vidimo ljude kako uče dove koje im ubrzo budu uslišane. Uzrok tome može biti nevolja koja je pratila dovu; smjernost onoga ko je uči; dobro djelo koje joj je prethodilo i zbog kojeg mu je Allah zahvalan; obraćanje u trenutku kada se dova prima, itd. Vidjevši kako je određena dova primljena, nekima se čini da tajna leži samo u određenim riječima ne vodeći računa o okolnostima koje su pratile tu dovu. Ovo možemo uporediti sa uzimanjem lijeka u propisano vrijeme, što postiže efekt. Neko može pomisliti da je dovoljno uzeti lijek i sve će biti uredu. To je greška koju dosta ljudi čini. Nekada se čovjek u nevolji smjerno moli kod nečijeg mezara i to mu bude uslišano, a ljudi pomisle da je razlog uslišenja taj mezar ne znajući da je razlog, ustvari, nevolja i iskreno obraćanje Allahu. A kada se sve to učini u jednoj od Allahovih kuća, Njegovo zadovoljstvo je, svakako, veće.

Elementi primljene dove

Dove i molbe su poput oružja. Ubojitost oružja zavisi od umijeća ratnika, a ne isključivo od oštrine. Kada je oružje ispravno i bez mahana, kada je onaj ko ga koristi vješt i jak, a odbrana slaba, protivnik će sigurno pretrpjeti štetu. Kada izostane jedan od ovih elemenata, djelovanje se gubi. Znači, ako je upućivač dove po sebi loš, ako se nije koncentrisao srcem i jezikom na dovu, ili postoji neka druga prepreka za uslišenje, rezultat dove će izostati.

Dova i kader

Ovdje nailazimo na jedno poznato pitanje: Ako je stvar za koju se čini dova bila predodređena, ona bi se desila molio se čovjek za nju ili ne, a ako nije bila predodređena, ne bi se dogodila bez obzira da li je neko činio dovu za nju ili nije.

Jedna grupa ljudi je pomislila da je ovo pitanje opravdano

pa su ostavili dovu smatrajući da nema koristi od nje. Oni su - pored očitog neznanja i stranputice – kontradiktorni. Kada bi ovo pravilo bilo ispravno, svi uzroci bi bili ništavni. Njima možemo reći:

- Sitost i napojenost su ti predodređeni i, prema tome, to se mora desiti jeo ti ili ne. A da ti nisu predodređeni, ne bi se desili bez obzira na to da li si jeo ili ne.
- Ako ti je bilo suđeno da imaš dijete, to bi se dogodilo spavao ti sa ženom ili robinjom ili ne. A ako ti to nije suđeno, onda nema potrebe za ženidbom. Kakav je ovo apsurd!!!

Zar ovako nešto može reći pametno ljudsko biće? Čak i nerazumne životinje izvršavaju stvari od kojih im zavisi opstanak i život. I životinje su razumnije od ovakvih ljudi koji su poput stoke ili su u još većoj zabludi.

Neki su pokušali da budu pametniji pa su rekli: Zanimanje dovom je samo jedna vrsta ibadeta zbog kojeg Allah nagrađuje onog ko čini dovu koja, ustvari, nema pravog uticaja na željenu stvar. Kod ovog pametnjakovića nema razlike između činjenja dove i ustezanja od nje srcem i jezikom. U oba slučaja se želja ispunjava. Rezultat dove je kod njih kao rezultat šutanja, bez razlike.

Druga grupa, očigledno pametnija od ove, smatra da je dova običan znak koji je Allah postavio ljudima kao pokazatelj da je dova primljena. Tako se može reći da je crni hladan oblak u zimskom dobu siguran znak da pada kiša. Oni smatraju da postoji slična korelacija između dobrih djela i nagrada; nevjerovanja i nedjela, sa jedne strane, i kazne, sa druge strane. To su samo pokazatelji nagrade ili kazne, a ne njihovi uzroci. Tako, po njima, lomljenje nije uzrok prijelomu, vatra požaru, smrtni udarac smrti... Ovo nipošto nisu uzroci i nemaju nikakve veze sa posljedicama. Tu se radi samo o slučajnom spoju, a ne o uzročnim vezama. Ova shvaćanja su oprečna prirodnom i logičkom poretku činjenica. Suprotna su shvaćanjima zdravih i pametnih ljudi; štaviše, njima ih samo mogu nasmijati.

Istina leži u trećoj stvari koju onaj koji postavlja pitanje nije

spomenuo, a to je da se sudbina odvija zbog nekih uzroka, a jedan od tih uzroka je dova. Rezultat dove nije nastao sam po sebi već zahvaljujući njoj. Kada čovjek učini dovu, rezultat se dogodi, a kada ne preduzme taj korak, nema ni rezultata. Na ovaj način su sitost i napojenost uvjetovani jelom i pićem, a rođenje djeteta intimnim odnosom između supružnika. Tako je i sijanje uzrok rasta žita; klanje uzrok smrti životinje... Dobra djela su uzrok ulaska u Džennet, a loša uzrok ulaska u Džehennem. Ovakva podjela je ispravna. Na to onaj koji pita nije bio upućen niti je s time bio upoznat. Prema tome, dova je veoma značajan uzrok. Ako znamo da je događanje onog za što se čovjek moli vezano za dovu, ne može se reći da nema koristi od dove, kao što se ne može reći da nema koristi od jela, pića i ostalih aktivnosti i pokreta. Ništa nije djelotvornije od dove i nema efikasnijeg načina za postizanje cilja.

Ashabi su najbolje od cijelog ummeta poznavali Allaha i Njegovog Poslanika i bili su najupućeniji u vjeru. Zbog toga su se najviše pridržavali ovog uzroka i poštovali njegova pravila. 'Umer, ﷺ, je u dovi tražio pomoć protiv neprijatelja. To je bio njegov najjači adut. Svojim vojnicima je govorio: "Vi ne pobjeđujete zbog brojnosti već zahvaljujući pomoći s neba". Jednom prilikom je rekao: "Mene ne brine da li će mi dova biti primljena već me brine sama dova. Kada sam nadahnut dobrom dovom, uslišenje dolazi sa njom". Jedan pjesnik je ovu misao uvrstio u stihove:

Da ne želiš da mi daš ono što tražim i priželjkujem
iz Tvoje riznice, ne bi me nadahnuo da tražim.

Kome se omogući da učini dovu, njemu će ta dova biti primljena, jer Uzvišeni Allah kaže: ﴾ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ﴿; "*Zovite Me, i Ja ću se, zaista, odazvati*" (*Gafir, 60*); ﴾وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ﴿ - "***A kada te robovi Moji za Mene upitaju, Ja sam, sigurno, blizu...***" ***(El-Beqare, 186).***

Ibn Madže u **Sunenu** bilježi hadis Ebu Hurejrea da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "*Ko ne moli Allaha On se ljuti na njega*". Ovdje vidimo da Allahovo zadovoljstvo potiče od dova i pokornosti

Njemu. A nema veće blagodati od Njegovog zadovoljstva, kao što nema većeg nedjela od izazivanja Njegove srdžbe. Imam Ahmed u knjizi Zuhd navodi predaju: "*Ja sam Allah, nema drugog Boga osim Mene. Kada sam zadovoljan, dajem berićet koji nema granica. Kada sam srdit, onda proklinjem, a Moja srdžba dostiže sedmo dijete*".

Logika, tradicija, priroda i iskustvo raznih naroda i vjera nam govori da su približavanje Gospodaru svjetova, stremljenje Njegovom zadovoljstvu, dobročinstvo i ljubaznost prema Njegovim stvorenjima – uzroci svakog dobra, a da suprotni postupci prizivaju svako zlo i nedaću. Ništa ne može privući Allahove blagodati i odagnati znakove Njegove srdžbe kao dobročinstvo, približavanje Allahu i lijepo postupanje s Njegovim stvorenjima.

Uzvišeni Allah u Svojoj Knjizi između sticanja dobara i doživljavanja radosti na ovom i budućem svijetu stavlja uzročno-posljedičnu vezu. Ovakvih primjera u Kur'anu imamo oko hiljadu.

U nekim slučajevima se univerzalna činjenica i vjerska odredba veže za sebi odgovarajući rezultat i osobinu:

﴿فَلَمَّا عَتَوْاْ عَن مَّا نُهُواْ عَنْهُ قُلْنَا لَهُمْ كُونُواْ قِرَدَةً خَاسِئِينَ﴾

"I pošto su oni bahato odbili da se okane onoga što im se zabranjivalo, Mi smo im rekli: 'Postanite majmuni prezreni!'" (El-E'raf, 166);

﴿فَلَمَّا آسَفُونَا انتَقَمْنَا مِنْهُمْ﴾

"A kad izazvaše Naš gnjev, Mi ih kaznismo" (Zuhruf, 55);

﴿وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُواْ أَيْدِيَهُمَا جَزَاء بِمَا كَسَبَا﴾

"Kradljivcu i kradljivici odsijecite ruke njihove" (El-Ma'ida, 38).

﴿إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْقَانِتِينَ وَالْقَانِتَاتِ وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّابِرِينَ

وَالصَّابِرَاتِ وَالْخَاشِعِينَ وَالْخَاشِعَاتِ وَالْمُتَصَدِّقِينَ وَالْمُتَصَدِّقَاتِ وَالصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ وَالْحَافِظِينَ فُرُوجَهُمْ وَالْحَافِظَاتِ وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُم مَّغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا﴾

"Muslimanima i muslimankama, i vjernicima i vjernicama, i poslušnim muškarcima i poslušnim ženama, i iskrenim muškarcima i iskrenim ženama, i strpljivim muškarcima i strpljivim ženama, i poniznim muškarcima i poniznim ženama, i muškarcima koji dijele zekjat i ženama koje dijele zekjat i muškarcima koji poste i ženama koje poste, i muškarcima koji o svojim stidnim mjestima vode brigu i ženama koje o svojim stidnim mjestima vode brigu, i muškarcima koji često spominju Allaha i ženama koje često spominju Allaha, - Allah je, doista, za sve njih oprost i veliku nagradu pripremio" (El-Ahzab, 35).

U nekim slučajevima ove stvari su stavljaju u uzročno-posljedičnu vezu, kao što vidimo u ajetima:

﴿إِن تَتَّقُواْ اللّهَ يَجْعَل لَّكُمْ فُرْقَاناً وَيُكَفِّرْ عَنكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ﴾

"...ako se budete Allaha bojali, On će vam sposobnost darovati pa ćete Istinu od neistine moći rastaviti i preko ružnih postupaka vaših će prijeći i oprostiti vam" (El-Enfal, 29).

﴿وَأَلَّوِ اسْتَقَامُوا عَلَى الطَّرِيقَةِ لَأَسْقَيْنَاهُم مَّاء غَدَقًا﴾

"A da se Pravog Puta drže, Mi bismo ih vodom obilnom pojili..." (El-Džinn, 16).

﴿فَإِن تَابُواْ وَأَقَامُواْ الصَّلاَةَ وَآتَوُاْ الزَّكَاةَ فَإِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ﴾

"Ali ako se oni budu pokajali i namaz obavljali i zekjat davali, braća su vam po vjeri". (Et-Tevba, 11).

U nekim slučajevima se ovim vjerskim činjenicama združuje čestica *lam* (لـ) koja služi za objašnjenje:

﴿لِّيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ وَلِيَتَذَكَّرَ أُوْلُوا الأَلْبَابِ﴾

"Da bi oni o riječima njezinim razmislili i da bi oni koji su razumom obdareni pouku primili" (Sad, 29).

﴿لِّتَكُونُواْ شُهَدَاء عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا﴾

"...da budete svjedoci protiv ostalih ljudi, i da poslanik bude protiv vas svjedok" (El-Beqare, 143).

Nekada ih nalazimo uz česticu "kej" (كَيْ) koja ima isti smisao kao i prethodna čestica:

﴿كَيْ لاَ يَكُونَ دُولَةً بَيْنَ الأَغْنِيَاء مِنكُمْ﴾

"...da ne bi prelazilo iz ruku u ruke bogataša vaših..." (El-Hašr, 7).

Nekada ih prati uzročna čestica "ba'" (بـ):

﴿ذَلِكَ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيكُمْ﴾

"Zbog djela ruku vaših!" (Ali 'Imran, 182);

﴿بِمَا كَانُواْ يَكْفُرُونَ﴾

"...zato što su nevjernici bili" (Junus, 4);

﴿بِمَا كَانُواْ يَكْسِبُونَ﴾

"...zbog onoga što su zaradili" (En'am, 129; El-E'raf, 96; Et-Tevba, 82, 95; Junus, 8; Hidžr, 84);

﴿ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانُواْ يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللّهِ﴾

"...zato što u Allahove dokaze ne vjeruju..." (Ali 'Imran, 112).

Nekada se ovo izražava kroz akuzativ (oznaku) uzroka ili svrhe koji je izražen ili skriven:

﴿فَرَجُلٌ وَامْرَأَتَانِ مِمَّن تَرْضَوْنَ مِنَ الشُّهَدَاءِ أَن تَضِلَّ إِحْدَاهُمَا فَتُذَكِّرَ إِحْدَاهُمَا الأُخْرَى﴾

"...onda jednog muškarca i dvije žene, koje prihvatate kao svjedoke; ako jedna od njih dvije zaboravi, neka je druga podsjeti" (El-Beqare, 282);

﴿أَن تَقُولُواْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّا كُنَّا عَنْ هَذَا غَافِلِينَ﴾

"...zato da na Sudnjem danu ne reknete: 'Mi o ovome ništa nismo znali'" (El-E'raf, 172);

﴿أَن تَقُولُواْ إِنَّمَا أُنزِلَ الْكِتَابُ عَلَى طَآئِفَتَيْنِ مِن قَبْلِنَا﴾

"...i zato da ne kažete: 'Knjiga je objavljena dvjema vjeroispovijestima prije nas..." (El-E'nam, 156) – tj. iz straha da to ne kažete.

Nekada se upotrebljava uzročna čestica "fa'":

﴿فَكَذَّبُوهُ فَعَقَرُوهَا فَدَمْدَمَ عَلَيْهِمْ رَبُّهُم بِذَنبِهِمْ فَسَوَّاهَا﴾

"...ali mu oni nisu povjerovali, već su je zaklali – i Gospodar njihov ih je zbog grijeha njihovih uništio i do posljednjeg istrijebio (Eš-Šems, 14).

﴿فَعَصَوْا رَسُولَ رَبِّهِمْ فَأَخَذَهُمْ أَخْذَةً رَّابِيَةً﴾

"...i protiv poslanika Gospodara svoga su se dizali, pa ih je On ne može biti teže kaznio" (El-Haqqa, 10);

﴿فَكَذَّبُوهُمَا فَكَانُوا مِنَ الْمُهْلَكِينَ﴾

"...i njih dvojicu su lažljivcima proglasili, pa su zato uništeni bili" (El-Mu'minun, 38).

U nekim slučajevima nalazimo česticu *lemma* (لمّا) koja ukazuje na posljedicu:

﴿فَلَمَّا آسَفُونَا انتَقَمْنَا مِنْهُمْ﴾

"A kad izazvaše Naš gnjev, Mi ih kaznismo" (Zuhruf, 55).

Nekada, pak, nalazimo česticu "inne" (zaista):

﴿إِنَّهُمْ كَانُوا يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ﴾

"Oni su se trudili da što više dobra učine..." (El-Enbija', 90);

﴿إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمَ سَوْءٍ فَأَغْرَقْنَاهُمْ أَجْمَعِينَ﴾

"To bijahu opaki ljudi, pa ih sve potopismo" (El-Enbija', 77).

Upotrebljava se i čestica "lev la" (لولا) koja služi za povezivanje sintagmi:

﴿فَلَوْلَا أَنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُسَبِّحِينَ * لَلَبِثَ فِي بَطْنِهِ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ﴾

"...i da nije bio jedan od onih koji Allaha hvale, sigurno bi ostao u utrobi njenoj do Dana kad će svi biti oživljeni..." (Es-Saffat, 143, 144),

kao i čestica "lev" (لَوْ) koja ukazuje na uvjet:

﴿وَلَوْ أَنَّهُمْ فَعَلُوا مَا يُوعَظُونَ بِهِ لَكَانَ خَيْرًا لَّهُمْ﴾

"A kada bi oni onako kako im se savjetuje postupali, bilo bi im bolje..." (En-Nisa', 66).

Sve u svemu, možemo kazati da Kur'an od početka do kraja jasno ukazuje na to da za učinjeno djelo slijedi nagrada ili kazna te da sve univerzalne odredbe i zakoni imaju svoje uzroke. Allahova Knjiga nam ukazuje i na to da događanja na ovom i budućem svijetu, kao i sve povoljne i nepovoljne stvari na njima zavise od uzroka i djela.

Ko razmisli o ovom pitanju i pažljivo ih analizira imat će veliku korist. Neće postupati kao oni koji se oslanjaju na sudbinu iz neznanja, nemoći, nemarnosti ili nezainteresovanosti. Kada se oslanja, onda je nemoćan, a kada je nemoćan, onda se oslanja. Ispravno je shvatio smisao vjere onaj ko na kader odgovara kaderom i ko kader mijenja kaderom. Štaviše, čovjek samo ovako može živjeti. Jer, glad, žeđ, hladnoća, strahote, neizvjesnosti i opasnosti su,

ustvari, kader. Sva živa bića nastoje da ovaj kader preduhitre ili spriječe kaderom. Tako će čovjek koga Allah nadahne i učini velikodušnim kader ahiretske kazne preduprijeti kaderom pokajanja, imana i dobrih djela. Svjedoci smo ovosvjetskih strahota kadera, a i na budućem svijetu vladaju isti zakoni, jer je Gospodar jedan i mudrost je jedna. Tu nema nelogičnosti i neslaganja. Ovo je jedno od značajnijih pitanja i doista je uspio onaj ko ga ispravno shvati i posveti mu odgovarajuću pažnju.

Međutim, do potpune sreće i uspjeha ostaju još dva koraka-

Prvi, poznavanje najsitnijih uzroka zla i dobra. U tome će mu pomoći ono što vidi oko sebe, iskustva kroz koja je prošao on ili neko njemu blizak te vijesti o prošlim i postojećim narodima. Najbolji izvor ovih iskustava je razmišljanje o Kur'anu. On obiluje ovim informacijama i daje nam detaljnu sliku o odnosu dobra i zla.

Slijedeći izvor je sunnet, pratilja Kur'ana i druga objava. Ko posveti pažnju ovim izvorima neće mu trebati ništa drugo. Preko njih se mogu upoznati izvori dobra i zla na veoma slikovit i jasan način. Ako bismo analizirali zabilješke o prošlim narodima i Allahovom postupanju sa vjernicima i otpadnicima, vidjeli bismo da to potpuno odgovara onome što nam govore Kur'an i sunnet. Čitajući te vijesti, vidimo kako se obistinilo Allahovo obećanje. To nam ukazuje da je Kur'an istina, da je Poslanik ﷺ istina i da Allah ﷻ nekolebljivo izvršava Svoje obećanje. Povijest je, dakle, samo slika generalnih uzroka dobra i zla o kojim nam govore Allah i Njegov Poslanik.

Samoobmana o ovim uzrocima

Drugi korak, treba se paziti od obmana duše kad je riječ o ovim uzrocima. To je veoma važna stvar. Šta ovo znači? Čovjek zna da su grijesi i nemarnost štetni na ovom i na budućem svijetu. Međutim, duša ga obmanjuje da se oslanja na Allahov oprost i prelaženje preko grijeha u nekim slučajevima; na odlaganje pokajanja i traženja oprosta za grijehe; na izvršavanje nekih pohvalnih (mendub) stvari; na znanje; na pozivanje na kader; na slične pojave ili na

slijeđenje važnih ljudi...

Mnogi ljudi misle da mogu raditi šta žele i da zatim kažu: *Estagfirullah* (Tražim oprost od Allaha) pa da time grijeh nestaje. Jedan od ljudi koji se bavi fiqhom mi je rekao: "Ja činim svašta i zatim kažem: *Subhanallahi ve bi hamdihi* stotinu puta, nakon čega mi sve to bude oprošteno. Jer, Poslanik ﷺ je rekao: 'Ko u jednom danu kaže: *subhanallahi ve bi hamdihi* stotinu puta, bit će mu izbrisani grijesi pa makar da su kao morska pjena'". Jedan Mekkelija mi je rekao: "Kada učinimo grijeh, mi se okupamo, obavimo tavaf oko Ka'be i svi nam grijesi bivaju oprošteni". Drugi čovjek mi je rekao: "Vjerodostojno se prenosi od Poslanika ﷺ da je rekao: 'Kada rob počini grijeh i kaže: *Gospodaru, počinio sam grijeh – oprosti mi!*, Allah ﷻ će mu reći: *Moj rob zna da ima Gospodara koji oprašta grijehe i koji kažnjava radi njih. Evo, opraštam mu i neka čini što želi...*' Ja ne sumnjam da imam Gospodara koji oprašta grijehe i koji kažnjava zbog njih..." Ova vrsta ljudi se tješi pozitivnim odredbama... Na njih se oslanja i objema rukama ih drži. Kada primi kritiku zbog svojih grijeha i pretjerivanja u tome, navede ti mnoštvo dokaza o širini Allahove milosti i oprosta te o nadi u oprost. Neznalice ovo shvaćaju na veoma čudan i zanimljiv način. Jedan kaže:

Čini što više grijeha možeš
jer znaj da dolaziš Plemenitom

Neki od njih kažu da je nečinjenje grijeha potcjenjivanje širine Allahovog oprosta.

Drugi idu dalje i kažu da je ostavljanje grijeha zločin prema Allahovom oprostu i njegovo nipodištavanje.

Muhammed b. Hazm kaže: "Čuo sam kako neki od ovih ljudi u dovi govori: 'Gospodaru, utječem Ti se od bezgriješnosti'".

Neki iz ove opčinjene skupine traže izgovor u teoriji o prisiljenosti ljudi, te da čovjek nema izbora već da je primoran da čini grijehe.

Neki se obmanjuju teorijom murdžija po kojoj je iman u

srcu i da u njega ne spadaju djela. Prema ovoj teoriji, iman najvećeg zločinca je jednak imanu Džibrila ili Mika'ila.

Neki se zavaravaju ljubavlju prema siromašnima, šejhovima i pobožnjacima te posjećivanjem njihovih grobova, učenjem dova na tim mjestima, traženjem njihovog posredovanja kod Allaha i pozivanjem na njihove zasluge i ugled kod Allaha.

Neki se uzdaju u svoje pretke i očeve koji imaju ugled i značaj kod Allaha. Oni će se, kako oni vjeruju, zauzimati za njih sve dok ih ne oslobode. To vidimo u današnje vrijeme kod vladara i kraljeva. Oni opraštaju grijehe sinovima i rodbini svojih bližnjih i dragih ljudi. Kada neki od njih padne u tešku situaciju, otac ili djed ga spasi uz pomoć ugleda koji uživa kod vladara.

Neki smatraju da Allah ﷻ nema potrebe za kažnjavanjem. Egzekucija ne uvećava Njegovu vlast, a i milost ne umanjuje od te vlasti i tog imanja ništa. Oni kažu: "Nama je neophodno potrebna Allahova milost! Njegovo bogatstvo je beskrajno. Čovjek koji u svom imanju ima obilnu rijeku sigurno neće odbiti žednog i iscrpljenog siromaha. Allah je plemenitiji i bolji; opraštanje Mu ništa ne škodi, a kažnjavanje Mu ne umanjuje od onoga što posjeduje."

Neki su pogrešno shvatili smisao nekih kur'anskih ajeta i Poslanikovih hadisa i tako se pasivno nadaju oprostu... Tako su u tumačenju ajeta ﴿وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَىٰ﴾ - "*...a Gospodar tvoj će tebi sigurno dati, pa ćeš zadovoljan biti!*" *(Ed-Duha, 5)* rekli: Allah ﷻ ne želi da iko iz Njegovog ummeta pati u vatri.

Ovo je najveća zabluda i laž na Allaha i Njegovog Poslanika ﷺ. Božiji Poslanik ﷺ je zadovoljan onime čime je zadovoljan Njegov Gospodar ﷻ... Znamo da Pejgamber zagovara kažnjavanje nasilnika, izgrednika, prevaranata i nepopravljivih grješnika. Sačuvaj Bože da Njegov Poslanik ﷺ želi ono što Njegov Gospodar ﷻ ne želi.

Neki se uzdaju u ajet: ﴿إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا﴾ - "*Allah će, sigurno, sve grijehe oprostiti*" *(Zumer, 53)* i time padaju u tešku zabludu.

Širk potpada pod ovaj ajet, a on je suština i glava svih grijeha. Svi se slažu da se ovaj ajet odnosi na one koji se pokaju. Ta Allah oprašta grijehe svakom pokajniku, bez obzira koliki oni bili. Kada bi se ovaj ajet odnosio na one koji se nisu pokajali, tada bi ajeti o prijetnjama izgubili svaki smisao, kao i hadisi o vjernicima koji će biti izvedeni iz Vatre zbog šefa'ata.

Sve je ovo rezultat manjkavosti znanja i razumijevanja kod ovih ljudi. Allah ﷻ u ovim ajetima uopćeno govori, tako da nam je jasno da se oni odnose na pokajnike. Detaljnije se o tome govori u ajetu iz sure En-Nisa: ﴿إِنَّ اللَّهَ لاَ يَغْفِرُ أَن يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَن يَشَاء﴾ - *Allah neće oprostiti da Mu se neko drugi smatra ravnim, a oprostit će manje grijehe od toga..." (En-Nisa', 48)*. Ovdje se vidi da Allah ﷻ neće oprostiti širk (mnogoboštvo). Kada bi se prethodni ajet odnosio na pokajnika, onda Uzvišeni ne bi pravio razliku između širka i ostalih grijeha.

Neki su pogrešno protumačili ajet ﴿يَا أَيُّهَا الإِنسَانُ مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ﴾ - *"O, čovječe, zašto da te obmanjuje to što je Gospodar tvoj plemenit..." (El-Infitar, 5)*. Neki kažu da ga je sama ta plemenitost obmanula, a neki da je obmanuti nadahnut argumentom. Ovo je doista ružan bilans neznanja. Njih je obmanuo šejtan i duša koja navodi na zlo, neznanje i prohtjevi... Uzvišeni dodaje riječ "plemenit", a to je Gospodar, poštovan i dostojanstven koji ne smije biti predmet obmane niti zapostavljanja. Ovaj zavarani čovjek je obmanjivača postavio na pogrešno mjesto i obmanuo se onim čime ne bi trebalo da se obmane.

Pogrešno su tumačeni i ajeti: ﴿لاَ يَصْلاَهَا إِلاَّ الأَشْقَى * الَّذِي كَذَّبَ وَتَوَلَّى﴾ - *"u nju će pasti (njom će biti pržen) samo onaj koji je najveći nesretnik," (El-Lejl, 15, 16)*[1]; ﴿أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ﴾ - *"...za nevjernike pripremljene..." (El-Beqare, 24)*. Ovaj zabludjeli čovjek je zaboravio na ajet: ﴿فَأَنذَرْتُكُمْ نَارًا تَلَظَّى﴾ - *"Zato vas opominjem razbuktalom vatrom" (El-Lejl, 14)*. Ovdje se misli samo na jednu od mnoštva vatri u džehennemskim ponorima. Uzvišeni nije rekao da u nju neće ući već da njoj neće biti izložen, što nije jednako.

[1] Prijevod Dž. Čauševića, M. Pandže.

u nju neće ući već da njoj neće biti izložen, što nije jednako. Izloženost je detaljnija od ulaska. A negiranje detaljnog ne mora značiti negaciju uopćenog.

Osim toga, da je ovaj obmanuti čovjek razmotrio naredne ajete, uočio bi da on ne spada u tu grupu tako da nije sigurno da će biti zaštićen od vatre.

Za Džehennem se kaže da je pripremljen za nevjernike: ﴿أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ﴾, a za Džennet da je pripremljen za bogobojazne: ﴿أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ﴾[1]. Ovo ne mora značiti da u Džehennem neće ući, uz nevjernike, i grješnici i nasilnici, a da u Džehennem neće ući, pored vjernika, onaj ko u srcu bude imao makar trun imana, a nije u životu uradio nikakvo dobro djelo.

Neki opravdanje nalaze u postu Jevmu-l-'ašura i Jevmu-l-'arefe. Oni govore: Post jevmu-l-'ašura briše grijehe počinjene u ostatku godine... Post arefatskog dana dolazi kao dodatak na ovo. Ovi opsjenjeni ljudi ne znaju da su post ramazana i izvršavanje pet dnevnih namaza značajniji od posta arefatskog dana ili dana 'Ašura. Ovi dani brišu grijehe koji su se događali u ostatku godine ako iz toga izuzmemo teške grijehe. Mjesec ramazan i džume namazi ne mogu izbrisati grijehe ako se taj čovjek ne okani teških grijeha. Tek sa te dvije stvari mogu se izbrisati mali grijesi. Kako dobrovoljni post može izbrisati svaki veliki grijeh koji čovjek neprekidno čini i zbog kojeg se ne kaje? To je nemoguće, s tim što se ne može opovrgnuti da post ova dva dana briše sve grijehe počinjene u toj godini, bez razlike. Ovo spada u vijesti o obećanjima koja imaju uvjete i zapreke. Tako je neprekidno činjenje velikih grijeha zapreka za oprost, kao što mjesec ramazan, pet dnevnih namaza i odricanje od velikih grijeha utječu na brisanje malih grijeha. Uzvišeni Allah kaže: ﴿إِن تَجْتَنِبُوا كَبَائِرَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ نُكَفِّرْ عَنكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ﴾ - "*Ako se budete klonili velikih grijeha, onih koji su vam zabranjeni, Mi ćemo prijeći preko manjih ispada vaših...*" *(En-Nisa', 31)*. Iz ovoga

[1] Ali 'Imran, 133.

vidimo da postojanje određenog uzroka brisanja grijeha ne znači da se taj grijeh ne može udružiti sa drugim uzrokom u tom procesu. Naprotiv, što je više tih uzroka i faktora, efekt je jači i kompletniji.

Ima ljudi koji se oslanjaju na hadis koji Poslanik ﷺ prenosi od svog Gospodara: "*Ja ću uvijek postupiti prema optimističkim mislima Moga roba. Zato, neka uvijek lijepo misli o meni*".[1] Nema sumnje da optimizam nastupa sa dobročinstvom. Dobročinitelj ima lijepo mišljenje prema svome Gospodaru i očekuje Njegovu nagradu i izvršenje obećanja. On se nada da će Allah primiti njegovu tevbu. A grješnik koji neprestano čini velike grijehe, nepravde i zločine, svakako je spriječen crnilom svojih grijeha, zuluma i harama da optimistički računa na oprost. Tmina nepravde i lijepo mišljenje ne mogu nikako ići zajedno. Grješnik je odbačen u onoj mjeri koliko su mu grijesi veliki. A najveći optimist je onaj ko je najpokorniji svome Gospodaru, kao što je rekao Hasan el-Basri: "Vjernik ima lijepo mišljenje o svom Gospodaru pa se trudi da čini dobro. Grješnik nema nade u Allahov oprost, pa ne čini dobro".

Kako može otpadnik od Allaha očekivati nešto dobro od Njega? Ta on čini ono što Njemu nije drago i izaziva Njegovu kletvu i srdžbu. Olahko se odnosi prema Njegovim pravima i zabranama kršeći ih bezobzirno. Kako može imati nadu onaj ko je neprijatelj Allahu, ko Mu je objavio rat, ko se bori protiv Njegovih odanih robova stavljajući se na neprijateljsku stranu. Ti ljudi poriču Njegova uzvišena svojstva i negiraju ono čime je Sebe opisao i kako Ga Njegov Poslanik ﷺ opisuje. U svome neznanju idu dotle da vjerovanje u Njegova svojstva smatraju zabludom i nevjerovanjem. Kako Allah može imati lijepo mišljenje o onome ko smatra da On ne govori, ne naređuje, ne zabranjuje, nije zadovoljan i ne srdi se? A Uzvišeni za onog ko sumnja u povezanost Njegovog sluha sa nekim sitnicama kaže: ﴿وَذَٰلِكُمْ ظَنُّكُمُ الَّذِي ظَنَنتُم بِرَبِّكُمْ أَرْدَاكُمْ

[1] Ahmed: **Musned**, br. 15586, 16531; **Darimi**: Knjiga o suptilnosti, br. 2615, bez riječi "lijepo".

﴿فَأَصْبَحْتُم مِّنَ الْخَاسِرِينَ﴾ - *"I to vaše uvjerenje, koje ste o Gospodaru svome imali, upropastilo vas je, i sada ste nastradali"* (Fussilet, 23). Ovi ljudi su, misleći da Allah ne zna većinu onog što oni misle, počinili nepravdu prema svome Gospodaru. To mišljenje ih je upropastilo. Ovako će proći svako ko negira Njegova uzvišena svojstva i dostojanstvene atribute opisujući Ga onako kako Mu ne dolikuje. Ako bi, nekim slučajem, ovakav čovjek pomislio da će ući u Džennet, to bi bila čista samoobmana, samoprijevara i šejtanski nagovor, a nikako lijepo mišljenje o Gospodaru.

Moramo posvetiti pažnju ovom momentu i shvatiti svu njegovu važnost. Pogledajmo kako se u srcu vjernika sastaje svijest o susretu sa Allahom i svijest o tome da Allah čuje Njegov govor i vidi njegove pokrete; da zna Njegove tajne i javne postupke i da Mu ništa nije skriveno. Svjestan je da će stajati pred Njim i da će biti pitan o svakom postupku. Ta kako onaj ko ne prestaje sa griješenjem, ko krši Njegove naredbe i prava može očekivati neko dobro od Njega? Zar ovo nije samoobmana i pusto nadanje? Ebu Umame Sehl b. Hanif pripovijeda: "Ušao sam sa 'Urveom b. Zubejrom kod 'Aiše radijallahu 'anha, pa nam ona reče: 'Da ste mogli vidjeti Božijeg Poslanika ﷺ u njegovoj bolesti! Kod mene je držao šest ili sedam dinara. Naredio mi je da ih podijelim, ali zbog njegovih bolova zaboravih na to. Allah ga je izliječio, pa me upita za te dinare. Rekoh mu da sam zbog njegovih bolova zaboravila da ih podijelim. On mi ih zatraži. Stavih mu ih u ruku, a on reče: *Čemu se Allahov vjerovjesnik može nadati kada kod sebe ima ovo?*'" U drugoj verziji se kaže: "*Šta Muhammed može od svoga Gospodara očekivati kada kod sebe ima ovo?*"[1]

O, Allahu! Šta mogu očekivati teški grješnici kada kod sebe ugledaju ono što su nepravedno uzeli od ljudi? Da li im može pomoći to što će reći: "Imali smo lijepo mišljenje o Tebi..." Hoće li

---

[1] Ahmed: **Musned**, br. 24212. Hadis je sahih. (V.: **Es-Silsile es-sahiha**, br. 1014.)

to nasilnike i grješnike spasiti od kazne? Znači, čovjek može činiti što želi i kršiti sve Njegove zabrane i lijepo mišljenje će ga spasiti od Vatre! Hvaljen neka je Allah! Do kojeg stepena može dospjeti obmana!? Ibrahim ﷺ je svome narodu rekao: ﴿أَئِفْكًا آلِهَةً دُونَ اللَّهِ تُرِيدُونَ * فَمَا ظَنُّكُم بِرَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ - "*...zar lažna božanstva umjesto Allaha hoćete? i šta o Gospodaru svjetova mislite?*" *(Es-Saffat, 86, 87)*, tj. šta mislite kako će Allah postupiti s vama, a druge stvari ste obožavali?

Ko detaljnije prouči ovo pitanje ustanovit će da je lijepo mišljenje prema Allahu ili optimizam, ustvari, samo djelo. Jer, čovjeka na lijepa djela navodi upravo lijepo mišljenje prema svome Gospodaru, nada u Njegovu nagradu i prihvaćanje tog djela. Inicijator dobrih djela je to lijepo mišljenje. Imajući lijepo mišljenje, čovjek čini dobro. Inače, lijepo mišljenje sa slijeđenjem strasti je slabost, kao što se kaže u predaji koju bilježi **Tirmizi** i **Musned** putem Šeddad b. Evsa od Poslanika ﷺ: "*Pronicljiv je onaj ko preispituje sebe i radi za budući svijet. Slabić je onaj ko slijedi prohtjeve svoje duše i nada se u Allaha*".[1]

Sve u svemu, optimizam i nada su rezultat djela koja vode spasu, dok oni ne mogu biti rezultat djela koja vode u propast.

Ako neko kaže da se to može desiti oslanjajući se na širinu Allahovog oprosta, milosti, plemenitosti i dobročinstva te na to da Njegova milost prethodi Njegovoj srdžbi, kao i na to da On nema koristi od kazne niti štete od oprosta, odgovor na ovo glasi: Ova tvrdnja je tačna. Allah je čak iznad svega što ste rekli po Svojoj plemenitosti, milosti i oprostu, ali On sve to stavlja na odgovarajuće mjesto. On se odlikuje mudrošću, moći, strogošću. On će na odgovarajući način kazniti one koji zaslužuju kaznu. Kada bi bilo dovoljno pozvati se na Njegove uzvišene osobine i imena, tada bi jednaki bili grješni i pokorni, vjernici i nevjernici, Njegovi prijatelji

---

[1] **Tirmizi**: Knjiga o opisu Sudnjeg dana, br. 2459; **Ibn Madže**: Knjiga o zuhdu (isposništvu), br. 4260; Ahmed: **Musned**, br. 16674. Sened ovog hadisa je slab. (V.: **Miškat el-mesabih**, br. 5289.)

i neprijatelji. Grješniku – prijestupniku neće koristiti ove Allahove osobine zato što je zaslužio Njegovu srdžbu, ljutinu i prokletstvo. Počinio je prijestup i prekršio zabrane. Optimizam i lijepo mišljenje će biti od koristi samo onome ko se pokajao i okanio grijeha te onome ko je svoja loša djela preinačio u dobra i ostatak svog života posvetio dobru i pokornostima. Tek u tom slučaju on može biti optimist, a sve drugo je samoobmana, neka je Allah na pomoći.

Nemoj pomisliti, čitaoče, da je ovo poglavlje predugo. Njegova korist je svestrana. Nije isto biti optimist kao i gajiti lažne nade u Allahov oprost. Uzvišeni kaže: ﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُواْ وَالَّذِينَ هَاجَرُواْ وَجَاهَدُواْ فِي سَبِيلِ اللّهِ أُوْلَـئِكَ يَرْجُونَ رَحْمَتَ اللّهِ﴾ - *"Oni koji vjeruju i koji se isele i bore na Allahovom Putu, oni se mogu nadati Allahovoj milosti..." (El-Beqare, 218)*. Ovdje je samo ovoj grupaciji dao pravo da se nadaju Allahovoj milosti. Zatim kaže: ﴿ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ هَاجَرُواْ مِن بَعْدِ مَا فُتِنُواْ ثُمَّ جَاهَدُواْ وَصَبَرُواْ إِنَّ رَبَّكَ مِن بَعْدِهَا لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ﴾ - "*Gospodar tvoj će onima koji se isele, nakon što su zlostavljani bili, pa se onda budu borili i sve strpljivo podnosili, - Gospodar tvoj će im, poslije toga, doista, oprostiti i samilostan biti..." (En-Nahl, 110)*. Ovdje nam Uzvišeni ukazuje uvjete oprosta i samilosti. Znalac se nada s pravom, a neznalica gaji pusta nadanja.

ONI KOJI IZBJEGAVAJU ALLAHOVE NAREDBE I ZABRANE OSLANJAJUĆI SE NA NJEGOV OPROST

Mnoge neznalice se uzdaju u Allahovu milost, oprost i plemenitost zaboravljajući da On žestoko kažnjava i da Svojom kaznom neće zaobići zlikovce. Onaj ko računa na oprost, a ustrajava u grijehu, taj je poput ateista. Mu'ruf je rekao: "Očekivati milost od onoga kome nisi pokoran je znak niskosti i maloumnosti". Jedan alim je rekao: "Nemoj misliti da će Onaj ko je na dunjaluku

otkinuo ruku zbog tri dirhema[1] na isti način kažnjavati na budućem svijetu".

Jednom su Hasanu rekli: "Primjećujemo da dugo plačeš". On odgovori: "Bojim se da ću biti bačen u Vatru i da o meni neće niko brinuti". Jedan čovjek je pitao Hasana: "Šta da radimo sa sijelima na kojima čujemo priče od kojih nam se srca cijepaju?" "Tako mi Allaha – odgovori on – bolje ti je da se družiš sa ljudima od čijih će ti se priča cijepati srce te da se na taj način zaštitiš, nego da se družiš sa ljudima koji će ti govoriti lijepo pa da te nesreća dostigne".

Dva **Sahiha** bilježe hadis Usamea b. Zejda koji je čuo kako Božiji Poslanik ﷺ kaže: "*Na Sudnjem danu će jedan čovjek biti doveden i bačen u Vatru. Njegova utroba će se raskomadati i on će po Vatri šetati kao magarac po gumnu. Oko njega će kružiti stanovnici Vatre i pitati ga: 'O, čovječe, šta te je snašlo? Zar nisi ti onaj što si nas navraćao na dobro i odvraćao od zla?' 'Naređivao sam vam dobro, ali ga sam nisam izvršavao; odvraćao sam vas od zla, ali sam ga sam činio'*".[2]

Imam Ahmed bilježi hadis Ebu Rafi'a da je Božiji Poslanik ﷺ jedne prilike prolazio pored Beqi'a[3]. "*Čuh kako govori: 'Uf, uf!' Pomislih da se obraća meni, ali on reče: 'Ne, pogledaj u ovaj mezar. Tog čovjeka sam poslao da sakuplja zekjat od tog i tog plemena. On je utajio jedan ogrtač i sada ga takav ogrtač od Vatre prži*".[4] U njego-

---

[1] Ibn 'Umer u svom hadisu bilježi kako je Božiji Poslanik ﷺ naredio da se otkine ruka čovjeku koji je ukrao štit koji vrijedi tri drahme. Hadis bilježi **Buhari** u Knjizi o odmazdi, br. 6795 i **Muslim** u Knjizi o odmazdi, br. 1676.

[2] **Buhari**: Knjiga o početku stvaranja, br. 3267; **Muslim**: Knjiga o zuhdu (askezi) i suptilnosti, br. 2989.

[3] Medinsko groblje. - Prim. prev.

[4] **Nesai**: Knjiga o imametu (vodstvu), br. 862; Ahmed: **Musned**, br. 26651. Sened ovog hadisa je slab. U njemu se nalazi Menbuz El-Medeni, iz porodice Ebi Rafi'. Hafiz (Ibn Hadžer) u **Taqribu** (br. 6881)za njega kaže da je prihvatljiv. Osim toga, među prenosiocima ⇨

vom **Musnedu** se također nalazi hadis Enesa b. Malika da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "*U noći Isra'a sam prošao pored ljudi čije su usne sjekli makazama od vatre". 'Ko su ovi', upitao sam. 'To su govornici iz tvog ummeta koji su se vezali za ovaj svijet. Naređivali su ljudima dobro, a sebe su zaboravljali. Zar nisu mogli doći pameti?*""[1] U istoj zbirci se navodi hadis u kojem Božiji Poslanik ﷺ pripovijeda: "*Kada sam otišao na Mi'radž, prođoh pokraj ljudi bakrenih noktiju kojima su sjekli svoja lica i prsa. 'Ko su ovi ljudi?', upitah Džibrila. 'Oni su jeli ljudsko meso i kaljali njihovu čast', odgovori mi on*".[2]

Ovaj ravija također prenosi da je Božiji Poslanik ﷺ često govorio: "*O, Ti koji upravljaš srcima i pogledima, učvrsti moje srce u Tvojoj vjeri!" Ashabi ga upitaše: "Božiji Poslaniče, mi vjerujemo u tebe i u to što si nam dostavio. Je li te strah za nas?" "Jeste – odgovori – doista se srca nalaze između Allahovih prstiju. On s njima radi što hoće*".[3]

On prenosi kako je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "*Upitao sam Džibrila zašto se Mikail nikada ne smije. On odgovori: 'On se nije nasmijao otkako je Vatra stvorena*'".[4]

U Ebu Rafi'ovoj predaji Muslim u svom **Sahihu** bilježi da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "*Stanovnik Džehennema koji je najviše uživao na dunjaluku će biti doveden i u utopljen u Džehennem. 'Jesi li ikada vidio dobra? Jesi li ikada u životu uživao?', upitat će ga nakon*

---

se nalazi i Fadl b. 'Abdillah b. Ebi Rafi'. I za njega Hafiz u **Taqribu** (br. 5408) kaže da je prihvatljiv.

1 Ahmed: **Musned**, br. 11801, 12445, 13008. Hadis je vjerodostojan uzimajući u obzir sve njegove izvore. (V.: **Es-Silsile es-sahiha**, br. 291.)

2 **Ebu Davud**: Knjiga o odgoju, br. 4878; Ahmed: **Musned**, br. 12927. Hadis je vjerodostojan. (V.: **Es-Silsile es-sahiha**, br. 533.)

3 **Tirmizi**: Knjiga o sudbini, br. 2140; Ahmed: **Musned**, br. 11697, 13284. Hadis ispunjava **Muslim**ove uvjete vjerodostojnosti. (V.: **Miškat el-mesabih**, br. 102.)

4 Ahmed: **Musned**, br. 12930.

toga. 'Ne, tako mi Allaha, moga Gospodara, nisam nikada', odgovorit će. Zatim će biti doveden džennetlija koji je na dunjaluku živio u najvećoj bijedi, pa će biti utopljen u Džennet. 'Jesi li ikada bijedu i oskudicu doživio?', pitat će ga. 'Ne, tako mi Allaha, moga Gospodara. Nikada nisam doživio bijedu niti oskudicu', odgovorit će on".[1]

U **Musnedu** se navodi hadis Bera' b. 'Aziba koji pripovijeda:

Jedne prilike smo izašli sa Božijim Poslanikom radi dženaze jednom ensariji. Na groblju, kada je završen ukop, Božiji Poslanik ﷺ sjede, a i mi oko njega. Bili smo mirni, kao da su nam na glavama ptice. U ruci je držao drvce kojim je kuckao po zemlji. U jednom trenu podiže glavu ka nebu i reče: "Tražite Allahovu zaštitu od patnji u kaburu". To je ponovio dva ili tri puta. Zatim reče: "Kada duša vjernika bude na prelasku sa dunjaluka na Ahiret, spuštaju se meleci kao da im je Sunce iznad lica... Svaki od njih drži miris i ćefin. Sjedit će oko njega sve dok mu pogled dopire. Tada će doći melek smrti, sjest će kod njegove glave i reći: 'O, dušo dobra, izađi Allahovom oprostu i zadovoljstvu...'

Duša će izaći i isteći kao što kap silazi sa grla boce. Zatim će je on prihvatiti ne držeći je ni trenutak u ruci, već će je (meleci) uzeti, staviti u ćefine i namirisati. Iz njih će izaći kao najmirisniji dašak mošusa na Zemlji. Nakon toga će se uzdići sa njom. Kada naiđu (pored grupe meleka), bit će upitani: 'Kakav je ovo divan miris?' 'To je sin tog i tog' - i nazvat će ga najljepšim imenima kojim su ga zvali na dunjaluku. Stići će do najnižeg neba... Tražit će da im se otvori, i bit će im otvoreno. Na svakom nebu će ga pratiti ugledni stanovnici sve do slijedećeg... i tako sve dok ne stigne do Allahovog ﷻ neba. Allah ﷻ će mu reći: 'Zavedite knjigu Mog roba u 'Illijjun i vratite ga na Zemlju. Ja sam ih od nje stvorio, u nju ih vraćam i iz nje ću ih oživjeti.'

Zatim će mu duša biti vraćena u tijelo. Doći će mu dva meleka. Postavit će ga da sjedi i pitati:

[1] **Muslim**: Knjiga o opisu Kijametskoga dana, br. 2807; Ahmed: **Musned**, br. 12699, 13248.

- *Ko je tvoj Gospodar?*
- *Moj Gospodar je Allah.*
- *Koja ti je vjera?*
- *Moja vjera je islam.*
- *Ko je čovjek koji vam je poslan?*
- *Božiji Poslanik* ﷺ
- *Šta znaš? - upitat će meleki.*
- *Čitao sam Allahovu Knjigu, povjerovao sam u nju i uvjerio se da je to istina.*

Zatim će se čuti glas sa nebesa: 'Istinu je kazao Moj rob. Pripremite mu prostirke u Džennetu, obucite ga u Džennetu i otvorite mu vrata Dženneta!'

Osjetit će džennetski dah i miris. Kabur će mu biti širok koliko mu pogled dopire. Tada će mu doći ljepolik čovjek, lijepog odijela, prijatnog mirisa i reći će mu: 'Kazat ću ti jednu radosnu vijest. Ovo je dan koji ti je bio obećan.' Upitat će ga: 'Ko si ti? Izgledaš kao neko ko dolazi s dobrom.' 'Ja sam tvoje dobro djelo', odgovorit će.' 'Gospodaru moj, neka dođe Sudnji dan, neka dođe, vrati me mojoj porodici i imetku!'

A kada rob-nevjernik bude na prelasku sa dunjaluka na Ahiret, k njemu će se spustiti meleci mrkog lica. Držat će u rukama sukno i sjedit će sve dokle mu pogled dopire. Tada će doći melek smrti, sjesti pokraj njegove glave i reći:

- O, dušo grješna, iziđi! Allahova srdžba i bijes su nad tobom! – Zatim će biti raskomadana u tijelu i zatim istrgnuta kao što se drveni kolac čupa iz mokre vune. Uzet će je i ni trenutak je neće zadržavati u ruci već će je staviti na ravan. Iz nje će se širiti nesnosan smrad, gori od bilo kakve lešine. Uspet će se sa njom... Dok je budu pronosili pokraj grupe meleka, oni će pitati: 'Kakav je to ružan miris?' Odgovorit će: 'To je taj i taj' - nazivajući ga najružnijim imenima sa dunjaluka. Tako će biti sve dok ne stignu do neba! Kada se bude tražila dozvola da se vrata otvore, neće biti otvorena.

Zatim Resulullah ﷺ *prouči:* ﴿لاَ تُفَتَّحُ لَهُمْ أَبْوَابُ السَّمَاء وَلاَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى يَلِجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ﴾ - ***"Kapije nebeske neće se otvoriti, i prije će debelo uže kroz iglene uši proći".*** *Zatim će Allah* ﷻ reći:

'Zavedite njegovu knjigu u 'Sidždžin' u najdubljem ponoru, pa će mu duša biti bačena.

Nakon toga Božiji Poslanik prouči: ﴿وَمَن يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَكَأَنَّمَا خَرَّ مِنَ السَّمَاءِ فَتَخْطَفُهُ الطَّيْرُ أَوْ تَهْوِي بِهِ الرِّيحُ فِي مَكَانٍ سَحِيقٍ﴾ - ***"A onaj ko bude smatrao da Allahu ima iko ravan – bit će kao onaj koji je s neba pao i koga su ptice razgrabile, ili kao onaj kojeg je vjetar u daleki predio odnio" (El-E'raf, 31)****. Tada će mu vratiti dušu u tijelo. Doći će mu dva meleka... Postavit će ga da sjedi i pitat će ga:*

- *Ko je tvoj Gospodar?*
- *Oh, oh, ne znam!*

Zatim će se čuti glas s nebesa: 'Slagao je Moj rob! Smjestite ga u Džehennem i otvorite mu njegova vrata.' Osjetit će njegovu vrelinu i otrov. Grob će mu biti toliko tijesan da će mu se rebra polomiti. Doći će mu jedan ružni čovjek, ružne odjeće i odvratnog mirisa i reći će mu: 'Kazat ću ti stravičnu vijest: ovo je Dan koji ti je bio obećan!' 'Ko si ti? -upitat će - izgledaš mi kao vjesnik zla.' 'Ja sam tvoje loše djelo', odgovorit će. 'Bože, ne daj da dođe Sudnji dan' – reći će na to grješnik". U Ahmedovoj verziji se kaže: *"Zatim će se njemu dovesti jedno slijepo, gluho i nijemo stvorenje sa ogromnim čekićem u ruci. Kada bi njime udario drvo, ono bi se smrvilo. On će tog grješnika udariti i u prah pretvoriti. Zatim će ga Allah vratiti u prijašnji oblik. To stvorenje će ga opet udariti. Grješnik će pustiti takav vrisak da će ga čuti svako biće osim ljudi i džinna"... Bera' kaže: "Nakon toga će mu se otvoriti vrata Džehennema i povest će se u postelju od Vatre".*[1]

U **Musnedu** se također navodi predaja od Enesa ﷺ koji kaže: *"Jedne prilike smo, šetajući sa Božijim Poslanikom ﷺ, ugledali neku skupinu ljudi. 'Oko čega su se ovi ljudi okupili?', upita. 'Oko kabura kojeg kopaju', neko mu odgovori. On krenu ka njima žurnim korakom. Kada stiže do mezara, kleknu na koljena. Ja pređoh sa druge strane kako bih vidio šta on radi. On zaplaka tako da suzama pokvasi zemlju. Zatim se okrenu nama i reče: 'Braćo, za ovo se svi mo-*

---

1 **Ebu Davud**: Knjiga o sunnetu, br 3753; Ahmed: **Musned**, br. 18063, 18140. Hadis je sahih. (V.: **Sahih el-Džami'**, br. 1676, **Miškat el-mesabih**, br. 1630.)

ramo pripremati'".[1]

Musned bilježi hadis Burejdea u kojem se kaže: "*Jedne prilike nam se Božiji Poslanik ﷺ obrati i reče: 'O, ljudi, znate li na šta ja i vi ličimo?' 'Allah i Njegov Poslanik ﷺ znaju', odgovorismo. 'Mi ličimo na ljude koji su se uplašili nadolazećeg neprijatelja pa su poslali čovjeka da izvidi situaciju. On ugleda neprijatelja i pođe natrag da ih obavijesti. Strahovao je da neprijatelj ne stigne do njih prije njega...' On dade znak svojom odjećom i reče: 'Stigao sam da vas upozorim, stigao sam...', ponavljajući to tri puta*".[2]

Muslim u svom **Sahihu** bilježi hadis koji Džabir prenosi od Božijeg Poslanika ﷺ: "*Sve što opija – zabranjeno je! Allah se zarekao da će onoga ko popije nešto što opija – napojiti 'tinetu-l-habalom'*". "*Šta je 'tinetu-l-habal?'*", *upitaše ga*. "*To je znoj stanovnika Vatre, ili znoj zlikovaca iz Džehennema!*"[3]

U **Musnedu** se bilježi hadis Ebu Zerra u kojem Božiji Poslanik ﷺ kaže: "*Ja doista vidim ono što vi ne vidite i čujem ono što vi ne čujete. Nebo vrvi od meleka, i to nije čudno. Ne može se naći ni koliko četiri prsta prostora, a da tu neki melek na sedždi ne veliča Allaha. Kada biste znali ono što ja znam, malo biste se smijali, a mnogo plakali! Nikada se ne biste naslađivali sa ženama na dušecima. Izišli biste na puteve i na sav glas tražili zaštitu od Allaha*". Ebu Zerr reče: "*U tom trenutku sam poželio da sam drvo koje se može iščupati!*"[4]

---

[1] Ahmed: **Musned**, br. 18127. Hadis je hasen. (V.: **Es-Silsile es-sahiha**, br. 1751.)

[2] Ahmed: **Musned**, br. 22439. Sened ovog hadisa je slab, zato što se u njemu nalazi Bešir b. Muhadžir. Za njega Hafiz u **Taqribu** (br. 723) kaže da nije dovoljno pouzdan.

[3] **Muslim**: Knjiga o pićima, br. 2002; **Nesai**: Knjiga o pićima, br. 5709; **Ebu Davud**: Knjiga o pićima, br. 3680.

[4] **Tirmizi**: Knjiga o zuhdu, br. 2312; **Ibn Madže**: Knjiga o zuhdu, br. 4190; Ahmed: **Musned**, br. 21005. Šejh Albani o ovom hadisu kaže: "Ovaj hadis je donekle slab... Ali, postoje drugi izvori koji ga čine ja- ⇨

Musned također bilježi hadis Huzejfea koji kaže: "*Jedne prilike smo sa Božijim Poslanikom ﷺ prisustvovali dženazi. Kada stigosmo do mezarja, on sjede podavijenih nogu. Sa čežnjom pogleda u mezar, zatim reče: 'U njemu će vjernik pretrpjeti toliki pritisak da će mu žile u mošnjama popustiti, a nevjerniku će ognjem napunjene biti*".[1]

Musned bilježi Džabirov hadis u kojem se kaže: "*Prisustvovao sam sa Božijim Poslanikom ﷺ dženazi Sa'da b. Mu'aza. Kada se završio dženaze–namaz i kabur se zatrpao, Božiji Poslanik ﷺ poče činiti tesbih*[2]*. Mi mu se pridružismo, i to dugo potraja. Zatim izgovori tekbir (Allahu ekber), pa i mi to učinismo. Zatim ga upitasmo: 'Božiji Poslaniče, zašto si učinio tesbih, a zatim tekbir? Ovom pobožnom čovjeku je kabur bio tijesan pa mu ga je Allah ﷻ raširio*".[3]

Buhari u svome **Sahihu** bilježi hadis Ebu Se'ida da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "*Dženaza se diže i ljudi je stavljaju na svoja ramena... Ako se radi o dobrom čovjeku, ona će reći: Požurite sa mnom, požurite sa mnom! Ako se radi o lošem čovjeku, dženaza govori: Proklet neka sam, gdje me to nosite? Ovaj glas čuje sve živo osim čovjeka. Kada bi ga ljudi mogli čuti, kao pokošeni bi pali*".[4]

Ahmed u **Musnedu** bilježi hadis Ebu Umamea u kojem Božiji Poslanik ﷺ kaže: "*Sunce će se na Sudnjem danu približiti na jednu milju. Temperatura će se bezbroj puta povećati! Od toga će glave ključati kao što ključa voda u loncu! Znoj će ljudima dosezati prema veličini grijeha. Nekima će dosezati do članaka, nekima do*

---

kim. (V.: **Es-Silsile es-sahiha**, br. 1722.)

[1] Ahmed: **Musned**, br. 22947. Sened je slab. Jedan od prenosilaca je Muhammed b. Džabir b. Sejjar el-Jemami. Hafiz u **Taqribu** (br. 5777) kaže: "Donekle pouzdan (saduq.) Knjige su propale pa mu je memorija oslabila. Oslijepio je pa je počeo da diktira. Što se tiče pritiska u kaburu, on se spominje u drugim, vjerodostojnim hadisima.

[2] Veličanje Allaha riječima: Subhanallah. – Prim. prev.

[3] Ahmed: **Musned**, br. 14459, 14611.

[4] **Buhari**: Knjiga o dženazama, br. 1380; **Nesai**: Knjiga o dženazama, br. 1909.

cjevanica. Nekom će doći do struka, a nekome do samih usta".[1]

Ibn 'Abbas prenosi da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "*Kako mogu biti spokojan kada je melek već stavio rog na usta i nagnuo svoje čelo. Osluškuje da mu se naredi da puhne pa da to uradi". "Šta da izgovaramo?", upitaše ashabi. "Govorite: Dovoljan nam je Allah i divan je On pomagač! Na Allaha se oslanjamo"'.*[2]

Musned također bilježi hadis Ibn 'Umera: "*Ko se bude gordio i s ohološću hodio, Allah će na njega biti ljut kada se susretnu".*[3]

Dva **Sahiha** također bilježe predaju ovog ashaba koja glasi: "*Slikari će na Sudnjem danu biti kažnjavani i govorit će im se: 'Oživite to što ste stvarali'".*[4]

U tim knjigama se također bilježi predaja u kojoj Božiji Poslanik ﷺ kaže:

"*Kada neko od vas umre, prikazuje mu se njegovo mjesto jutrom i navečer. Ako je džennetlija, vidjet će Džennet, a ako je džehennemlija, vidjet će Džehennem. Bit će mu rečeno: - Ovo je tvoje mjesto dok te Allah ne proživi na Sudnjem danu".*[5]

On također prenosi hadis u kojim Božiji Poslanik ﷺ kaže:

---

[1] Ahmed: **Musned**, br. 21682. (putem Ebu Umameta.) Miqdadovu predaju ovog hadisa bilježi **Muslim**, u Knjizi o Džennetu, njegovim blagodatima i stanovnicima, br. 2864; **Tirmizi**: Knjiga o opisu Kijametskog dana, br. 2421; Ahmed: **Musned**, br. 23301.

[2] Ahmed: **Musned**, br. 3001.

[3] Ahmed: **Musned**, br. 5959; Buhari: **El-edeb el-mufred**. (V.: Albani: **Sahih El-edeb el-mufred**, br. 427/429.) Hadis je vjerodostojan. (V.: **Es-Silsile es-sahiha**, br. 543.)

[4] **Buhari**: Knjiga o odjeći, br. 5951; **Muslim**: Knjiga o odjeći i ukrasima, br. 2108.

[5] **Buhari** (1379): O dženazama, poglavlje o tome kako će mrtvacu biti pokazivano njegovo mjesto jutrom i navečer; **Muslim** (2866): O Džennetu, blagodatima i uživanjima njegovih stanovnika, poglavlje o pokazivanju mjesta umrlom...

"Kada džennetlije odu u Džennet i stanovnici Vatre u Vatru, bit će dovedena smrt i postavljena između Džehennema i Dženneta. Zatim će glasnik povikati: 'O, džennetlije, (više) nema smrti! O, stanovnici Vatre, (više) nema smrti!' Džennetlije će to obradovati, a stanovnike Vatre rastužiti".[1]

U **Musnedu** se bilježi hadis koji glasi: "*Ko kupi odijelo za deset dirhema, od kojih je jedna nepošteno zarađena, Allah mu neće primiti namaz sve dok je to odijelo na njemu". Zatim (Ibn 'Umer) stavi prst u uho i reče: "Neka sam gluh ako ovo nisam izravno čuo od Poslanika ﷺ".*[2]

U istoj knjizi se navodi hadis 'Abdullaha b. 'Umera koji glasi: "*Ko propusti jedan namaz zbog pijanstva taj kao da je imao dunjaluk i sve što je na njemu pa mu sve to oteto. Ko zbog pijanstva ostavi četiri puta namaz Allah ﷻ će ga napojiti tinetu-l-habalom." "Šta je tinetu-l-habal, Božiji Poslaniče?", upitaše ashabi. "Znoj stanovnika Džehennema", odgovori.*[3]

Još jedna merfu'[4] predaja iz ove zbirke glasi: "*Ko popije gutljaj vina namaz mu neće biti primljen četrdeset dana. Ako se pokaje, Allah ﷻ će mu to primiti – nisam siguran je li kod trećeg ili četvrtog. Ukoliko se nanovo vrati piću, Allah će ga napojiti 'redgatu*[5]*-l-habalom' na Sudnjem danu".*[6]

---

[1] **Buhari** (6544): Suptilnost, poglavlje o opisu Dženneta i Džehennema; **Muslim** (2850.) Verzija koju autor navodi je Ahmedova.

[2] Ahmed: **Musned**, br. 5698. Hadis je veoma slab. (V.: Es-silsile ed-da'ife, br. 844.)

[3] Ahmed: **Musned**, 6621; **Hakim**: Knjiga o pićima, br. 7233. Sened ovog hadisa je vjerodostojan. (V. br. 6659 – **Musned** u redakciji Ahmeda Šakira.)

[4] Tj. koja doseže do Božijeg Poslanika ﷺ. – Prim. prev.

[5] Isto što i tinetu. – Prim. prev.

[6] **Ibn Madže**: Knjiga o piću, br. 3377; Ahmed: **Musned**, 6606; Hakim: Knjiga o piću, br. 7232; **Darimi**: Knjiga o piću, br. 1999. Sened ovog hadisa je vjerodostojan. (V.: br. 6644, **Musned** u redakciji Ahmeda Šakira.)

Musned također bilježi hadis Ebu Musaa da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "*Ko umre kao notorni alkoholičar Allah će ga napojiti iz rijeke Gavta.*" "*Kakva je to rijeka?*" *upitaše.* "*To je rijeka koja teče iz spolnih organa prostitutki, od čijeg mirisa će se stanovnici Džehennema zgražavati*".[1]

U toj zbirci se navodi hadis u kojem Božiji Poslanik ﷺ kaže: "*Ljudi će na Sudnjem danu imati tri izlaganja. Prva dva će biti rasprava i opravdanja. Treće izlaganje će biti kroz listove koji će letjeti u rukama. Neke će hvatati desnom, a neke lijevom rukom*".[2]

Musned također bilježi hadis Ibn Mes'uda da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "*Pazite se sitnih grijeha! Oni se sakupljaju kod čovjeka sve dok ga ne upropaste.*" *Božiji Poslanik ﷺ je za te grijehe naveo primjer – kao skupina ljudi koji su došli na neko mjesto... Pripremili su nešto za jelo, pa se raziđoše da nalože vatru. Neko donese drvo, neko suhu balegu, tako da postepeno napraviše hrpu koju zapališe i u njoj ispržiše ono što su imali za jelo.*[3]

U **Sahihu** se bilježi hadis Ebu Hurejrea koji kaže da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "*Iznad Džehennema će biti postavljen most. Ja ću prvi prijeći preko njega. Toga dana će poslanici učiti dovu: 'Gospodaru, sačuvaj, sačuvaj (ljude...). Sa strana mosta će vrebati oštre kuke, poput bodlji drveta sa'dan*[4]*. Ljudi će imati različit status, sudeći po svojim djelima. Neki će biti čvrsti zbog svojih djela. Neki će biti ogrebeni, ali će se ipak spasiti. Na kraju, kada se završi Allahovo*

---

[1] Ahmed: **Musned**, br. 19075. Ovaj hadis je slab. (V.: **Silsile el-ehadis ed-da'ife**, br. 1463.)

[2] **Tirmizi**: Knjiga o opisu Kijameta, br. 2425; **Ibn Madže**: Knjiga o zuhdu, br. 4277; Ahmed: **Musned**, br. 19216. Hadis je iz ovih izvora slab. (V.: **Miškat el-mesabih**, br. 5558 i **Tahridž El-'Aqide et-tahavije**, br. 556.)

[3] Ahmed: **Musned**, br. 3808. Hadis je sahih. (V.: **Es-Silsile es-sahiha**, br. 389.)

[4] Bot. Neurada procumbens.

suđenje ljudima, doći će red da se iz Vatre izvedu i pomiluju svi koji su svjedočili da nema Boga osim Allaha. Naredit će melecima da to izvrše... Oni će takve ljude poznati po tragu sedžde (mjestu na koje su padali na sedždu). Vatri će biti zabranjeno da gori mjesto kojim je čovjek činio sedždu. Izaći će iz Vatre spržena mesa iz kojeg im kosti vire. Po njima će biti polivena Voda života. Od toga će se njihova tijela obnoviti kao zemlja nakon obilne padavine".[1]

U Muslimovom **Sahihu** se bilježi hadis da je ovaj ravija čuo Božijeg Poslanika ﷺ kako kaže: "*Sudnji dan će početi sa trojicom ljudi. Prvi je čovjek koji je poginuo na Božijem Putu. Kada ga dovedu, njegova nagrada*[2] *će ga poznati, a i on će poznati nju. 'Šta si radio na dunjaluku?' bit će pitan. 'Borio sam se radi Tebe – reći će – sve dok nisam poginuo'. 'Lažeš – bit će mu rečeno – borio si se da dokažeš da si hrabar, što ti je uspjelo'. Zatim će biti naređeno da se odvede pa će ga vući na licu sve do Vatre. Drugi čovjek kojem će se suditi je onaj koji se na dunjaluku bavio naukom – učio je, podučavao i čitao Kur'an. On će poznati svoju nagradu, a i ona će njega poznati. 'Šta si radio na dunjaluku?' bit će pitan. 'Radi Tebe sam proučavao znanost i podučavao druge; učio sam Kur'an (radi Tebe).' 'Lažeš – bit će mu rečeno – proučavao si znanost da bi se reklo da si naučnik, što si postigao. Učio si Kur'an da bi se reklo da si učač. I to si postigao.' Zatim će biti naređeno da se odvede pa će ga vući po licu sve dok ne bude bačen u Vatru. Treći kojem će se suditi na Sudnjem danu je čovjek kojem je Allah dao široku nafaku. Imao svega i svačega. Kada ga dovedu, poznat će svoju nagradu i ona će njega poznati. Pitat će ga šta je radio na dunjaluku. On će reći: 'Udjeljivao sam imetak gdje god si Ti tražio da se udjeljuje.' 'Lažeš' – bit će mu rečeno – to si radio da bi se reklo da si plemenit i darežljiv, što ti je pošlo za rukom.' Tada će narediti da se odvede pa će ga vući na licu i baciti u Vatru". U drugoj verziji se kaže: "Ovo su ljudi kojima će se prvo potpaliti Vatra na Su-*

---

[1] **Buhari**: Knjiga o suptilnosti, br. 6573; Knjiga o tevhidu, br. 7438; **Muslim**: Knjiga o imanu, br. 182.

[2] Doslovno: blagodati. Ovdje se možda misli na zaslugu, sljedovanje, što se u arapskom ponekad naziva nagradom. – Prim. prev.

dnjem danu".[1]

Čuo sam kako Šejhu-l-islam govori: "Najbolji ljudi su poslanici, ali će i najgori ljudi biti lažljivci koji ih imitiraju govoreći da su njihovi sljedbenici, a, ustvari, nisu. Nakon poslanika, najbolji su učenjaci, šehidi, oni koji vjeruju (siddiqi) i iskreni (muhlisi). Najgori su, opet, oni koji ih imitiraju pretvarajući se da su njihovi sljedbenici, a, ustvari, nisu".

Buharijev **Sahih** navodi hadis Ebu Hurejrea da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "*Ko bude imao kakvu finansijsku ili moralnu obavezu prema svome bratu neko to izvrši što prije. Neka traži halala prije nego što napusti ovaj svijet bez dinara i dirhema. Ako bude imao dobrih djela, od njih će dati čovjeku kojem je dužan. Ako ne bude imao dobrih djela, preuzet će njegove grijehe, a zatim će biti bačen u Vatru*".[2]

U **Sahihu** se navodu hadis Ebu Hurejrea u kojem Božiji Poslanik ﷺ kaže: "*Ko bespravno uzurpira pedalj zemlje, na Sudnjem danu će biti rastrgnut na sedam strana*".[3]

Dva **Sahiha** bilježe hadis u kojem Božiji Poslanik ﷺ govori: "*Ovosvjetska vatra je samo sedamdeseti dio džehennemske.*" "*Tako nam Allaha – rekoše – i ova vatra je dovoljna*". "*Ne, džehennemska vatra ima šezdeset i sedam nivoa više od ovosvjetske. Svaki (nivo) je snažniji od ove vatre*".[4]

Musned navodi Mu'azov hadis o tome kako ga je Božiji Poslanik ﷺ savjetovao: "*Nemoj Allahu nikakvo božanstvo pripisivati,*

---

[1] **Muslim**: Knjiga o namjesništvu, br. 1905; Nesai, Knjiga o džihadu, br. 3137.

[2] **Buhari**: Knjiga o suptilnosti, br. 6534; Knjiga o pravima i srdžbi, br. 2449.

[3] **Muslim**: Knjiga o korištenju pojila, br. 1611; **Buhari**: Knjiga o početku stvaranja, br. 3196, putem Ibn 'Umera r. 'anhuma.

[4] **Buhari**: Knjiga o početku stvaranja, br. 3265; **Muslim**: Knjiga o Džennetu, njegovim blagodatima..., br. 2843.

čak i ako ti prijeti smrt i spaljivanje. Nemoj biti neposlušan roditeljima, čak i ako ti naređuju da se odrekneš svoje porodice i imetka. Nipošto ne propuštaj propisane namaze, jer onaj koji to učini Allah prema njemu nema nikakvih obaveza. Nemoj piti alkohol. To je uzrok svih zala. Kloni se grijeha, jer oni privlače Allahovu srdžbu".[1]

Hadisa na ovu temu ima nekoliko puta više nego što smo spomenuli. Niko ih ne smije previdjeti i prepustiti se grijesima oslanjajući se na optimizam i lijepo mišljenje. Ebu-l-Vefa' b. 'Aqil je rekao: "Čuvaj se Njega i nemoj se varati Njegovom plemenitošću. On je propisao da se siječe ruka radi tri dirhema, i da se bičuje čovjek koji je popio koliko vrh igle alkohola. Žena je radi mačke ušla u Džehennem. Ogrtač se pretvorio u vatru koja će pržiti onoga ko ga je sakrio".

Imam Ahmed bilježi hadis koji Tariq b. Šihab pripisuje Božijem Poslaniku ﷺ: "*Radi muhe će jedan čovjek ući u Džennet, a drugi u Džehennem*". "*Kako to, Božiji Poslaniče?*", *upitaše ga.* "*Ova dvojica su jednom prolazili pored ljudi koji su obožavali kip. Niko nije smio proći tuda a da mu ne prinese kakvu žrtvu. Jedan od njih reče: 'Ja nemam šta da prinesem'. 'Prinesi makar muhu', kazaše mu oni. On pristade. Prinese muhu, produži svoj put i time zasluži Vatru. Drugi čovjek reče: 'Ja žrtvu ne mogu prinositi mimo Allahu nikome ništa'. Njemu odrubiše glavu, i on uđe u Džennet*".[2] Vidimo kako je jedna riječ bila uzrok da čovjek bude bačen duboko u Vatru.

Neki ljudi se, pak, zavaravaju blagodatima kojim ih je Allah obasuo na ovom svijetu. Uočavaju da Allah brine o njima i to tumače kao Allahovu ljubav, misleći da će im Allah na Ahiretu dati još više. Ovo je očita samoobmana. Imam Ahmed bilježi predaju

---

[1] Ahmed: **Musned**, br. 21570.

[2] Ahmed: **Knjiga o zuhdu**, str. 22; Ebu Nu'ajm: **Hil-je**, 1/203. Ova predaja je diskutabilna. Imam Ahmed je prenosi kao mevquf predaju od Selmana. (V.: Muhammed b. 'Usejmin: **El-Qavl el-mufid 'ala kitab et-tevhid**, 1/288, 289.)

'Uqbe b. 'Amira od Božijeg Poslanika ﷺ: "Kada vidiš da Allah nekog na dunjaluku obasipa dobrom i pored grijeha koje ovaj čini, znaj da je to istidradž[1]. Zatim je proučio ajet: ﴿فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ أَبْوَابَ كُلِّ شَيْءٍ حَتَّى إِذَا فَرِحُوا بِمَا أُوتُوا أَخَذْنَاهُم بَغْتَةً فَإِذَا هُم مُّبْلِسُونَ﴾ - "*I kada bi zaboravili ono čime su opominjani, Mi bismo im kapije svega otvorili; a kad bi se onome što im je dato obradovali, iznenada bismo ih kaznili i oni bi odjednom svaku nadu izgubili*" *(El-En'am, 44)*.[2]

Jedan od časnih prethodnika je rekao: "Kada primijetiš da ti Allah redovito šalje blagodati, a ti si zagazio u grijehe, znaj da je to Allahovo iskušenje kojim te želi iskušati da vidi hoćeš li zaboraviti da tražiš oprost. Uzvišeni je rekao:

﴿وَلَوْلَا أَن يَكُونَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً لَّجَعَلْنَا لِمَن يَكْفُرُ بِالرَّحْمَٰنِ لِبُيُوتِهِمْ سُقُفًا مِّن فِضَّةٍ وَمَعَارِجَ عَلَيْهَا يَظْهَرُونَ * وَلِبُيُوتِهِمْ أَبْوَابًا وَسُرُرًا عَلَيْهَا يَتَّكِئُونَ * وَزُخْرُفًا وَإِن كُلُّ ذَٰلِكَ لَمَّا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةُ عِندَ رَبِّكَ لِلْمُتَّقِينَ﴾

"*A da neće svi ljudi postati nevjernici, Mi bismo krovove kuća onih koji ne vjeruju u Milostivog od srebra učinili, a i stepenice uz koje se penju, i vrata kuća njihovih i divane na kojima se odmaraju, i ukrase od zlata bismo im dali, jer sve je to samo uživanje u životu na ovom svijetu, a onaj svijet u Gospodara tvoga biće za one koji budu Njegova naređenja*

---

[1] Milost Allahova prema čovjeku i pored njegovih grijeha, što dovodi do toga da ovaj zaboravi na traženje oprosta. (V.: T. Muftić: **Arapsko-bosanski rječnik**, str. 432.)

[2] Ahmed: **Musned**, br. 16860. Hadis je sahih zahvaljujući propratnim verzijama. (V.: **Es-Silsile es-sahiha**, br. 413.) Lanac prenosilaca (sened) same ove predaje je dobar. (V.: **Miškat el-mesabih**, br. 5201.)

izvršavali, a Njegovih zabrana se klonili" (*Zuhruf*, 33-35).

Uzvišeni razuvjerava one koji tako misle:

﴿فَأَمَّا الْإِنسَانُ إِذَا مَا ابْتَلَاهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِ * وَأَمَّا إِذَا مَا ابْتَلَاهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَهَانَنِ * كَلَّا﴾

"Čovjek, kada Gospodar njegov hoće da ga iskuša pa mu počast ukaže i blagodatima ga obaspe, rekne: 'Gospodar moj je prema meni plemenito postupio!' A kad mu, da bi ga iskušao, opskrbu njegovu oskudnom učini, onda rekne: 'Gospodar moj me je napustio!' A nije tako!" (*El-Fedžr*, 15-17).

Znači, nije svako koga je Allah obasuo nafakom u isto vrijeme i taj koji uživa u Njegovoj plemenitosti. Isto tako, nije svaki čovjek koji je iskušan i čija nafaka nije obilna predmet Allahovog zapostavljanja. Naprotiv, On je prvu vrstu iskušao blagodatima, a drugu je udostojio iskušenjem. U Tirmizijevom **Džami'u** se navodi hadis: "*Allah daje ovaj svijet onome koga voli i onome koga ne voli, ali iman daje samo onome koga voli*".[1] Jedan od časnih prethodnika je rekao: "Koliko je ljudi iskušano blagodatima kojima ih Allah obasipa, a toga nisu svjesni! Koliko se ljudi vara time što ih drugi hvale i koliko ljudi se obmanjuje time što im je Allah prikrio grijehe, a oni toga nisu svjesni".

---

[1] Ovaj hadis se ne nalazi u Tirmizijevom **Džami'u**, makar ne u izdanjima koje danas posjedujemo. Hadis je zabilježen kod Ahmeda u **Musnedu** (br. 3663), ali mu je sened slab. (V.: **Da'if el-džami'**, br. 1625.) Ispravna predaja ovog hadisa se završava na 'Abdullahu b. Mes'udu, kao mevquf. (V.: **Es-Silsile es-sahiha**, br. 2714.)

ZAVARAVANJE DUNJALUKOM

U najvećoj iluziji je onaj ko se zavarava ovim svijetom i njegovim prolaznostima, ko ga pretpostavlja Ahiretu i kojim se zadovoljava pored budućeg svijeta. Neki idu dotle da kažu: dunjaluk je izravna dobit, a Ahiret odložena, a izravna dobit je vrednija od odložene. Neki kažu: Bolje vrabac u ruci nego golub na grani. Drugi kažu: Dunjalučke slasti su pouzdane, a ahiretske sumnjive, a pouzdana stvar se ne ostavlja radi sumnjive.

Ovo je očigledan primjer šejtanovog sijanja zlih misli i fatalnih sumnji. Nerazumna stoka je pametnija od ovakvih ljudi. Životinja neće počiniti nešto što joj šteti čak i ako je udarite, a ovi ljudi svjesno hrle u vlastitu propast. Nalaze se između sumnje i vjerovanja. Ukoliko od ove vrste ljudi neko vjeruje u Allaha, Njegovog Poslanika ﷺ i Sudnji dan, to su najnesretniji ljudi na svijetu zato što svjesno čine grijeh, a oni koji ne vjeruju predmet su sasvim druge teme.

A na njihovu sumnju da je izravna dobit bolja od odložene, mi kažemo: Kada su izravna i odložena dobit jednake, tada je izravna dobit bolja, međutim, ako su dobiti različite, a odložena bude veća i vrednija, onda je ona svakako bolja. Kako se o ovoj jednakosti može govoriti kada je cijeli dunjaluk poput jednog udisaja na Ahiretu, kao što se navodi u hadisu koji se bilježi u Ahmedovom **Musnedu** i Tirmizijevoj **Zbirci**, u kome Mustevrid b. Šeddad prenosi da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "*Dunjaluk je u poređenju sa Ahiretom kao kada umočite ruku u more i izvadite je da vidite šta se od njegove vode zadržalo?*"[1] Preferiranje ovakve izravne dobiti nad onakvom odloženom dobiti je najteža propast i najgore neznanje. Ako je to odnos cijelog dunjaluka prema Ahiretu, kakav je onda

[1] **Muslim**: Knjiga o Džennetu i opisu njegovih blagodati..., br. 2858; **Tirmizi**: Knjiga o zuhdu, br. 2323; **Ibn Madže**: Knjiga o zuhdu, br. 4108; Ahmed: **Musned**, br. 17547, 17548...

odnos perioda čovjekovog življenja prema tom svijetu!? Koji je izbor preči pametnom čovjeku: preferiranje konkretne mrvice u ovom kratkom periodu nad neprekidnim dobrima na budućem svijetu; ili ustezanje od ništavnih, kratkotrajnih stvari na ovom svijetu, u zamjenu za neprocjenjive, neprekidne, neprolazne i bezbrojne blagodati?

Onome ko kaže da ne želi ostaviti pouzdanu radi sumnjive stvari možemo reći: Ti ili sumnjaš u Allahovo obećanje, prijetnju i iskrenost Njegovih poslanika, ili u to čvrsto vjeruješ. Ako spadaš u drugu grupu, tada si od onih koji ostavljaju privremenu, prolaznu mrvicu radi sigurne, neprolazne i nesumnjive stvari. Ako si od prve grupe, onda razmisli o dokazima koji ukazuju na postojanje Allaha, na Njegovu moć, volju, jednoću i na istinitost kazivanja Njegovih poslanika. Oslobodi se predrasuda i otvorenih misli priđi Allahu. Proučavaj i raspravljaj sve dok ti se ne otjelovi istina koju su prenijeli Njegovi poslanici kao realnost u koju nema sumnje. Neka ti bude jasno da je On stvoritelj svega postojećeg i Gospodar nebesa i Zemlje. On je uzvišen, svet i čist od onoga što se kosi sa kazivanjem Poslanika o Njemu. Ko Ga drugačije opiše – taj Ga je uvrijedio i svetu istinu o Njemu oskrnavio i porekao je Njegovu vlast i Božanstvo. Jer, svakom čovjeku zdrave pameti je nevjerovatno da Istinski Gospodar bude nemoćan ili neznalica, da ne zna ništa, da ne čuje, ne vidi, ne govori, ne naređuje, ne zabranjuje, ne nagrađuje, ne kažnjava, ne ojačava onoga koga hoće i ne ponižava koga hoće; da ne šalje Svoje poslanike u udaljena prostranstva Svoga kraljevstva; da se ne brine o Svojim stvorenjima, da ih prepušta zaboravu... Ovo bi za nekog ovosvjetskog vladara bila mahana, a kamoli za istinskog i pravog Vladara!

Kada čovjek razmisli o svome postojanju – otkad je bio zametak pa do potpunog formiranja – postaje mu jasno da je Onome ko mu je posvetio takvu pažnju i kroz ove faze i stepene ga proveo ne dolikuje da ga zanemari i bez pažnje ostavi; da mu neke stvari ne naređuje, a druge zabranjuje, da ne zna Svoja prava prema njemu; da ga ne nagrađuje i kažnjava... Kada bi čovjek o ovome istinski promislio, tada bi sve što vidi i sve što ne vidi ukazivalo na

tevhid[1], nubuvvet[2] i Povratak i da je Kur'an Allahov govor. U knjizi **Iman** naveli smo način na koji se ovo postiže, kod tumačenja ajeta:

﴿فَلَا أُقْسِمُ بِمَا تُبْصِرُونَ * وَمَا لَا تُبْصِرُونَ * إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ﴾

"A Ja se kunem onim što vidite i onim što ne vidite, Kur'an je, doista, govor objavljen plemenitom Poslaniku..." (El-Haqqa, 38-40).

Na ovu temu smo govorili i prilikom tumačenja ajeta: ﴿وَفِي أَنْفُسِكُمْ أَفَلَا تُبْصِرُونَ﴾ - *"A i u vama samima – zar ne vidite?" (Ez-Zarijat, 21)*. Došli smo do zaključka kako je čovjek sam po sebi dokaz postojanja Stvoritelja i Njegove jednoće. On je dokaz iskrenosti Njegovih poslanika i najbolja potvrda Njegovih savršenih svojstava.

Prema tome, oni koji se zavaravaju pripadaju jednoj od dvije grupe: ili su čvrsto uvjereni vjernici ili sumnjičavi poricatelji.

Neko se može pitati: Kako čvrsto vjerovanje u Povratak, Džennet i Džehennem i nepostojanje sumnje u to može ići uz neizvršavanje vjerskih obaveza? Zar je u ljudskoj prirodi da čovjek zna da će sutra stajati pred nekim vladarom koji će ga žestoko kazniti ili lijepo nagraditi – da taj isti čovjek bude nemaran i nezainteresovan prema svojim obavezama i potpuno se indiferentno odnositi prema tome?

Međutim, ovo je stanje većine stvorenja. Susret ovih pojmova je veoma čudna pojava, koja ima nekoliko uzroka.

Prvi, krhkost znanja i nepotpuno uvjerenje. Ko misli da znanje ne varira taj je u očitoj zabludi.

---

[1] Jedinost Allaha.
[2] Poslanstvo Muhammeda ﷺ.

Ibrahim el-Halil je tražio od svoga Gospodara da mu pokaže kako oživljava mrtve, pored toga što zna da je Allah sposoban da to učini. Time je želio da se učvrsti u vjeri, kako bi gajb[1] postao vidljiv.

Ahmed u **Musnedu** prenosi hadis Božijeg Poslanika ﷺ koji kaže: "*Nije isto čuti i vidjeti*".[2]

Kada se krhkom znanju doda nemogućnost dosjećanja, udaljenost tog znanja od srca u mnogim situacijama radi bavljenja onim što je suzbija, umiješanost strasti, dominacija prohtjeva i zle misli, šejtanske obmane, izazivanje sudbine, puste želje, utonulost u nemar, ljubav prema prolaznom, alegorijsko tumačenje Tekstova i ljubav prema običajima – tada iman u srcu može zadržati samo Onaj koji održava ravnotežu nebesa i Zemlje. Iz ovog razloga količina imana i dobrih djela je različita kod ljudi. Ona mogu ići dotle da u srcu ostane samo mali trun...

Svi ovi uzroci se vraćaju na ograničeno zapažanje i razmišljanje. Zbog toga Uzvišeni Allah pohvalno govori o strpljivim i čvrsto uvjerenim ljudima. On ih proglašava vođama u vjeri: ﴿وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ أَئِمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يُوقِنُونَ﴾ - ***Između njih smo Mi vođe određivali i oni su, odazivajući se zapovijedi Našoj, na Pravi Put upućivali, jer su strpljivi bili i u dokaze Naše čvrsto vjerovali***" *(Es-Sedžde, 23)*.

RAZLIKA IZMEĐU LIJEPOG MIŠLJENJA (OPTIMIZMA) I SAMOOBMANE

Kao što smo vidjeli, lijepo mišljenje (optimizam) je opravdano ukoliko podstiče na dobro, pomaže da se ono čini i ako vodi ka njemu. Obmana je ono što vodi ka neradu i prepuštanju grije-

---

[1] Nevidljivi svijet.

[2] Ahmed: **Musned**, br. 1845, 2443, putem Ibn 'Abbasa. Hadis je sahih. (V.: **Tahridž El-'Aqide et-tahavijje**, br. 401; **Miškat**, 5737.)

sima. Lijepo mišljenje je nadanje. Ako nadanje podstiče na dobra djela i odvraća od loših, ono je ispravno. Ukoliko se nerad sastoji od nadanja, a nadanje od nerada i podbacivanja, to je onda obmanjivanje.

Možemo li zamisliti čovjeka koji ima zemlju i očekuje da mu ona donese prinos? On je ne ore i ne sije već se nada da će dobiti rod bez oranja, sijanja, navodnjavanja i bilo kakve brige. Ovakvog čovjeka bi svi proglasili najvećim maloumnikom. Isto tako, ako bi se nadao i pouzdao u to da će dobiti dijete bez spolnog općenja ili da će postati naučnik bez učenja i velikog truda, ili nešto tome slično... Isti slučaj je i sa čovjekom koji smatra da će dostići visoke stepene i vječita uživanja bez dobrih djela, bez približavanja Allahu kroz dobra djela i izbjegavanje loših. A Allah daje uspjeh.

Uzvišeni Allah kaže: ﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُواْ وَالَّذِينَ هَاجَرُواْ وَجَاهَدُواْ فِي سَبِيلِ اللّهِ أُوْلَـئِكَ يَرْجُونَ رَحْمَتَ اللّهِ﴾ - *"Oni koji vjeruju i koji se isele i bore na Allahovom Putu, oni se mogu nadati Allahovoj milosti..." (El-Beqare, 218)*. Ovdje nije slučajno uz nadu navedeno izvršavanje spomenutih djela. Oni koji sami sebe varaju smatraju da ljudi koji zanemaruju Allahova prava ne poštuju Njegove naredbe, koji krše Njegove zabrane, tlače Njegove robove – mogu očekivati Allahovu milost.

Srž ovog problema leži u tome da su nada i lijepo mišljenje nerazdvojni pojmovi od ispunjavanja uvjeta koje je uspostavila Allahova mudrost u propisivanju zakona (šeriata), kadera, nagrade, plemenitosti. Kada čovjekovo djelovanje bude u skladu sa ovim stvarima, onda se može nadati u oprost svoga Gospodara. On Ga moli da ga ne prepusti samim tim djelima[1] već da ih učini uzrokom raznih korisnih stvari te da od njega otkloni sve što bi dovelo do njihovog poništavanja.

---

[1] Tj. tražeći da mu Svojom milošću pruži veću nagradu nego što je tim djelima zaslužio.

NADA I PUSTA MAŠTANJA

Svaka želja se sastoji od tri elementa:

1. ljubavi prema tome što se želi,
2. straha od gubljenja te stvari i
3. nastojanja da se na svaki način dođe do te stvari...

Kada uz želju ne ide nijedna od spomenutih stvari, onda je to maštanje, što je sasvim drugi pojam. Onaj koji želi je brižljiv, a brižan čovjek koji hoda putem, svakako će požuriti iz bojazni da ne propusti svoj cilj. U Tirmizijevom **Džami'u** se bilježi hadis Ebu Hurejrea u kojem Božiji Poslanik ﷺ kaže: "*Ko se bude bojao bit će uveden (u Džennet); ko bude uveden stići će na stanište. Doista je Allahova roba vrijedna; Allahova roba je Džennet*"[1]. Uzvišeni dobročiniteljima preporučuje nadu, ali im preporučuje i strah. Na taj način, nadanje i koristan strah prate svako učinjeno djelo. Allah ﷻ kaže:

﴿إِنَّ الَّذِينَ هُم مِّنْ خَشْيَةِ رَبِّهِم مُّشْفِقُونَ * وَالَّذِينَ هُم بِآيَاتِ رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ * وَالَّذِينَ هُم بِرَبِّهِمْ لَا يُشْرِكُونَ * وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوا وَّقُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ أَنَّهُمْ إِلَى رَبِّهِمْ رَاجِعُونَ * أُوْلَئِكَ يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَهُمْ لَهَا سَابِقُونَ﴾

"Oni koji iz bojazni prema Gospodaru svome strahuju, i oni koji u dokaze Gospodara svoga vjeruju, i oni koji druge Gospodaru svome ravnim ne smatraju, i oni koji od onoga što im se daju udjeljuju, i čija su srca puna straha zato što će se vratiti svome Gos-

---

[1] **Tirmizi** (2450): Opis Dženneta, poglavlje 18; Hakim: **Mustedrek**, Knjiga o suptilnosti , br. 7851. O ovom hadisu je bilo diskusije, ali je ipak vjerodostojan sudeći prema uporednim verzijama. (V.: **Es-Silsile es-sahiha**, br. 948, 2335.)

podaru, - oni hitaju da čine dobra djela, i radi njih druge pretiču" (El-Mu'minun, 57-61).

Tirmizi u svom **Džami'u** bilježi hadis 'Aiše, radijallahu 'anha, koja je o ovom ajetu pitala Božijeg Poslanika ﷺ, da li se on odnosi na one alkoholičare, bludnike i kradljivce? On reče: "*Ne, kćeri Siddiqova, ovaj ajet se odnosi na one koji poste, klanjaju, udjeljuju, ali se ipak boje da im ta djela neće biti primljena:* ﴿أُولَٰئِكَ يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ﴾ - '*...oni hitaju da čine dobra djela...*'"[1] Ovaj hadis se prenosi i od Ebu Hurejrea.

Uzvišeni Allah nam pokazuje kako sretni ljudi izvršavaju dobra djela uz bojazan, a nesretni rade nedjela uz smirenost. Kada pogledamo u život ashaba, vidimo da se on sastojao od truda u činjenju dobra, uz izraženu bojazan od kazne i neprihvaćanja tih djela. Mi danas malo i nedovoljno radimo, ali smo i pored toga smireni. Siddiq, ﷺ, kaže: "Volio bih da sam dlaka na pobožnom čovjeku". Ovo bilježi Ahmed. Prenosi se, također, da se jedne prilike uhvatio za jezik i rekao: "Ovo me je uvalilo u nevolje". Često je plakao i govorio: "Plačite! Ako ne možete, trudite se da plačete!" Kada je klanjao, bio je miran poput drveta – iz strahopoštovanja prema Allahu. Jedne prilike je donio pticu. Okretao je u ruci i govorio: "Svaka ulovljena životinja i svako otkinuto drvo su stradali zato što nisu dovoljno veličali Allaha". Na samrtnim mukama je govorio 'Aiši: "Kćeri moja, ja sam od imetka muslimana uzeo ovaj ogrtač, ovo mlijeko i ovog roba. Požuri i daj to Ibn Hattabu". Zatim nastavi: "Tako mi Allaha, volio bih da sam drvo koje se jede i siječe". Qatade je kazao: "Čuo sam da je Ebu Bekr rekao: 'Volio bih da sam biljka i da me biljojedi pojedu!'"

'Umer b. Hattab je jedne prilike učio suru Et-Tur. Kada je stigao do ajeta: ﴿إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ لَوَاقِعٌ﴾[2] briznu u plač i razbolje se tako

---

[1] **Tirmizi**: Knjiga o tumačenju (tefsiru) Kur'ana , br. 3175; **Ibn Madže**: Knjiga o zuhdu, br. 4198; Ahmed: **Musned**, br. 24735, 25177.

[2] "...kazna Gospodara tvoga sigurno će se dogoditi" (Et-Tur, 7.)

da su mu ljudi dolazili u posjetu. Kad je bio na samrtnoj postelji, rekao je svome sinu: "Molim te, stavi moje lice na zemlju kako bi mi se On smilovao". Zatim je kazao: "Teško mojoj majci ako mi Allah ﷻ ne oprosti!" Ovo je ponovio tri puta pa je ispustio dušu. Znao je u svom noćnom ibadetu učiti neki ajet pa bi ga njegovo značenje toliko potreslo da bi danima ostao vezan za kuću. Ljudi bi mu dolazili u posjetu misleći da je bolestan. Imao je, neka je Allah njime zadovoljan, dvije crne linije na licu od plača. Ibn 'Abbas mu je jednom rekao: "Ti si podigao mnoge gradove, osvojio mnoge države i veliki uspjeh postigao, uz Allahovu odredbu". "Volio bih da se spasim (da preselim na drugi svijet), a da nemam ni zasluga ni grijeha", reče na to 'Umer, ؓ.

'Usman b. 'Affan ؓ je, kada bi stajao nad kaburom, plakao tako da bi mu se brada pokvasila. Govorio bi: "Kada bih stao između Dženneta i Vatre, ne bih znao u koje od njih bih bio određen. Radije bih da budem pepeo nego da čekam na odluku o tome gdje će me odvesti".

'Ali b. Ebi Talib ؓ je također bio poznat po svome plaču i strahu. Naročito su ga brinula prazna nadanja i slijeđenje prohtjeva. Govorio je: "Prazna nadanja me odvraćaju od Ahireta, a slijeđenje strasti me udaljava od Istine! Evo, dunjaluk već okreće svoja leđa, a Ahiret krupnim koracima dolazi. Svaki od njih ima svoje sinove i zato budite sinovi Ahireta, a nemojte biti sinovi dunjaluka. Sada je vrijeme za djela, a ne za obračun! Sutra će biti samo obračun, a kasno će biti za djela!"

Ebu Derda' ؓ je govorio: "Najviše se bojim da će mi na Kijametskom danu biti rečeno: 'Oče Derdaov, ti si imao znanje, ali kako si radio po onome što si znao?'" Imao je običaj govoriti: "Kada biste znali šta vas očekuje nakon smrti, ne biste s apetitom jeli niti biste pili s uživanjem! Nikada se ne biste sklanjali u kuću već bi hodali i udarali se po prsima. Plakali biste nad svojom sudbinom: 'Volio bih da sam drvo pa da me odsijeku'".

Lice 'Abdullaha b. 'Abbasa, radijallahu anhuma, često je bilo vlažno od suza.

Ebu Zerr je govorio: "Kamo sreće da sam drvo pa da me posijeku! Volio bih da nisam stvoren!" Kada mu je nuđeno nešto hrane, rekao je: "Imamo kozu koju muzemo, magarca na kojem se prevozimo, slobodnog slugu i jedan ogrtač viška. Plašim se polaganja obračuna i za ovo što imam".

Temim ed-Dari je jedne večeri učio suru El-Džasije. Kada je stigao do ajeta ﴿أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ اجْتَرَحُوا السَّيِّئَاتِ أَن نَّجْعَلَهُمْ كَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ﴾ - "*Misle li oni koji čine zla djela, da ćemo s njima postupiti jednako kao sa onima koji vjeruju i dobra djela čine...*" *(El-Džasije, 21)*, počeo ga je ponavljati i plakati sve do jutra.

Ebu 'Ubejd, 'Amir b. El-Džerrah je rekao: "Volio bih da sam ovan - da me moja porodica zakolje, moje meso pojede i od mene čorbu da naprave".

Mnogo je ovakvih primjera i nemoguće ih je sve navesti. Buhari u svom **Sahihu** kaže: Poglavlje o bojazni vjernika da mu se djela ne ponište, a da on to ne osjeti. Ibrahim et-Tejmi je rekao: "Kad god sam svoje riječi uporedio sa djelima, pobojao sam se da sam poricatelj (nevjernik)." Ibn Ebi Mulejke je rekao: "Zatekao sam trojicu Poslanikovih ﷺ ashaba i svi su se bojali da nisu licemjeri. Niko od njih nije govorio da ima Džibrilov ili Mikailov iman." On navodi da je Hasan rekao: "Od licemjerja (nifaqa) boji se samo vjernik, a o njemu ne misli samo licemjer (munafiq)". 'Umer b. Hattab je govorio Huzejfeu: "Zaklinjem te Allahom, da li me je Božiji Poslanik ﷺ ubrojio u licemjere?" "Nije, ali to ni za koga drugog neću reći!"

Čuo sam našeg šejha[1] kako govori: "Ovim Huzejfe nije htio da kaže kako niko drugi nije zaštićen od licemjerstva već kako se neće upuštati u sud o tome. Jer, kome god kažem da ga Božiji Poslanik ﷺ nije ubrojio u licemjere toga sam pohvalio".

Ja kažem: Ovome je sličan primjer čovjeka koji je zamolio

[1] Misli na šejhu-l-islama Ibn Tejmiju, Allah mu se smilovao.

Božijeg Poslanika ﷺ da zamoli Allaha da ga uvrsti u sedamdeset hiljada ljudi koji će ući u Džennet bez obračuna, našto mu je on rekao: "*Pretekao te je u tome 'Ukaše*".[1] Time nije htio da kaže da jedino 'Ukaše zaslužuje da bude među njima. Želio je samo da to prešuti, a Allah najbolje zna.

GRIJESI U SRCU SU KAO OTROVI U TIJELU

Vratimo se temi koju smo počeli — o lijeku za bolest koja, ukoliko potraje, razara čovjekovu sadašnjost i budućnost (dunjaluk i Ahiret).

Ono što moramo znati jeste da grijesi i poroci štete. Nema sumnje da su oni opasni za dušu kao što su otrovi opasni za tijelo, u manjoj ili većoj mjeri. A zar išta može prouzrokovati štetu i bolest na ovom ili budućem svijetu osim grijeha i poroka? Šta je naše praroditelje izvelo iz Dženneta – Kuće uživanja, slasti, radosti i sreće – u Kuću boli, tuge i nesreća? Šta je izvelo Iblisa iz nebeskog kraljevstva, proklelo ga, prognalo, opoganilo njegovu nutrinu i vanjštinu i pretvorilo ga u najgroznije i najružnije stvorenje? Njegova nutrina je svakako ružnija od vanjštine. Nakon blizine je dobio daljinu; nakon milosti prokletstvo; nakon ljepote grozotu; umjesto Dženneta Vatru rasplamsanu; umjesto imana kufr; umjesto prijateljstva sa Hvaljenim Gospodarem dobio je Njegovo neprijateljstvo i odbačenost. U zamjenu za izgovaranje riječi hvale, uzdizanja i tevhida[2], odabrao je riječi kufra, širka, laži, klevete i zla; odjeću imana je zamijenio odjećom kufra, stranputice i grijeha. Kod Allaha je zauvijek izgubio položaj i Njegovu milost više nikada neće steći. Na njega se sručila najžešća Allahova srdžba i fatalna ljutina. Postao je vođa svakog grješnika i raskolnika. To je izabrao nakon ibadeta i blagodati. Samo od Tebe, Gospodaru, tražimo zaštitu od grijeha, izigravanja Tvojih naredbi i kršenja Tvojih zabrana.

---

[1] **Buhari**: Knjiga o suptilnosti, br. 2686; **Muslim**: Knjiga o imanu, br. 216.

[2] La ilahe illallah.

Šta je uzrok potapanja svih stanovnika Zemlje kada je voda preplavila vrhove planina? Šta je potaklo smrtonosni vjetar protiv 'Adovog naroda koji ih je usmrtio i razbacao kao da su palmova stabla iščupana? Taj vjetar je uništio sve kuda je prošao - kuće, njive, oranice i stoku. Njihova sudbina je ostala kao pouka ostalim narodima do Sudnjeg dana. Šta je razlog slanja užasnog krika Semudovom narodu, krika koji im je pokidao srca, rascijepio tijela i do zadnjeg ih istrijebio? Šta je uzdiglo sela Lutovog naroda, tako da su meleci čuli lavež njihovih pasa – i zatim ih prevrnulo na njih, tako da ono što je bilo gore – otišlo dolje, i svi su bili uništeni?! Oni su doživjeli kaznu kakva nije snašla nijedan drugi narod! Njihova braća su slično doživjela, a kazna nije daleko od nasilnika... Šta je uzrok slanja Šu'ajbovom narodu crnih oblaka s kaznom? Kada su stigli iznad njih, posuli su ih rasplamsanom vatrom! Šta je potopilo Faraona i njegov narod u more? Šta je sravnilo Karuna, zajedno sa njegovom kućom, imetkom i porodicom? Šta je bio uzrok uništenja pokoljenja nakon Nuha kroz više oblika kazni? Šta je bio uzrok uništenja Salihovog naroda žestokim krikom? Oni su se do zadnjeg pretvorili u pepeo! Šta je Izraelićanima poslalo silan i moćan narod koji im je zemlju uzduž i poprijeko pregazio, njihove ljude pobio, a žene i djecu im porobio, popalili su im kuće, oteli imetak! Zatim ih je Allah još jedanput poslao, pa su uništili i do temelja porušili sve što su mogli! Šta je na njih navuklo razne vrste kazni i patnji – u obliku ubijanja, porobljavanja, rušenja gradova, tiranije vladara, pretvaranja u majmune i svinje... Povrh svega, Uzvišeni Allah se zaklinje: ﴿لَيَبْعَثَنَّ عَلَيْهِمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَن يَسُومُهُمْ سُوءَ الْعَذَابِ﴾ - "*...da će do Smaka svijeta prepuštati nad njima vlast nekome ko će ih na najgori način tlačiti*" *(El-E'raf, 167)*.

Imam Ahmed bilježi predaju 'Abdurrahmana b. Džubejra b. Nufejra koji prenosi da je njegov otac rekao: "Kada je osvojen Kipar, njegovi stanovnici su bili razdvojeni pa su jedni za drugima plakali. Ugledao sam Ebu Derda'a kako usamljen sjedi i plače. Upitah ga: 'Oče Derdaov, zašto plačeš na dan kada je Allah osnažio islam i muslimane?' 'Ne pričaj, Džubejre! Vidiš li kako Allah s lahkoćom svodi račune! Ovaj narod je bio snažan, bogat i ugledan, ali

je zanemario Allahove naredbe pa su završili ovako kako vidiš!'"

'Ali b. Dža'd bilježi hadis koji Ebu-l-Bahteri prenosi od nekog ashaba koji je čuo da je Poslanik ﷺ rekao: "*Ljudi neće biti uništeni sve dok sami ne zasluže kaznu*".[1]

U Ahmedovom **Musnedu** se bilježi hadis Ummu Seleme da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "*Kada se pojave grijesi kod mojih sljedbenika, Allah će im poslati Svoju kaznu*". *Rekoh: "Božiji Poslaniče, hoće li tada biti među njima dobrih ljudi?" "Hoće", odgovori on. "Kako će se s njima postupiti?", upita Ummu Seleme. "Oni će doživjeti sudbinu ostalih ljudi pa će im Allah podariti Svoju milost i zadovoljstvo".*[2]

Među Hasanovim mursel hadisima, za koje on kaže da potiču od Božijeg Poslanika ﷺ, je i predaja: "Ovaj ummet će uživati Allahovu zaštitu i brigu sve dok njihovi učeni ljudi ne počnu šurovati sa vlastodršcima, dok pobožni ne počnu slijediti grješnike i dok poročni ne počnu ponižavati poštene! Kada se ovo desi, Allah će ukinuti Svoju zaštitu. Postavit će im okrutne vladare koji će ih tlačiti i zlostavljati i na kraju će ih kazniti neimaštinom i siromaštvom".

Musned bilježi Sevbanov hadis u kojem Božiji Poslanik ﷺ kaže: "*Čovjek može biti lišen nafake zbog grijeha kojeg je počinio*".[3]

U drugoj predaji koju **Musned** bilježi od ovog ravija, Božiji Poslanik ﷺ kaže:

- *Na vas će se obrušiti narodi kao što se za sofrom ljudi obrušavaju na činiju!*

---

[1] **Ebu Davud**: Knjiga o boju, br. 4347; Ahmed: **Musned**, br. 17825. Hadis je sahih. (V.: **Sahih El-Džami'**, br. 5231.)

[2] Ahmed: **Musned**, br. 26056. Ovaj sened je slab, ali postoje drugi izvori ovog hadisa, koji su ispravni. (V.: **Es-Silsile es-sahiha**, br. 1372.)

[3] **Ibn Madže**: Knjiga o iskušenjima, br. 4022; Ahmed: **Musned**, br. 21881. O ovom hadisu postoji diskusija. (V.: **Es-Silsile es-sahiha**, br. 154.)

- *Hoće li to biti zbog naše malobrojnosti, Božiji Poslaniče?* - *upitaše ashabi.*
- *Ne – reče - vas će tada biti mnogo, ali ćete biti slabi poput bujične pjene. Strah će biti iščupan iz srca vaših neprijatelja, a u vašim srcima će biti usađen WEHN.*
- *Šta je to wehn? – upitaše će ashabi.*
- *Ljubav prema dunjaluku i strah od smrti - odgovori Božiji Poslanik* ﷺ.

Musned Ahmeda bilježi Enesovu predaju da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "*Kada sam otišao na Mi'radž, prođoh pokraj ljudi bakrenih noktiju kojima su oni sjekli svoja lica i prsa. 'Ko su ovi ljudi?', upitah Džibrila. 'Oni su jeli ljudsko meso i kaljali njihovu čast', odgovori mi on*".[1]

U Tirmizijevom **Džami'u** se navodi hadis Ebu Hurejrea u kojem Božiji Poslanik ﷺ kaže: "*Pred kraj svijeta će se pojaviti ljudi koji će pod plaštom vjere ubirati ovosvjetske dobiti. Pred ljudima će se pretvarati blagi kao janjad. Riječi će im biti slađe od šećera, a u sebi će nositi vučija srca. Allah* ﷻ *će reći: 'Zar Mene obmanjujete ili se preda Mnom dičite?! Kunem se Sobom da ću vam poslati iskušenje koje neće nikog ostaviti mirnim*".[2]

Ibn Ebi-d-Dunja navodi riječi 'Alije رضي الله عنه: "Doći će vrijeme kada će ljudi od islama imati samo ime; od Kur'ana će imati samo slova; džamije će biti izgrađene, ali u njima neće biti upute; ulema će im biti najgore što pod nebom postoji; od njih će početi smutnje, i njima će se vratiti!"[3]

On spominje i predaju 'Abdullaha b. Mes'uda: "Kada se u

---

[1] **Ebu Davud**: Knjiga o odgoju, br. 4878; Ahmed: **Musned**, br. 12927. Hadis je vjerodostojan. (V.: **Es-Silsile es-sahiha**, br. 533.)

[2] **Tirmizi**: Knjiga o zuhdu, br. 2404. Hadis je slab. (V. **Da'if El-Džami'**, br. 6419.

[3] Bejheqi: **Šu'abu-l-iman** (**Grane imana**), br. 1763. Sened ove predaje je prekinut.

nekom mjestu pojave kamata i blud, Allah naredi da se ono uništi!"

U Hasanovim murselima se nalazi predaja: "*Kada ljudi uznapreduju u znanju, a zapostave djela, kada izražavaju ljubav, a u srcima kriju mržnju i kada pokidaju rodbinske veze, Allah će ih prokleti i oduzeti im sluh i vid*".[1]

Ibn Madže u **Sunenima** bilježi hadis 'Abdullaha b. 'Umera: "Bio sam među skupinom od deset muhadžira kod Božijeg Poslanika ﷺ, kad on okrenu lice prema nama i reče: '*O, muhadžiri, molim Allaha da ne doživite pet stvari:*

- *kada se u nekom narodu proširi nemoral i počne se javno činiti, oni će biti pogođeni kugom i bolestima koje njihovi preci nisu poznavali;*
- *kada ljudi počnu zakidati na vagi, bit će pogođeni sušnim godinama, teškim nedaćama i nepravdom vladara;*
- *kada ljudi prestanu davati zekjat na svoj imetak, bit će im uskraćena kiša i da nije životinja, ne bi nikad padala;*
- *koji god narod raskine ugovor, Allah će dozvoliti da ih pokori neprijatelj iz drugog naroda koji će im oduzeti ono što posjeduju;*
- *kada njihovi imami ne budu radili po Allahovoj Objavi, Kur'anu, Allah će ih okrenuti jedne protiv drugih*".[2]

Musned i **Suneni** bilježi predaju Ibn Mes'uda koji putem svoga oca prenosi da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "*Oni koji su živjeli prije vas opominjali su jedni druge kada bi vidjeli da su načinili grešku govoreći: 'O, ti, boj se Allaha!' Međutim, sutradan bi on sa njim zajedno sjedio, jeo i pio, kao da nije vidio kakvu je grešku jučer napravio. Kada je Allah to vidio, učinio je da se oni međusobno mrze iz*

---

[1] Da'if predaja. Bilježi je Taberani u **Kebiru** (6/323); Ebu Nu'ajm: **El-Hil-je** (3/109) kao predaju Sulejmana od Poslanika ﷺ.

[2] **Ibn Madže**: Knjiga o smutnjama, br. 4019. Sened ovog hadisa je slab. Šejh Albani u **Silsili** navodi druge puteve, uz primjedbu da su svi oni slabi, osim verzije Hakima, koja je glavna osovina ovog hadisa. (V.: **Es-Silsile es-sahiha**, br. 106.)

dna duše. Zatim ih je prokleo jezikom njihovog poslanika Davuda i Isaa, sina Merjemina, zato što su se bunili i uvijek granice zla prelazili. Tako mi Onoga u čijoj je ruci Muhammedova duša, morate naređivati dobro, a odvraćati od zla! Nastojte da zalutale na svaki način vratite na istinu! U suprotnom, Allah će među vama stvoriti mržnju, a zatim će vas prokleti kao što je i njih prokleo!"[1]

Ibn Ebi-d-Dunja bilježi da je Ibrahim b. 'Umer es-San'ani rekao: "Allah je Juše'u b. Nunu objavio: 'Ja ću iz tvog naroda uništiti sedamdeset hiljada dobrih i šezdeset hiljada loših ljudi!' 'Gospodaru moj, reče on, jasno mi je za loše, ali zašto uništavaš dobre?' 'Oni se nisu srdili kada sam se Ja srdio; s lošima su jeli i pili!'"

Ebu 'Umer b. 'Abdulberr prenosi da je Ebu 'Imran rekao: "Allah je poslao dva meleka u jedno mjesto i naredio im da ga unište do zadnjeg stanovnika. Oni naiđoše na čovjeka u džamiji koji je klanjao. Rekoše: 'Gospodaru, jedan Tvoj rob klanja u tom mjestu'. Uzvišeni Allah im odgovori: 'Uništite cijelo selo, a i njega zajedno sa njima. Njegovo lice se nijednom nije namrštilo zbog kršenja Mojih zakona!"

Humejdi spominje da je Sufjan b. 'Ujejne putem Ufjana b. Se'ida od Mus'ira prenio da je jednom meleku bilo naređeno da sravni jedno selo. On reče: "Gospodaru moj, u tom selu postoji jedan pobožni čovjek". Allah ﷻ mu objavi: "Od njega počni! Njegovo lice se radi Mene nijednog trenutka nije namrštilo!"

Ibn Ebi-d-Dunja spominje da je Vehb b. Munebbih rekao: "Kada je počinio grijeh, Davud je rekao: 'Gospodaru, oprosti mi!' On mu reče: 'Oprošteno ti je, a krivica je preusmjerena na Israilićane!' 'Kako, upita Davud, kada si Ti Mudar, Pravedan i nikome ne nanosiš nepravdu? Ja sam učinio grijeh, a Ti ga svaljuješ na Israili-

---

[1] **Ebu Davud**: Knjiga o boju, br. 4336; **Tirmizi**: Knjiga o tumačenju Kur'ana, br. 3047; **Ibn Madže**: Knjiga o smutnjama, br. 4006. Hadis je slab. (V.: **Es-Silsile ed-da'ife**, br. 1105.)

ćane?' Allah ﷻ tada objavi: 'Kada si učinio grijeh, oni te nisu opomenuli niti upozorili!'"

Ibn Ebi-d-Dunja prenosi kako je Enes b. Malik jedne prilike došao kod 'Aiše u društvu drugog čovjeka. Taj čovjek joj reče: "Reci nam nešto o potresu". "Kada ljudi legalizuju blud – odgovori ona – počnu piti vino, svirati instrumente, Allah ﷻ će se naljutiti na Svom nebu i narediti Zemlji da ih potrese. Ako se ne pokaju i ne okanu tih grijeha, ona će se obrušiti na njih." "Je li to odmazda, Majko vjernika?" "Ne, to je milost i opomena vjernicima, a odmazda, kazna i srdžba za nevjernike!" Enes b. Malik ovu predaju komentariše: "Nijedan hadis Božijeg Poslanika ﷺ me do tada nije obradovao koliko ovaj".

Ibn Ebi-d-Dunja navodi jednu mursel predaju: "Zemlja se potresla u vrijeme Božijeg Poslanika ﷺ. On spusti ruku na tlo i reče: 'Smiri se, još ti nije došlo vrijeme'. Zatim se okrenu ashabima i reče: 'Doista vas Allah opominje da se okanite grijeha i vratite Mu se! Učinite to!' Drugi put se Zemlja potresla u vrijeme 'Umera ؓ, našto on reče: 'Uzrok ovog potresa može biti samo grijeh koji ste počinili! Tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša, ako se ovo ponovi, ja s vama na njoj više neću živjeti!'"

Navodeći zasluge i vrline 'Umera, Ibn Ebi-d-Dunja kaže: "Zemlja se zatresla u vrijeme 'Umera. On udari rukom po tlu i reče: 'Šta ti je? Da je vrijeme za Sudnji dan, ti bi vijesti svoje kazivala! Čuo sam kako je Božiji Poslanik ﷺ rekao: 'Kada nastupi Sudnji dan, svaki lakat i pedalj Zemlje će govoriti!'"

Imam Ahmed putem Safijje bilježi: "Medinu je pogodio zemljotres u vrijeme 'Umera. On tada reče: 'O, ljudi, šta je ovo? Zar ste se ovako brzo iskvarili!? Ako se ovaj zemljotres vrati, nećete me više vidjeti!'"

Ka'b prenosi: "Potres Zemlje će uslijediti kada se na njoj rašire grijesi tako da će ona drhtati od straha da Allah ne vidi šta se na njoj događa!"

'Umer b. 'Abdulaziz je odaslao depešu namjesnicima pokrajina: "Ovaj potres je vid Allahovog kažnjavanja ljudi! Ostalim

pokrajinama sam napisao da se sakupe tog i tog dana. Ko bude kod sebe imao neku obavezu neka je izmiri, jer Uzvišeni Allah kaže:

﴿قَدْ أَفْلَحَ مَن تَزَكَّى * وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّى﴾

"Postići će šta želi onaj koji se očisti i spomene ime Gospodara svoga pa molitvu obavi!" (El-E'la, 14, 15).

﴿رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنفُسَنَا وَإِن لَّمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾

"Gospodaru naš, sami smo sebi krivi, i ako nam Ti ne oprostiš i ne smiluješ nam se, sigurno ćemo biti izgubljeni." (El-E'raf, 23).

﴿وَإِلاَّ تَغْفِرْ لِي وَتَرْحَمْنِي أَكُن مِّنَ الْخَاسِرِينَ﴾

"Ako mi ne oprostiš i ne smiluješ mi se, biću izgubljen" (Hud, 47).

﴿لاَّ إِلَهَ إِلاَّ أَنتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنتُ مِنَ الظَّالِمِينَ﴾

"Nema boga, osim Tebe, hvaljen neka si! a ja sam se zaista ogriješio prema sebi!" (El-Enbija', 87).

Imam Ahmed navodi hadis Ibn 'Umera da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "*Kada ljudi počnu škrtariti na dinarima i dirhemama, a počnu poslovati sa 'inom*[1], *slijediti repove krava*[2], *a ostavljati džihad na Allahovom Putu, Allah* ﷻ *će im poslati nesreću i neće je ukinuti sve dok ne preispitaju svoju vjeru*".[3] Hadis bilježi Ebu Davud u vjerodostojnom senedu.

---

[1] 'Ina je prodavanje robe za određenu cijenu na odgođeno plaćanje, a zatim kupovanje te robe od istog čovjeka za manji iznos, čime se želi na lukav način izbjeći direktna kamata.

[2] Tj. baviti se privredom u vrijeme kada se treba odazvati u džihad.

[3] Ahmed: **Musned**, br. 4810; **Ebu Davud**: Knjiga o kupoprodaji, br. 3462. Hadis je, uzimajući u obzir sve puteve predaje, vjerodostojan. (V.: **Es-Silsile es-sahiha**, br. 11.)

Ibn Ebi-d-Dunja navodi Ibn 'Umerov hadis: "U moje vrijeme su ljudi imali potrebu za dinarima i dirhemama svoje braće. Čuo sam Božijeg Poslanika ﷺ kako kaže: "*Kada ljudi počnu škrtariti na dinarima i dirhemama, a počnu poslovati sa 'ajnom, ostavljati džihad na Allahovom Putu, a slijediti repove krava, Allah ﷻ će im sa neba poslati nesreću i neće je ukinuti sve dok oni ne preispitaju svoju vjeru*".[1]

Hasan je rekao: "'Ina, tako mi Allaha, nije ništa drugo do Allahova kazna ljudima!"

Jedan od israelićanskih poslanika je gledao kako Nabukodonosor postupa sa njima, pa reče: "Ovo je naša zasluga! Ti si, Bože, nama nadredio onoga ko za Te ne zna, niti prema nama ima milosti!"

Nabukodonosor je Danijelu rekao: "Šta je meni dalo vlast nad tvojim narodom?" "Tvoji veliki grijesi i nepravda koju je moj narod nanio samom sebi".

Ibn Ebi-d-Dunja navodi hadis koji 'Ammar b. Jasir i Huzejfe prenose od Poslanika ﷺ: "*Kada Allah odluči da se osveti ljudima, on usmrti njihovu djecu i učini njihove žene neplodnim! Nakon toga će sručiti Svoju kaznu, a da medu njima ne bude nikog ko zaslužuje milost!*"[2]

Prenosi se da je Malik b. Dinar rekao: "Čitao sam jednu mudru pripovijest u kojoj Allah ﷻ kaže: 'Ja sam Allah, Bog, Kralj svih kraljeva. Srca kraljeva su u Mojoj ruci! Ko bude Meni pokoran, oni će biti milost za njega, a ko Mi bude nepokoran, oni će za njega biti kazna! Zato, nemojte trošiti vrijeme na kuđenje kraljeva (vladara)! Pokajte se i Ja ću ih učiniti naklonjenim vama!"

---

1 Ibid.

2 Ovaj hadis je da'if. Šejh Albani ga je uvrstio u **Da'if el-Džami'**, pod brojem 1544. Našao ga je u Širazijevom djelu **El-Elqab**. Hadis je zabilježen i u **Kenz el-'ummal**, br. 6011 i Sujutijevom **Džem' el-dževami'**, br. 4647.

U Hasanovim murselima se nalazi slijedeća predaja: "Kada Allah želi da bude blagonaklon prema nekom narodu, odlučujuću riječ daje razboritim ljudima, a riznice[1] prepusti širokogrudima. A kada ne želi dobro (nekom) narodu, odlučujuću riječ prepušta bezumnima, a riznice škrticama".

Imam Ahmed i drugi navode Qatadeovu predaju da je Junus rekao: "Gospodaru moj, Ti si na nebu, a mi na Zemlji. Kako ćemo raspoznavati znakove Tvoje srdžbe od znakova zadovoljstva?" "Kada vam nadredim vaše najbolje ljude – odgovori Allah – to je znak Moga zadovoljstva vama! Kada vam nadredim najlošije ljude iz vaših redova, to je znak Moje srdžbe!"

Ibn Ebi-d-Dunja navodi predaju Fudajla b. 'Ijada koji kaže: "Allah ﷻ je jednom poslaniku objavio: 'Kada onaj ko Me poznaje počne kršiti Moje naredbe, Ja mu kao kaznu pošaljem onoga ko Me ne poznaje".

On također bilježi hadis koji Ibn 'Umer prenosi od Božijeg Poslanika ﷺ: "*Tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša, Sudnji dan neće nastupiti sve dok Allah ne pošalje nevjerne vladare, poročne vezire, izdajničke službenike, nepravedne nadstojnike i grješne učenjake. Oni će izgledati kao monasi, ali su im srca poganija od lešine. Njihova nahođenja su različita. Allah će im poslati strašnu nesreću koja će ih iznenada presjeći. Tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša, islam će nestajati malo po malo, tako da niko neće izgovarati: Allah, Allah! Naređujte dobro i odvraćajte od zla! U suprotnom, Allah će vam nadrediti najlošije među vama! Oni će s vama surovo postupati. Dobri i pobožni će činiti dovu, ali ona neće biti uslišena! Naređujte dobro i odvraćajte od zla! U suprotnom, Allah ﷻ će vam poslati onoga ko neće biti milostiv prema vašoj djeci, niti će poštovati vaše odrasle*".[2]

---

[1] Tj. podjela plijena i harača iz te riznice prepušta se širokogrudnima.

[2] Hejsemi u **Medžme'u-z-zevaidu** ovu predaju pripisuje Bezzaru kao hadis koji prenosi Mu'az. On kaže: "U senedu ovog hadisa se nalazi ⇨

Taberanijev **Mu'džem** i druge knjige bilježe hadis Se'ida b. Džubejra koji putem Ibn 'Abbasa prenosi da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "*Čim jedan narod počne zakidati na mjerenju i varati na vagi, Allah im ukine kišu; kada u nekom narodu prevlada blud, Allah* ﷻ *među njih unese (učestalu) smrt; kada se u narodu proširi kamata, Allah im pošalje ludilo; kada se negdje pojavi međusobno ubijanje, Allah će im poslati neprijatelje da ih pokore; kada se pojavi homoseksualizam, Allah šalje tom narodu kataklizmu; kada prestanu naređivati dobro i odvraćati od zla, njihova djela neće dosezati do Allaha, niti će se čuti njihove dove*".[1]

Musned i druge zbirke navode hadis koji 'Urve prenosi od 'Aiše: "*Ušao je jedne prilike Božiji Poslanik* ﷺ *u kuću potišten. To mu se vidjelo na licu. Nije ništa rekao, već je uzeo abdest i izišao. Ja sam ostala u sobi. On se uspe na minber, zahvali se Allahu i pohvali Ga, a zatim reče: 'O, ljudi, bojte se vašeg Gospodara. On vam kaže: Naređujte dobro i odvraćajte od zla prije nego što vam Ja prestanem uslišavati dove, prije nego vam uskratim pomoć i odbijem ono što Mi tražite*'".[2]

El-'Amri ez-Zahid je rekao: "Znak tvoje nemarnosti prema sebi i otuđenosti od Allaha je kada vidiš ono što Allaha ljuti, pa pređeš preko toga ne odobravajući ga i ne kritikujući - bojeći se stvorenja koje ni sebi ne može ni korist ni štetu nanijeti."

Ko ostavi naređivanje dobra a odvraćanje od zla iz straha prema stvorenjima, iz njegovog srca će biti iščupana pokornost. Ako bi nešto naredio svome djetetu ili slugi, oni bi mu se podsmijevali".

Habib b. 'Imran el-Kela'i, koji mi nije poznat. Ostali prenosioci su zastupljeni u **Sahihu**".

1 Nisam našao ovaj hadis u štampanoj verziji Taberanijeve knjige. – Prim. ur.

2 Ahmed: **Musned**, br. 24727. U skraćenom obliku ovaj hadis bilježi **Ibn Madže** u Knjizi o smutnjama, br. 4004. Sened ovog hadisa je slab zato što se u njemu nalazi 'Asim b. 'Umer b. 'Usman, koji je nepoznat. (V.: **Taqrib**, br. 3070.)

Imam Ahmed u svome **Musnedu** navodi hadis koji Qajs b. Hazim prenosi od Ebu Bekra es-Siddiqa: "O, ljudi! Vi učite ovaj ajet, ali ga ne razumijete na pravi način: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنفُسَكُمْ لاَ يَضُرُّكُم مَّن ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ﴾ - *'O, vjernici, brinite se o sebi; ako ste na Pravom Putu, neće vam nauditi onaj ko je zalutao!' (El-Maide, 105)*. Ja sam čuo Božijeg Poslanika ﷺ kako govori: *'Kada ljudi ugledaju zalima*[1] *pa ga ne spriječe u onome što čini – u drugoj verziji stoji: kada vide zlo, pa ga ne promijene – Allah ﷻ će ih redom kazniti Svojom kaznom*".[2]

El-Evza'i spominje hadis Ebu Hurejrea koji kaže da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "*Kada se grijeh sakrije, on je štetan samo po onoga ko ga čini. A kada se taj grijeh javno čini i niko ga ne osporava, šteta se odražava na cijelom društvu*".[3]

Imam Ahmed citira riječi 'Umera b. Hattaba: "Naselja se lahko mogu srušiti iako su naseljena". "Kako to?", upitaše ga. "Kada griješnici nadjačaju pobožne, a narodom zavladaju dvoličnjaci", odgovori on.

El-Evza'i putem Hassana b. 'Atijjea navodi da je Poslanik ﷺ rekao: "*Pokvarenjaci iz mog ummeta će nadvladati pobožne tako da će se vjernici skrivati kao što se u našem društvu skrivaju dvoličnjaci*".[4]

---

1 Nasilnika, nepravednika.

2 **Ebu Davud**: Knjiga o boju, br. 4337; **Tirmizi**: Knjiga o tumačenju Kur'ana, br. 3057; Ahmed: **Musned**, br. 30, 31. Hadis je sahih. (V.: Albani: **Sahih Sunen Et-Tirmizi**, br. 2447 i **Miškat**, br. 5142.)

3 Hejsemi u **Medžme'u** ovaj hadis pripisuje Taberanijevom **Evsatu**, putem Ebu Hurejrea. U senedu ovog hadisa se nalazi Mervan b. Salim el-Gifari, čije se predaje ne prihvataju. Hadis je zabilježen i u **Kenz el-'ummalu**, br. 5539. Albani, rahimehullah, u **Es-silsile ed-da'ife** tvrdi da je ovaj hadis apokrifan (mevdu'.)

4 Ovo je mursel hadis koji nisam u dostupnim hadiskim zbirkama našao kao predaju od Poslanika. U **Kenzu-l-'ummalu** je zabilježen pod brojem 5539.

Ibn Ebi-d-Dunja bilježi hadis koji Ibn 'Abbas prenosi od Božijeg Poslanika ﷺ: "*Doći će vrijeme kada će se srce vjernika topiti kao što se so rastapa u vodi.*" "*Šta je uzrok tome, Božiji Poslaniče?*" "*Loši postupci koje on vidi, a ne nastoji da ih promijeni*", odgovori.[1]

Imam Ahmed navodi Džerirov hadis, da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "*Kada se u narodu počne činiti nemoral, bez protivljenja onih koji su brojniji i moćniji od onih koji ga čine, Allah ﷻ će tome narodu poslati kaznu*".[2]

U Buharijevom **Sahihu** se bilježi hadis Usamea b. Zejda da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "*Na Sudnjem danu će jedan čovjek biti doveden i bačen u Vatru. Njegova utroba će se raskomadati i on će po Vatri šetati kao magarac po guvnu. Oko njega će kružiti stanovnici Vatre i pitat će ga: 'O, čovječe, šta te je snašlo? Zar nisi ti onaj što si nas navraćao na dobro i odvraćao od zla?' 'Naređivao sam vam dobro, ali ga sam nisam izvršavao. Odvraćao sam vas od zla, ali sam ga sam činio*'".[3]

Imam Ahmed navodi da je Malik b. Dinar rekao: "Jedan od svećenika iz redova Izraelićana je uvijek imao punu kuću ljudi i žena. On ih je podsjećao i davao im savjete u vjeri. Jednog dana primijeti kako jedan od njegovih sinova namiguje jednoj od žena. On mu reče: 'Polahko, sine, polahko'. Nakon toga on pade sa svoga kreveta i slomi kičmu. I žena mu je pala, a sinovi izginuli. Tada Allah objavi njihovom poslaniku: 'Obavijesti tog svećenika da Ja iz njegove kičme neću izvesti Meni odane ljude (siddiqe). Zar se sva njegova srdžba radi postupka njegovog sina sastojala u tome da je rekao: 'Polahko, sine, polahko!?'"

---

[1] Ni ovaj hadis nigdje nije zabilježen kao predaja od Poslanika ﷺ. Navodi ga **Kenzu-l-'ummal** pod brojem 8463.

[2] **Ebu Davud**: Knjiga o boju, br. 4339; **Ibn Madže**: Knjiga o smutnjama, br. 4009; Ahmed: **Musned**, br. 18710, 18731, 18745, 18768. Hadis je hasen. (V.: **Sahih el-Džami'**, br. 5749.)

[3] **Buhari**: Knjiga o početku stvaranja, br. 3267; **Muslim**: Knjiga o zuhdu (askezi) i suptilnosti, br. 2989.

Imam Ahmed navodi riječi Božijeg Poslanika ﷺ u hadisu koji prenosi 'Abdullah b. Mes'ud: "*Pazite se sitnih grijeha! Oni se sakupljaju kod čovjeka sve dok ga ne upropaste.*" *Božiji Poslanik ﷺ je za te grijehe naveo primjer – kao skupina ljudi koji su došli na neko mjesto... Pripremili su nešto za jelo, pa se raziđoše da naložе vatru. Neko donese drvo, neko suhu balegu, tako da postepeno napraviše hrpu koju zapališe i u njoj ispržiše ono što su imali za jelo.*[1]

U Buharijevom **Sahihu** se navodi predaja Enesa b. Malika: "Vi činite grijehe koji u vašim očima izgledaju tanji od dlake, a mi smo ih u vrijeme Božijeg Poslanika ﷺ smatrali teškim (smrtnim) grijesima".[2]

Dva **Sahiha** bilježe hadis 'Abdullaha b. 'Umera da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "*Jedna žena je zaslužila Džehennem zbog mačke. Zatvorila je dok nije lipsala. Nije joj dala da jede i pije, niti je pustila da se sama hrani*".[3]

U **Hil-ji** se navodi predaja Ebu Nu'ajma o tome kako su Huzejfea, pitali: "Jesu li Israelićani u jednom danu napustili vjeru?" "Nisu, reče on, međutim, oni su izbjegavali da čine ono što im je naređeno, a radili su ono što im je bilo zabranjeno, tako da su izišli iz vjere kao što čovjek skida svoju košulju."

Zbog ovoga su neki časni prethodnici rekli: "Grijesi su provodnici kufra (nevjerovanja), kao što je poljubac provodnik općenja; muzika bluda; pogled ljubavi; a bolest je provodnik smrti".

U **Hil-ji** se također navode riječi Ibn 'Abbasa: "O, grješniče, ne potcjenjuj opasnost i posljedice grijeha! Ustrajnost i ponavljanje grijeha je opasnije od samog griješenja! Izostanak osjećaja

---

[1] Ahmed: **Musned**, br. 3808. Hadis je sahih. (V.: **Es-Silsile es-sahiha**, br. 389.)

[2] **Buhari**: Knjiga o suptilnosti, br. 6492.

[3] **Buhari**: Knjiga o početku stvaranja, br. 3318; **Muslim**: Knjiga o miru, br. 2242.

stida od meleka na lijevom i desnom ramenu je gori od samog grijeha! Tvoj smijeh u neznanju šta će Allah učiniti s tobom je gori od grijeha. Radost pri postizanju grijeha je krupnija od grijeha, a žalost za propuštenim grijehom je gora nego da je on učinjen! Tvoj strah kada se zavjese na tvojim vratima pomjere dok činiš grijeh, a nije te strah od toga što te Allah vidi – gore je od grijeha. Opomeni se, čovječe! Znaš li kakav je grijeh počinio Ejjub ﷺ i time zaslužio Allahovu tjelesnu kaznu i oduzimanje imetka? Neki siromah je od njega tražio pomoć protiv nasilnika (zulumćara). On mu nije pružio pomoć niti je spriječio zulumćara da to čini".

Imam Ahmed bilježi da je Hilal b. Sa'd rekao: "Nemoj gledati u sićušnost grijeha, već gledaj u Onoga prema kome si počinio taj grijeh".

Fudajl b. 'Ijad je rekao: "Koliko je grijeh u tvojim očima sitan, toliko je on kod Allaha krupan; a koliko se grijeh tebi čini krupan, kod Allaha je sitan".

Rečeno je: "Allah je objavio Musau: 'O, Musa, prvo Moje stvorenje koje je umrlo je Iblis, iz razloga što Mi je bio nepokoran. One koji su nepokorni Ja računam u mrtve".

Musned i Tirmizijev **Džami'** bilježe hadis Ebu Saliha od Ebu Hurejrea da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "Kada vjernik počini grijeh, na njegovom srcu se zacrta crna tačka. Ako se pokaje, okane grijeha i zatraži oprost od Allaha, srce će mu se očistiti. Ako nastavi i dalje činiti, ta tačka će se širiti dok ne obuhvati cijelo njegovo srce. To je koprena koja se navodi u ajetu: ﴿كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِم مَّا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾ - *'A nije tako! Ono što su radili prekrilo je srca njihova' (El-Mutaffifun, 14).*" Tirmizi je rekao da je ovo sahih hadis.

Huzejfe je rekao: "Kada čovjek počini grijeh, na srce mu se stavi crna tačka sve dok ne postane kao crna ovca".

Imam Ahmed bilježi hadis 'Abdullaha b. Mes'uda da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "*O, Kurejšije! Vama je prepuštena vlast, sve dok ste pokorni Allahu. Kada Mu otkažete pokornost, on će poslati one koji će vas skinuti kao što se skida kora sa ovog štapa.*" *Zatim on*

Znaj da je znanje svjetlo – reče mi –
A Allahovo svjetlo se grješniku ne daje!

- Uskraćivanje opskrbe (rizqa). U **Musnedu** stoji predaja da "*čovjek biva lišen opskrbe zbog grijeha kojeg je počinio*". Ovu predaju smo već spomenuli. Bogobojaznost privlači nafaku, a u suprotnom ona biva odbijena, a siromaštvo privučeno. Ništa ne može privući nafaku kao ostavljanje grijeha.

- Osjećaj samoće i gorčine u srcu kod grješnika – između njega i Allaha. Tu nikakva slast ne pomaže, i sve slasti ovog svijeta je ne mogu otkloniti. Ovo može osjetiti samo onaj ko ima života u svom srcu. Jer, rana ne boli mrtvaca. Kada bi samo ovo bilo upozorenje, pametnom čovjeku bi bilo dovoljno da se okane grijeha. Jedan čovjek se žalio jednom pobožnjaku – sufiji na gorčinu i samoću u srcu, pa mu on reče:

Ako su ti grijesi gorki ostavi ih
I pronađi radost u činjenju dobra!

Ništa srcu nije neugodnije od gorčine ponovljenih grijeha. A od Allaha se traži pomoć.

- Otuđenost koja se javlja između grješnika i ljudi, a naročito pobožnih. On jasno osjeća tu međusobnu otuđenost. Što je ona jača, on je sve više dalji od njih i njihovih sijela. Uskraćena mu je korist od njih. Sve je bliži šejtanovoj stranci što je dalji od stranke Milostivog. Ova otuđenost jača i buja sve dok se ne pojavi i između njega i njegove žene, djece i bližnjih. Grješnik čak postaje otuđen od samog sebe. Jedan prethodnik (selef) je rekao: "Odraz moje nepokornosti Allahu mogu primijetiti u ponašanju moje jahalice ili moje supruge".

- Kompliciranje života. Koji god posao započne, nailazi na zatvorena ili nedostupna vrata. Ovo je shodno pravilu po kojem Allah ﷻ bogobojaznim ljudima olakšava sve stvari. Ko se ne drži bogobojaznosti Allah će mu otežati poslove. Čudna li čuda! Ne mogu da shvatim kako čovjek ne zna šta je uzrok zatvaranja vrata

dobra i otežavanja poslova...

- Tama koju osjeća u srcu kao što osjeća tamu guste noći. Grijeh postaje tama za njegovo srce kao što je mrkli mrak za njegovo oko. Pokornost je svjetlo, a grijeh tama. Što je tama gušća, njegova izgubljenost je veća. Takav čovjek nesvjesno pada u novotarije, zablude i neoprostive greške, kao slijepi čovjek koji sam šeta po tamnoj noći. Ova tama se pojačava tako da postaje vidljiva u oku, a zatim i na licu, tako da će je svako moći vidjeti.

'Abdullah b. 'Abbas je rekao: "Dobro djelo obasjava lice i srce; proširuje nafaku, daje snagu tijelu i budi ljubav kod ostalih ljudi. Grijeh uzrokuje crnilo u licu, tminu u kaburu i srcu; slabost u tijelu; oskudnu nafaku i mržnju u srcima ljudi".

- Grijesi slabe srce i tijelo. Slabost srca je vidljiva i vrlo lahko može dovesti i do smrti.

Slabost tijela proističe iz slabosti srca. Kada je čovjeku – vjerniku srce jako, jako mu je i tijelo. A poročan čovjek – i ako je snažnog tijela – srce mu je slabo kada ustreba. Kada mu je snaga najpotrebnija, ona ga izdaje. Pogledajmo snagu Perzijanaca i Bizantinaca koja je nestala kada im je najviše trebala – sljedbenici imana su ih savladali snagom svojih tijela i srca.

- Nemogućnost činjenja dobra. Dovoljna kazna za grijeh bi bila u odvraćanju od činjenja dobra; zauzimanju njegova mjesta i ukidanju svih puteva koji ka njemu vode, tako da u startu nestaje mnogo dobrih djela od kojih svako vrijedi koliko dunjaluk i sve što je na njemu. Ovo je slično čovjeku koji se zasiti nekom hranom i od toga se razboli, nakon čega se mora odreći mnogo ukusnijih i ljepših jela. A od Allaha se traži pomoć.

- Grijesi skraćuju život i umanjuju njegov berićet i plodnost. Jer, kao što dobročinstvo produžava život, tako i poroci bivaju uzrokom njegovog skraćivanja. Ljudi su se razišli o ovom pitanju.

Jedni kažu se skraćivanje vijeka grješnika očitava u lišenosti tog vijeka od ikakve koristi i berićeta. Ovo je tačno, i svakako je

jedna od posljedica grijeha.

Drugi kažu kako grijesi bukvalno skraćuju život, kao što umanjuju nafaku. Uzvišeni Allah je za berićet u opskrbi i imetku postavio određene uzroke, koji utiču na smanjivanje i povećavanje te nafake. Postavio je uzroke koji utiču na rast ili smanjenje berićeta u vijeku i životu.

Oni dodaju da nije nemoguće da se vijek iz određenih razloga produži, kao što se može iz drugih razloga skratiti. Znači – nafaka i vijek; sreća i nesreća; zdravlje i bolest; bogatstvo i siromaštvo – pored toga što su propisani od strane Allaha, On to čini putem uzročnika koji dovode do tih propisanih posljedica.

Treća grupa smatra da se skraćivanje vijeka ogleda u tome da grješnik ne živi pravim i istinskim životom, a to je život srca. Zbog ovoga je Uzvišeni za nevjernike rekao da su mrtvi i neživi: ﴾أَمْواتٌ غَيْرُ أَحْيَاء﴿ - *"Tvari su, nisu živi" (En-Nahl, 21).*[1] Život je, znači, ono vrijeme kada je srce živo. Čovjekov vijek je dužina njegovog života, a život je dug samo onoliko koliko je srce živo uz Allaha. To je njegov vijek. Taqva (bogobojaznost) i pokornost produžavaju te trenutke koji, ustvari, čine život pored kojeg drugog života nema.

U svemu, kada čovjek okrene leđa Allahu i prepusti se grijesima, istinski dani njegovog života su izgubljeni. On će biti svjestan tog gubitka kada kaže: ﴾يَا لَيْتَنِي قَدَّمْتُ لِحَيَاتِي﴿ - *"Kamo sreće da sam se za ovaj život pripremio!" (El-Fedžr, 24)*. Ova vrsta ljudi je ili očekivala neku dunjalučku ili ahiretsku korist, ili nije. Ukoliko nisu očekivali nešto od toga, onda su protraćili cijeli vijek i uzalud potrošili život. Ako su imali za cilj te koristi, tada je njihov put naišao na prepreke; izvori dobra su bili zatrpani stvarima koje su im

---

[1] Ajet koji autor uzima kao dokaz tiče se kipova. Uzvišeni kaže: ﴾وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ لاَ يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ * أَمْواتٌ غَيْرُ أَحْيَاء﴿ - "A oni kojima se oni, umjesto Allahu, klanjaju – ništa ne stvaraju; oni su sami stvoreni; tvari su, nisu živi..." (En-Nahl, 20, 21.)

suprotne. Ovo je totalno traćenje života.

Ukratko, vijek čovjeka je dužina njegovog života. A za njega nema života osim ako se okrene Allahu, utopi u ljubav prema Njemu i zikr, ne pretpostavljajući Njegovom zadovoljstvu ništa drugo.

Umnožavanje grijeha

- Među posljedicama grijeha je da se oni razmnožavaju i granaju, tako da se čovjek vrlo teško može osloboditi njih. Neki prethodnik je rekao: "Vid kazne za loše djelo je drugo loše djelo, a nagrada za dobro djelo može biti drugo dobro djelo." Jer, dobro djelo koje je blizu njega kaže: Izvrši i mene, i tako unedogled. Tako se dobit umnožava, a dobra djela uvećavaju. Isto se događa i sa lošim djelima. Na kraju loša i dobra djela postaju stalne osobine i neizbrisive navike. Kada bi pobožan čovjek prekinuo s činjenjem dobra, zemlja bi mu postala tijesna pored svoje širine; osjećao bi se kao riba na suhom sve dok se ne vrati činjenju dobra. Tada se njegova duša smiruje. A ako bi grješnik prestao činiti zlodjela i pristupio dobrim djelima, osjećao bi tjeskobu u duši i mrak pred očima. Stvari se vraćaju na svoje mjesto tek kad on ponovo počne činiti zlodjela. Mnogi zločinci ne nalaze slasti u onome što rade, niti imaju motiva za to. Međutim, bol ih tjera na ta zlodjela, kao što je rekao poglavar plemena Hasan b. Hani[1]:

Prvu čašu sam sa slašću popio
A druga mi je bila lijek za prvu!

Drugi pjesnik je rekao:

Bila mi je lijek, a sada mi je bolest
Kao što se pijanica alkoholom liječi.

Čovjek se na početku trudi u ibadetu, voli da ga izvršava i posvećuje mu zasluženo vrijeme. Nakon ove faze, Allah ﷻ mu

[1] Nije on autor ovog stiha, već E'ša, Bekr b. Va'il Mejmun b. Qajs, poznat kao Sannadža el-'Areb (cimbalist Arapa). – Prim. ur.

Svojom milošću šalje meleke koji ga podstiču na njih i dižu ga iz postelje kada je vrijeme za namaz. Međutim, kada čovjek zavoli poroke, Allah ﷻ mu šalje šejtane koji ga podstiču da uživa u tim porocima. Kod prvog čovjeka su upomoć pritekle snage dobra, tako da su mu postali najveći saveznici, a kod drugog su u pomoć pritekle snage zla koje će biti najveći saveznici protiv njega.

Grijesi slabe volju za dobrom

- Ovo je jedna od najopasnijih posljedica grijeha – u srcu je sve slabija volja za dobrom, a sve jača volja za zlodjelima. Potreba za teobom (pokajanjem) postepeno slabi sve dok potpuno ne iščezne. Kada bi napola umro, takav čovjek se ne bi pokajao Allahu. Njegov jezik izgovara istigfar (traženje oprosta) i tevbu kao što to rade lašci - i to na razne načine - ali mu je srce čvrsto vezano za grijeh i odlučno da ga čini kada god je u mogućnosti. Ovo je jedna od najopasnijih i najpogubnijih bolesti.

Ljubav prema griješenju

- Grješnik biva lišen osjećaja da je to što radi ružno. To mu postaje navika i ne smeta mu što ga ljudi vide ili što o njemu govore. Teškim grješnicima vrhunac raskalašenosti i uživanja predstavlja hvalisanje grijesima pred onima koji nisu znali da su oni to uradili. Ovakvim ljudima se ne oprašta. Njima su zatvorena vrata teobe u najčešćim slučajevima. Božiji Poslanik ﷺ je rekao: "Svakome će iz mog ummeta biti oprošteno osim onima koji javno čine grijehe. Jedan vid javnog činjenja je da Allah pokrije sramotu Svog roba, a on je nakon toga otkriva drugima, govoreći: 'O, ti, tog i tog dana sam radio to i to', otkrivajući sebe, a Allah ga je bio sakrio".[1]

- Svaki grijeh je, ustvari, zaostavština nekog od naroda koje je Allah ﷻ uništio:

[1] **Buhari**: Knjiga o ponašanju, br. 6069; **Muslim**: Knjiga o zuhdu (asketizmu) i suptilnosti, br. 2990.

- homoseksualizam je naslijeđe Lutovog naroda;
- dvostruki aršini – kada se uzima, traži se više, a kada se daje, pruža se manje – to je naslijeđe Šu'ajbovog naroda;
- dominacija uz teror na Zemlji je naslijeđe Faraona i njegovih podanika;
- oholost i nasilništvo su naslijeđe Hudovog naroda.

Svi zlikovci nose jedno od obilježja ovih naroda, Allahovih neprijatelja.

'Abdullah b. Ahmed u Knjizi o zuhdu, koju je napisao njegov otac, bilježi da je Malik b. Dinar rekao: "Allah ﷻ je jednom poslaniku Israelićana objavio: "Nemojte ulaziti na ulaze Mojih neprijatelja; nemojte oblačiti odjeću Mojih neprijatelja; nemojte koristiti jahalice Mojih neprijatelja i ne jedite hranu Mojih neprijatelja, kako ne biste bili Moji neprijatelji, kao što su to oni bili".

Ahmed u svome **Musnedu** bilježi hadis 'Abdullah b. 'Umera da je Poslanik ﷺ rekao: "*Poslan sam sa sabljom uoči Sudnjeg dana kako bi se robovalo samo Allahu, koji nema sudruga. Moja nafaka je u sjeni moga koplja. Slabost i nemoć će pogoditi svakog ko se ne povodi za mnom. Ko bude ličio nekom narodu – on njima pripada*".[1]

Niskost grješnika u očima njegovog Gospodara

- Od loših posljedica grijeha je nipodištavanje roba od strane Allaha i niskost u Njegovim očima. Hasan el-Basri je rekao: "Oni su beznačajni u Allahovim očima, pa su počinili grijeh. Da su bili značajni, on bi ih zaštitio. Kada čovjek postane neznačajan kod Allaha, niko ga ne može udostojiti. Uzvišeni kaže: ﴿وَمَن يُهِنِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِن مُّكْرِمٍ﴾ - '*A koga Allah ponizi , niko ga ne može poštovanim učiniti*' (*El-Hadždž, 18*). Ljudi možda izražavaju poštovanje prema njima zato što su im potrebni ili što ih se plaše, ali ih u srcima smatraju najnedostojnijim i najbeznačajnijim ljudima".

---

[1] Ahmed: **Musned**, br. 5094, 5643. Hadis je sahih. (V.: **Irva' el-galil**, br. 1269.)

- Čovjek čini grijehe sve dok oni ne postanu za njega beznačajni i sitni. To je predznak katastrofe. Jer, što je grijeh beznačajniji za čovjeka, to je značajniji za Allaha. Buhari u svome **Sahihu** bilježi predaju Ibn Mes'uda koji kaže: "Vjerniku vlastiti grijesi izgledaju kao brdo koje će se svakog trenutka obrušiti na njega, a grješniku se grijesi čine kao muha koja mu sleti na nos i koju može pokretom ruke otjerati".

Prokletstvo grijeha

- Od posljedica grijeha je i to da ostali ljudi i životinje trpe zbog prokletstva koje navlači na sebe grješnik. Ebu Hurejre je rekao: "Doista, mladunče droplje može uginuti u svome gnijezdu zbog tuđeg zla".

Mudžahid je rekao: "Životinje u sušnim godinama proklinju grješnike iz redova Ademovih sinova: 'Ova nesreća je zbog ljudskih grijeha'", govore životinje.

'Ikrime je kazao: "Životinje i insekti, pa čak i žohari i škorpioni govore: 'Uskraćena nam je kiša zbog grijeha Ademovih sinova'".

Uz kaznu za počinjeni grijeh, znači, čovjek biva proklet i od strane bezgrješnih stvorenja.

Grijeh je uzrok slabosti

Grijesi su uzrok nemoći, a sva moć je u pokornosti Uzvišenom Allahu: ﴿مَن كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا﴾ - Ako neko želi veličinu, pa – u Allaha je sva veličina!" (Fatir, 10). Znači: neka je traži u pokornosti Allahu, jer se ona ne nalazi na drugoj strani. Neki prethodnici su činili ovakvu dovu: "Gospodaru moj, osnaži me pokornošću Tebi, a nemoj me oslabiti grijesima".

Hasan el-Basri je rekao: "I kada bi ih mazge gazile i konji kopitima udarali, slabost grijeha ne bi napuštala njihova srca. Allah će sigurno poniziti nepokorne".

'Abdullah b. Mubarek je rekao:

Grijesi umrtvljuju srca,
a i nemoć se javlja uslijed opetovanja.

Ostavljanje grijeha oživljava srca,
a za tebe je bolje da ih se okaniš

Šta je vjeru uništilo do
Kraljevi, pokvareni svećenici i monasi?

Grijesi razaraju um

- Razum ima svoje svjetlo, a grijesi nezaustavljivo gase to svjetlo. Neki prethodnici su rekli: "Svako ko bude nepokoran Allahu izgubit će razum". Ovo je jasno, jer, da je čovjek bio pri zdravom razumu, on bi ga odvratio od grijeha. Čovjek je uvijek u Allahovoj ruci; izložen Njegovoj sili. On ga prati čak kada leži u svojoj kući na dušeku. Njegovi meleci ga neprekidno nadziru. Kur'an ga opominje; iman ga opominje; smrt ga opominje; Vatra ga opominje. Dunjalučke i ahiretske koristi koje on propušta čineći grijehe su višestruko brojnije od onoga što je tim grijesima dokučio. Zar čovjek koji ima zdrav razum može ovo potcjenjivati i ponižavati?

Grijesi zapečaćuju srce

- Kada se grijesi umnože, srce grješnika se zapečati i on postaje nemaran. Tako su neki prethodnici protumačili ajet: ﴿كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِم مَّا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾ - *'A nije tako! Ono što su radili prekrilo je srca njihova' (El-Mutaffifun, 14)*, rekavši da je ovo nizanje grijeha (grijeh na grijeh). Hasan je rekao da je to sakupljanje grijeha sve dok srce ne oslijepi. Drugi su rekli: "Grijesi i poroci su im se toliko namnožili da su im prekrili srca".

Tajna je u tome da srce hrđa uslijed grijeha. Kada se ta hrđa proširi, ona formira sloj koji postaje dio srca. Taj dio je katanac i pečat za srce, koje je sada pod koprenom i korom. Ako se ovo desilo nakon pobožnog i ispravnog života, onda se srce izopači i izokrene tako da ga neprijatelj savlada i upravlja njime kako želi.

Grijesi izazivaju kletvu Božijeg Poslanika ﷺ

Božiji Poslanik ﷺ je prokleo ljude koji čine određene harame. Od grijeha koji su spomenuti u njegovim kletvama postoje i veći harami, koji tim prije zaslužuju tu kletvu. On je prokleo:

- ženu koja tetovira,
- koja se tetovira,
- koja nadovezuje kosu,
- koja nosi nadovezanu kosu,
- koja šilji i tanji zube,
- koja traži da joj se šilje i tanje zubi,
- kovjeka koji prima kamatu,
- ko je daje,
- ko svjedoči i piše ugovor o kamati,
- kradljivca,
- onoga ko pije vino,
- ko ga ljeva,
- ko ga cijedi,
- kome se cijedi,
- ko ga prodaje,
- ko ga kupuje,
- ko se njegovom cijenom hrani,
- ko ga nosi i kome se nosi,
- ko izmijeni međe (granice) imanja,
- ko prokune svoje roditelje,
- ko uzme živu stvar kao cilj u vježbanju gađanja,
- ljude koji se pretvaraju da su žene,
- žene koje se nose kao ljudi,
- ljude koji kolju u nečije drugo, a ne u Allahovo ime,
- ko uvede neku novotariju ili zaštiti novotara,
- slikare (likova),
- homoseksualce,
- one koji psuju roditelje,
- one koji slijepca pogrešno upute,
- one koji opće sa životinjama,

- onoga ko oprži životinju po licu,
- onoga ko nanese štetu muslimanu ili mu napravi spletku,
- one koji često posjećuju groblje, koji na njima prave džamije i postavljaju svjetiljke,
- onoga ko želi da iskvari sliku žene kod čovjeka ili roba kod gospodara,
- onoga ko vrši analni odnos,
- ženu koja izbjegava da spava sa mužem proklinju meleci dok ne osvane,
- Božiji Poslanik ﷺ proklinje i onoga ko zagovara da je sin čovjeka koji mu nije otac,
- ko uperi oružje u svog brata, meleci ga proklinju,
- i prokleo je Poslanik ﷺ onoga ko psuje ashabe.

Allah ﷻ u Svojoj Knjizi proklinje one koji čine nered na Zemlji i kidaju rodbinske veze; one koji ružno govore o Allahu i Njegovom Poslaniku ﷺ; one koji kriju jasne dokaze i uputu koje je Allah objavio; one koji optužuju vjerne, čedne i nedužne vjernice za razvrat; one koji kažu da je nevjernikov put ispravniji od vjernikovog.

Božiji Poslanik ﷺ je prokleo čovjeka koji nosi žensku odjeću i ženu koja nosi mušku; prokleo je onoga koji daje mito i koji ga prima i posrednika u tome. Postoje i druge stvari koje su uzrok prokletstva. Kada ne bi postojala kazna za ove postupke, dovoljno bi bilo da se kaže da zbog toga proklinju Allah, Njegov Poslanik i Njegovi meleci pa da se čovjek okane ovih postupaka.

Gubitak dove Božijeg Poslanika ﷺ

- Jedna od posljedica grijeha je gubitak dove Božijeg Poslanika ﷺ i dove meleka. Jer, Uzvišeni Allah je naredio Svome Poslaniku da traži oprost za vjernike i vjernice:

﴿الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ
وَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ
شَيْءٍ رَّحْمَةً وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ

وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ * رَبَّنَا وَأَدْخِلْهُمْ جَنَّاتِ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدتَّهُم وَمَن صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ إِنَّكَ أَنتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ * وَقِهِمُ السَّيِّئَاتِ وَمَن تَقِ السَّيِّئَاتِ يَوْمَئِذٍ فَقَدْ رَحِمْتَهُ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾

"Meleci koji drže prijesto i oni koji su oko njega veličaju i hvale Gospodara svoga i vjeruju u Nj i mole se da budu oprošteni grijesi vjernicima: 'Gospodaru naš, Ti sve obuhvaćaš milošću i znanjem; zato oprosti onima koji su se pokajali i koji slijede Tvoj put i sačuvaj ih patnje u vatri! Gospodaru naš, uvedi ih u edenske vrtove, koje si im obećao, i pretke njihove i žene njihove i potomstvo njihovo, one koji su bili dobri; Ti si, uistinu, silan i mudar. I poštedi ih kazne zbog ružnih djela, jer koga Ti toga dana poštediš kazne zbog ružnih djela – Ti si mu se smilovao, a to će, zaista, veliki uspjeh biti!'" (Gafir, 7-9).

Ovo je dova koju meleci upućuju za vjernike koji su se pokajali. Oni slijede Allahovu Knjigu i sunnet Njegovog Poslanika ﷺ. Drugog puta za njih nema. I niko osim ljudi koji posjeduju ove osobine ne može očekivati da će za njih biti upućena ova dova. A Allah daje pomoć.

Kazne za grijeh

Božiji Poslanik ﷺ je često govorio ashabima:

"Da li je sanjao (i) jedan od vas (išta) od sna (tj. ikakav san)?" Rekao je: Pa poče pričati njemu (san) onaj kome je Allah dozvolio da priča. I zaista on je rekao nama jednoga jutra:

"Zaista su ono došla meni noćas (nekakva) dva posjetioca, i zaista njih dvojica su poslala mene (tj. podigla su, uzdignula su njih dvojica mene), i zaista njih dvojica su rekla meni: "Odi (Idi s nama)." I zaista, ja sam otišao sa njima dvojicom. I zaista, mi smo došli nad jednoga čovjeka legloga (tj. koji leži na svojoj strani, a ne na le-

đima), i kada li drugi (jedan čovjek) je stajač (stoji) nad njim sa stijenom (tj. sa nekakvim kamenom), i kada li on pada sa (tom) stijenom za (tj. na) njegovu glavu (tj. i kada li on baci tu stijenu na njegovu glavu), pa razbije njegovu glavu. Pa se valja (spusti se, sleti taj) kamen ovdje (ovamo prema onome koji ga je bacio), pa slijedi (taj čovjek, bacač kamena taj) kamen, pa ga uzme. Pa neće se vratiti k njemu (ka onome što leži) do (da) ozdravi (dok ne ozdravi) njegova glava kao što je bila (tj. i ne vrati se k njemu, a već mu je ozdravila glava postavši zdrava kao što je i bila prije nego je razbijena). Zatim se vrati na njega (njemu), pa čini (pa učini) s njim slično (onome) što je činio (toga) prvoga puta (kao i prvi put). Rekao je: Rekao sam njima dvojici: "Slava Allahu! Šta su (Ko su) ova dvojica?" Rekao je: Rekla su njih dvojica meni: "Odi, odi (Idi, idi dalje)!" Pa smo otišli (krenuli dalje). Pa smo došli na (tj. nad jednoga) čovjeka na leđima legloga za (tj. na) svoj potiljak (zatiljak, zatiok), i kada li drugi (čovjek je) stajač (stoji) nad njim sa (nekakvom) kukom od željeza, i kada li on dolazi (dođe) jednoj (od) dvije polovine njegovoga lica, pa rasiječe njegov nuglac (ugao od usta, gdje se usne sastaju) ka njegovome potiljku (tj. do njegovoga potiljka), i njegovu nozdrvu ka njegovome potiljku i njegovo oko ka njegovome potiljku!"

Rekao je: A možda je (ili: A ponekad je) rekao Ebu Redža': "..... pa cijepa (raspolovljava)...." Rekao je: "Zatim se okrene ka (svojoj) drugoj strani, pa čini s njom slično (onome) što je činio sa (njegovom) prvom stranom! Pa ne svrši od te (jedne njegove) strane do (da) ozdravi ta (druga njegova) strana kao što je (i) bila (tj. pa ne svrši, ne završi, ne okonča rasijecanje, cijepanje, raspolovljavanje jedne strane, a već je ona druga strana ozdravila i postala zdrava kao što je bila i prije rasijecanja). Zatim se vrati nad njega, pa (ponovo) učini slično (onome) što je činio (onaj) prvi put. Rekao je: Rekao sam:

"Slava Allahu! Šta (tj. Ko) su ova dvojica?" Rekao je: Rekli su njih dvojica meni: "Odi, odi (Idi, idi, - Kreni, kreni dalje)! Pa smo otišli (krenuli smo dalje). Pa smo došli nad nešto slično (izvjesnoj) peći (furuni, furni). Rekao je: Pa mislim da je on bio (običaja da) govori: Pa kada li u njoj (nekakva) galama i glasovi! Rekao je: Pa smo se natkučili u nju (u tu peć), pa kada li su u njoj (nekakvi) ljudi i žene, goli (nagi)! I kada li su oni (u takvom stanju da) dolazi

njima (nekakav) plamen izniže od njih (niže od njih, ispod njih)! Pa kada je došao (tj. kada dođe) njima taj plamen, povikali su (tj. poviču, zavrište oni). Rekao je: Rekao sam njima dvojici: "Šta su (Ko su) ovi?" Rekao je: Rekla su njih dvojica meni: "Odi, odi!" Pa smo otišli (dalje). Pa smo došli na (jednu, neku) rijeku - mislio sam (tj. mislim) da je on bio (običaja da) govori: - crvenu kao (ta) krv. (To jest: Mislim da govoraše on za rijeku da je ona crvena kao krv.). I kad je u (toj) rijeci (jedan) čovjek plivač (što) pliva! I kad je na obali (te) rijeke (jedan) čovjek (koji) je već sakupio kod sebe mnogobrojno kamenje! I kad taj plivač pliva koliko pliva, zatim dođe tome koji je već sakupio kod sebe (to) kamenje, pa otvori njemu svoja usta, pa (on) založi njega kamenom (tj. dadne mu kao zalogaj jedan kamen). Pa ode, (i) pliva, zatim se vrati k njemu. Kad god se vratio k njemu, otvorio bi njemu svoja usta, pa bi založio njega (jednim) kamenom. Rekao je: Rekao sam njima dvojici:

"Šta su (Ko su) ova dvojica?" Rekao je: Rekla su njih dvojica meni: "Odi, odi!" Pa smo otišli. Pa smo došli nad jednoga čovjeka ružnoga (svoga) izgleda, kao najružnije što si ti vidjelac (što si ti vidio nekoga) čovjeka izgledom. I kad kod njega (nekakva) vatra, (i) podstaknjiva (ložeći i razgarajući on) nju i nastoji (tj. trči) okolo nje! Rekao je: Rekao sam njima dvojici: "Šta je ovo?" Rekao je: Rekla su njih dvojica meni: "Odi, odi (Kreni, kreni)!" Pa smo otišli (tj. Krenuli smo dalje). Pa smo došli na (jednu) bašču zamotanu (tj. bujnu, čije se povrće isprepletalo i zamotalo jedno okolo drugoga kao ahmedija, čalma), u njoj (u toj bašči) je od svakoga cvata (ili: od svakoga cvijeća toga) proljeća! I kad između dvojih leđa (tj. u sredini te) bašče (jedan) čovjek dugačak, neću biti blizu (tj. nisam bio blizu da) vidim njegovu glavu duljinom u nebo! I kad okolo (toga) čovjeka najviše djece (tj. najveći broj djece što) sam ih vidio ikada! Rekao je: Rekao sam njima dvojici: "Šta je ovo? Šta su (Ko su) ovi?" Rekao je: Rekla su njih dvojica meni: "Odi, odi (Idi, idi dalje)!" Pa smo otišli (Išli smo dalje). Pa smo stigli (na kraju) ka (jednoj) bašči velikoj, (i) nisam nikada vidio veću bašču od nje, a niti ljepšu. Rekao je: Rekla su njih dvojica meni: "Popni se u nju!" Rekao je: Pa smo se popeli u nju. Pa smo stigli do jednoga grada izgrađenog ćerpičem (ciglom

od) zlata i ćerpičem (od) srebra. Pa smo došli vratima (toga) grada, pa smo tražili otvaranje (tj. da nam se otvori). Pa se otvorilo nama. Pa smo unišli (u) grad. Pa su sreli nas u njemu (neki) ljudi; polovina od njihovoga stvorenja (tj. njihovoga tijela) je kao najljepše što si ti vidjelac (što vidiš - nešto najljepše što vidiš, što se može vidjeti), a polovina (njihovoga tijela) je kao (nešto) najružnije što si ti vidjelac (što vidiš, što se može vidjeti). Rekao je: Rekla su njih dvojica njima:

"Odite (Idite), pa padnite (skočite) u tu rijeku!" Rekao je: I kad (tu jedna) rijeka ispriječena (tj. popriječila se), teče, kao da je njezina voda čista u (toj izvjesnoj) bjelini, (tj. kao da je čisto bijele boje). Pa su (oni) otišli, pa su pali (skočili) u nju, zatim su se vratili k nama, (i) već je otišlo to (izvjesno) zlo od njih, pa su postali u najljepšem obliku. Rekao je: Rekla su njih dvojica meni:

"Ovo je raj (zvani) Adn (tj. raj boravka, vječnoga boravka)! Pa je gledao (moj pogled, moj vid) penjanjem (tj. Pa sam podigao svoj pogled vrlo visoko), pa kad (tu jedan) dvorac sličan oblaku bijelome! Rekao je: Rekla su njih dvojica meni: "Ovo ti je tvoj stan!" Rekao je: Rekao sam njima dvojici: "Blagoslovio Allah vas dvojicu! Pustite vas dvojica mene, pa da uđem u njega." Rekla su njih dvojica: "Što se tiče sada, ne! A ti si onaj koji ulazi (u) njega." Rekao je: Rekao sam njima dvojici: "Pa zaista, ja sam vidio noćas (tj. za vrijeme ove noći jedno veliko) čudo. Pa šta je ovo koje sam (tj. Pa šta je to što sam) vidio?" Rekao je: Rekla su njih dvojica meni:

"Zar ne (tj. Pozor, Pazi, Pažnja)! Zaista, mi ćemo izvijestiti tebe (o tome). Što se tiče (onoga) prvoga čovjeka koji (je taj što) si došao nad njega, (i) razbija se njegova glava (onim) kamenom, pa, zaista, on je (taj) čovjek (koji) uzme Kur'an, pa (onda) baci (ostavi, napusti) njega, i spava od (izvjesne) propisane molitve (namaza koji je fard, farz). A što se tiče (onoga) čovjeka koji (je taj što) si došao nad njega, (i) rasijeca se njegov nuglac (ugao usta gdje se sastavljaju usne) ka njegovome potiljku, i njegova nozdrva ka njegovome potiljku, i njegovo oko ka njegovom potiljku, pa, zaista, on je (izvjesni) čovjek (koji) porani (ide rano jutrom) iz svoje kuće, pa slaže (izvjesnu) laž (koja) dopre do svih obzora horizonta. A što se tiče (onih izvjesnih) ljudi i žena golih (nagih) koji su u sličnoj zgradi (izvjesne) peći, pa, zaista, oni su (izvjesni) bludnici (preljubnici) i bludnice! A

što se tiče (onoga) čovjeka koji (je taj što) si došao nad njega, (koji) pliva u (onoj) rijeci i zalaže se (onim) kamenom, pa zaista on je korisnik (te) kamate! A što se tiče (onoga) čovjeka ružnoga izgleda, koji je kod (one) vatre, (i) potpiruje je i nastoji (tj. trči) oko nje, pa, zaista, on je (to je) Malik, rizničar pakla. A što se tiče (onoga) čovjeka dugačkoga koji je u (onoj) bašči, pa, zaista, on je (to je) Ibrahim, pomilovao ga Allah i spasio. A što se tiče (one) djece koja su okolo (oko) njega, pa (to je) svako novorođenče (koje) je umrlo na (tom) načinu stvaranja (tj. u islamu koji je takva vjera da je čovjek tako stvoren da je može shvatiti i prihvatiti)."

Rekao je: Pa je rekao neki (od prisutnih) muslimana: "O, Poslaniče Allaha! I djeca (tih izvjesnih) idolopoklonika?" Pa je rekao Poslanik Allaha, pomilovao ga Allah i spasio: "I djeca (tih izvjesnih, ili: svih) idolopoklonika (su u raju, ili: bit će u raju). A što se tiče (onoga) naroda (ljudi) koji su bili (takvi da) je polovina od njih lijepa, a polovina od njih je ružna, pa zaista oni su narod (ljudi koji) su pomiješali (miješali jedan) posao dobar, a (ili: i jedan) drugi loš, prešao je Allah od njih (tj. pa oprostio je Allah njima)."[1]

Grijesi stvaraju nered na Zemlji

- Grijesi su uzrok svakojakih poremećenosti u vodi, zraku, njivama, plodovima i staništima. Uzvišeni kaže:

﴿ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ لِيُذِيقَهُم بَعْضَ الَّذِي عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ﴾

"Zbog onoga što ljudi rade, pojavio se metež i na kopnu i na moru, da im On dâ da iskuse kaznu zbog onoga što rade, ne bi li se popravili" (Er-Rum, 41).

Mudžahid je rekao: "Kada tiranin dođe na vlast, on uspostavlja nepravdu i nered. Zbog toga se uskraćuje kiša i propada sjetva i stoka, a Allah ne voli nered." Zatim je proučio: ﴿ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ

[1] Prijevod preuzet iz rukopisa rahm. Fuada Subašića.

﴿وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ لِيُذِيقَهُم بَعْضَ الَّذِي عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ﴾[1] i reče: "Tako mi Allaha, ovdje se ne misli na more, već na svako mjesto koje leži na tekućoj vodi".

'Ikrime je iznio isto mišljenje o ovom ajetu.

Qatade je rekao: "Pod kopnom se podrazumijeva sjedilačko stanovništvo, a pod morem stanovnici sela i nomadi".

Uzvišeni Allah i slatke vode naziva morem: ﴿وَمَا يَسْتَوِي الْبَحْرَانِ هَٰذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ سَائِغٌ شَرَابُهُ وَهَٰذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ﴾ - *"Ni dva mora nisu jednaka: jedno je slatko i prijatno – voda mu se lahko pije, a drugo je slano i gorko" (Fatir, 12)*. U svijetu ne postoji slatkovodno more. Tekuće vode su slatke, a slane su stajaće. Naselja koja se nalaze na tekućim vodama se nazivaju po njima. Ibn Zejd je o ajetu: ﴿ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ﴾[2] rekao: "To je zbog grijeha".

Uzvišeni nam ovim ajetom ukazuje da su grijesi uzrok meteža i poremećaja koji su se pojavili. Kada bi sami grijesi bili nered koji se pojavio, tada bi prefiks "ل" (li) u ajetu imao svrhu objašnjavanja i posljedice. A, prema prvom tumačenju, onda bi se pod metežom i poremećajima podrazumijevale nesreće, oskudice i boli kojima Allah kažnjava za grijehe. Čim ljudi počnu (masovno, javno) činiti neki grijeh, On im šalje kaznu, kao što je rekao jedan predstavnik prvih generacija muslimana.

Međutim, najvjerovatnije je da se pod metežom podrazumijevaju grijesi i njihovi uzroci. Na to ukazuje rečenica: ﴿لِيُذِيقَهُم بَعْضَ الَّذِي عَمِلُوا﴾ - *"da im On dâ da iskuse kaznu zbog onoga što rade"*[3], a to je naša stvarnost. Kada bismo ispaštali za sve grijehe koje činimo, na Zemlji ne bi nijedno živo biće ostalo.

- Jedna od posljedica nepokornosti Allahu na Zemlji jesu kataklizme, zemljotresi i neplodnost zemlje. Tako je Božiji Poslanik ﷺ, kada je prolazio pored naselja Semudovog naroda, zabranio

---

1 Prijevod ajeta je naveden u prošlom pasusu.
2 "Pojavio se metež i na kopnu i na moru".
3 U doslovnom značenju: "zbog (jednog) dijela onoga što rade".

ashabima da ulaze u njihove kuće, da piju njihovu vodu, da zahvaćaju iz njihovih bunareva. Čak je zabranio da se devama daje kaša koja je pomiješana s njihovom vodom – sve da bi se izbjegle posljedice grijeha koje su oni činili. Isto tako, grijesi mogu uticati na smanjenje roda i bolesti plodova. Imam Ahmed u **Musnedu** navodi predaju u kojoj se kaže: "U riznici jednog umejevićkog vladara sam naišao na pšenice čija su zrna bila poput koštice hurme. Na posudi u kojoj se nalazila je pisalo: "Ovo je raslo u vrijeme pravednosti". Mnoge bolesti kod biljaka Allah je stvorio zbog ljudskih grijeha. Jedan starac iz pustinje mi je pričao kako pamte da su plodovi bili krupniji nego sada. Većina današnjih bolesti tada nije postojala, već se nedavno pojavila.

- Odražavanje grijeha na fizionomiju i građu ljudi je potvrđeno u hadisu koji navodi Tirmizi u svome **Džami'u**, gdje Božiji Poslanik ﷺ kaže: "Allah je stvorio Adema šezdeset lakata visokog, ali su se ljudi kasnije smanjivali".[1] Kada Allah odluči da očisti Zemlju od nasilnika, tiranina, varalica i grješnika, on će iz poroda Njegovog Poslanika ﷺ izvesti čovjeka koji će raširiti pravdu, kao što je bila raširena nepravda. Mesih će iskorijeniti jevreje i kršćane i uspostavit će vjeru koju je Allah preko Svoga Poslanika ﷺ dostavio. Zemlja će ponovo biti blagorodna. Ljudi će tada moći jesti nar i ispod njegove kore se zakloniti od Sunca. Grozd grožđa će napuniti breme kamile. Mlijeko jedne deve će biti dovoljno za veliku grupu ljudi. Znači, kada se Zemlja očisti od zlodjela i grijeha, na njoj se javljaju berićeti koji su bili zatrpani grijesima i kufrom.

Nema sumnje da su kazne što ih je Allah spustio na Zemlju i dalje prisutne i sada traže ostatke tih zlodjela uslijed kojih su narodi uništeni. Današnji grijesi su ostaci tih kazni, kao što su i postojeća nedjela ostaci nedjela drevnih, uništenih naroda. Ovdje se

---

[1] Ovaj hadis autor pripisuje **Tirmiziju**, ali ga ja nisam našao kod njega. Bilježi ga **Buhari** u Knjizi hadisa o poslanicima, br. 3326, u Knjizi o traženju dozvole, br. 6227; i **Muslim**: Knjiga u opisu Dženneta, br. 2841.

obistinila Allahova riječ i Njegov vječni i univerzalni zakon. Za krupne zločine slijede oštre kazne, a za sitnije greške manje kazne. Tako naš Gospodar sudi Svojim stvorenjima na ovom svijetu, Berzehu i Kući ispaštanja.

Analizirajmo šejtanovo približavanje, njegovo mjesto i boravište. Kada se približi čovjeku i ovlada njime, njegov život (vijek) gubi berićet. Čim se njemu pokori jedan dio zemlje, berićet nestaje iz tog mjesta, iz postupaka, riječi i nafake tih ljudi. Čak i u kućama tih ljudi nema duha i milosti, niti berićeta.

Grijesi uništavaju revnost i žar

- Jedna od posljedica grijeha je gašenje žara u srcu, koja je ravna gašenju toplote u tijelu. Revnost je toplota koja iz srca izbacuje sve nečiste i pokuđene osobine, kao što vatra izbacuje nečistoće iz zlata, srebra i željeza. Najbolji, najvredniji i najrevnosniji su oni koji u srcu imaju najviše žara i ljubomore, kao što se kaže u hadisu koji bilježe **Sahih**: "*Čudi li vas Sa'dova ljubomora i revnost? Ja sam doista revnosniji od njega, a Allah je revnosniji od mene*".[1] U **Sahihu** se navodi kako je on, ﷺ, na hutbi prilikom pomračenja, rekao: "*O, Muhammedov ummete! Niko nije ljubomorniji od Allaha da mu rob ili ropkinja čine blud*".[2] U toj knjizi se, također, navodi hadis: "*Niko nije revnosniji i ljubomorniji od Allaha; Zbog toga je On zabranio vidljive i sakrivene poroke. Nikome nije draže izvinjenje do Allahu; zbog toga je poslao poslanike koji obveseljavaju i upozoravaju. Nikom nije draža hvala do Allahu. Radi toga je Sâm Sebi uputio hvalu*".[3] U ovom hadisu je sadržana revnost (ljubomora) koja označava mržnju prema ružnim stvarima i ljubav prema izvinjenju koje iziskuje savršenu pravdu, milost i dobročinstvo. Allah

---

[1] **Buhari**: Knjiga o zakonima, br. 6846, Knjiga o tevhidu, br. 7416; **Muslim**: Knjiga o međusobnom zaklinjanju, br. 1499.

[2] **Buhari**: Knjiga o džumi, br. 1044; **Muslim**: Knjiga o pomračenju, br. 901, putem 'Aiše, r. 'anha.

[3] **Buhari**: Knjiga o tevhidu, br. 7416; **Muslim**: Knjiga o međusobnom zaklinjanju, br. 1499.

ﷻ, pored Svoje žestoke ljubomore, voli da Mu rob traži oprost. On prihvata to izvinjenje. Neće kažnjavati čovjeka iako je počinio ono što je zabranio sve dok ga ne upozori na to. Iz tog razloga On je poslao poslanike i objavio Knjige koje su opomena i koje ne ostavljaju prostora za isprike. To je vrhunac veličanstvenosti, dobročinstva i savršenosti. Jer, većina ljudi čija je ljubomora snažna velikom brzinom pristupa sankcijama i kaznama, bez davanja prilike za izvinjenje i bez prihvaćanja eventualnog izvinjenja. Štaviše, ponekad opravdanje postoji, ali njegov žar i ljubomora ne dopuštaju da ono bude primljeno. Često oni koji prihvataju opravdanja, ustvari, nemaju u sebi mnogo žara i ljubomore, tako da nalaze opravdanja. Oni čak prihvataju i ono što ne može biti opravdanje. Ni jedna ni druga osobina nisu pohvalne. Vjerodostojnim putem se od Poslanika ﷺ prenosi da je rekao: "*Neke vrste ljubomore Allah ﷻ voli, a neke mrzi. A ona koju Allah mrzi je površna ljubomora*".[1] Ovo je dio podužeg hadisa.

Pohvalno je da uz ljubomoru ide opravdanje; gdje je potrebno biti ljubomoran, to se treba ispoljiti, kao što treba primiti nečije izvinjenje ili opravdanje kada za to postoje uvjeti. Ko postigne ovakvu ravnotežu, on doista zaslužuje hvalu. Pošto Allah ﷻ dostiže savršenstvo u svim svojstvima, On zaslužuje pohvalu više od bilo koga drugog, i niko Mu nije ravan u tome – samo On može izraziti adekvatne riječi hvale. Žustar i ljubomoran čovjek se okitio jednim od svojstava Uzvišenog; a onaj ko se okiti nekim Njegovim svojstvom, ono će ga povesti ka Njemu. Uvest će ga kod Njega, približiti ga Njegovoj milosti i učiniti ga Njemu dragim. Jer, Uzvišeni Allah je milostiv i voli milostive; plemenit je i voli plemenite; znalac je i voli one koji znaju; snažan je i voli snažne vjernike – oni su mu draži od slabih; On voli stid; lijep je i voli ljepotu; neparan je i voli one koji rade djela u neparu.

---

[1] **Ebu Davud**: Knjiga o džihadu, br. 2659; **Nesai**: Knjiga o zekjatu, br. 2558; Ahmed: **Musned**, br. 23235, 23240. Hadis je hasen (V.: **Irva' el-galil**, br. 1999).

Kada grijesi ne bi povlačili drugu kaznu osim što njihovom izvršiocu pripisuju osobine suprotne Božijim, to bi bila dovoljna kazna. Jer pomisao se pretvara u opsesiju, opsesija u volju, volja u namjeru, a namjera u izvršenje, da bi se to na kraju pretvorilo u stalnu osobinu i ukorijenjeno svojstvo. U tom slučaju, nemoguće je naći izlaz, kao što se ne mogu promijeniti osobine i navike.

Drugim riječima, kada čovjek postane vezan za grijehe, iz njegovog srca nestaje osjećaj ljubomore i revnosti prema samom sebi, svojoj porodici ili ostalim ljudima. Kada stigne do ovog stepena, čovjek je na ivici propasti. U mnogim slučajevima se zaustavlja na izostanku osjećaja za ružno, čovjeku se razvratna djela i nasilje čine dobrima. On ih uljepšava drugima; poziva ih i podstiče da ih čine. Zbog toga je dejjus[1] najogavnije Allahovo stvorenje. Njemu će Džennet biti zabranjen kao i onome koji dozvoljava da se čini razvrat i nepravda i to uljepšava drugima. Sve su ovo posljedice nedostatka ljubomore.

Iz ovoga vidimo da je osnova vjere ljubomora i briga o drugim činiocima društva. Ko nema ljubomore nema ni vjere. Ona štiti srce koje zatim štiti ostale organe i time odbijaju zlo i razvrat. Nedostatak ljubomore ubija srce. Uslijed toga umiru i ostali organi koji gube svu svoju zaštitu. Ljubomora je poput snage u tijelu koja odbija bolest i bori se protiv nje. Kada nestane snage, bolest nailazi na dobru podlogu koja ne daje nikakav otpor. Bolest se useljava u to tijelo i ubija ga. Ljubomoru možemo usporediti i sa rogovima bivola kojim on brani sebe i svoju mladunčad. Kada se ti rogovi polome, neprijatelji uspijevaju da ga svladaju.

Grijesi brišu stid

- Jedna od posljedica grijeha je brisanje stida, koji je elementarni faktor života srca. Stid je osnova svakog dobra, a kada on nestane, nestalo je svako dobro. U **Sahihu** se bilježi hadis Božijeg

[1] Dejjus: onaj ko ne vodi računa o svojoj ženi i nije ljubomoran šta god ona radi.

Poslanika ﷺ: "*Stid je osnov svakog dobra*"[1]; u drugom hadisu se kaže: "*Ljudi pamte da su raniji poslanici rekli: Ako se ne stidiš, čini što želiš*"[2]. Ovaj hadis se može na dva načina tumačiti.

Prvi način, kao prijetnja i upozorenje. Znači, onaj ko se ne stidi može činiti svakakva ružna djela, jer mu to omogućava nedostatak stida. A kada nema stida, čovjeka ništa ne sprječava od činjenja ružnih djela. Ovo je tumačenje Ebu 'Ubejdea.

Drugi način, ako se ne stidiš od Allaha da nešto učiniš, onda ga učini. Treba se okaniti stvari koje čovjek ne bi smio izvršiti pred Allahom. Ovo je tumačenje imama Ahmeda, kako prenosi Ibn Hani'. Prema prvom mišljenju, ovdje se radi o upozorenju, a prema drugom, radi se o dozvoli i dopuštanju.

Neko se može pitati da li je moguće ovaj hadis podvrgnuti objema značenjima. Odgovor je da to nije moguće čak i kada bismo iscrpili sva značenja spomenutih izraza. Dozvoljavanje i upozoravanje su potpuno različiti pojmovi, ali prihvaćanje jednog značenja obavezuje da se prihvati i drugo.

Objašnjenje: Grijeh slabi osjećaj stida kod čovjeka sve dok ga potpuno ne iskorijeni, tako da čovjek ne vodi računa o tome što ljudi vide njegove ružne postupke. Štaviše, mnogi od njih se hvale svojim stanjem i ružnim djelima koje čine. Ovo je posljedica nestanka stida, a kada čovjek dođe u ovu situaciju, onda nema nade da će se popraviti.

Kada Iblis ugleda svoj živi lik i kaže: Iskupio sam onoga ko nema spasa

U arapskom jeziku, riječ stid (haja') vuče korijen iz riječi život (hajat). I kiša se naziva *haja* – zato što daje život zemlji, bilj-

---

[1] **Muslim**: Knjiga o imanu, br. 37; **Ebu Davud**: Knjiga o lijepom ponašanju, br. 4796, u predaji 'Imrana b. Husajna ؓ.

[2] **Buhari**: Knjiga hadisa o poslanicima, br. 2484, Knjiga o lijepom ponašanju, br. 6120.

kama i životinjama. Za stid se koristi riječ *život* zato što u njemu počiva ovaj i budući život. Ko nema stida taj je mrtav na ovom i nesretan na budućem svijetu. Grijesi i nedostatak stida su kauzalno povezani. Oni jedno drugo smjenjuju i uzrokuju. Ko se postidi kada počini Allahu grijeh – Allah se postidi da ga kazni na Dan kada ga sretne. A ko se ne postidi kada počini grijeh, ni Allah se neće postidjeti kada bude vrijeme da ga kazni.

Grijesi slabe poštovanje Allaha u srcu

- Od posljedica grijeha je slabljenje poštovanja Allaha u srcu. Oni neminovno slabe taj osjećaj. Jer, da je čovjek u srcu imao poštovanja i uvažavanja Allaha, ne bi se usudio da učini grijeh. Neko se može zanijeti i reći: Na grijehe me navodi lijepo nadanje i očekivanje oprosta, a ne nepoštovanje Allaha. Ovo je samoobmana... Jer, poštovanje Allaha ﷻ povlači za sobom poštivanje Njegovih granica, a poštivanje Njegovih granica udaljava čovjeka od grijeha. Oni koji se usuđuju da učine neki grijeh nemaju pravu sliku o Allahovoj vrijednosti. Kako može poznavati Allaha kako treba, hvaliti Ga i poštovati onako kako zaslužuje onaj ko se olahko odnosi prema Njegovim zabranama i naredbama? Ovo je čista zabluda i očiti paradoks. Dovoljna kazna za grješnika je nestajanje poštivanja Allaha iz njegovog srca i uvažavanja Njegovih granica i omalovažavanje Njegovog prava.

Jedna od posljedica ovoga je brisanje strahopoštovanja prema Allahu iz srca ljudi. Oni Ga tada omalovažavaju, kao što su omalovažavali Njegove naredbe. Koliko čovjek bude volio Allaha, toliko će njega ljudi voljeti. Kako čovjek može kršiti Allahovo pravo, a u isto vrijeme očekivati da ljudi neće kršiti njegovo? Kako on može omalovažavati Allahovo pravo, a da istovremeno ne bude omalovažen od strane ljudi? Uzvišeni Allah ukazuje na ovo prilikom govora o posljedicama grijeha – o tome kako će ih On zaboraviti kao što su oni Njega zaboravili; kako će ih poniziti kao što su oni omalovažili Njegovu vjeru; kako će ih zanemariti kao što su oni zanemarili Njegove naredbe – u ajetu gdje govori o poklanjanju stvorenja Allahu; On kaže: ﴿وَمَن يُهِنِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِن مُّكْرِمٍ﴾ - "*A koga*

Allah ponizi niko ga ne može poštovanim učiniti" *(El-Hadždž, 18)*. Znači, kada su se oni neozbiljno ponijeli prema sedždi (poklanjanju Allahu) i nisu to učinili, On ih je ponizio tako da ih niko poštovanim ne može učiniti. A zar neko može udostojiti onoga koga je Allah ponizio ili poniziti onoga koga je Allah udostojio?

Zbog grijeha Allah zaboravlja ljude

- Zbog grijeha, Allah zaboravlja i ostavlja čovjeka prepuštajući ga samom sebi i šejtanu. U tome je propast nakon koje nema spasa. Uzvišeni kaže:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَلْتَنظُرْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ لِغَدٍ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ * وَلاَ تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنسَاهُمْ أَنفُسَهُمْ أُوْلَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ﴾

"O, vjernici, Allaha se bojte, i neka svaki čovjek gleda šta je za sutra pripremio, i Allaha se bojte jer On dobro zna šta radite. I ne budite kao oni koji su zaboravili Allaha, pa je On učinio da sami sebe zaborave; to su pravi griješnici" *(El-Hašr, 18, 19)*.

On ovim ajetom naređuje bogobojaznost i zabranjuje vjernicima da preuzimaju svojstva onih koji su Ga, ostavljajući bogobojaznost, zaboravili. On nam također govori kako je one koji su ostavili bogobojaznost kaznio tako što je učinio da sami sebe zaborave, tj. da zaborave ono u čemu je dobro za njih, ono što ih može spasiti Njegove kazne i dati im vječni život u neprekidnom uživanju i blagodatima... Allah je učinio da oni sve to zaborave, zbog toga što su zaboravili da Ga veličaju, da Ga se boje i da Njegove naredbe izvršavaju. Iz ovog razloga primjećujemo kako griješnik ne vodi računa o stvarima koje su mu u interesu i kako ih zanemaruje. Allah je učinio da mu srce ne mari za zikrom. On prati svoje prohtjeve. Njegovi postupci su daleko od razboritosti. Promakla su mu sva dobra ovog i budućeg svijeta; promakla mu je vje-

čna sreća. Prodao ju je za najbezvrjednije uživanje – koje je kao ljetni oblak ili fatamorgana:

Snovi koje vidim? Sjenke koje prolaze?
Time se pametni ne zavaravaju.

Najteži oblik ove kazne je da čovjek zaboravi na sebe i potpuno se zapostavi. On tada propušta stvari koje su duši od koristi, prodajući ih za bijednu protuvrijednost i beznačajnu cijenu; gubeći ono bez čega ne može i što mu je nenadoknadivo, uzevši ono što mu je višak i što mu ne treba.

Sve što izgubiš možeš nadoknaditi,
ali ako izgubiš Allaha, nema nadoknade!

Allah može nadoknaditi svaki gubitak osim kada se On zapostavi. Njega ne može ništa nadomjestiti, a On može sve nadomjestiti. On može sve zaustaviti, a Njega ne može ništa zaustaviti. On može sve izliječiti, a od Njega ne može ništa izliječiti. Kako čovjek može zapostaviti pokornost Onome ko ovo može učiniti brzinom treptaja oka? Kako može zaboraviti da Ga spominje, da Njegove odredbe zanemari tako da On učini da čovjek samog sebe zaboravi i time sebi nanese najveću nepravdu. Čovjek ne nanosi nepravdu Gospodaru, već samom sebi, i njemu Gospodar nije nanio nepravdu, već je on to sebi učinio!

Grijesi su uzrok izlaska iz okvira dobročinstva (ihsana)

- Jedna od posljedica grijeha je izlazak čovjeka iz okvira dobročinstva. Na taj način mu se uskraćuje nagrada dobročinitelja. Jer kada se dobročinstvo nađe u srcu, ono čovjeka sprječava da čini zla. Onaj ko robuje Allahu kao da Ga vidi čini to zato što su svijest o Njemu, ljubav, strah i nada stalno prisutni u srcu tog čovjeka. On ima osjećaj da ga Allah uvijek posmatra i to ga sprječava da misli na grijehe, a da ne govorimo o samom činu griješenja. A kada čovjek iziđe iz okvira dobročinstva, taj imunitet se gubi. Prestaje ugodan život i potpuna blagodat. Ako se Allah smiluje, ti ljudi mogu ostati vjernici pod uvjetom da ne počine neko djelo koje iz-

vodi iz okvira imana, kao što je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "*Čovjek nije vjernik dok čini zinaluk; nije vjernik dok pije alkohol; nije vjernik dok krade; neće oteti neku vrijednu imovinu zbog čega će ljudi dići poglede k njemu dok je vjernik. Pazite! Pazite (se ovih stvari)! Teoba je dostupna svakome*".[1]

Izlazak iz okvira imana

Ko izgubi društvo vjernika i zaštitu koju im Allah pruža, jer On štiti one koji vjeruju, taj je izgubio svako dobro koje Allah ﷻ obećava vjernicima. Tih dobara je oko stotinu, a svako od njih je bolje od dunjaluka i svega što je na njemu. Ovo nekih od tih dobara:

- velika nagrada: ﴿وَسَوْفَ يُؤْتِ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ أَجْرًا عَظِيمًا﴾ - "*A Allah će sigurno vjernicima veliku nagradu dati*" *(En-Nisa', 146)*;
- zaštita vjernika od nesreća ovog i budućeg svijeta: ﴿إِنَّ اللَّهَ يُدَافِعُ عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا﴾ - *Allah doista štiti vjernike (El-Hadždž, 38)*;
- meleci koji nose 'Arš traže oprost za njih: ﴿الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا﴾ - "*Meleki koji drže prijesto i oni koji su oko njega veličaju i hvale Gospodara svoga i vjeruju u Nj i mole se da budu oprošteni grijesi vjernicima...*" *(Gafir, 7)*;
- prijateljstvo između Allaha i vjernika, a Allahove prijatelje niko ne može poniziti. *Uzvišeni kaže:* ﴿اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا﴾ - "*Allah je zaštitnik onih koji vjeruju*" *(El-Beqare, 257)*;
- naredba melecima da učvrste vjernike: ﴿إِذْ يُوحِي رَبُّكَ إِلَى الْمَلَائِكَةِ أَنِّي مَعَكُمْ فَثَبِّتُوا الَّذِينَ آمَنُوا﴾ - "*Kada je Gospodar tvoj nadahnuo meleke: 'Ja sam s vama, pa učvrstite one koji vjeruju!'*" *(El-Enfal, 21)*;

[1] **Buhari**: Knjiga o pićima, br. 5578; **Muslim**: Knjiga o imanu (vjerovanju), br. 57, putem Ebu Hurejrea ؓ.

- njih čekaju počasti, oprost i obilna opskrba kod Gospodara njihova;[1]
- moć: ﴿وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ﴾ - "*A snaga je u Allaha i Poslanika Njegova i u vjernika, ali licemjeri neće da znaju*" *(El-Munafiqun, 7)*;
- uzdignutost na ovom i na budućem svijetu: ﴿يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ﴾ - "*...i Allah će na visoke stepene uzdignuti one među vama koji vjeruju i kojima je dato znanje*" *(El-Mudžadele, 11)*.
- Svojom milošću, Allah im daje dvostruku nagradu; svjetlo pomoću kojeg će hoditi, i oprost grijeha: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَآمِنُوا بِرَسُولِهِ يُؤْتِكُمْ كِفْلَيْنِ مِن رَّحْمَتِهِ وَيَجْعَل لَّكُمْ نُورًا تَمْشُونَ بِهِ وَيَغْفِرْ لَكُمْ﴾ - "*O, vi koji vjerujete, - Allaha se bojte i u Poslanika Njegova vjerujte, -On će vam dvostruku milost Svoju darovati, i daće vam svjetlo pomoću kog ćete ići, i oprostit će vam...*" *(El-Hadid, 28)*;
- ljubav kojom ih Allah obasipa; On ih voli, i učinio ih je dragim Svojim melecima, poslanicima i dobrim robovima: ﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وُدًّا﴾ - "*One koji su vjerovali i dobra djela činili Milostivi će sigurno voljenim učiniti*" *(Merjem, 96)*;
- zaštita od straha na Dan velikog straha: ﴿فَمَنْ آمَنَ وَأَصْلَحَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾ - "*...neka se zato oni koji vjeruju i dobra djela čine ničega ne boje i ni za čim nek ne tuguju*" *(El-En'am, 48)*;
- oni su obasuti blagodatima – oni na čiji ispravni put molimo Allaha da nas uputi sedamnaest puta na dan[2];
- Kur'an je za njih lijek i uputa: ﴿قُلْ هُوَ لِلَّذِينَ آمَنُوا هُدًى وَشِفَاءٌ

---

[1] Uzvišeni kaže: ﴿أُوْلَـئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا لَّهُمْ دَرَجَاتٌ عِندَ رَبِّهِمْ وَمَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ﴾ - "Oni su, zbilja, pravi vjernici, - njih počasti, i oprost, i obilje plemenito kod Gospodara njihova čekaju" (El-Enfal, 4.)

[2] Tj. na rekatima farz – namaza, kada učimo El-Fatihu: ﴿اهدنَا الصِّرَاطَ المُستَقِيمَ * صِرَاطَ الَّذِينَ أَنعَمتَ عَلَيهِمْ﴾ - "Uputi nas na Pravi Put, na Put onih kojima si milost Svoju darovao".

وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ فِي آذَانِهِمْ وَقْرٌ وَهُوَ عَلَيْهِمْ عَمًى أُولَٰئِكَ يُنَادَوْنَ مِن مَّكَانٍ بَعِيدٍ﴾
- "*Reci: 'On je vjernicima uputstvo i lijek. A oni koji neće da vjeruju – i gluhi su i slijepi, kao da se iz daleka mjesta dozivaju'" (Fussilet, 44)*.

Znači, iman je uzrok svakog dobra; svako dobro na ovom i budućem svijetu vezano je za iman. Kako čovjek može ići dotle da počini nešto što će ga izvesti iz okvira imana? Međutim, on još nije izišao iz okvira muslimana. Ako ustraje u činjenju i ponavljanju grijeha, postoji opasnost da će mu srce zahrđati i da će potpuno izići iz islama. Od ovoga su se predstavnici prvih generacija muslimana jako bojali. Znali su govoriti: "Vi se bojite grijeha, a ja se bojim kufra".

Slabljenje obraćenosti srca Allahu

- Jedna od posljedica grijeha je slabljenje obraćenosti srca Allahu, otežanost ili zaustavljanje tog procesa, tako da srce ne može krenuti ka Allahu ni korak, ili se, pak, počne vraćati unazad. Grijeh zaklanja cilj obraćeniku, zastire put putniku i obeshrabruje tražitelja. Srce stremi Allahu svojom snagom, a kada oboli od grijeha, slabi i snaga koja ga pokreće. Kada je potpuno nestane, on potpuno silazi sa puta ka Allahu i male su mu šanse da se povrati... Neka je Allah na pomoći!

Grijeh može umrtviti srce, može ga oboljeti ili oslabiti; nešto od toga se mora desiti. Ta slabost dovodi do jedne od osam stvari od kojih je Božiji Poslanik ﷺ tražio zaštitu: "*Briga, tuga, slabost, lijenost, kukavičluk, škrtost, opterećenost dugom, ugroženost od ljudi*".[1] Ove stvari su podijeljene u parove:

- Briga i tuga su par; ako je ono što tišti srce nešto čije se dešavanje očekuje u budućnosti, to je briga; a ako se desilo u prošlosti, to je tuga.

[1] **Buhari**: Knjiga o dovama, br. 6369; **Muslim**: Knjiga o zikru i dovi, br. 2706, u predaji Enesa b. Malika.

- Nemoć i lijenost su par; ako čovjek propusti uzroke dobra i uspjeha iz nedostatka snage, to je nemoć; a ako se to desilo iz nedostatka volje, to je lijenost.
- Kukavičluk i škrtost su par; ako je čovjek beskoristan iz tjelesnih, fizičkih razloga, to je kukavičluk; a ako je beskoristan za imetak, to je škrtost.
- Opterećenost dugom i ugroženost od ljudi su par; ako je pritisak ljudi opravdan, to je opterećenost dugom; a ako ga oni bespravno pritišću, to je ugroženost.

Objašnjenje: Grijeh je najčešći uzrok ovih osam stvari, kao što je uzrok "teških nesreća, bolnih iskušenja, zla sudbine i zluradosti neprijatelja".[1] To je najčešći uzrok nestanka Allahovih ﷻ blagodati i pretvaranja Njegove blagodarnosti u mržnju i srdžbu.

Grijesi brišu blagodati

- Jedna od posljedica grijeha je nestanak blagodati i nastanak nedaća. Blagodati nestaju uslijed grijeha, kao što i nedaće nastaju uslijed grijeha. 'Ali b. Ebi Talib, ﵁, je rekao: "Nesreća dolazi samo zbog grijeha, a odlazi samo sa pokajanjem". Uzvišeni Allah kaže:

﴿وَمَا أَصَابَكُم مِّن مُّصِيبَةٍ فَبِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَيَعْفُو عَن كَثِيرٍ﴾

"Kakva god vas bijeda zadesi, to je zbog grijehova koje ste zaradili, a On mnoge i oprosti" (Eš-Šura, 30).

﴿ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ لَمْ يَكُ مُغَيِّرًا نِّعْمَةً أَنْعَمَهَا عَلَىٰ قَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنفُسِهِمْ﴾

[1] **Buhari**: Knjiga o dovama, br. 6347, Knjiga o sudbini, br. 6616; **Muslim**: Knjiga o zikru i dovi, br. 2707, u predaji Ebu Hurejrea ﵁.

"...to je zato što Allah neće lišiti blagostanja narod kome ga je podario – sve dok se on sam ne promijeni..." (El-Enfal, 53).

Znači, Allah ﷻ neće lišiti blagostanja koje je podario bilo kome sve dok to lice samo sebe ne liši, tako što pokornost Allahu ukloni griješenjem; zahvalnost nezahvalnošću; uzroke zadovoljstva uzrocima srdžbe... Kada to ukloni, i njegove blagodati bivaju uklonjene, što je odmjerena kazna. Allah neće nikome nepravdu nanijeti. A kada griješenje ukloni pokornošću, Allah mu kaznu ukloni oprostom i blagostanjem, a slabost jačinom – kao što se kaže u ajetu:

﴿إِنَّ اللَّهَ لاَ يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُواْ مَا بِأَنْفُسِهِمْ وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءًا فَلاَ مَرَدَّ لَهُ وَمَا لَهُم مِّن دُونِهِ مِن وَالٍ﴾

"Allah neće izmijeniti jedan narod dok on sam sebe ne izmijeni. A kad Allah hoće da jedan narod kazni, niko to ne može spriječiti; osim Njega nema mu zaštitnika" (Er-Ra'd, 11).

U Božanskim predajama stoji da je Gospodar, ﷻ, rekao: "Tako mi Moje slave i moći, nijedan Moj rob neće iz stanja koje je Meni drago prijeći u stanje koje ne volim, a da ga Ja ne prenesem iz stanja koje voli u stanje koje ne voli. Nijedan Moj rob neće prijeći iz stanja koje ne volim u stanje koje volim, a da ga Ja ne prenesem iz stanja koje ne voli u ono koje voli."

Lijepo je rekao pjesnik:

Kada si u blagostanju, čuvaj to,
jer grijesi brišu blagodati!

Brži nad njime pokornošću Gospodaru,
jer je On brz u kažnjavanju.

Kloni se zla što više možeš,
jer je zlo ljudi prljavo i teško.

Putuj svojim srcem među stvorenjima
i gledaj kako su prošli nasilnici.

Vidi, njihova staništa preostala
svjedoci su o njima, a ne optuženi.

Ništa nije štetnije
od nepravde, ona je presudila.

Koliko su bašči i dvoraca ostavili
i tvrđava iza svojih leđa!

Ušli su u Vatru, a izgubili
raj; sve im je prošlo kao san.

Jeza i strah potiču od grijeha

Iz ovog razloga primjećujemo da su griješnici uvijek uplašeni i bojažljivi. Pokornost je najveća Allahova tvrđava čiji su stanovnici zaštićeni od dunjalučkih i ahiretskih kazni. Ko iz nje izlazi biva okružen strahotama sa svih strana. Onima koji izvršavaju Allahove naredbe strahote se pretvaraju u sigurnost. Svaki grješnik u sebi nosi sićušno srce poput ptičijeg. Kada se zavjesa pomjeri, on pomisli da dolaze da ga hapse. Svaki topot koraka tumači kao predznak nesreće. Misle da je svaki povik protiv njih i da svaka nesreća prema njima ide. Ko se boji Allaha On ga štiti od svakog straha, a ko Ga se ne boji, On mu uliva strah od svega.

Tako je Allah ljudima odredio otkako su stvoreni
da strahovi i nedjela uvijek idu zajedno.

Grijesi stvaraju jak osjećaj izgubljenosti u srcu. Grješnik se osjeća napuštenim. On je izgubio vezu sa Allahom, sa ljudima i sa samim sobom. Što su grijesi veći, to je i usamljenost veća. Najgorči je život napuštenih i bojažljivih ljudi, a najljepši je život društvenih

ljudi. Kada bi pametan čovjek izvagao slast grijeha i strah i usamljenost koju on proizvodi, vidio bi u kakvom se jadnom stanju nalazi; kako je loše procijenio kada je prodao mir, sigurnost i slast dobročinstva za usamljenost i strahote grijeha:

Ako se osjećaš izgubljenim zbog grijeha,
Okani ih se i vrati se miru!

Tajna ove rasprave je u tome da pokornost dovodi do bliskosti sa Uzvišenim Allahom, a što je veća blizina, veći je mir. Sa druge strane, razvrat dovodi do udaljenosti od Allaha. Što je veća udaljenost, veća je usamljenost. Iz tog razloga čovjek osjeća otuđenost od svoga neprijatelja iako su fizički blizu. On osjeća bliskost sa dragim osobama, čak i kada su one fizički daleko. Uzrok otuđenosti i nespokoja je nevidljivi zid između ljudi. Što je taj zid deblji, otuđenost je veća. Nemarnost dovodi do otuđenosti; još gora je otuđenost zbog grijeha, a još gora otuđenost i izgubljenost zbog širka (mnogoboštva) i kufra (nevjerovanja). Ko god posjeduje neku od ovih osobina osjeća otuđenost srazmjerno težini svoje zablude. Otuđenost se tada može poznati na njegovom licu i srcu, i ljudi ga izbjegavaju.

Grijesi ometaju ispravnost srca

Među posljedicama grijeha je i to što oni ometaju srce u ispravnosti navodeći ga u stranputicu i poroke. Ono postaje bolesno i slabo i ne pomaže mu hrana od koje mu inače zavisi život i opstanak. Jer, grijesi slabe srce kao što bolesti slabe tijelo. Štaviše, upravo su grijesi bolest srca. Jedini lijek je napuštanje tih grijeha. Učeni pobožnjaci su saglasni oko toga da srce ne dobiva ono što želi dok se ne usaglasi sa svojim Gospodarem. A ne može biti saglasno sa Njime ako nije zdravo i čitavo; ne može biti zdravo i čitavo sve dok ne iskorijeni svoju bolest. To se može postići samo ustezanjem od prohtjeva. Oni su bolest, a lijek je u ustezanju. Kada bolest uzme maha, onda ubija ili skoro ubija. Džennet će biti nagrada za onoga ko bude dušu od prohtjeva uzdržao, ali će srca njihova uživati u ovosvjetskom raju, čemu ništa nije slično. Između njiho-

vih uživanja i uživanja ostalih ljudi je razlika kao između dunjaluka i Ahireta. U to se može uvjeriti samo onaj ko je okusio obje stvari. Ne treba shvatiti da se ajeti ﴿إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ * وَإِنَّ الْفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ﴾[1] odnose samo na ahiretska uživanja i patnje. Ovo se odnosi na sva tri staništa – ovaj svijet, Berzeh i Ahiret. Prva grupa će biti u blagodatima, a druga na mukama. A zar ima blagodati osim blagodati srca? I zar ima patnji osim patnji srca?

Koja patnja je teža od straha, brige, tuge i tjeskobe? Šta je gore od odmetništva od Allaha i budućeg svijeta, vezivanja za neku stvar mimo Allaha, otuđenost od Allaha u svim aspektima. Sve čime se čovjek poveže i zavoli ga onako kao samo Allaha smije, ta stvar će mu na najgori način uzvratiti. Ko zavoli neku stvar više od Allaha, doživjet će tri kazne:

Na ovom svijetu: Čovjek biva kažnjen time[2] prije nego što ga dokuči. Kada ga dobije, onda biva kažnjen strahom i strepnjom da ne izgubi to, kao i da mu se ne desi kakva nedaća. A kada izgubi to što voli, čovjek trpi velike patnje. Ovo su tri kazne na ovom svijetu.

U Berzehu: Čovjekova patnja je pomiješana sa bolom od rastanka nakon kojeg se neće sresti sa time što voli; zatim sa bolom pri gubitku velike blagodati usljed zanimanja drugim stvarima; sa bolom zaklonjenosti od Allaha; sa bolom kajanja koje kida utrobu. Brige, tuge, kajanje i jad će njihove duše razarati kao što crvi i insekti razaraju njihova tijela. Štoviše, razaranje duše je neprekidno i stalno, sve dok ih Allah ne vrati u tijela. U tom momentu kazna dobiva jedan grozniji i suroviji oblik. Može li se ovo porediti sa blagostanjem čovjeka čije srce igra od radosti zbog Allahove blizine, zbog iščekivanja susreta s Njim – u zanosu ljubavi i smirenosti u zikru? Oni u tom zanosu govore: "Lijepog li osjećaja!"; ili: "Ako džennetlije ovako uživaju, onda im je život lijep!"; ili: "Siro-

---

[1] "Čestiti će sigurno u Džennet, a griješnici sigurno u Džehennem" (El-Infitar, 13, 14.)

[2] Tj. stvari koju želi. – Prim. prev.

masi su dunjalučari! Napustili su dunjaluk, a nisu osjetili slasti tog života! Nisu probali ono što je na njemu najljepše"; ili: "Kada bi kraljevi i sinovi njihovi znali u kakvom blagostanju mi živimo, sabljama bi se borili da nam to oduzmu!"; a neki od njih govore: "Na dunjaluku postoji Džennet. Ko u njega ne uđe, neće ući ni u ahiretski".

Velike li nesreće za onoga ko je prodao najvredniju stvar za jeftine pare, svjesno nasjedajući na najveću varku... Ako ne znaš koliko vrijedi roba koju imaš, pitaj one koji procjenjuju. Čovječe! Ti imaš robu koju će Allah kupiti i platiti je vječnim Džennetom. Posrednik u ovom kupoprodajnom ugovoru i zastupnik Kupca je Božiji Poslanik ﷺ. (...)A ti si je prodao za bezvrijedno:

Ako je rob sam tako postupio,
pa ko mu nakon toga može pomoći?

﴿وَمَن يُهِنِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِن مُّكْرِمٍ إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ﴾

A koga Allah ponizi niko ga ne može poštovanim učiniti; Allah ono što hoće radi (El-Hadždž, 18).

Grijesi osljepljuju srce

Grijesi osljepljuju srce, zaklanjaju njegovo svjetlo, spriječavaju pristup saznanjima i zaklanjaju elemente upute.

Kada je Šafija počeo učiti kod Malika, učitelj kod mladića odmah primijeti neobične osobine. Tada mu je rekao: "Vidim da je Allah u tvoje srce stavio svjetlo. Nemoj ga utrnuti tamom grijeha".

Ovo svjetlo sve više slabi, a tama grijeha postaje jača tako da srce postaje crno poput tamne noći. Koliko je ljudi u tami palo i poginulo? Može li se slijepac snaći u tamnoj noći, na putu punom opasnosti i prepreka. Kako naći put iz tako teškog okruženja? Te tmine postepeno jačaju i prelaze na ostale dijelove tijela, zavisno od njihove snage i ekspanzije. Kada nastupi smrt, te tmine dolaze

do izražaja i grob ispunjavaju tamom, kao što je Poslanik ﷺ rekao: "*Doista su ovi grobovi puni tame od ljudi koji su u njima. Allah će ih obasjati kada im klanjam (dženazu)*".[1] Kada nastupi Dan povratka i robovi se iskupe, tama će biti vidljiva na licima nekih ljudi, koja će biti crna poput uglja. Teška li kazna njih čeka! S tom kaznom se ne mogu mjeriti sva uživanja na ovom svijetu – od nastanka pa do kraja – a kamoli dio tog perioda koji je čovjek proveo na Zemlji u stalnim naporima, mukama i umoru... Taj period mu je protekao kao trenutni san. Neka je Allah na pomoći.

Grijesi unižavaju i potcjenjuju čovjeka

Grijesi ponižavaju dušu, guše je i potcjenjuju sve dok ne postane beznačajna. Sa druge strane, pokornost razvija dušu, usavršava je i uvećava. Uzvišeni Allah kaže:

﴿قَدْ أَفْلَحَ مَن زَكَّاهَا * وَقَدْ خَابَ مَن دَسَّاهَا﴾

"Uspjeće samo onaj ko je očisti, a biće izgubljen onaj koje je na stranputicu odvodi!" (Eš-Šems, 9, 10).

Znači, uspjet će onaj ko uzdigne, osnaži i usavrši dušu kroz pokornost Allahu; a propast će onaj ko je uguši, potisne i ponizi griješenjem Allahu.

Osnova glagola dessâ – دسَّى ukazuje na skrivanje, pokrivanje. Kaže Allah ﷻ: ﴿أَمْ يَدُسُّهُ فِي التُّرَابِ﴾ - "*...ili da je u zemlju zarovi?*" *(En-Nahl, 59)*. Grješnik utapa svoju dušu u grijeh i prekriva je. Krije se od ljudi zbog nesreće koja mu je dojavljena. On je ponižen u vlastitim očima, u očima Allaha i u očima drugih ljudi. Međutim, pokornost i dobročinstvo jačaju dušu, uzdižu je i usavršavaju tako da ona postaje vrijedna, velika, čista i značajna. Pored toga, ona se prema Allahu ophodi sa krajnjom poniznošću i skromnošću. Time ona stiče spomenutu moć, ugled i veličinu. Ništa dušu ne može uniziti kao nepokornost Allahu i ništa je ne može osnažiti kao pokornost Njemu.

---

[1] Ahmed: **Musned**, br. 12108, putem Enesa ﷺ.

Grijesi uzrokuju robovanje šejtanu i prohtjevima

Grješnik je neprekidno u šejtanovom ropstvu i opsadi prohtjeva i nahođenja. On je, dakle, svezan i zarobljen. Niko nije u težoj situaciji od čovjeka kojeg je zarobio najveći mu neprijatelj. Najteža je opsada nahođenja i sputanost prohtjevima. Kako se može okrenuti Allahu srce koje je zarobljeno, opsjednuto i sputano? Kako može napraviti makar jedan korak?

Sputano srce zasipaju nesreće sa svih strana, shodno stupnju sputanosti. Srce je poput ptice. Što se više uzdiže, sigurnija je od nevolja, a kada se spusti, nevolje su na vidiku. U hadisu se kaže: "*Šejtan je čovjeku vuk*".[1] Kao što ovca bez čuvara brzo strada od čopora vukova, tako i čovjek postaje plijen kada nema zaštitu od Allaha. A zaštita od Allaha je bogobojaznost (- takvaluk). Ona ga štiti i brani od vuka kao što ga štiti od dunjalučkih i ahiretskih kazni. Što je ovca bliža pastiru, sigurnija je od vuka, a što je dalja, izloženija ja stradanju. Vuk uzima udaljene brave, koji su daleko od pastira.

Osnova svega ovoga leži u tome da je srce više izloženo nesrećama što je dalje od Allaha. Što je bliže Allahu, sigurnije je od tih nedaća. Udaljenost od Allaha ima više oblika. Jedan od njih je gaflet , nemar. Opasnija vrsta udaljenosti je nepokornost i razvrat; bid'at – novotarija u vjeri je opasnija od grijeha, a nifak (licemjerje) i širk (mnogoboštvo) su najopasniji oblici udaljenosti.

Grijesi su uzrok gubitka ugleda i časti kod Allaha i kod ljudi

I ovo je, dakle, jedna od posljedica grijeha. Najdostojniji čovjek kod Allaha je najbogobojazniji. Najbliži Mu je onaj koji mu je najpokorniji. Koliko je čovjek odan Allahu, toliki će imati ugled

---

[1] Ahmed: **Musned**, br. 21524, 21602. Hadis je daif (V.: **Miškat el-mesabih**, br. 184 i **Da'if el-Džami'**, br. 1488.)

kod Njega. A kada Mu okrene leđa i prekrši Njegove naredbe, gubi ugled kod Njega, a zatim i kod ljudi. Kada čovjek izgubi ugled kod ljudi, oni ga tada omalovažavaju i izbjegavaju. Njegov život postaje pakao ; niko ga ne spominje, ne poštuje, ne uvažava, ne cijeni. Ništa ga ne raduje. Jer, nezainteresovanost ljudi, gubitak poštovanja i ugleda čovjeku donose brigu i tugu, a nikako radost i sreću. Može li se ovaj bol mjeriti sa slašću grijeha, ako izuzmemo opijenost strašću?

Od najvećih blagodati koje Allah daje robovima je: da među stvorenjima spomen na njega visoko uzdigne i njegovu vrijednost poveća. Zato je Svoje poslanike i vjerovjesnike obdario osobinama kakve nemaju drugi ljudi:

﴿وَاذْكُرْ عِبَادَنَا إبْرَاهِيمَ وَإِسْحَقَ وَيَعْقُوبَ أُوْلِي الْأَيْدِي وَالْأَبْصَارِ * إِنَّا أَخْلَصْنَاهُم بِخَالِصَةٍ ذِكْرَى الدَّارِ﴾

"I sjeti se robova Naših Ibrahima i Ishaka i Ja'kuba, sve u vjeri čvrstih i dalekovidnih. Mi ih posebno obdarismo vrlinom jednom: da im je uvijek bio na umu onaj svijet" (Sad, 45, 46).

Tj. obdarili smo ih vrlinom – lijepim spomenom na ovom svijetu, za što se Ibrahim el-Halil ﷺ molio Allahu: ﴿وَاجْعَل لِّي لِسَانَ صِدْقٍ فِي الآخرين﴾ - *"I učini da me po lijepom spominju oni što će poslije mene doći" (Eš-Šu'ara', 84)*. A Uzvišeni o njemu i Poslaniku kaže: ﴿وَوَهَبْنَا لَهُم مِّن رَّحْمَتِنَا وَجَعَلْنَا لَهُمْ لِسَانَ صِدْقٍ عَلِيًّا﴾ - *"I darovasmo im svako dobro i učinismo da budu hvaljeni i po dobru spominjani" (Merjem, 50)*. Svom Poslaniku ﷺ Uzvišeni kaže: ﴿وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ﴾ - *"...i spomen na tebe visoko uzdigli!" (El-Inširah, 4)*. Svi koji budu slijedili poslanike imat će udio u ovom lijepom spomenu, srazmjerno dosljednosti u tom slijeđenju. Isto tako, i oni koji se odreknu naših poslanika izgubit će ovaj lijepi spomen srazmjerno stepenu njihovog odricanja i poroka.

Grijesi privlače mahane

Među posljedicama grijeha je i to da oni poništavaju pozitivne kvalitete čovjeka montirajući mu pokuđene i negativne atri-

bute. Oni čovjeku oduzimaju epitete vjernika, dobročinitelja, pobožnog, bogobojaznog, pokornog, pokajnika, prijatelja (Allahovog), poštenog, ispravnog, vjernog, pažljivog, dobrog, dostojnog i dr., a daju mu epitete grješnika, nepokornog, odmetnika, zločinca, destruktivnog, prljavog, omraženog, bludnika, lopova, ubice, lašca, prevaranta, homoseksualca, varalice, čovjeka koji kida rodbinske veze i tsl. Sve su ovo izrazi za ﴿بِئْسَ الاسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِيمَانِ﴾ - "Ružno li je griješenje nakon vjerovanja?"[1] koji dovode do srdžbe Uzvišenog, ulaska u Vatru i do poniznog života. Imena imana dovode do zadovoljstva Milostivog i ulaska u Džennet. Zbog njih se čovjek uzdiže iznad ostalih tipova ljudi. Kada bi samo ovo bila kazna za grijehe, pametnom čovjeku ne bi trebalo više razloga da ih se okane. A kada bi se nagrada za pokornost ogledala samo u ovim epitetima i njihovim značenjima, ispravan razum bi se smjerno posvetio pokornosti. Međutim, ono što Allah daje ništa ne može spriječiti, niti ono što On spriječi neka druga sila može dati. Onoga koga je On udaljio ništa ne može privući, kao što onoga koga On približi ništa ne može udaljiti: ﴿وَمَن يُهِنِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِن مُّكْرِمٍ إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ﴾ "*A koga Allah ponizi, niko ga ne može poštovanim učiniti; Allah ono što hoće radi*" *(El-Hadždž, 18)*.

Grijesi su uzrok ograničenja uma

Grijesi naročito utiču na ograničenje uma. Kada usporedimo dva čovjeka – vjernika i grješnika – primjećujemo da je um vjernika potpuniji. Njegove misli su tačnije, a stavovi ispravniji. Pravo je uvijek na njegovoj strani. Iz tog razloga, Kur'an se obraća razumom obdarenim ljudima: ﴿وَاتَّقُونِ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ﴾ - "*I Mene se bojte, o, razumom obdareni!*" *(El-Beqare, 198)*; ﴿فَاتَّقُوا اللَّهَ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ - "*Zato se Allaha bojte, o vi koji ste razumom obdareni, da biste ono što želite postigli*" *(El-Ma'ide, 100)*; ﴿وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ﴾ - "*A shvatiti mogu samo oni koji su razumom obdareni*" *(El-Beqare, 269)*. Ovakvih primjera je mnogo.

---

[1] Hudžurat, 11. Prijevod Dž. Čauševića i M. Pandže.

Kako razuman čovjek razvijenog uma može biti nepokoran Onome u čijoj se ruci nalazi i u čijoj kući boravi – znajući da ga On vidi i posmatra? Taj čovjek griješi svjestan da nije skriven od Njegovog pogleda, i služi se Njegovim blagodatima da bi postigao svoje poročne ciljeve. U svakom momentu on priziva Njegovu srdžbu, prokletstvo, udaljavanje od Njegove blizine, tjeranje sa Njegovih vrata, napuštanje i poniženje, prepuštanje njegovoj duši i neprijatelju, gubljenje ugleda u Njegovim očima, uskraćivanje Njegovog zadovoljstva i ljubavi. Radost oka je u Njegovoj blizini i gledanju u Allahovo lice zajedno sa Njegovim vjernim prijateljima... Ovo su samo neke od počasti koje pokorni zaslužuju i neke od kazni koje očekuju grješnike.

Kakvu pamet ima onaj ko odabira privremeno uživanje koje nestaje poput sna – pored vječnih blagodati i velike dobiti? U tome leži sreća ovog i budućeg svijeta. Da nije uma koji će ujedno biti razlog njegove odgovornosti, takav čovjek bi se ubrajao u luđake; štaviše, možda je njihov položaj bolji i sudbina svjetlija. To što se tiče ovog aspekta.

Što se tiče uticaja grijeha na narušavanje životnog razuma, da nije drugih razloga, pokoran čovjek bi jasno uočavao ograničenost grješnika. Međutim, nesreće su opća pojava, a ludilo ima različite uzroke. Kada bi umovi bili zdravi, prepoznali bi da se slasti, radosti, sreća i ugodan život postižu zadovoljavanjem Onoga u čijem su zadovoljstvu sva blagostanja i u čijoj su srdžbi i ljutnji sve boli i muke. Njegovo zadovoljstvo donosi radost oku, sreću duši, život srcu, slast duši, blagostanje života i najljepša uživanja. Kada bi se mrvica tog uživanja mjerila sa dunjalukom i svime što je na njemu, ona bi prevagnula. Štaviše, kada srce doživi i najmanji dio tog uživanja, neće pristati da u zamjenu za to prihvati dunjaluk i sve što je na njemu. Pored toga, on uživa u onome što ga sljeduje od ovog svijeta više nego što uživaju oni koji su se dunjaluku prepustili. To uživanje ne može pomutiti ono što kvari uživanja onih koji su se prepustili – brige, tuge i problemi. On obje stvari shvaća kao blagodati i očekuje druge dvije, krupnije blagodati zbog toga što je trpio boli. Uzvišeni kaže:

﴿إِن تَكُونُواْ تَأْلَمُونَ فَإِنَّهُمْ يَأْلَمُونَ كَمَا تَأْلَمونَ وَتَرْجُونَ مِنَ اللّهِ مَا لاَ يَرْجُونَ﴾

"Ako vi trpite bol, trpe i oni bol kao i vi, a vi se još od Allaha nadate onome čemu se oni ne nadaju" (En-Nisa', 104).

Drugog Boga osim Allaha! Ima li većeg maloumnika od čovjeka ko prodaje dragulj za balegu i mošus za izmet? Ko može zamijeniti društvo sa onima kojima je Allah podario milost – poslanicima, odanim robovima, šehidima i pobožnima, za društvo sa onima na koje je Allah ljut, koje je prokleo i pripremio im najružnije boravište – Džehennem?

Grijesi kidaju komunikaciju između roba i Gospodara

Među posljedicama grijeha je prijekid veza između čovjeka i njegovog Gospodara ﷻ. Kada nestane te komunikacije, čovjek gubi svaki kontakt sa dobrom i prelazi u ruke zla. Kakav spas, kakvu nadu i kakav život može očekivati onaj ko je izgubio vezu s dobrom i ko je prekinuo svaku vezu sa svojim Zaštitnikom, Gospodarem od kojeg u svakom trenutku zavisi, bez kojega ne može i kojega mu ništa zamijeniti ne može. On se povezao sa svakim zlom; ono ga je bacilo u ruke neprijatelju da on njime vlada, a Zaštitnik ga je napustio. Niko ne zna kakve boli i muke krije ovaj prekid i povezivanje... Jedan od selefa je rekao: "Čovjek je bačen između Allaha i šejtana. Ako ga Allah ostavi, preuzet će ga šejtan. A ako ga Allah uzme u zaštitu, šejtan mu ne može ništa". Uzvišeni kaže:

﴿وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلاَئِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلاَّ إِبْلِيسَ كَانَ مِنَ الْجِنِّ فَفَسَقَ عَنْ أَمْرِ رَبِّهِ أَفَتَتَّخِذُونَهُ وَذُرِّيَّتَهُ أَوْلِيَاء مِن دُونِي وَهُمْ لَكُمْ عَدُوٌّ بِئْسَ لِلظَّالِمِينَ بَدَلاً﴾

"A kad smo rekli melecima: "Poklonite se Ademu!' – svi su se poklonili osim Iblisa, on je bio jedan od

džinnova i zato se ogriješio o zapovijest Gospodara svoga. Pa zar ćete njega i porod njegov, pored Mene, kao prijatelje prihvatiti, kad su vam oni neprijatelji? Kako je šejtan loša zamjena nevjernicima!" (El-Kehf, 50).

Uzvišeni kaže Svojim robovima: Ja sam udostojio vašeg oca. Podigao sam njegovu vrijednost i odlikovao ga nad ostalim stvorenjima. Naredio sam melecima da mu učine sedždu (da mu se poklone) u znak poštovanja. Oni su poslušali, ali se Moj i njegov neprijatelj uzjogunio. Prekršio je Moju naredbu i otkazao Mi poslušnost. Kako vam on može željeti dobro, pa da njega i porod njegov, pored Mene, kao prijatelje prihvatite. Kako možete njega slušati, a Meni griješiti; sa njim se udruživati, a Mene srditi, kad vam je on najveći neprijatelj. Prijateljujete sa Mojim neprijateljem, a Ja sam vam naredio da mu budete neprijatelji. Ko bude prijatelj sa neprijateljima vladara taj kod njega ima isti tretman kao i ti neprijatelji. Jer, ljubav i pokornost se mogu postići samo iskazivanjem neprijateljstva protiv njegovih neprijatelja i ulaskom u savezništvo sa njegovim prijateljima. A prijateljstvo sa vladarevim neprijateljima uz tvrdnju da se želi biti prijatelj sa njim – to je nemoguće. Ovo je slučaj kada vladarev neprijatelj nije istovremeno i vaš. Međutim, šta onda reći za onoga ko vam je istinski neprijatelj, i to u većoj mjeri nego što je vuk neprijatelj ovci? Kako pametan čovjek može biti prijatelj sa neprijateljem svog roda i neprijateljem jedinog Zaštitnika i Gospodara? Uzvišeni ukazuje na pokuđenost ovog prijateljstva: ﴿وَهُمْ لَكُمْ عَدُوٌّ﴾ - "*...kad su vam oni neprijatelji?*"; ﴿فَفَسَقَ عَنْ أَمْرِ رَبِّهِ﴾ - "*i zato se ogriješio o zapovijest Gospodara svoga.*" Dakle, šejtanovo neprijateljstvo prema nama i prema Allahu je razlog da i mi njemu budemo neprijatelji. Šta znači ovo prijateljstvo i o kakvoj zamjeni se radi u ovom ajetu[1]?

Moguće je da se u ovoj sintagmi krije latentan i divan prijekor. Znači, Ja sam postao neprijatelj Iblisu zato što je odbio da se

---

[1] Kako je šejtan loša zamjena nevjernicima...

pokloni vašem ocu Ademu sa ostalim melecima. To neprijateljstvo je zbog vašeg praoca, a vi ste na to uzvratili time što ste postali Iblisovi prijatelji i saveznici...

Grijesi uništavaju berićete vjere i ovosvjetskih poslova

Grijesi uništavaju berićet vijeka, nafake, znanja, rada, dobrih djela. U svemu, oni uništavaju berićete vjere i dunjaluka, tako da grješnik nema nikakvog berićeta u svome vijeku, vjeri i ovosvjetskim poslovima. A berićeti su sa Zemlje nestali samo zbog grijeha ljudi. Uzvišeni kaže: ﴿وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَى آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَالأَرْضِ﴾ - *"A da su stanovnici sela i gradova vjerovali i grijeha se klonili, Mi bismo im blagoslove i s neba i iz zemlje slali..." (El-E'raf, 96)*; ﴿وَأَلَّوِ اسْتَقَامُوا عَلَى الطَّرِيقَةِ لَأَسْقَيْنَاهُم مَّاءً غَدَقًا * لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ﴾ - *"A da se Pravog Puta drže, Mi bismo ih vodom obilnom pojili, da bismo ih time na kušnju stavili..." (El-Džinn, 16, 17)*. Čovjeku se uskraćuje nafaka zbog grijeha koji je počinio. U hadisu se kaže: *"Džibril mi je u dušu nadahnuo da nijedno biće neće umrijeti dok svoju nafaku ne istroši. Zato, bojte se Allaha i lijepom dovom Mu se obraćajte. Ono što je kod Allaha samo se dobrim djelima može postići"*.[1] Mir i radost se nalaze u zadovoljstvu i čvrstom uvjerenju, a briga i tuga se nalaze u sumnji i srdžbi[2]. Naveli smo predaju koju imam Ahmed bilježi u **Knjizi o zuhdu**: "Ja sam Allah, nema drugog boga osim Mene. Kada sam zadovoljan, dajem berićet koji nema granica. Kada sam srdit, onda proklinjem, a moja srdžba dostiže sedmo dijete". Obilnost nafake i djela se ne ogleda u njihovoj količini, niti se vijek mjeri brojem

---

1 Hejsemi ovaj hadis navodi u **Medžme'u** (4/74.) Prenosi ga Huzejfe, a bilježi ga Qudama b. Zaide, o kojem knjige biografije ne govore ništa. Ostali prenosioci su vjerodostojni. Ovu predaju bilježi Albani u **Sahih el-Džami'** kao hadis Ebu Umamea, br. 2085, uz primjedbu da je sahih.

2 Pod zadovoljstvom i srdžbom se misli na Allahovo zadovoljstvo i srdžbu – prim. prev.

količini, niti se vijek mjeri brojem mjeseci i godina – obilje nafake i vijeka se ogleda u berićetu i blagorodnosti u njima. Rekli smo da je čovjekov vijek dužina njegovog života, a ne može se životom nazvati bivstvovanje onoga ko se odmetnuo od Allaha i posvetio drugim stvarima. Život stoke je bolji od takvog života. Čovjek živi svojim srcem i dušom, a srce živi sa spoznajom svoga Stvoritelja, u ljubavi i pokornosti samo Njemu. Ono Mu se kaje, smiruje u zikru i u Njegovoj blizini traži utočište. Ko izgubi ovaj život izgubio je svako dobro. Kada bi na sve načine nastojao nadoknaditi ovaj gubitak na ovom svijetu čitav dunjaluk mu ne bi bio dovoljan. Čovjek može nadoknaditi sve što izgubi, ali ako izgubi Allaha, nikako to ne može nadomjestiti. Kako istinsko siromaštvo može nadomjestiti istinski Bogatog? Kako istinski nemoćno može nadoknaditi istinski Moćnog? Kako istinski mrtvo može nadomjestiti Živog i Besmrtnog? Kako stvoreno može zamijeniti Stvoritelja? Onaj ko ne postoji ne može se ni po čemu porediti sa Onim kome su bogatstvo, život, neprikosnoveno postojanje i milost stalne osobine. Kako ono što ne posjeduje nijedan trun može nadomjestiti Onoga ko posjeduje nebesa i Zemlju?

Nepokornost Allahu umanjuje berićet u nafaci i vijeku zato što se on brine za nju i one koji je čine. On vlada tim ljudima, upravlja tom institucijom (nepokornosti), njenim članovima i činiocima. A sve što je vezano za šejtana nema nikakvog berićeta. Iz tog je propisano izgovaranje Allahovog imena prije jela, pića, oblačenja, putovanja, spolnog općenja itd., zbog toga što Njegovo ime privlači blagodati. Njegovo ime, također, tjera šejtana, čime se otvara prostor za berićet i uklanjaju mu se sve prepreke. Svaka stvar koja nije učinjena radi Allaha izgubila je svaki berićet. Jedino Allah daje berićet, i sve potiče od Njega. Sve što se Njemu pripisuje blagoslovljeno je (mubarek) – Njegova Sveta kuća (Ka'ba), područje Šama[1] – koje je u šest kur'anskih ajeta opisano kao blagoslovljeno. Blagoslovljen je samo On i ono što je s Njime vezano – s ljubavlju

---

[1] Područje Srednjeg Istoka koje obuhvata dijelove teritorija današnje Sirije, Palestine, Jordana, Iraka i Libanona.

prema Njemu, s Njegovim obožavanjem i zadovoljstvom. Jer, cijeli svemir Njegovo je carstvo i djelo Njegovog stvaranja. Sve što je daleko od Njega, od predmeta, riječi i djela, nema berićeta niti koristi u sebi; a sve što je blizu Njemu ima onoliko berićeta koliko Mu je blizu. Suprotan pojam berićetu je prokletstvo. Ono što je prokleo Allah – bila to zemlja, osoba ili postupak – ne može imati nikakvog berićeta niti koristi. Sve što je vezano za prokletu stvar na bilo koji način također ne može donijeti nikakvu korist. Tako je Allah prokleo Svoga neprijatelja Iblisa i učinio ga najudaljenijim stvorenjem. Sve što dolazi sa njegove strane je prokleto u onolikoj mjeri koliko je vezano za šejtana. Iz tog razloga grijesi imaju presudan uticaj na ukidanje berićeta ljudskog vijeka, nafake, znanja i rada. Isto tako, svako vrijeme u kojem je izvršen grijeh, ili svaki imetak, tijelo, autoritet, znanje ili djelo pomoću kojih je izvršen grijeh bit će na štetu počinioca, a ne u njegovu korist. Od njegovog vijeka, imetka, snage, autoriteta, znanja i djela će mu koristiti samo ono što je služilo u svrhe bogobojaznosti. Tako ima ljudi koji žive stotinu godina na ovom svijetu, ali od toga nije iskoristio ni dvadeset. Neki posjeduju brda zlata i srebra, ali im imetak ne dostiže ni hiljadu dirhema, itd. Ista stvar je i sa autoritetom i znanjem. Kod Tirmizija stoji: "Dunjaluk je proklet kao i sve što je na njemu, osim spominjanja Allaha ﷻ, dobrih djela, učenjaka ili učenika".[1] U drugoj predaji se kaže: "Dunjaluk je proklet, kao i sve što je na njemu, osim onoga što pripada Allahu".[2] To je, dakle, jedina stvar koja ima berićeta, neka nam Allah pomogne.

Grijesi dovode do slabosti i poniženja

- Grijesi svrstavaju čovjeka među prezrene ljude, nakon što je bio od odabranih prvaka. Allah ﷻ je ljude podijelio na ugledne i

[1] **Tirmizi**: Knjiga o zuhdu, br. 2322; **Ibn Madže**: Zuhd, br. 4112, u predaji Ebu Hurejrea ؓ; zatim **Darimi** u Muqaddimi (predgovoru), br. 324, u predaji Ka'bab. Malika. Hadis je hasen. (V.: **Miškat**, br. 5176.)

[2] Ovu predaju Albani smatra slabom (**Da'if el-Džami'**, br. 3190.)

na bijednike. 'Illijjun'[1] će biti prebivalište bogobojaznih. Najniži ponori Džehennema će biti prebivalište bijednika. Allahu pokorni su najugledniji na ovom i na budućem svijetu, dok će griješnici biti poniženi na ovom i na budućem svijetu. Pokorni su najdostojnija stvorenja kod Allaha, a griješnici najniža; prvima je dao moć, a drugima poniženje, kao što se navodi u hadisu iz Ahmedovog **Musneda**, gdje 'Abdullah b. 'Umer prenosi da je Poslanik ﷺ rekao: "*Oni koji okrenu leđa mojem učenju, bit će vječno poniženi i posramljeni*". Što više ulazi u grijeh, čovjek sve više tone u ponore, sve dok ne stigne do najnižih sfera. A što više dobrih djela čini, njegov položaj se uzdiže, sve dok ne stigne do najviših mjesta. Čovjek u svom životu doživljava uspone i padove. Koji segment bude dominantan, njemu će biti priključen. Jer, nije isti onaj ko se uzdigao za stotinu stepena, a spustio za jedan, kao onaj ko je suprotno učinio.

Međutim, ovdje su ljudi skloni činjenju velike greške. Jer, čovjek se može spustiti jako nisko, toliko daleko koliko je između istoka i zapada ili između nebesa i Zemlje. Ne može ga povratiti uzdizanje za stotinu stepeni nakon tog jednog pada. O tome govori hadis Poslanika ﷺ koji bilježi **Sahih**: "*Čovjek radi jedne riječi kojoj nije dao nikakvu važnost može pasti u vatru dublje nego što je razdaljina između istoka i zapada*".[2]

Kakvo uzdizanje se može mjeriti sa ovim padom? Pad je za čovjeka normalna pojava. Međutim, nečiji padovi su posljedica nemarnosti, i, kada nestane te nemarnosti, on se vraća na svoj stepen ili na još viši, shodno snazi tog buđenja. Neki ljudi se srozavaju radi dozvoljenih stvari koje ne upotrebljavaju u korist ibadeta. Ova vrsta se može vratiti na svoj, na malo niži stepen, ili čak na viši. Jer, možda će imati više entuzijazma nego ranije, možda će povratiti raniji, ili će biti manji entuzijaste nego prije. Treća grupa gubi stepen činjenjem malog ili velikog grijeha. Da bi se vratili na raniji stepen, oni moraju iskreno učiniti teobu (pokajati se) i oka-

[1] Najviša mjesta raja.
[2] **Muslim**: Knjiga o zuhdu i suptilnosti, br. 2988.

niti se grijeha.

Ulema se razišla oko toga da li se nakon teobe čovjek vraća na raniji stepen budući da teoba briše posljedice grijeha i poništava ih kao da ih nije bilo, ili se neće vratiti na taj stepen imajući u obzir činjenicu da teoba utiče na poništavanje grijeha, a ne i na uzdizanje stepena.

Razrada: Čovjek je bio spreman u svojoj pokornosti na korak naprijed i novo uzdizanje uz pomoć korpusa dobrih djela koja je činio, kao što se zarada uvećava kada čovjek ima veći kapital. On je u periodu griješenja propustio uzdizanje i zaradu koju su donosila njegova djela. Kada se vrati dobročinstvu, ponovo počinje uzdizanje sa nižih sfera, a prije toga se uzdizao sa mnogo viših sfera. Između te dvije situacije je velika razlika.

To se može objasniti primjerom dvojice ljudi koji se paralelno uspinju stepenicama koje nemaju kraja. Ako jedan od njih zakasni makar jednu stepenicu i nakon toga nastavi s penjanjem, onaj koji nije zaostajao je bez sumnje u prednosti.

Šejhu-l-islam Ibn Tejmije je oba mišljenja pozitivno ocijenio, rekavši:

"Neki od onih koji se pokaju dostižu više stepene, neki se vraćaju na isti, dok neki ne uspijevaju dostići raniji stepen".

Ja smatram da ovo zavisi od jačine i iskrenosti teobe te kajanja koje čovjek izražava kroz skrušenost, pokoravanje, vraćanje na Pravi Put, opreznost, bogobojaznost i plakanje iz strahopoštovanja prema Allahu. Ovo ga može toliko osnažiti da mu pripadne viši stepen nego ranije tako da poslije teobe bude bolji nego prije griješenja. Za ovakvog čovjeka grijeh predstavlja milost. On ga čisti od samodopadljivosti, pretjerane samouvjerenosti i oslanjanja na djela. Zahvaljujući tom grijehu, čovjek je ponizno i skrušeno kleknuo pred vrata njegovog Gospodara i Vladara. Spoznao je Njegovu moć i uvjerio se u svoje siromaštvo i potrebu za zaštitom i oprostom Gospodara. Taj grijeh je iz njegovih grudi potakao bujicu dobročinstva i slomio sve čime se uzdizao i gordio pred ostalima. On

sada sebe ne smatra boljim od drugih već je zbog tog grijeha pognute glave stao ispred Gospodara kao grješnik, postiđen i bojažljiv; sva dobročinstva mu izgledaju sitna, a svi grijesi ogromni. Spoznao je svoju bezvrijednost zbog griješenja i Allahovo jedinstveno savršenstvo, veličanstvo i istinitost. Pjesnik je rekao:

Allah je jedinstven po dosljednosti i veličanstvu,
dok je mahane prepustio čovjeku.

Svaka blagodat koju dobije od Allaha čini mu se većom nego što zaslužuje, a svaka nesreća koja ga pogodi za njega je znak milosti od Gospodara, jer ga nije kaznio prema zasluzi i nedjelu koje je počinio. Jer, kaznu koju je on zaslužio ne mogu podnijeti ni stamena brda, a kamoli on, slabi i nemoćni rob. Grijeh je, bez obzira na veličinu, ružan. Jer, izvršenje tog grijeha prema Velikom, Najvećem, Najdostojnijem, Najveličanstvenijem, Najljepšem, Davaocu svih blagodati malih i velikih, najružnije je što se može zamisliti. Jer takav odnos prema značajnim ljudima i gospodi je ružan i za vjernike i za nevjernike. Najogavniji i najnečovječniji su oni koji se prema takvim ljudima neadekvatno ponašaju. A šta tek reći za najdostojnije Biće na nebesima i Zemlji; Gospodara nebesa i Zemlje; Boga nebesa i Zemlje. Da Njegova milost nije brža od srdžbe i oprost od kazne, Zemlja bi se sručila na onoga ko se prema Njemu ponio na nedoličan način. Da nije Njegove blagosti i oprosta, nebesa i Zemlja bi nestali zbog griješenja robova:

﴿إِنَّ اللَّهَ يُمْسِكُ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضَ أَن تَزُولا وَلَئِن زَالَتَا إِنْ أَمْسَكَهُمَا مِنْ أَحَدٍ مِّن بَعْدِهِ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا﴾

"Allah brani da se ravnoteža nebesa i Zemlje poremeti. A da se poremete, niko ih drugi osim Njega ne bi zadržao; On je zaista blag i prašta grijehe" (Fatir, 41).

Obratimo pažnju na završetak ovog ajeta, u kome se spominju dva Allahova imena – Blagi i Onaj koji prašta. Znači; da nije Njegove blagosti prema prijestupnicima i oprosta prema nepokor-

nima, poremetila bi se ravnoteža nebesa i Zemlje. A koliko je težak kufr nekih ljudi najbolje nam govori ajet:

﴿تَكَادُ السَّمَاوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْهُ وَتَنشَقُّ الأَرْضُ وَتَخِرُّ الْجِبَالُ هَدًّا﴾

"Gotovo da se nebesa raspadnu, a Zemlja provali i planine zdrobe" (Merjem, 90).

Uzvišeni je iz Dženneta izveo praroditelje zbog samo jednog grijeha koji su počinili kršeći time Njegovu zabranu. Isto tako, On je prokleo Iblisa, izgnao ga i protjerao iz nebeskog carstva zbog samo jednog grijeha i nepokornosti. A mi smo ograničena stvorenja, kao što pjesnik kaže:

Redamo nizove grijeha, a nadamo se
džennetskim visinama, vječnim uživanjima.

Znamo da je praroditelje izveo
iz carstva nebeskoga samo jedan grijeh.

Rezime: Čovjek nakon pokajanja može biti bolji nego što je bio prije griješenja i dostići viši stepen. S druge strane, grijeh može dovesti do pada entuzijazma i slabljenja odlučnosti tako da tevba nije dovoljno jaka da ga vrati u pređašnje stanje i na prijašnji stepen. Kod nekih izlječenje dovodi do povratka na stari, ispravan put i na isti stepen dobročinstva.

Sve ovo se odnosi na pad uslijed grijeha. Međutim, ako je uzrok tog pada stvar koja dovodi u pitanje osnovu imana, poput sumnje ili licemjerstva, za tog čovjeka nema nade sve dok ne obnovi svoje vjerovanje iz temelja.

Grijesi protiv čovjeka okreću svakojaka stvorenja

Čovjek zbog grijeha postaje lahak plijen raznim stvorenjima. Na njega se obrušavaju šejtani sa nesrećama, zabludama, sumnjama, zastrašivanjima, prevarama, odvraćaju ga od zikra, tako da on pada u opasnost zaborava. Šejtani će ga napadati sve dok ga ne

odvedu na stranputicu; napadat će ga i ljudski šejtani i nanositi mu štetu javno i tajno. Okrenut će mu leđa i njegova supruga, sluge, djeca, komšije, čak i nerazumne životinje. Jedan od selefa je rekao: "Doista, kada počinim grijeh, prepoznam ga u postupcima moje žene i ponašanju jahalice". I čuvari reda i mira će se ustremiti na njega kažnjavajući ga onako kako zaslužuje. I vlastita duša mu se protivi tako što mu otežava stvari. Kada joj poželi nešto dobro, ona ga ne sluša i ne pokorava mu se. Naprotiv, vodi ga u propast htio ili ne htio. Jer, pokornost je Allahova tvrđava čiji su stanovnici sigurni. Kada je napusti, postaje lahak plijen razbojnicima i drugim nesrećama, koje ga spopadaju u onoj mjeri koliko je utonuo u grijehe. Nikako se neće moći osloboditi od tih neprilika. Jer, zikr (spominjanje Allaha), pokornost, sadaka, upućivanje neznalice, podsticanje na dobro i odvraćanje od zla predstavljaju odbrambeni zid oko čovjeka, nalik na imunitet koji ga štiti od bolesti. Kada se izgubi snaga, bolest se razbuktava i dolazi do najgorih posljedica. Čovjek mora imati neku zaštitu od nedaća. Jer, sile dobra i sile zla se bore i pobjedu odnosi snažniji, kao što smo rekli. Što je korpus dobrih djela snažniji, to je odbrana jača i efikasnija. Jer, Allah štiti one koji vjeruju. Iman se sastoji od riječi i djela tako da od njegove jačine zavisi efikasnost odbrane, neka nam je Allah na pomoći.

Grijesi izdaju čovjeka u teškim situacijama

Kada je čovjeku najviše potrebna prisebnost, grijesi ga izdaju. Svako želi da zna šta mu je korisno, a šta štetno u ovom i zagrobnom životu. U to je najbolje upućen onaj ko detaljno poznaje ono što mu koristi i ono što mu šteti. Najjači i najpametniji je onaj ko može kontrolisati sebe i svoju volju usmjeravajući ih u korisne stvari, kloneći se štetnih. Ljudske prirode, saznanja i stepeni su različiti. Najpametniji je onaj koji zna uzroke sreće i nesreće. Najrazboritiji je onaj ko izabere ove prve, a odbije druge. Najbezumniji su oni koji naprave obrnut izbor. Grijesi čovjeka srozavaju onda kada mu je najpotrebnija prisebnost u razlučivanju ovih stvari – kako bi odabrao vječnu, uzvišenu sreću pored prolaznih trenutaka radosti. Grijesi zatvaraju oči čovjeku pred ovim znanjem i sprječavaju ga da spozna ono što mu je korisnije na oba svijeta. Kada pad-

ne u nepriliku i krene da se oslobodi, izdaje ga srce, duša i ekstremiteti. Ovo se može uporediti sa čovjekom koji nosi zahrđalu sablju koju ne može izvaditi iz kanija kada je njemu potrebno. Pred njega izlazi neprijatelj koji ga namjerava ubiti. On se hvata za dršku sablje, pokušava da je izvadi, ali ne uspijeva. Neprijatelj ga svladava i ubija. Isto tako i srce hrđa od grijeha. Ono podliježe bolesti i, kada dođe vrijeme da se bori protiv neprijatelja, ne može skupiti nimalo snage da se odupre. Čovjek se bori, odupire i napada svojim srcem, a ostali organi su samo posrednici. Ovaj čovjek posjeduje te organe, ali ne može vladati njima... Šta onda pomisliti za onoga ko ne posjeduje te organe?

Isti slučaj je i sa dušom. Ona postaje nečista i slabi uslijed strasti i grijeha, tj. smirena duša, dok ona koja naređuje zlo jača i razvija se. Dok jedna jača, druga slabi, tako da preimućstvo preuzima ona koja naređuje (zlo). Može se desiti da smirena duša umre i da više nikada ne oživi. Taj čovjek je mrtav na ovom svijetu, mrtav u Berzehu i neće biti živ na Ahiretu pravim životom – samo će doživljavati bol.

Rezime: kada se čovjek nađe u teškoj situaciji, iskušenju ili nedaći, srce, jezik i ekstremiteti ga izdaju kada treba učiniti nešto što je presudno važno za njega. Njegovo srce više ne može prionuti oslanjanju na Allaha i povratku Njemu. Ne može se koncentrisati na to, niti skrušeno stati pred Njega i pokajati se. Jezik mu otkazuje poslušnost kada treba činiti zikr. Zikr na jeziku nije praćen zikrom u srcu. Srce ne vlada jezikom i ne može ga pokrenuti na zikr. Jezik i srce se ne mogu koncentrisati na Onoga ko se spominje. Čak i kada bi činio zikr ili dovu, to bi bilo bez prisustva i budnosti srca. Kada bi htio da mu ekstremiteti pomognu u pokornosti, oni ga ne bi poslušali niti bi se pomjerili. Sve ovo su posljedice grijeha i nepokornosti. To je slično zapovjedniku koji ne vodi računa o svojim podanicima ne brinući o njihovoj ishrani i opremi. Kada mu zatreba njihova pomoć da se odupre neprijatelju, takva nejaka vojska mu ne može pružiti nikakvu pomoć niti zaštitu.

Međutim, ima mnogo ozbiljnijih i opasnijih stvari, a to je

da srce i jezik otkažu poslušnost u samrtnom hropcu i prelasku na budući svijet. U tom trenutku on može biti u nemogućnosti da izgovori Šehadet, što je mnogo puta viđeno kod ljudi na izdisaju. Kada je jednom čovjeku rečeno: "Reci: Nema drugog boga osim Allaha", on je rekao: "Šah-mat![1] Pobijedio sam te...!" Zatim je preselio". Drugi čovjek je odgovorio:

Možda će jednog dana neko reći:
Kako ću stići do kupatila Mudžaba?

I nakon toga je preselio". Jedan samrtnik je, kada mu je savjetovano da izgovori Šehadet, počeo pjevati "Tralalala" sve dok nije umro. Jedan samrtnik je rekao: "To mi neće pomoći. Učinio sam svako zlo koje mi se pružilo". Umro je, a nije izgovorio Šehadet. U drugom slučaju, posljednje što je samrtnik rekao bilo je: "Nevjernik je ko to kaže". Jedan je rekao: "Kad god pođem da to kažem, jezik me izdaje". Jedan prosjak je u samrtnom hropcu spominjao novac sve dok nije umro. Kada su jednom trgovcu pred smrt govorili da izgovori Šehadet, on je rekao: "Ovo je jeftino, ovo je dobar mušterija, ovo je toliko...", sve dok nije umro.

Hvaljen neka je Allah! Koliko je ovakvih primjera viđeno, a koliko je ostalo nezabilježeno! Čovjekovim mislima, snagom i zapažanjima u samrtnim mukama vlada šejtan i navodi ga na nedjela kakva hoće. Njegovo srce ne može činiti zikr; udovi ne mogu izvršavati pokornosti. Šta taj čovjek može učiniti u nedostatku snage i odsutnosti srca u samrtnim mukama. Šejtan mu je okupirao svu snagu i entuzijazam koristeći se svim sredstvima u postizanju tog cilja. Jer, to je posljednji njegov zadatak i šejtan je tada najjači, a čovjek najslabiji. ﴿يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الآخِرَةِ وَيُضِلُّ اللَّهُ الظَّالِمِينَ وَيَفْعَلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ﴾ - ***"Allah će vjernike postojanom riječju učvrstiti i na ovom i na onom svijetu, a nevjernike će u zabludi ostaviti; Allah radi šta hoće"*** *(Ibrahim, 27)*.

Kako može zaslužiti lijep završetak onaj čije je srce Allah

---

[1] Ovo smrtni bolesnik spominje uslijed pretjeranog igranja šaha.

nehajnim prema Njemu učinio, koji prohtjeve svoje slijedi i čiji su postupci daleko od razboritosti? On je udaljen od svog srca, udaljen od Uzvišenog Allaha, nehajan prema Njemu, robuje svojim prohtjevima, pokorava se strastima. Jezik mu se nikada ne bavi zikrom, a udovi nikada ibadet ne čine. Obuzet je nepokornostima svome Gospodaru. Takav čovjek neće imati lijep kraj.

Strah od posljednjih trenutaka je potpuno presjekao pobožne, dok se grješni i nepravedni osjećaju potpuno sigurnim:

﴿أَمْ لَكُمْ أَيْمَانٌ عَلَيْنَا بَالِغَةٌ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ إِنَّ لَكُمْ لَمَا تَحْكُمُونَ * سَلْهُم أَيُّهُم بِذَلِكَ زَعِيمٌ﴾

"Ili, zar smo vam se zakleli zakletvama koje će do Sudnjeg dana vrijediti da ćete ono što vi odredite imati? Upitaj ih ko je od njih jamac za to" (Qalem, 39, 40).

O, ti koji se sigurnim osjećaš pored ružnih djela,
posjeduješ li garanciju o sigurnosti?

Sastavio si dvije stvari: sigurnost i slijeđenje strasti,
a jedno od njih je pogubno za čovjeka.

Pobožni su u neprestanom strahu i brizi,
a ti se tako ne ponašaš.

Kada je trebalo sijati, ti si podbacio;
šta misliš da ćeš na žetvi dobiti?

Još čudnije je što škrtariš prema budućem svijetu
u životu koji ćeš ubrzo napustiti!

Ko je bezuman, tako ti Allaha,
ti ili onaj je koji u prodaji sve izgubio?

Grijesi osljepljuju srce i slabe njegovu pronicljivost

Grijesi dovode do sljepila srca ili mu, u najmanju ruku, slabe njegovu pronicljivost. A kada srce oslabi i oslijepi, onda ono gubi mogućnost poimanja upute i mogućnost njegove primjene na samoga sebe i na druge, shodno snazi ili jačini pronicljivosti i snage.

Snaga čovjeka se bazira na dvije osobine: moći raspoznavanja dobra od zla i prihvaćanju dobra, a ostavljanju zla. Razlika među ljudima pred Allahom zavisi upravo od stepena zastupljenosti ovih osobina u njima. Ova dva svojstva Allah ﷻ hvali kod Svojih poslanika, neka je Allahov mir i spas nad njima: ﴿وَاذْكُرْ عِبَادَنَا إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَقَ وَيَعْقُوبَ أُوْلِي الأَيْدِي وَالأَبْصَارِ﴾ - *"I sjeti se robova Naših Ibrahima i Ishaka i Ja'kuba, sve u vjeri čvrstih i dalekovidnih"* *(Sad, 45)*. Pod čvrstinom se ovdje podrazumijeva moć primjene istine, a pod dalekovidnošću se misli na dalekovidnost u vjeri. Dakle, oni su sposobni da spoznaju Istinu i da je onako kako treba primjenjuju. Ljudi se u ovome pitanju dijele na četiri grupe: Poslanici, koji su postigli obje ove osobine;

druga grupa: koja, nasuprot poslanicima, ne posjeduje dalekovidnosti u vjeri, ni moć provođenja istine, oni čine većinu današnjih ljudi. Pogled na njih peče oči i žari dušu. Oni su bolest za srce, tjeskoba za dom. Od njihovog društva samo se sramota i nesreća može dobiti,

treća grupa: oni koji se razumiju u uputu i poznaju je, ali, nemaju snage da je primjenjuju i druge privuku. Ovo je stanje slabog vjernika. A snažni vjernik je bolji i draži Allahu od ove vrste;

četvrta grupa: oni koji imaju snagu i jaku želju, ali im manjka dalekovidnosti u vjeri. Skoro da ne mogu razlikovati Allahove prijatelje od šejtanovih. Sve što je crno za njih je hurma, a sve što je bijelo misle da je mast. Misle da je bolest mast, a koristan lijek otrov.

Ovakvima ne pristoji da budu vjerski predvodnici niti su podobni za to. Samo prvoj grupi to pripada.

Uzvišeni kaže:

﴿وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ أَئِمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يُوقِنُونَ﴾

"Između njih smo Mi vođe određivali i oni su, odazivajući se zapovijedi Našoj, na Pravi Put upućivali, jer su strpljivi bili i u dokaze Naše čvrsto vjerovali" (Es-Sedžde, 24).

Oni su, zahvaljujući strpljivosti i dubokoj vjeri u Allahove dokaze, zaslužili vodstvo u vjeri. Ovu grupu Allah izuzima iz skupine nesretnih. On se zaklinje vremenom – tj. periodom zalaganja gubitnika i dobitnika – da će svi ostali biti gubitnici. On kaže:

﴿وَالْعَصْرِ * إِنَّ الإنسَانَ لَفِي خُسْرٍ * إِلاَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ﴾

Tako Mi vremena, čovjek, doista, gubi, samo ne oni koji vjeruju i dobra djela čine, i koji jedni drugima Istinu preporučuju i koji jedni drugima preporučuju strpljenje (El-'Asr, 1-3).

Nije dovoljno, kao što vidimo, ograničiti se na spoznaji Istine i strpljenju na njenom putu. Naprotiv, to se mora preporučivati i savjetovati drugima. Ako čovjek sebe ne vidi u ovoj skupini, onda je gubitnik. Poznato je da grijesi i zlodjela zasljepljuju srce i ne dozvoljavaju mu da na pravi način shvati Istinu; oni mu oduzimaju snagu i čvrstinu ne dopuštajući da se veže za nju. Štaviše, uslijed grijeha srce gubi moć spoznaje, kao orijentir u svome kretanju. Za njega je tada laž istina, a istina laž; vrline su poroci, a poroci vrline. Ono se sa Puta ka Allahu i budućem svijetu usmjerava na put ka stjecištu pokvarenih duša, zadivljenih ovosvjetskim životom i udaljenim od Allaha i Njegovih dokaza zanemarujući pripremanje za susret sa Njim. I ovo je dovoljan razlog da se čovjek okane grijeha i da se drži što dalje od njih. A od Allaha se traži pomoć!

Isto tako, dobročinstvo obasjava srce, kristalizira ga i glača tako da ono postane čisto poput blistavog ogledala. Ako mu se šejtan približi, svjetlost tog srca će ga opržiti isto kao svjetlica blistava onoga ko kradom prisluškuje.[1] Šejtan se od ovakvog srca više plaši nego od vuka ili lava. Čovjek takvog srca može usmrtiti šejtana. Ostali će se okupiti oko preminulog i pitati: "Šta mu se desilo?" Prisutni će odgovoriti: "Napao ga je insan ; naudio mu je insanov pogled!"

Kakav li je samo pogled slobodnog, svijetlog srca!
Od njegovog bliještavila šejtan izgara!

Zar ovakvo srce može imati ikakvu sličnost sa srcem čije su sfere potamnjene, strasti nebrojene, u kome šejtan živi, boravi i prebiva. Kada mu jutrom ugleda lice, pozdravlja ga govoreći: "Žrtvovao sam se za prijatelja koji je upropastio svoj ovosvjetski i budući život?"

Tvoj prijatelj na dunjaluku će te i na Kijametu pratiti;
ti si sa mnom u svim okolnostima!

Ako je tvoj put u kuću nesreće, tada
smo obojica nesretni i poniženi!

Uzvišeni kaže:

﴿وَمَن يَعْشُ عَن ذِكْرِ الرَّحْمَنِ نُقَيِّضْ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ * وَإِنَّهُمْ لَيَصُدُّونَهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُم مُّهْتَدُونَ * حَتَّى إِذَا جَاءَنَا قَالَ يَا لَيْتَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ بُعْدَ الْمَشْرِقَيْنِ فَبِئْسَ الْقَرِينُ * وَلَن يَنفَعَكُمُ الْيَوْمَ إِذ ظَّلَمْتُمْ أَنَّكُمْ فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ﴾

"Onome ko se bude slijepim pravio da ne bi Milostivog veličao Mi ćemo šejtana natovariti, pa će mu on

[1] Ovdje se očito misli na smisao 18. ajeta sure El-Hidžr – prim. prev.

nerazdvojni drug postati; oni će ih od Pravog Puta odvraćati, a ljudi će misliti da su na Pravom Putu. I kada koji dođe pred Nas, reći će: "Kamo sreće da je između mene i tebe bila tolika razdaljina kolika je između istoka i zapada! Kako si ti bio zao drug!" Toga dana vam neće biti od koristi to što ćete u muci zajedno biti, kad je jasno da ste druge Allahu ravnim smatrali" (Zuhruf, 36-39).

Ovim ajetom nas Uzvišeni obavještava da će onaj ko se pravi slijep prema Zikru – blagoslovljenoj Knjizi koja ja objavljena Njegovom Poslaniku ﷺ... ko glavu od nje okreće, zatvara kod nje oči, ko se ne bavi spoznavanjem, proučavanjem i razmišljanjem o smislu Allahovog govora – On će mu šejtana natovariti kao kaznu zato što je odbacivao Njegovu Knjigu. Tada šejtan postaje njegov nerazdvojni drug, kada boravi kod kuće ili kada putuje. On mu je zaštitnik i drug, a takav je, doista, loš zaštitnik i zao drug!

Ja i moj brat po mlijeku s kojim sam dijelio majčinu dojku
čak ni u mrkloj noći se ne razdvajamo.

Nadalje nas Uzvišeni obavještava da šejtan svim snagama nastoji da svoga prijatelja i štićenika skrene sa Puta koji vodi Njemu i Njegovom Džennetu. Sa druge strane, onaj koji je zalutao i na stranputicu otišao smatra da je na Pravom Putu. Kada se takvi drugovi na Sudnjem danu susretnu, jedan drugom će reći: ﴿يَا لَيْتَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ بُعْدَ الْمَشْرِقَيْنِ فَبِئْسَ الْقَرِينُ﴾ - ***"Kamo sreće da je između mene i tebe bila tolika razdaljina kolika je između istoka i zapada! Kako si ti bio zao drug!"*** – na dunjaluku; odvratio si me od Upute nakon što mi je došla; odveo si me u zabludu i stranputicu. Propao sam! Kako si mi ti zao drug u ovom trenutku! (...) Uzvišeni nam saopćava da ovo nije slučaj sa onima koji dijele patnju te da drug nema nikakvog uživanja niti radosti zbog toga što mu se drug pridružio u toj patnji, pored toga što na ovom svijetu saosjećaj drugih ljudi predstavlja utjehu u boli, kao što vidimo u stihovima pjesnikinje Hanse koja oplakuje brata Sahra:

Da ovoliko ljudi oko mene ne oplakuje
svoju braću, ubila bih se.

Ti umrli nisu kao moj brat, ali
time tješim dušu i mirim se...

Moj Sahre, neću te zaboraviti sve dok
Se ne razdvojim od ovog života i dođem u grob.

Uzvišeni je lišio stanovnike Džehennema i ovakvog olakšanja rekavši:

﴿وَلَن يَنفَعَكُمُ الْيَوْمَ إِذ ظَّلَمْتُمْ أَنَّكُمْ فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ﴾

Toga dana vam neće biti od koristi to što ćete u muci zajedno biti, kad je jasno da ste druge Allahu ravnim smatrali (Zuhruf, 39).

Grijesi su neprijateljski saveznik protiv čovjeka

Grijesi su saveznik i vojska pomoću kojih se neprijatelj bori protiv čovjeka. Jer, Uzvišeni Allah je iskušao čovjeka neprijateljem koji se nikada od njega ne odvaja. Čovjek spava, ali taj pratilac ne spava; čovjek je nemaran, ali taj pratilac je uvijek pripravan. "On ga vidi, i vojske njegove, odakle on njih ne vidi." On daje sve od sebe u toj borbi. Koristi sva sredstva i razne spletke. Kao pomagače koristi pripadnike njegove vrste – šejtane u ljudskom i džinskom obliku. On postavlja zamke, uvaljuje u nesreće, oko njega je postavio svoje pomagače i svuda mu pripremio zamke i mreže. Svojim pomagačima je poručio: "Ne napuštajte neprijatelja vašeg i neprijatelja predaka vaših. Ne dozvolite mu da vam umakne i da zasluži Džennet, a da vi odete u Vatru; da on zasluži milost, a vi prokletstvo. Znajte da se poniženje i progonstvo od Allahove milosti koji su se sručili na nas desilo upravo njegovom zaslugom. Zato, dajte sve od sebe da nam se oni pridruže u ovom prokletstvu budući da smo izgubili društvo njihovih dobrih pojedinaca u Džennetu.

Znajući da su Adem i njegovi sinovi izloženi napadima o-

vog neprijatelja, Allah je ljude opskrbio vojskom i snagom kojima se odupiru njima. Njihovim neprijateljima je, također, dao određenu moć i snagu u toj borbi. Ovaj svijet je poprište te borbe sve dok traje život, koji ne predstavlja nijedan uzdisaj na Ahiretu. Allah je od vjernika kupio živote njihove i imetke njihove u zamjenu za Džennet koji će im dati – oni će se na Allahovu Putu boriti, pa ubijati i ginuti. On dodaje da je to obećanje koje im je dao u Svojim najboljim knjigama – Tevratu, Indžilu i Kur'anu. A ko može biti dosljedniji u izvršavanju obećanja od Njega Uzvišenog? Nakon toga Uzvišeni naređuje vjernicima da se raduju pogodbi. Kakva je to pogodba? Ko želi da zna njenu vrijednost neka pogleda u Onoga ko kupuje, zatim u protuvrijednost koja se nudi za tu robu te u onoga ko je svjedok ovog ugovora. Ima li veće dobiti od ove? Koja trgovina može donijeti veću dobit?

Uzvišeni zatim potvrđuje ovu stvar riječima:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَى تِجَارَةٍ تُنجِيكُم مِّنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ * تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ * يَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَيُدْخِلْكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الأَنْهَارُ وَمَسَاكِنَ طَيِّبَةً فِي جَنَّاتِ عَدْنٍ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ * وَأُخْرَى تُحِبُّونَهَا نَصْرٌ مِّنَ اللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ﴾

O, vjernici, hoćete li da vam ukažem na trgovinu, ona će vas spasiti patnje nesnosne: u Allaha i Poslanika Njegova vjerujte i imecima svojim i životima svojim na Allahovu Putu se borite – to vam je, da znate, bolje -, On će vam grijehe vaše oprostiti i u džennetske bašče vas, kroz koje će rijeke teći, uvesti, i u divne dvorove u edenskim vrtovima; - to će biti uspjeh veliki -, a daće vam i drugu blagodat koju je-

dva čekate; Allahovu pomoć i skoru pobjedu! Zato obraduj radosnom viješću vjernike! (Es-Saff, 10-13).

Allah ﷻ je Svoja najdraža stvorenja – ljude – iskušao šejtanom samo zato što Mu je džihad najdraža stvar i stoga što učesnike u njemu podiže na najviše stepene. Uzvišeni je bajrak ovog rata povjerio srži Njegovih stvorenja – srcu. Ono je centar Njegove spoznaje, ljubavi prema Njemu, ibadetu i vjernosti (ihlasu). Ono se oslanja na Njega i vraća se Njemu. Iz ovih razloga, srcu je Allah povjerio ovaj rat i u pomoć mu poslao vojsku meleka koji nikada čovjeka na napuštaju: ﴿لَهُ مُعَقِّبَاتٌ مِّن بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ يَحْفَظُونَهُ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ﴾- "*Uz svakog od vas su meleci, ispred njega i iza njega, - po Allahovu naređenju nad njim bdje.*" *(Er-Ra'd, 11)*. Ove vojske smjenjuju (مُعَقِّبَات) jedna drugu. Njihova uloga je da čovjeka učvršćuju, da mu naređuju dobro i na njega ga podstiču. Oni ga podsjećaju na Allahovu plemenitost. Ulivaju mu strpljenje govoreći: "Strpljenje traje jedan trenutak, nakon čega slijedi vječni odmor". Uzvišeni, zatim, čovjeka pojačava drugom vojskom – Njegovom Objavom i govorom. Tako mu je poslao Svoga Poslanika ﷺ i objavio mu Knjigu. Time mu je udvostručena snaga, moć i potencijal. Povrh toga, obdario ga je razumom koji ga vodi i pomoću kojeg rasuđuje; zatim znanjem koje ga upućuje i savjetuje; imanom koji ga učvršćuje, pomaže i podržava; jekinom (čvrstim uvjerenjem) pomoću kojeg otkriva suštinu stvari tako da mu se čini da jasno vidi ono što je Allah ﷻ pripremio Svojim odanim robovima i Svojoj stranci kao nagradu za borbu protiv Njegovih neprijatelja. Razum upravlja vojskom; znanje razmatra strategiju rata, dobre načine i lokacije za njega; iman ga učvršćuje, ojačava i uliva mu strpljenje; a jeqin mu omogućava da stupa u borbu bez straha i bojazni. Sudionike ovog rata je, potom, Uzvišeni pojačao vidljivim i nevidljivim silama. Oko mu je izvidnica, uho ga izvještava, jezik tumači, ruke i noge mu pomažu. Allahovi meleci i nosioci Arša čine za tog sudionika oprost moleći Uzvišenog da ga sačuva svih loših zala i da ga uvede u Džennet. Uzvišeni Allah se lično pobrinuo za njihovu odbranu: -Ovo je moja stranka, a moja stranka pobjeđuje: ﴿أُوْلَئِكَ حِزْبُ اللَّهِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ - "*Oni su na Allahovoj strani, a oni na Allahovoj strani će sigurno uspjeti*" *(El-Mudžadele, 22)*; – ovo je

hovoj strani će sigurno uspjeti" (*El-Mudžadele*, *22*); – ovo je moja vojska: ﴿وَإِنَّ جُندَنَا لَهُمُ الْغَالِبُونَ﴾ - "*i vojska Naša će zacijelo pobijediti!*" (*Es-Saffat*, *173*). On je Svojim robovima objasnio način tog ratovanja i džihada sažimajući ga u četiri riječi: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ اصْبِرُواْ وَصَابِرُواْ وَرَابِطُواْ وَاتَّقُواْ اللّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ - "*O vjernici, budite strpljivi i izdržljivi, na granicama bdijte i Allaha se bojte, da biste postigli ono što želite*" (*Ali 'Imran*, *200*). Džihad može uspjeti samo uz ova četiri elementa. Strpljivost se stiče samo izdržljivošću pred neprijateljem, a to je otpor i odbijanje. Kada stekne izdržljivost prema neprijatelju, javlja mu se potreba i za bdijenjem na granicama srca i njegovih čula kako bi spriječio prodor neprijatelja u njega, kao i bdijenje na granicama oka, uha, jezika, stomaka, ruku i nogu. Na ove granice može ući neprijatelj i zemlju uzduž i poprijeko pregaziti uništavajući sve što bude mogao. Bdijenje na granicama jeste upravo čuvanje ovih organa. Jer, kada neprijatelj zatekne ove granice bez zaštite, onda ih lahko savladava.

Ashabi Božijeg Poslanika ﷺ, najbolja stvorenja poslije vjerovjesnika i poslanika (صلّى الله عليهم وسلّم), ljudi koji su najviše vodili računa o zaštiti od šejtana ukletog, napustili su mjesto koje im je bilo naređeno da čuvaju, pa je neprijatelj ušao i desilo se što se desilo.

Osovina i okosnica tri navedene osobine jeste: takvaluk - bogobojaznost. Dakle, strpljivost, izdržljivost i bdijenje na granicama nemaju nikakve koristi bez bogobojaznosti, a ona može opstati samo na stubu strpljivosti.

Provjeri to na samom sebi – kako se vojske srjeću i armije sudaraju; kako nekada gubiš, a nekada dobijaš u toj borbi. Kralj nevjernika je došao sa svojim vojnicima i pomoćnicima. Ugledao je utvrđeno srce kako neprikosnoveno sjedi na pijedestalu svoje kraljevine, a njegove zapovijedi pomoćnici iz istih stopa izvršavaju. Njegova armija mu je na raspolaganju – oni se za njega bore i štite njegovu vladavinu. Nevjernička vojska uviđa da jedini put do pobjede leži u huškanju kraljevih pomagača protiv njega samog. Oni pitaju ko je najbliži vojnik srcu i ko uživa najveće povjerenje kod

njega. Rekoše mu: "Duša." Kralj nevjernika svojim saradnicima reče: "Priklonite joj se putem njenih prohtjeva. Istražite šta ona voli i za čim žudi te joj to obećavajte i primamite ih lažnim nadama.[1] Urežite u nju prohtjeve tako da joj ostanu neizbrisive i na javi i u snu. Kada ona utone u te prohtjeve, bacite na nju kuke i okove strasti, a zatim je privucite sebi. Uroti li se ona protiv srca i stane li na vašu stranu, ovladat ćete granicama oka, uha, jezika, usta, ruku i nogu. Očuvajte te granice po svaku cijenu! Jer, kada putem njih prodrete do srca, ono će biti ubijeno, zarobljeno ili izranjavano do iznemoglosti. Ne napuštajte te granice i međe! Ne dozvoljavajte izvidnicama da do srca dopru i istjeraju vas iz njega. Ako vas savladaju, trudite se da te izvidnice oslabite kako ne bi stigle do srca, tako da mogu do njega stići samo slabe i beskorisne. Kada zavladate ovim granicama, spriječite granicu oka da njegov pogled primi kakvu pouku. Neka njegov pogled budi samo ugođaj, sviđanje i zabavu. Ako mu se potkrade pogled pouke, pokvarite je pogledom ugođaja i strasti – to su mu najbliže, najprijemčivije i najlakše stvari. Vodite računa o očinjim granicama, jer ćete samo putem njih postići svoj cilj. Ničim nisam uspio upropastiti ljude kao pogledom! Pomoću njega u srce usađujem strast; zatim ga napajam lažnim nadama, nakon čega ga neprestano primamljujem i lažnim nadama obmanjujem sve dok mu ne ojačam volju i dovedem ga uzdama strasti do odbacivanja bezgrješnosti. Nipošto ne potcjenjujte značaj ovih granica. Trudite se svim silama da ih uprljate i umanjite ih u njegovim očima. Recite mu: 'Taj pogled te vodi do hvaljenja Stvoritelja, divnog Opskrbitelja, do razmišljanja i shvatanja ljepote njegovih osobina. Ljepota tog prizora je stvorena samo da bi te uputila na Stvoritelja. Allah ti oči nije stvorio uzalud. On taj prizor nije stvorio da bi bio skriven od pogleda.' Ako se radi o čovjeku ograničenog uma i uskog znanja, recite mu: 'Ovo je jedan od prizora i manifestacija Istine.' Navedite ga da prizna identifikaciju sa

[1] Kao što je Uzvišeni rekao: ﴿يَعِدُهُمْ وَيُمَنِّيهِمْ وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ إِلاَّ غُرُوراً﴾ - "On im obećava i primamljuje ih lažnim nadama, a ono što im šejtan obeća samo je obmana" (En-Nisa', 120.)

božanstvom. Ako to ne prihvati, navedite ga da povjeruje u hulul[1]. Nemojte prihvatiti ništa manje od toga, jer ga to svrstava među kršćane. Nagovarajte ga da bude pošten i krijepak, pobožan i skroman na ovom svijetu. Njime lovite i privlačite neznalice. To je moj najbliži zamjenik i najbolji vojnik; štaviše ,ja sam njegov vojnik i pomoćnik."

Čuvanje sluha od harama

"Nakon ovoga[2] trudite se da izolirate (njegov) sluh od stvari koje mogu pokvariti vaše planove. Trudite se da tim putem do čovjeka dopru samo loše stvari. One su lahke, primamljive i slatke za dušu. To zlo nazivajte najljepšim opčaravajućim izrazima miješajući ga sa onim za čime duša žudi. Počnite pričati o nečemu. Ako primijetite da vas taj čovjek sluša, nastavite sa govorom o toj temi. Čim vidite da on simpatiše nešto, pripovijedajte mu o toj temi. Nipošto ne dozvolite da putem te granice do njega dopre nešto od Allahovog govora, Poslanikovih riječi ﷺ ili izreka mudrih i dobronamjernih ljudi. Ukoliko u tome sasvim ne uspijete i do njega prodre nešto od toga, spriječite ga da razumije taj govor. Ne dozvolite da iz toga primi pouku ili savjet ili da o tome razmišlja. To možete postići slanjem suprotnih signala ili uveličavanjem tih dobrih vijesti zagovaranjem kako duše u to ne mogu prodrijeti te kako je to težak teret za njih, i sl. Pokušajte uniziti te vijesti uz izgovor da duše treba da se zanimaju stvarima koje su kod ljudi važnije, vrjednije i neobičnije i što ima više pristalica. Objasnite mu da je istina napuštena, a da je taj ko je zastupa izložen neprijateljstvima. Važnije od te istine je biti u harmoniji s ljudima."

Ovako oni uspijevaju da u čovjeka usade laž i zabludu prikazujući ih u lijepim i primamljivim oblicima, a iz njega istjeruju Istinu dajući joj sva loša svojstva i odbojne oblike.

---

1 Božija inkarnacija, utjelovljenje; panteizam.

2 Ovo je nastavak govora kralja šejtana.

Ako želiš primjer, pogledaj u njihovu braću, ljudske šejtane, koji ustanovu naređivanja dobra i odvraćanja od zla stavljaju u grupu pretjerane radoznalosti, slijeđenja ljudskih mahana, neizdržljivim sankcioniranjem za pogrješke, širenjem smutnje među ljudima i sl. Slijeđenje sunneta i opisivanje Uzvišenog Gospodara onako kako je On sebe opisao i kako Ga je Njegov Poslanik ﷺ opisao nazivaju uspoređivanjem sa stvorenjima, davanjem tijela i oblika Uzvišenom. A Božiju uzvišenost nad stvorenjima, uzdignutost nad 'Aršom i razlikovanje od stvorenja nazivaju ograničavanjem Allaha i stavljanjem u /prostorne/ okvire. Njegovo spuštanje na najniže nebo i hadis- kudsi "*Ko traži, pa da mu dam*"[1] nazivaju kretanjem i mijenjanjem mjesta a epitete ruke i lica nazivaju ekstremitetima i organima. Njegove postupke nazivaju /prolaznim/, a osobine slučajnim pojavama. Na kraju uzimaju za pravo da negiraju da je On Sebe na taj način opisao. Na taj način varaju neiskusne i nepronicljive da priznavanje sifata koji su navedeni u Uzvišenoj Knjizi podrazumijevaju ove stvari. Negaciju svojstava uvijaju u odjeću uzdizanja i veličanja Gospodara. Većina ljudi osrednje inteligencije prihvataju činjenicu u jednom obliku, a negiraju je kada je u drugačijem obliku. Uzvišeni Allah kaže: ﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نبيٍّ عَدُوًّا شَيَاطِينَ الإنس وَالْجِنِّ يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُورًا﴾ - "***Tako smo svakom vjerovjesniku neprijatelje određivali, šejtane u vidu ljudi i džinova koji su jedni drugima kićene besjede govorili da bi ih obmanuli***" ***(El-En'am, 112)***. Kićenje je ovdje obmana kojom govornik uljepšava svoje riječi da bi obmanuo slušaoca i u zabludu ga odveo.

Smisao ovoga je da šejtan opsjeda granicu uha kako bi putem njega unio u čovjeka ono što će mu štetiti i zaustavio ono što će mu koristiti te, ako bi nešto ušlo protiv njegove volje, da to po-

---

[1] Ovaj hadis u cijelosti glasi: "Naš Uzvišeni Gospodar svake noći silazi na najniže nebo u zadnjoj trećini noći i govori: 'Ko Me (na nešto) moli, pa da mu uslišam (molbu), ko traži oprost, pa da mu oprostim?'" Ovaj hadis bilježi **Buhari** pod brojem 1145, **Muslim** pod brojem 758, kao i **Tirmizi, Ebu Davud, Ibn Madže, Ahmed, Malik** i **Darimi.**

kvari.

Čuvanje jezika od zabranjenoga govora

"Zatim se utaborite na granici jezika. To je najveća granica i najjača karaula. On je jamstvo samokontrole. Putem tog jezika pošaljite beskoristan govor od kojeg će imati samo štete. Spriječite da preko jezika prijeđe i najmanji dio korisnih stvari, poput spominjanja Allaha (zikra), traženja oprosta (istigfara), učenja Njegove Knjige, savjetovanja ljudi ili širenja korisne nauke. Vi ćete na ovu granicu moći djelovati na dva načina. Uspjeh leži u bilo kojem od njih:

Prvi; Prazan i neistinit govor. Onaj koji govori neistinu vaš je brat i najbolji vojnik i saveznik.

Drugi; prešutkivanje Istine. Ko prešutkuje istinu vaš je nijemi brat kao što je prvi vaš darom govora obdareni brat. On vam može biti od veće koristi od prvog. Zar niste čuli onu mudru izreku: "Onaj ko govori je govorom obdaren šejtan, a onaj koji prešutkuje Istinu je nijemi šejtan"?

Zato budno motrite na ovoj granici i nastojte da čovjeka natjerate da govori laž ili da prešutkuje Istinu. Uljepšajte mu laž na svaki mogući način i zastrašite ga od Istine na svaki način.

Znajte, sinovi moji, da je granica jezika Ademove potomke strovalila u ponore Vatre! Koliko sam samo putem ove granice nanio gubitaka i rana i uhvatio zarobljenika...!

Reći ću vam nešto i nemojte to zaboraviti: neka jedan od vas preko jezika svog brata čovjeka izgovori neku riječ, a drugi neka okupira sluh slušaoca. Taj slušalac će izraziti svoje divljenje i opčaranost tim riječima tako da će tražiti da čovjek ponovi tu riječ. Stvarajte svakojake saveze u borbi protiv ljudi! Okupirajte ih na svakakve načine; na svakom prolazu ih opsjedajte! Zar se ne sjećate zakletve koju sam dao njihovom Gospodaru: ﴿قَالَ فَبِمَا أَغْوَيْتَنِي لأَقْعُدَنَّ لَهُمْ صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ * ثُمَّ لآتِيَنَّهُم مِّن بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ وَعَنْ أَيْمَانِهِمْ وَعَن شَمَآئِلِهِمْ وَلاَ تَجِدُ أَكْثَرَهُمْ شَاكِرِينَ﴾ - *'E zato što si odredio pa sam u zabludu pao; – reče - 'kunem se da ću ih na Tvom Pravom Putu*

du pao; – reče - 'kunem se da ću ih na Tvom Pravom Putu presretati, pa ću im sprijeda, i straga, i zdesna i slijeva prilaziti, i Ti ćeš ustanoviti da većina njih neće zahvalna biti!' (El-E'raf, 16, 17). Zar ne vidite kako Ademove potomke sa svih strana opsjedam? Kad god mi na jednom putu umakne, ja se premještam na drugi sve dok ne postignem svoj cilj djelomično ili potpuno. Na to ih je upozorio Božiji Poslanik ﷺ: "Šejtan čeka čovjeka na svim putevima. Čeka ga na putu islama i govori mu: 'Zar ćeš prihvatiti islam, a odbaciti svoju vjeru i vjeru svojih predaka!?' Ako im tu umakne i prihvati islam, onda ga šejtan opsjeda u vezi sa hidžrom: 'Zar ćeš učiniti hidžru i ostaviti svoje nebo i svoju Zemlju?' Ako mu umakne i učini hidžru, šejtan prelazi na put džihada: 'Zar ćeš dozvoliti da tako pogineš pa da ti se imetak rasturi, a žena uda?' Čovjek mu se i u tome usprotivio i posvetio se džihadu".[1] Ovako treba da zaposjedate svaki put dobra!

Ako čovjek odluči da podijeli sadaku, okupirajte taj put! Ubacite mu sumnju: Zar ćeš udijeliti ovome siromahu i izjednačiti se sa njime? Jeste li čuli riječi koje sam izrekao putem jednog čovjeka koji je htio da udijeli sadaku: "Ovo je naš imetak. Ako vam ga damo, postat ćemo kao i vi".

Opsjednite i put hadždža! Varajte ga da je to težak i nesiguran put na kojem se čovjek izlaže gubljenju života ili imetka. Na ovaj način ga možete odvratiti od ostalih puteva navodeći mu poteškoće i opasnosti koje ga tu čekaju. Kada završite tu fazu, postarajte se za put grijeha. Uljepšajte ga u očima i srcima Ademovih potomaka! Neka vam najbolji pomoćnici u tome budu žene! Putem njih im otvarajte i uljepšavajte puteve grijeha! Nema boljeg saveznika od njih!

Zatim opsjednite granice ruku i nogu. Ne dajte da se one posvete onome što će vam štetiti, ili da putem dobra hode!

---

[1] **Nesai:** Knjiga o džihadu, br. 3134; Ahmed: **Musned**, br. 15528. Hadis je sahih. (V.: **Sahih El-Džami'**, br. 1652.)

Ne zaboravite da vam je najveći saveznik u opsjedanju ovih granica upravo duša koja naređuje zlo. Pomognite je i tražite pomoć od nje! Podržite je i tražite podršku od nje! Stanite uz nju u borbi protiv smirene duše! Uprite svom snagom da je slomite i onesposobite! To će vam poći za rukom samo ako joj ukinete ishranu. Ishrana duše koja naređuje zlo uvećava se i njeni pomoćnici vam se pokoravaju. Sada je moment da istjerate srce iz njegove tvrđave i da ga svrgnete sa prijestolja. Na njegovo mjesto postavite dušu koja naređuje zlo! Ona će naređivati samo ono što vi želite. Neće presuđivati mimo vaše volje nikada! Neće vam se protiviti u bilo kojem vašem prijedlogu. Štaviše, ona će žuriti da to izvrši. Ako osjetite da srce teži da ponovo uspostavi svoje kraljevstvo i hoćete da se osigurate protiv toga, zaključite između njega i duše koja naređuje zlo bračni ugovor! Uljepšajte mu je, ukrasite i prikažite mu je u obliku najljepše nevjeste koja može postojati! Recite mu da proba ukus te ljubavi i veze sa tom nevjestom, umjesto da proba ukus rata i posljedice uboda i rana! Zatim mu recite da uporedi slast ovog primirja sa gorčinom rata! Neka rat prestane! To nije rat koji traje jedan dan i ništa više. To je rat koji traje sve do smrti. Ti si suviše slab da bi izdržao taj neprekidni rat.

Sinovi moji, pomognite se dvjema vojskama uz koje nećete doživjeti poraz:

1. vojska letargije i nemarnosti. Utičite na srca Ademovih sinova da zaborave Allaha i budući svijet! Koristite sva sredstva da biste to postigli, a to je najbolji način za ostvarenje cilja. Kada srce postane nemarno i odsutno od Gospodara, tada postaje lahak plijen za vas, zajedno sa svojim saveznicima!

2. vojska strasti. Uljepšajte ih u srcima ljudi i okitite ih za njihove oči!

Okomite se na njih uz pomoć ovih dviju vojski, jer bolje nećete naći! Postignite nemarnost /gaflet/ uz pomoć strasti, i strasti uz pomoć gafleta! Povežite dvojicu nemarnih i sukobite ih sa jednim koji spominje Allaha. Jedan čovjek ne može pobijediti

petericu! Dva nemarna čovjeka sa sobom vode dva šejtana tako da ih je ukupno pet, uz šejtana koji slijedi onog koji spominje Allaha. Ako ugledate neku grupu koja se okupila radi onoga što vama šteti – spominjanja Allaha i podsjećanja na Njegove zabrane, naredbe i Njegovu vjeru – i ne uspijete da ih razdvojite, tada pozovite u pomoć njihovu rasu – pokvarene ljude: približite ih njima i ometajte ih uz pomoć njih!

U svemu, svaki cilj ostvarujte pomoću posrednika! Svakom Ademovom sinu pristupajte preko njegovih želja i strasti! Pomognite mu da ih ostvari i budite mu saveznici u stjecanju tih stvari! Ako Allah njima naređuje da budu strpljivi i izdržljivi prema vama i da budno od vas čuvaju, granice, onda budite i vi strpljivi, izdržljivi i neumorno opsjedajte granice. Najbolje šanse za vas su u stanju njihove strasti ili srdžbe. Ti slučajevi su vam najpogodniji za lov na čovjeka.

Ne zaboravite da je kod nekih ljudi strast izražena, a srdžba prikrivena! Tu vrstu ljudi napadajte putem strasti i okanite se puta mržnje. Kod nekih ljudi je, pak, srdžba izraženija od strasti. Međutim, nemojte zanemariti put strasti kod tih ljudi i ne napuštajte tu granicu. Jer, onaj ko se ne može savladati u mržnji, još će se teže savladati u strasti. Zato sastavite i izmiješajte njegovu srdžbu i strast. Pozivajte ga u strast putem srdžbe, i u srdžbu putem strasti! Ovo je vaše najjače oružje protiv ljudi. Njihovi praroditelji su iz Dženneta izvedeni zbog strasti i pohote, a među njihovim potomcima je rašireno neprijateljstvo zbog srdžbe. Zbog toga su pokidali rodbinske veze, prolili krvi i zbog toga je Ademov sin ubio svoga brata.

Srdžba je žeravica u srcu čovjeka, a pohota je vatra koja se širi iz njegovog srca. Vatra se gasi vodom, namazom, zikrom i tekbirom. Nipošto ne dozvolite da čovjek pri srdžbi ili strasti pristupi abdestu ili namazu. To će im ugasiti vatru srdžbe i pohote. Ovo im je naredio njihov Poslanik: "*Doista je srdžba žeravica u srcu čovjeka. Zar niste vidjeli kako mu oči crvene, a vratne žile nateknu?! Kada to*

osjetite, uzmite abdest"[1]; "*Vatra se vodom gasi*"[2]. A Allah im je oporučio da se protiv vas bore saburom i namazom. Zato ih na sve načine odvraćajte od tih stvari. Učinite da zaborave na njih, a neka vam u tome pomognu srdžba i pohota.

Najdjelotvornije oružje protiv ljudi vam je gaflet – (nemar) i slijeđenje strasti. A njihovo najjače oružje protiv vas je spominjanje Allaha i kroćenje strasti. Kada vidite čovjeka koji kroti svoje strasti i ne slijedi ih, bježite i od njegove sjene! Nipošto mu se ne približava!"

Rezime svega ovoga je da su grijesi i nedjela oružje i pomoć koje čovjek pruža svojim neprijateljima i pomaže ih protiv samog sebe, da bi ga oni tim istim oružjem napali. Neznalice rade sami protiv sebe iz neznanja, što je ujedno i vrhunac maloumnosti i ograničenosti. Pjesnik kaže:

Neprijatelj ne može naškoditi neznalici
koliko ovaj samom sebi škodi!

Čudno je kako čovjek stremi ka onome što mu šteti misleći da je na dobiti. Trudi se da liši dušu svih ugodnosti i počasti misleći kako radi za njenu dobrobit. On troši trud da je ponizi, sroza i uprlja, a misli kako se trudi da je uzdigne i počasti.

Neki prethodnici su znali u svojim hutbama govoriti: "Koliko je onih koji svoju dušu srozavaju misleći da rade za njenu dobrobit, kao i onih koji je ponižavaju misleći da je ojačavaju? Koliko je onih koji je unižavaju misleći da je veličaju, kao i onih koji je gube, a misle da njene potrebe ispunjavaju? Dovoljno je neznanje kada je čovjek na strani svog neprijatelja protiv samog sebe. Time

---

[1] **Tirmizi**: Knjiga o smutnjama, br. 2191, Ahmed: **Musned**, br. 10759, 11193. U senedu ovog hadisa se nalazi 'Ali b. Zejd b. Džed'an koji je nepovjerljiv (slab.) (V.: **Taqrib**, br. 4734.)

[2] **Ebu Davud**: Knjiga o edebu, br. 4784; Ahmed: **Musned**, br. 17524. Hadis je daif.(V.: **Es-Silsile Ed-Da'ife**, br. 582.)

si može više nauditi nego neprijatelj." Neka je Allah na pomoći.

Grijesi su uzrok zaboravljanja i zapostavljanja duše

Između ostalog, grijesi dovode do toga da čovjek zaboravi svoju dušu. Zaboravljajući je, on je zapostavlja i upropaštava. Kako čovjek može zaboraviti svoju dušu? Ako je zaboravi, kako se nje može sjetiti? Šta znači zaboravljanje duše?

Odgovor je da čovjek može itekako zaboraviti dušu. Uzvišeni kaže:

﴿وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنسَاهُمْ أَنفُسَهُمْ أُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ﴾

"I ne budite kao oni koji su zaboravili Allaha, pa je On učinio da sami sebe zaborave; to su pravi grješnici" (El-Hašr, 19).

Kada su zaboravili Allaha, on je učinio da sami sebe zaborave, kao što se kaže u ajetu: ﴿نَسُوا اللَّهَ فَنَسِيَهُمْ﴾ - *"zaboravljaju Allaha, pa je i On njih zaboravio" (Et-Tevbe, 67)*. U ovom ajetu Uzvišeni na dva načina kažnjava onoga ko Ga zaboravi: tako što će ga On zaboraviti i tako što će učiniti da taj čovjek zaboravi na samog sebe. Kada Allah zaboravi roba, to znači da ga je zanemario, ostavio, odbacio od Sebe i napustio. Tako mu je propast bliža nego ruka ustima. Zaboravljanje duše podrazumijeva da čovjek zaboravlja na njene časne dobrobiti, stvari koje je dovode do uspjeha i sreće i koje je usavršavaju i upotpunjuju. Allah čini da čovjek sve to zaboravi, da mu ne može pasti na pamet niti mu do razuma doprijeti. Čovjek tome ne posvećuje pažnju i ne zanima se time; jednostavno – nema nikakvog pristupa dobrobitima svoje duše.

Čovjek, također, zaboravlja na vlastite mahane i loše navike. On ih ne želi popraviti niti izmijeniti.

On zaboravlja bolesti svoje duše i srca. Ne pada mu na pamet da ih izliječi, niti da nastoji da iskorijeni boli koje ga vode ka propasti. Taj čovjek je duboko zagazio u bolest. Ona ga vodi u nestanak. Međutim, on ne osjeća da je bolestan niti se trudi da se izli-

ječi. Ovo je jedna od najstrašnijih kazni koje čovjek može doživjeti.

Pa zar može biti veće kazne od zapostavljanja svoje duše i nedostatka svijesti o njenim dobrobitima, bolestima, lijekovima, uzrocima sreće, spasa i vječnog života u doživotnim uživanjima?

Ko malo bolje razmisli o ovom fenomenu jasno mu je da je većina čovječanstva uistinu zaboravila na same sebe. Oni su izgubili svoje duše i njihov spas od Allaha. Prodali su ih jeftino, za male pare, i to velikom prevarantu. Ovo će im biti jasno kod smrti. Kristalno jasno će im biti na dan samoobmane. Tada će čovjeku biti jasno da je obmanuo samog sebe u tom ugovoru na ovom svijetu trgujući svojom sudbinom. Jer, svaki čovjek na ovom svijetu trguje za budući svijet. Propali su oni koji misle da su zaradili i profitirali! Kupovali su dunjalučki život i kratkotrajne blagodati nesvjesni da gube uživanja i slasti na Ahiretu radi njihovog ovosvjetskog života u čijim su blagodatima bezobzirno uživali, kojim su se naslađivali, zadovoljni i spokojni bili. Stremili su da što više prikupe na ovom svijetu. Kupovali su, trgovali i prodali blagovremeno za hitno, odloženo za gotovo, nevidljivo za opipljivo... Govorili su: "Ovo je predostrožnost".

Jedan od njih je rekao:

Uzmi ono što vidiš, a ostavi nešto što si čuo!

"Kako da prodam opipljivo, gotovo i vidljivo na ovom svijetu za nevidljivo i odloženo na drugom, a ne ovom svijetu?" Ovakvoj odluci pomaže slab iman, jaka navala strasti, ljubav prema bržemm dobitku i izjednačavanje sa ostatkom čovječanstva. Veći dio stvorenja ušao je u ovu propalu trgovinu o kojoj Uzvišeni Allah kaže: ﴿أُولَـئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُاْ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالآَخِرَةِ فَلاَ يُخَفَّفُ عَنْهُمُ الْعَذَابُ وَلاَ هُمْ يُنصَرُونَ﴾ - ***"To su oni koji su život na ovome svijetu pretpostavili onom na onom svijetu, zato im se patnja neće olakšati niti će im iko upomoć priteći" (El-Beqare, 86)***; ﴿فَمَا رَبِحَت تِّجَارَتُهُمْ وَمَا كَانُواْ مُهْتَدِينَ﴾ - ***"...njihova trgovina im nije donijela nikakvu dobit, i oni ne znaju šta rade" (El-Beqare, 16)***. I kada im se na dan samoobma-

ne ukaže da su izgubili, duše će im se kidati od silnog kajanja.

S druge strane, profitirali su oni koji su prolazno prodali za vječno; bezvrijedno za vrijedno; beznačajno za veliko. Oni su presudili: Zar je cio ovaj dunjaluk, od početka do kraja, vrijedan toliko da zbog njega izgubimo ono što nas čeka kod Allaha na budućem svijetu? A šta možemo reći za vrijeme koje čovjek provede na ovom dunjaluku, a koje je poput prizora iz sna i koje se ne može porediti sa Kućom mira.

Uzvišeni kaže:

﴿وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ كَأَن لَّمْ يَلْبَثُوا إِلاَّ سَاعَةً مِّنَ النَّهَارِ
يَتَعَارَفُونَ بَيْنَهُمْ﴾

"A na Dan kada ih on sakupi učinit će im se da su boravili samo jedan čas u danu, i jedni druge će prepoznati" (*Junus, 45*).

﴿يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَاهَا * فِيمَ أَنتَ مِن
ذِكْرَاهَا * إِلَى رَبِّكَ مُنتَهَاهَا * إِنَّمَا أَنتَ مُنذِرُ مَن
يَخْشَاهَا * كَأَنَّهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَهَا لَمْ يَلْبَثُوا إِلاَّ عَشِيَّةً أَوْ
ضُحَاهَا﴾

"Pitaju te o Smaku svijeta: 'Kada će se dogoditi?' Ti ne znaš, pa kako da o njemu zboriš, o njemu samo Gospodar tvoj zna. Tvoja opomena će koristiti samo onome koji ga se bude bojao, a njima će se učiniti, onoga Dana kada ga dožive, da su samo jednu večer ili jedno jutro njezino ostali" (*En-Nazi'at, 42-46*).

﴿كَأَنَّهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَ مَا يُوعَدُونَ لَمْ يَلْبَثُوا إِلاَّ سَاعَةً مِّن
نَّهَارٍ بَلاَغٌ﴾

"A onoga Dana kada dožive ono čime im se prijeti, učiniće im se da su ostali samo jedan čas dana. I dosta!" (*El-Ahqâf, 35*).

﴿كَمْ لَبِثْتُمْ فِي الأَرْضِ عَدَدَ سِنِينَ * قَالُوا لَبِثْنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ فَاسْأَلِ الْعَادِّينَ * قَالَ إِن لَّبِثْتُمْ إِلاَّ قَلِيلاً لَّوْ أَنَّكُمْ كُنتُمْ تَعْلَمُونَ﴾

"A koliko ste godina na Zemlji proveli?" "Proveli smo dan ili samo dio dana" – odgovoriće -, "pitaj one koji su brojali." "Pa da, kratko ste proveli" – reći će On – "da ste samo znali!" (El-Mu'minun, 112-114).

﴿يَوْمَ يُنفَخُ فِي الصُّورِ وَنَحْشُرُ الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ زُرْقًا * يَتَخَافَتُونَ بَيْنَهُمْ إِن لَّبِثْتُمْ إِلاَّ عَشْرًا * نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ إِذْ يَقُولُ أَمْثَلُهُمْ طَرِيقَةً إِن لَّبِثْتُمْ إِلاَّ يَوْمًا﴾

"...na Dan kada će se u Rog puhnuti. Toga dana ćemo nevjernike modre sakupiti i jedan drugom će tiho govoriti: 'Niste ostali više od deset dana.' Mi dobro znamo o čemu će oni govoriti kad najrazboritiji između njih rekne: 'Ostali ste samo dan jedan!'" (Ta-ha, 102-104).

Ovo je stvarna slika ovog svijeta kada se uporedi sa budućim. Budući da su vjernici svjesni kratkoće svog boravka na ovom svijetu te da ih čeka druga kuća, kuća vječnog života, jasno im je da je najveća prijevara prodati vječno boravište za prolazno. Zato su pronicljivo pristupili trgovini i okanili se onoga što rade bezumnici. Njima se na dan samoobmanjivanja ukazala isplativost njihove trgovine i količina onoga što su kupili. Svako je na ovom svijetu prodavač, trgovac i kupac: "Svi su ljudi svrstani u tri vrste i one koji prodaju sebe, one koji sebe oslobađaju i one koji sebe uništavaju".[1]

[1] Ovo je fragment hadisa koji bilježi **Muslim** putem Ebu Malika el-Eš'arija u Knjizi o čistoći, br. 223.

﴿إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُم بِأَنَّ لَهُمُ الجَنَّةَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ وَعْدًا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَاةِ وَالإِنجِيلِ وَالْقُرْآنِ وَمَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ فَاسْتَبْشِرُواْ بِبَيْعِكُمُ الَّذِي بَايَعْتُم بِهِ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾

"Allah je od vjernika kupio živote njihove i imetke njihove u zamjenu za Džennet koji će im dati – oni će se na Allahovu Putu boriti, pa ubijati i ginuti. On im je to zbilja obećao u Tevratu i Indžilu i Kur'anu -, a ko od Allaha dosljednije ispunjava obećanje Svoje? Zato se radujte pogodbi svojoj koju ste s Njim ugovorili, i to je veliki uspjeh" (Et-Tevbe, 111).

Ovo je prva gotovina koja se stiče u ovoj trgovini. Zato – trgujte, gubitnici! A vi, koji nemate ovoliku vrijednost, reći ću vam nešto drugo:

﴿التَّائِبُونَ الْعَابِدُونَ الْحَامِدُونَ السَّائِحُونَ الرَّاكِعُونَ السَّاجِدونَ الآمِرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّاهُونَ عَنِ الْمُنكَرِ وَالْحَافِظُونَ لِحُدُودِ اللَّهِ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ﴾

"Oni se kaju, i Njemu klanjaju, i Njega hvale, i poste, i namaz obavljaju, i traže da se čine dobra djela, a od nevaljalih odvraćaju i Allahovih propisa se pridržavaju. A vjernike obraduj!" (Et-Tevbe, 112);

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَى تِجَارَةٍ تُنجِيكُم مِّنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ * تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ﴾

"O vjernici, hoćete li da vam ukažem na trgovinu, ona će vas spasiti patnje nesnosne: u Allaha i Poslanika Njegova vjerujte i imecima svojim i životima svojim na Allahovu Putu se borite – to vam je, da znate, bolje" (Es-Saff, 10, 11).

U svemu – grijesi dovode do toga da čovjek zaboravi na dobrobit koju sa sobom nosi ova unosna trgovina, a vode ga u propalu trgovinu... To je, zaista, samo po sebi dovoljna kazna za grijehe. Neka je Allah na pomoći!

Grijesi dovode do gubljenja postojećih i predstojećih ni'meta

Nedjela ukidaju postojeće i sprječavaju predstojeće blagodati. Ništa ne može sačuvati Allahove blagodati koliko pokornost Njemu. Ništa ne može povratiti izgubljene ni'mete kao pokornost – Allahovi darovi se dobijaju samo pokornošću Njemu. Uzvišeni, ﷻ, je svakoj stvari odredio elemente koji je privlače i druge koji je odbijaju. Tako je među elemente koji privlače blagodati uvrstio pokornost Njemu, a među elemente koji ih odbijaju – ne pokornost. Kada On zaželi da nekom očuva blagodat, onda ga nadahne da Mu bude pokoran. S druge strane, kada poželi da oduzme nekom blagostanje, ponizi ga tako da Mu on tim (blagostanjem) postane nepokoran.

Čudno je to što čovjek vidi na sebi i drugima i sluša iskustva drugih ljudi o tome kako su Allahove blagodati nestale uslijed činjenja grijeha – a on još ustrajava u griješenju kao da je izuzet iz ovog pravila i kao da se ono primjenjuje na ljudima, a ne na njemu!

Ima li očitijeg primjera neznanja od ovoga? Može li se učiniti veća nepravda sebi? Sud pripada Allahu, Uzvišenom, Velikom.

Grijesi udaljavaju čovjeka od meleka

Grijesi udaljavaju čovjeka od vjernog, dobronamjernog, najkorisnijeg prijatelja u čijem društvu leži njegova sreća – od me-

leka koji je njime zadužen. Istovremeno, oni ga približavaju ljudskom neprijatelju, najpokvarenijem i najštetnijim po njega – šejtanu. Jer, kada čovjek počini grijeh, melek se udalji od njega srazmjerno tom grijehu. Samo jedna laž je dovoljna da ga mnogo udalji. U jednoj predaji se kaže: "*Kada čovjek slaže, melek se od njega udalji za milju bježeći od toga smrada*"[1]. Ako se melek zbog samo jedne laži udaljava ovoliko, koliko se onda udaljava nakon goreg i prljavijeg grijeha?

Jedan od prethodnika je rekao: "Kada muško pođe sa muškim, Zemlja se požali Allahu, meleci pobjegnu kod Njega i požale mu se u najvećem čuđenju".

Drugi je rekao: "Kada se čovjek probudi, prema njemu pođu melek i šejtan. Ako on počne spominjati Allaha, veličati Ga, hvaliti i smatrati jednim, melek tjera šejtana i postaje tom čovjeku prijatelj. Ako počne dan nečim drugim, melek čovjeka napušta i šejtan ga preuzima".

Melek nastoji da se približi čovjeku sve dok prevlast, pokornost i pobjeda ne pripadnu njemu. Meleci obilaze čovjeka pri dolasku na ovaj svijet, kod smrti i proživljenja. Uzvišeni Allah kaže:

﴿إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ * نَحْنُ أَوْلِيَاؤُكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ﴾

"Onima koji govore: 'Gospodar naš je Allah' pa poslije ostanu pri tome –dolaze meleci: 'Ne bojte se i ne žalostite se, i radujte se Džennetu koji vam je obe-

---

[1] **Tirmizi**: Knjiga o dobročinstvu i spajanju rodbinskih veza, br. 1972. Hadis je munker. (V.: **Es-silsile ed-da'ife**, br. 1828.)

ćan. Mi smo zaštitnici vaši u životu na ovom svijetu" (Fussilet, 30, 31).

Kada melek preuzme vlast nad čovjekom, tada je on u rukama dobronamjernog i korisnog dobročinitelja koji ga podučava dobru a i učvršćuje i ojačava ga na Pravom Putu. Uzvišeni kaže: ﴿إِذْ يُوحِي رَبُّكَ إِلَى الْمَلاَئِكَةِ أَنِّي مَعَكُمْ فَثَبِّتُواْ الَّذِينَ آمَنُواْ﴾ - *"Kada je Gospodar tvoj nadahnuo meleke: 'Ja sam s vama, pa učvrstite one koji vjeruju!'" (El-Enfal, 12)*. Čovjeku na samrti melek kaže: "Ne boj se i ne tuguj! Raduj se onome što priželjkuješ!" Na taj način ga učvršćuje pravim riječima kada mu je to najpotrebnije u ovom životu. Melek ga savjetuje, dakle, pred smrt, u kaburu i kod postavljanja pitanja.

Ništa za čovjeka nije bolje od melekovog društva. On mu je najbolji prijatelj na javi i u snu; u životu i na samrti; u kaburu gdje mu pravi društvo u samoći. S njime dijeli tajne, bori se protiv neprijatelja. On mu obećava dobro i donosi radosne vijesti. Podstiče ga na iskrenost, kao što se navodi u predaji koju neki smatraju hadisom: "Čovjeku u srce došaptava melek i došaptava šejtan. Melekovo došaptavanje je nagovještaj dobra i ispunjenje zavjeta. Šejtanovo došaptavanje je nagovještaj zla i opovrgavanje istine".[1]

Kada se melekovo prisustvo kod čovjeka poveća, tada on govori njegovim jezikom nadahnjujući ga ispravnim riječima. Kada se melek udalji od njega, a šejtan približi, on njegovim jezikom izgovara bestidne i pokvarene riječi. Jasno se može vidjeti čijim jezikom govori melek, a čijim šejtan.

U hadisu se kaže: "*Smirenost silazi sa Omerovog jezika*"[2]. Muslimani prvih generacija bi, kada bi čuli lijepu riječ od dobrog

---

[1] **Tirmizi**: Knjiga o tumačenju Kur'ana, br. 2988. Hadis je da'if (slab.) (V.: **Da'if el-Džami'**, br. 1963.)

[2] Hejsemi u **Medžme'u** (9/70) kaže da ovaj hadis bilježi **Taberani** sa dobrim senedom, kao predaju koja se zaustavlja na Ibn Mes'udu. Njegov tekst glasi: "Nismo isključivali mogućnost da smirenost silazi sa Omerovog jezika"...

čovjeka, rekli: "Tvojim jezikom samo melek govori". Kada bi čuli suprotno, govorili bi: "Samo ti je šejtan došapnuo tu riječ". Znači, melek u srce udahnjuje istinu ispoljavajući je na jeziku, a šejtan udahnjuje laž i obmanu ispoljavajući ih putem čovjekovog jezika.

Vidimo da je posljedica grijeha i to što oni udaljavaju čovjeka od prijatelja koji mu nosi sreću, a približavaju mu neprijatelja koji mu nosi nesreću, propast i uništenje. "Jednom prilikom su se pred Poslanikom ﷺ svađala dva čovjeka psujući jedan drugoga. Taj čovjek je šutao, a kada progovori, Poslanik ﷺ ustade i ode. Kasnije ga ovaj čovjek upita: 'Božiji Poslaniče, zašto si ustao kada sam uzvratio tom čovjeku?' 'Melek je tebe branio – odgovori Poslanik ﷺ - a kada si mu odgovorio, došao je šejtan i ja tu više nisam mogao sjediti'".[1] Kada musliman čini dovu u samoći za svoga brata po vjeri, melek govori amin na tu dovu: "I neka tebi Allah to da".[2] Isto tako, kada vjernik u namazu završi sa učenjem Fatihe, melek sa njim kaže amin[3]. Kada vjernik, jednobožac, sljedbenik Allahovog Puta i Poslanikovog ﷺ sunneta počini grijeh, za njega oprost i istigfar traže nosači 'Arša i oni koji su oko njega[4]. Kada vjernik zaspi, melek bdije pokraj njegova pokrovca braneći ga, štiteći, podu-

---

[1] **Ebu Davud**: Knjiga o odgoju, br. 4896; Ahmed: **Musned**, br. 9341. Hadis je hasen (dobar.) (V.: **Es-silsile es-sahiha**, br. 2231 i 2376.)

[2] Ovim se ukazuje na predaju imama **Muslima** u Knjizi o zikru i dovi – br. 2732, putem Ebu Derda'a u kojoj Božiji Poslanik ﷺ kaže: "Kada god musliman učini dovu u samoći za svoga brata po vjeri, melek dodaje: 'I neka tebi Allah to da'".

[3] Ovo se navodi u Poslanikovom ﷺ hadisu: "Kada imam kaže amin, kažite i vi, jer, zaista, i meleci aminaju". Hadis bilježi **Buhari** u Knjizi o dovama, br. 6402, i **Muslim** u Knjizi o namazu, br. 410.

[4] Kao što se kaže u ajetu: ﴿الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَّحْمَةً وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ﴾ - Meleci koji drže Prijesto i oni koji su oko njega veličaju i hvale Gospodara svoga i vjeruju u Nj i mole se da budu oprošteni grijesi vjernicima: "Gospodaru naš, Ti sve obuhvataš milošću i znanjem; zato oprosti onima koji su se pokajali i koji slijede Tvoj Put i sačuvaj ih patnje u Vatri!" (Gafir [Mu'min], 7).

čavajući i ohrabrujući ga dok spava. Zato ne dolikuje vjerniku, kada ovo zna, da se trudi da ga otjera i udalji od sebe. Melek mu je gost i susjed. Ako gostoprimstvo prema gostima i dobročinstvo prema komšijama spada u važne imanske aspekte, šta onda možemo reći za ugošćavanje najboljih gostiju i najprijatnijih komšija? Kada čovjek zlostavlja meleka čineći razne grijehe i nedjela, Gospodar počne činiti dovu na njega: "Ne nagradio te Allah dobrim", kako bi molio za njega kada bi ugostio meleka pokornošću i dobročinstvom. Jedan ashab, ﷺ, je rekao: "Doista vi imate nerazdvojne pratioce. Zato, stidite se od njih i lijepo ih ugostite".

Nema pogubnije stvari nego kada se čovjek ne stidi Plemenitog, Uzvišenog i Moćnog, ne trudeći se da Ga udostoji i na odgovarajući način poštuje. Na ovaj aspekt Uzvišeni ukazuje u ajetu: ﴿وَإِنَّ عَلَيْكُمْ لَحَافِظِينَ * كِرَامًا كَاتِبِينَ * يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ﴾ - "*...A nad vama bdiju čuvari, kod Nas cijenjeni pisari, koji znaju ono što radite*" *(El-Infitar, 10-12)*, što znači: stidite se ovih čuvara, cijenjenih i plemenitih. Udostojite ih kako treba i iskažite im dužno poštovanje, kako bi oni primijetili taj stid kod vas kako bi ga primijetili vaši bližnji. "Meleke vrijeđa ono što vrijeđa i ljude"[1]. Ako se ljudima gadi da vide čovjeka koji je bestidan i koji javno čini grijeh pa i ako čine to isto, kako se onda mogu osjećati plemeniti pisari? Neka je Allah na pomoći!

Grijesi su uzrok propasti na ovom i budućem svijetu

Grijesi privlače kobne elemente za čovjeka na ovom i budućem svijetu. Oni su bolest srca. Kada ovladaju, oni neminovno vode u propast. Kao što tijelo ne može biti zdravo bez hrane koja čuva njegovu snagu, bez povraćanja koje oslobađa tijelo od štetnih sastojaka i loših smjesa koje ga mogu u potpunosti uništiti i bez dijete koja mu ne dozvoljava da pojede štetnu i opasnu stvar, isto

---

[1] Aluzija na Poslanikov ﷺ hadis: "Ko bude jeo bijeli ili crni luk i praziluk neka se ne približava našoj džamiji – zato što melecima smeta ono što smeta i ljudima" (**Muslim**: Knjiga o džamijama, br. 564).

tako i srce ne može živjeti bez ishrane s imanom i dobrim djelima koji mu daju snagu, povraćanja putem iskrene tevbe kojom se otklanjaju štetni sastojci i loše smjese i bez dijete koja mu čuva zdravlje od nezdravih elemenata. A takvaluk – bogobojaznost, strah od Boga – sastoji se od ova tri elementa. Potpunost takvaluka zavisi od stepena zastupljenosti ovih elemenata u srcu.

Kada nam je ovo postalo jasno, znajmo i to da su grijesi suprotni ovim elementima. Oni privlače štetne sastojke, spravljaju smjesu koju čovjek unosi u sebe, što sprječava povratak kroz iskrenu teobu. Kada je čovjek pun loših smjesa i nezdravih stvari, a ne može da ih izbaci iz sebe niti da se od njih zaštiti, kako može ozdraviti i preživjeti? Lijepo je rekao pjesnik:

Svoje tijelo si zaštitio dijetom
bojeći se od teških bolesti;

Preče ti je bilo da si se zaštitio
od grijeha bojeći se od Stvoritelja!

Ko sačuva svoju snagu izvršavanjem naredbi, primijeni dijetu ostavljanjem zabranjenih stvari i izbaci štetne smjese iskrenom teobom – taj je stekao svako dobro i izbjegao svako zlo. Neka nam Allah pomogne!

Grijesi su uzrok šeriatskih kazni

Ako te ove kazne ne plaše i ne utiču na tvoje srce, obavijesti ga o šeriatskim kaznama koje je Allah propisao za razne prekršaje:

- sječa ruke kradljivcu zbog tri dirhema,
- sječa ruke i noge razbojnicima koji su napali ljude zaštićenih života i imetaka,
- brazdanje kože bičem za onoga ko potvori časnog čovjeka ili ko unese kap vina u svoje tijelo,
- kamenovanje onoga ko izvrši preljubu do smrti, uz olakšicu za onoga ko nije u braku, a koji se bičuje sa stotinu udaraca i protjeruje na godinu dana u inozemstvo,
- kidanje glave za onoga ko stavi ruku na zabranjeno, ostavi

propisani namaz ili izgovori riječi nevjerovanja,
- smrću se kažnjava i muškarac koji opći sa istim spolom kao i onaj s kime opći; zatim onaj ko opći sa životinjama, pri čemu se eliminiše i životinja,
- umalo su spaljene kuće onih koji su izostali s namaza u džematu –

kao i druge kazne koje je Allah propisao za nedjela. On ih je Svojom mudrošću učinio srazmjernim počinjenim djelima, motivima i nagonima koji ljude navode na njih. Ako nagon za određeni grijeh nije prirodan, onda je dovoljna opomena, kao kod jedenja izmeta, pijenja krvi i jedenja strvine. Ako je nagon prirodan, onda je za njega propisana kazna čija visina zavisi od štetnosti tog grijeha i jačine nagona za njegovo izvršenje. Budući da je nagon za bludom jedan od najjačih, kazna za to nedjelo je jedna od najtežih i najrigoroznijih. Lakši vid ove kazne je u bičevanju uz protjerivanje. A pošto su u homoseksualizmu zastupljena oba nagona, kazna za njega je u svakom slučaju smrt. Nagon za krađom je jak; njene posljedice su krupne, tako da je srazmjerna kazna kidanje ruke.

Primijetimo mudrost u sankcionisanju ekstremiteta kojim je izvršen zločin – kao što se razbojniku sijeku noga i ruka pomoću kojih je izvršio svoje razbojništvo. S druge strane, potvorniku se ne siječe jezik kojim je počinio grijeh iz razloga što bi odstranjivanje tog organa bilo štetnije od same potvore, tako da se pravda zadovoljava izlaganjem cijelog tijela bičevanju.

Ako neko upita – a zašto se bludniku ne odstrani spolni organ kojim je izvršio grijeh,

odgovor je da to ne treba iz više razloga:

1. zato što bi se na taj način nanijela veća šteta od samog prekršaja – ukidanje potomstva i istrebljenje loze;
2. spolni organ je skriven i njegovim odstranjivanjem se ne bi postigao cilj opominjanja, upozoravanja i odvraćanja drugih, kao što je to slučaj kod kidanja ruke;

3. kidanjem ruke čovjeku ostaje još jedna, tako da može nadoknaditi taj nedostatak, za razliku od spolnog organa.
4. uživanje u bludu je obuhvatilo cijelo tijelo i zato je bolje da i kazna obuhvati cijelo tijelo, što je ispravnije nego da se kažnjava samo jedan određeni organ.

Tako možemo zaključiti da kazne Zakonodavca karakteriše krajnja svrsishodnost, logičnost i djelotvornost.

Znači, iz grijeha proizlaze šeriatske i ahiretske kazne koje su srazmjerne počinjenom grijehu. U nekim slučajevima Allah ﷻ na oba načina kažnjava čovjeka, a u nekim ga oslobađa od bilo koje vrste, u slučaju da se iskreno pokaje.

Šeriatske i sudbinske kazne

Kazne za grijehe se dijele na dvije vrste: šeriatske i sudbinske (kaderijske). Izvršenje šeriatskih kazni može ukinuti ili ublažiti sudbinske. Uzvišeni Allah veoma rijetko kažnjava čovjeka objema vrstama kazni. To se dešava samo u slučaju da jedna od tih kazni nije dovela do prestanka griješenja ili nije iskorijenila uzrok grijeha. Ako se šeriatske kazne zaobiđu, onda su sudbinske neminovne. One su nekada žešće, a nekada blaže od šeriatskih. Međutim, one su opće dok su šeriatske posebne. Jer, Uzvišeni Gospodar kažnjava šeriatskim kaznama samo one koji su uzročnici ili neposredni izvršioci nedjela.

Što se tiče sudbinskih kazni, one će obuhvatiti šire mase. Znamo da tajni grijeh može nauditi samo onome ko ga čini. Međutim, ako se on javno čini, onda on šteti i učesnicima i svjedocima tog postupka. A kada ljudi vide pokuđeno djelo i udruže se u neosuđivanju tog djela, realna je opasnost da će svi biti izloženi Allahovoj kazni.

Vidjeli smo da su šeriatske kazne propisane prema šteti grijeha i učešću prirodnih nagona u tome. Uzvišeni ih je podijelio na tri vrste: ubijanje, amputacija i bičevanje.

Ubijanjem se sankcioniše nevjerovanje, zatim ono mu slijedi i što je slično njemu – poput bluda i sodomije; prvo je kobno po

vjeru, a drugo po samog čovjeka. Imam Ahmed, Allah mu se smilovao, kaže: "Ne znam da postoji veći grijeh, poslije ubistva, od bluda". Kao dokaz navodi hadis ʻAbdullaha b. Mesʻuda: "*Božiji Poslaniče, koji je grijeh najveći?" "Da Allahu nešto drugo smatraš ravnim, a On te je stvorio". "Koji je grijeh iza toga?" "Da počiniš blud sa suprugom komšije*"[1]. Ovo potvrđuje Uzvišeni Allah u Svojoj Knjizi: ﴿وَالَّذِينَ لاَ يَدْعُونَ مَعَ اللَّه إِلَهًا آخَرَ وَلاَ يَقْتُلُونَ النَّفسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إلاَّ بالْحَقِّ وَلاَ يَزْنُونَ﴾ - "*...**I oni koji se mimo Allaha drugom bogu ne klanjaju, i koji, one koje je Allah zabranio, ne ubijaju, osim kada pravda zahtijeva, i koji ne bludniče (El-Furqan, 68)**.*

Božiji Poslanik ﷺ je od svake stvari spomenuo najgoru, kako bi dao potpun odgovor pitaocu. On ga je pitao o najvećem grijehu pa mu je on dao odgovor koji obuhvata najgore oblike grijeha i najgore vidove svakog oblika. Tako je najgori oblik širka – mnogoboštva – da Allahu nekog smatraš ravnim. Najgori oblik ubistva je da čovjek ubije dijete iz straha da će mu oduzeti njegovu hranu i piće. Najteži oblik bluda je da čovjek počini zinaluk sa suprugom komšije. Jer, štetnost zinaluka zavisi od količine prava koja su prekršena. Tako zinaluk sa udatom ženom povlači veći grijeh i kaznu od zinaluka sa neudatom ženom, jer se time krši pravo muža i kalja njegova postelja, zatim mu se pripisuje potomstvo koje mu ne pripada, kao i druge stvari. To je svakako veći grijeh i zločin nego zinaluk sa neudatom ženom. Ako tome još dodamo da je to žena njegovog komšije, tome se dodaje loš odnos prema komšiji. Iz tog razloga ovo je najgori stepen uznemiravanja i zlostavljanja. A Božiji Poslanik ﷺ kaže: "*Neće ući u Džennet onaj ko uznemirava svoje komšije.*"[2] Nema većeg uznemiravanja od činjenja bluda sa njegovom ženom. Zinaluk sa stotinu žena je kod Allaha lakši prekršaj od zinaluka sa ženom komšije ili rođaka – na što se nadovezuje kidanje rodbinskih veza. Time se grijeh udvostručuje. Isto tako,

---

[1] Buhari: Knjiga o tumačenju Kur'ana, br. 4477; **Muslim**: Knjiga o imanu, br. 86.

[2] **Muslim**: Knjiga o imanu, br. 46.

ako je komšija odsutan radi pokornosti Allahu – namaza, nauke ili džihada, grijeh se opet uvećava. Onaj ko počini blud sa ženom borca na Allahovom Putu bit će zaustavljen na Sudnjem danu: "Uzmi od njegovih dobrih djela koliko hoćeš!" Božiji Poslanik ﷺ je pri ovom hadisu upitao: "*Šta mislite?*"[1] – tj. mislite li da će mu ostaviti ijedno dobro djelo. To je prizor kada je svima grčevito potrebno svako dobro djelo, kada otac svome sinu, niti drug drugu ne prepuštaju nikakvo pravo koje im ovi duguju. Ako se tome doda rodbinska veza sa ženom s kojom je počinjen blud, grijeh se opet uvećava, jer se na to nadovezuje kidanje rodbinskih veza. Grijeh je veći i ako je čovjek oženjen, ako je u godinama. U posljednjem slučaju, on se uvrštava u trojicu s kojima Allah neće govoriti na Sudnjem danu, koje neće očistiti i koje će žestoko kazniti.[2] Grijeh se, također, uvećava ako se počini u svetom mjesecu, u svetoj zemlji, u vremenu od značaja kod Allaha, kao što su namaska vremena ili vremena kada se primaju dove. Vidjeli smo, dakle, da postoje mnogi faktori koji utiču na veličinu grijeha i stepen i jačinu kazne koju oni povlače za sobom. Neka je Allah na pomoći!

Amputacija radi ataka na imetak

Uzvišeni Allah je propisao sječu ruke zbog štete u imetku koja se ne može predupriječiti. Jer, od lopova se ne može zaštititi zato što on potajno radi i uvlači se u kuće i preskače zidove. On je poput mačke ili zmije koje se prikradaju odakle se čovjek ne nada. Štetnost krađe ne dostiže visinu smrtne kazne, niti se može otkloniti bičevanjem. Najbolji način za suzbijanje ovog nedjela jeste obilježavanje organa kojim je izvršeno. S druge strane, bičevanje je stavljeno u ravan sa zamućivanjem uma, a srozavanje časti sa kamenovanjem. Znači, šeriatske kazne se odnose na ove tri vrste

---

1 **Muslim**: Knjiga o vladavini, br. 1897.

2 Ovo se navodi u hadisu koji putem Ebu Hurejrea bilježi **Muslim** u Knjizi o imanu (br. 107): "Sa trojicom ljudi Allah ﷻ neće govoriti na Sudnjem danu; neće ih očistiti niti će ih pogledati, nego će ih žestoko kazniti; to su: bludnik u godinama, vladar – lažac i umišljeni oholnik".

prekršaja. Isto tako, i keffareti[1] se izvršavaju na tri načina: oslobađanjem (roba), što je najviši oblik, ishranom i postom.

Uzvišeni je grijehe podijelio na tri vrste:

- grijesi koji se sankcionišu kaznom. Ovdje nije potreban keffaret, jer je kazna dovoljna;
- grijesi koji ne povlače za sobom kaznu već je potrebno izvršiti keffaret za njih, poput općenja u danima ramazana ili u vrijeme ihrama, zatim zihar[2], ubojstvo iz nehata, kršenje zavjeta i dr.;
- grijesi koji ne povlače za sobom ni kaznu ni keffaret. Oni se dijele na dvije grupe: grijesi koji su učinjeni iz prirodnih pobuda, poput jedenja izmeta i pijenja mokraće ili krvi, i na grijehe čije posljedice ne dosežu visinu kazne, poput pogleda, poljupca, dodira, razgovora, krađe male vrijednosti i sl.

Keffaret je propisan kod tri vrste:

1. zbog stvari koja je dopuštena u osnovi, ali je iskrslo nešto što je čini zabranjenom u tim okolnostima, poput općenja u ihramu, za vrijeme posta i sl.: općenje za vrijeme menstrualnog i postporođajnog ciklusa. Ovdje ne spada općenje u analni otvor. Neki pravnici to smatraju istim kao i općenjem u vrijeme ciklusa, što nije ispravno. Jer, ta zabrana nikada ne prestaje, tako da se taj vid općenja smatra ravnim homoseksualizmu i pijenju alkohola;
2. kada čovjek da zavjet Bogu; zakune se Njime ili zabrani nešto samom sebi, a zatim to želi učiniti – za ove stvari je Allah propisao keffaret, nakon čega se one mogu izvršiti. Ovaj keffaret,

[1] Iskupljivanje za određene prekršaje, kao što je prekršaj zakletve i sl. – Prim. prev.

[2] Da se čovjek zarekne da neće općiti sa svojom ženom rekavši: Ti si za mene kao leđa moje majke. Ovi propisi su objašnjeni u 4. ajetu sure El-Ahzab. – Prim. prev.

ne uklanja zabranu onoga što je predmet zavjeta, kao što smatraju neki pravnici. Jer, kršenje zakletve je nekad obavezno (vadžib); nekad je pohvaljeno (mustehab), a nekad dozvoljeno (mubah), a keffaret služi kao rješavanje samog zavjeta.

3. pokrivanje nečega u prošlosti, kao što je keffaret za ubistvo iz nehata, bez obzira što ono ne nosi grijeh; ili kao keffaret zbog lova iz greške, iako tu nema grijeha. Time se pokriva učinjeni postupak.

Tako možemo reći da vrsta spada u prijekor, a druga u omogućavanje onoga što je zabranjeno zakletvom.

Hadd (propisana kazna) i *ta'zir* (osuda koja ne dostiže visinu kazne) nikada ne idu zajedno. Ono za što je dovoljan hadd, ne izriče se ta'zir. Isto tako, i keffaret i hadd ne idu zajedno. Svaki grijeh koji povlači za sobom kaznu ne zahtijeva keffaret. Ono za što je propisan keffaret za to nema kazne. Ali, da li se susreće ta'zir i keffaret zbog prekršaja koji ne povlači propisanu kaznu? Ovdje imamo dva oblika. To je poput općenja u ihramu, tokom posta ili menstruacije. Ako se ovdje odlučimo za keffaret, neki učenjaci smatraju da se treba izvršiti i ta'zir zbog prekršaja koji je napravljen dok drugi kažu da to nije potrebno jer keffaret briše i poništava grijeh.

Sudbinske kazne: duševne i tjelesne

Sudbinske kazne se dijele na dvije vrste: duševno-unutrašnje i tjelesno-imovinske.

Duševne kazne imaju dva oblika: duševni bolovi kojima se izlaže duša i ukidanje materija koje omogućavaju duševni život. Duševne kazne su žešće od tjelesnih, one su ustvari osnova tih kazni.

Ova vrsta patnji jača i raste sve dok sa duše ne prijeđe na tijelo, kao što tjelesna patnja prelazi na dušu. Kada duša napusti tijelo, ona postaje pravi predmet kazne. Tada se primjenjuje samo du-

ševna patnja koja se naziva kaburskim azabom (patnjom u grobu[1]). Ta patnja u Berzehu ima ulogu tjelesne kazne na ovom svijetu.

Tjelesne kazne: dunjalučke i ahiretske

Tjelesne kazne se također dijele u dvije grupe: dunjalučke i ahiretske. Intenzitet i trajanje tih kazni zavisi od stepena štetnosti njihovih posljedica. Na ovom i budućem svijetu postoji u osnovi samo jedno zlo – to su grijesi i kazne za njih; zlo je samo sinonim toga. Njegov korijen je u zlim naumima duše i lošim postupcima. Od tih zala je Božiji Poslanik ﷺ u svojoj hutbi tražio zaštitu od Allaha: "*Tražimo utočište kod Allaha od zala naših duša i loših postupaka*"[2], a loši postupci proizlaze iz zlih namjera; to su njihovi ogranci i plodovi.

Ulema se razišla oko sintagme "od loših postupaka": od samih postupaka ili od loših posljedica tih postupaka? Ispravno je, međutim, mišljenje koje kaže da se utočište traži od svakog zla – loše namjere podrazumijevaju loše postupke koji, opet, podrazumijevaju loše kazne. Loše namjere ukazuju na posljedice loših djela tako da je dovoljno njih spomenuti jer su im one osnova. Zatim se spominje vrhunac i kraj zla, a to su loše posljedice djela – kazne i bolovi. Ova Poslanikova ﷺ dova je obuhvatila utjecanje od osnove zla, njegovih grana, vrhunaca i posljedica. Meleci se mole za vjernike dovom: ﴿وَقِهِمُ السَّيِّئَاتِ وَمَن تَقِ السَّيِّئَاتِ يَوْمَئِذٍ فَقَدْ رَحِمْتَهُ﴾ - "***I poštedi ih kazne zbog ružnih djela, jer koga Ti toga dana poštediš kazne zbog ružnih djela – Ti si mu se smilovao***" ***(Gafir, 9)*** – a to podrazumije-

[1] Na str. 174 autor će dopuniti ovu misao i reći da se u Berzehu kažnjavaju i tijelo i duša, a ne samo duša, kao što se čini iz ove tvrdnje. – Prim. prev.

[2] **Ebu Davud**: Knjiga o braku, br. 2118; Nesai: Knjiga o džumi, br. 1404; **Tirmizi**: Knjiga o braku, br. 1105; **Ibn Madže**: Knjiga o braku, br. 1892. Hadis je sahih. (V.: **El-Miškat**, br. 3149.) Albani je napisao poslanicu pod naslovom "Hutbe u nevolji" gdje je naveo sve puteve i verzije ovog hadisa.

va zaštitu od loših djela, kazne zbog njih koja je loša po čovjeka. Kada Allah sačuva čovjeka od lošeg djela, sačuvao ga je i kazne za to djelo, iako je izvjesno da ajet "*jer koga Ti toga dana poštediš kazne zbog ružnih djela – Ti si mu se smilovao*" ukazuje na sankcije zbog djela od kojih su trebali biti zaštićeni toga dana.

Ako neko kaže da su oni tražili zaštitu od džehennemske patnje – a to je upravo zaštita od teških kazni – to ukazuje da su oni zaista tražili zaštitu od ružnih djela tako da je istovjetno ono što su tražili meleci i ono što je tražio Poslanik ﷺ.

S ovim se ne kosi sintagma "toga dana" jer je potrebna zaštita od ružnih djela toga dana, a to je cilj ovog ajeta.

Kaže se da se zaštita od loših djela dijeli na dvije vrste: zaštita od činjenja tih djela i zaštita od sankcionisanja za njih tako što će se tražiti oprost čime čovjek nastoji da ne bude kažnjen za njih. Ajet je dao odgovor na oba pitanja, a priloška odredba se odnosi na uvjetnu, a ne na imperativnu rečenicu.[1]

Pogledajmo koliko se pohvalnih osobina meleka vidi u ovom ajetu: iman, dobra djela, dobročinstvo prema vjernicima putem traženja oprosta za vjernike. Prije te molbe oni su se pozvali na Allahovo ﷻ bezgranično znanje ('ilm) i milost. Jer, bezgranično podrazumijeva obuhvata znanje o ljudskim grijesima i uzrocima tih grijeha, kao i o ljudskoj slabosti prema bezgriješnosti. Njemu je poznata dominacija ljudskog neprijatelja, strasti, poriva, nahođenja, temperamenata i dunjalučkih ljepota. On najbolje njih poznaje, zato što ih je stvorio od zemlje, kao plod u utrobi majke; On unaprijed zna da će Mu ljudi biti nepokorni. Uzvišeni voli opraštanje – sve ovo spada u Njegovo bezgranično znanje koje niko drugi ne posjeduje. S druge strane, Njegova bezgranična milost kazuje da neće biti uništen niko ko Njega smatra ravnim i ko Ga voli. Allahova milost je široka i samo će nesretne zaobići! Nema

---

[1] Uvjetna rečenica je "...koga Ti toga dana zaštitiš", a imperativna "i poštedi ih..." (prim. prev.)

većeg gubitnika od onoga koji izgubi Allahovu sveobuhvatnu milost! Meleci, zatim, mole Uzvišenog da oprosti pokajnicima koji slijede Njegov Put – Put koji vodi do Njega – Put Njegove spoznaje, ljubavi, slijeđenja naredbi i zabrana. Oni su se pokajali od djela koja su Allahu mrska i vratili se na Njemu drag Put. Meleci od Uzvišenog traže da zaštite ljude od džehennemske Vatre i da uvede njih – vjernike, zajedno sa njihovim precima, potomcima, rođacima i supružnicima – u edenske vrtove koje im je obećao. Uzvišeni, iako ne krši dato obećanje, ipak ga daje nakon izvršenja uvjeta tog obećanja, a u njih spada: molitva meleka da ih uvede u vrtove Njegovom milošću, u koju spada upućivanje na činjenje dobrih djela; On je nadahnuo meleke molitvom da vjernike uvede u te vrtove, zatim nas je obavijestio da oni nakon te molitve kažu: ﴿إِنَّكَ أَنتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ - "*...jer Ti si, uistinu, silan i mudar!*" *(El-Beqare, 129)* - tj. izvor, uzrok i cilj tih postupaka potiče od Tvoje bezgranične snage i znanja. Jer, sila je vrhunac snage, a mudrost vrhunac znanja. Pomoću ova dva svojstva Uzvišeni sudi kako On želi; njima naređuje, zabranjuje, nagrađuje i kažnjava. Ta svojstva su korijen stvaranja i naređivanja.

Ukratko rečeno, kazne za počinjena nedjela se dijele na šeriatske i sudbinske. Ove posljednje se manifestiraju na duši, tijelu ili oboma. Kazne Berzeha se dešavaju nakon smrti, ali i pošto se duše vrate u tijela na budućem svijetu. Znači, grijeh nikako ne prolazi bez kazne, ali, uslijed neznanja, čovjek nije svjestan svoje situacije. Njegovo stanje je stanje usnulosti, pijanosti i narkoze u kojem se ne osjeća bol. Kada se probudi i osvijesti, tada se budi bol. Grijeh dovodi do kazne kao što vatra dovodi do sagorijevanja, udar do lomljenja, voda do kvašenja, otrov do trovanja ili bakterije do bolesti. Nekada šteta neposredno prati grijeh, a nekada se pojavi ranije ili kasnije, kao što bolest ima svoj period inkubacije. Mnogo ljudi se zavara time što kazna ne dolazi neposredno nakon grijeha. Oni ne primjećuju da kazna napreduje, kao što napreduju bakterije – mrvicu po mrvicu. Ukoliko se čovjek ne zaštiti lijekovima, povraćanjem i dijetom, neminovno ga čeka najgore. Ovo se odnosi na jedan grijeh, a šta tek možemo reći ako se poroci svakog trena go-

milaju i gomilaju? Neka nam je Allah na pomoći!

Kazne koje je Allah propisao za grijehe

Predoči sebi neke kazne koje je Uzvišeni Allah propisao za grijehe. Sjeti se da one mogu stići i tebe. Neka te to natjera da ih ostaviš. Ja ću ti navesti neke od tih kazni, što je dovoljna pouka za pametnoga:

- blokiranje srca i sluha; koprena pred očima; zaključavanje srca pomoću zastora, naslaga hrđe i pečata; prekrivanje srca i pogleda; upletanje između čovjeka i njegovog srca; ostavljanje srca nehajnim prema Gospodaru; zaboravljanje čovjeka na samog sebe; nepostojanje Allahove volje da očisti grješnikovo srce; stvaranje tjeskobe u srcu, kao da se penje na visinu; odvraćanje srcâ od Istine, povećavanje njihove bolesti i vraćanje u nevjerovanje i stranputicu tako da ona ostaju u zabludi, kao što bilježi imam Ahmed putem Huzejfea b. Jemana ﷺ: "Postoje četiri vrste srca:
    - čisto srce u kojem blista svjetiljka – to je srce vjernika;
    - nemarno srce – to je srce nevjernika;
    - naopako srce – srce munafika, i
    - srce koje zapljuskuju elementi imana i elementi nifaka, tako da čovjek zavisi od onoga što mu nadvlada u srcu,"
- odbojnost i udaljavanje od dobrih djela;
- pojava gluhoće kod srca tako da ne čuje Istinu; pojava nijemosti tako da je ne izgovara i sljepoće tako da je ne vidi. Tako srce, u odnosu na Istinu bez koje ne može živjeti, postaje kao uho u odnosu na zvukove, oko u odnosu na boje, nijemi jezik u odnosu na govor... Ovim nam je jasno da su gluhoća, nijemost i sljepoća doslovna svojstva srca, a time i svojstva tjelesnih organa: ﴿فَإِنَّهَا لَا تَعْمَى الْأَبْصَارُ وَلَكِن تَعْمَى الْقُلُوبُ الَّتِي فِي الصُّدُورِ﴾ - ***ali, oči nisu slijepe, već srca u grudima (El-Hadždž, 46)***. Ovdje se ne želi negirati bukvalna sljepoća sr-

ca[1]. Zar Uzvišeni ne kaže: ﴿لَيْسَ عَلَى الأَعْمَى حَرَجٌ﴾ - *"Nije grijeh slijepcu..." (En-Nur, 61)*; ﴿عَبَسَ وَتَوَلَّى * أَن جَاءهُ الأَعْمَى﴾ - *"On se namrštio i okrenuo zato što je slijepac njemu prišao" (ʻAbese, 1, 2)*. Ovim se želi reći da je istinsko sljepilo samo srčano sljepilo, a da se sljepilo očiju može zanemariti ukoliko je čovjek sa ostalih aspekata zdrav i jak. Navest ćemo dva ovakva primjera: Božiji Poslanik ﷺ je rekao: *"Nije jak onaj koji pobjeđuje druge, već je jak onaj koji se svladava u srdžbi"*;[2] *"Nije siromah onaj koji obilazi i ište zalogaj ili dva, već je siromah onaj koji ne ište od ljudi, a oni ga ne primjećuju i ne udjeljuju mu"*.[3] Sličnih primjera je mnogo. Znači, grijesi dovode do sljepoće, nijemosti i gluhoće srca;

- sravnjivanje srca kao što se sravni neko mjesto sa lica zemlje. Allah ﷻ srozava čovjeka na najniže stepene a da on to i ne osjeti. Jedan od znakova da je srozan je to što se bavi niskim, prljavim i pokuđenim stvarima. Nasuprot tome, srce koje je Allah ﷻ uzdigao i Sebi ga primakao uvijek se bavi dobrim, pohvalnim i uzvišenim stvarima - djelima, riječima i ponašanjem. Jedan od dobrih prethodnika je rekao: "Srca doista teže – neka ka prijestoljima, a neka ka klozetima";
- izobličavanje srca, koje se može mijenjati kao što se slika mijenja. Srce nakon te promjene postaje poput srca životinje kojoj je čovjek postao sličan svojim ponašanjem i djelima. Neka srca se pretvaraju u svinje zbog neobične sličnosti dotičnog čovjeka sa ovom životinjom; neka se pretvaraju u srce psa, magarca, zmije, akrepa ili nečeg drugog. Ovo je način na koji Sufjan b. ʻUjejne tumači ajet: ﴿وَمَا مِن دَآبَّةٍ فِي الأَرْضِ وَلاَ طَائِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ إِلاَّ أُمَمٌ أَمْثَالُكُم﴾ - *"Sve životinje*

---

[1] Duševna, unutrašnja sljepoća. – Prim. prev.

[2] **Buhari**: Knjiga o lijepom ponašanju, br. 6114; **Muslim**: Knjiga o dobročinstvu i rodbinskim vezama, br. 2609.

[3] **Buhari**: Knjiga o zekjatu, br. 1479; **Muslim**: Knjiga o zekjatu, br. 1039.

koje po zemlji hode i sve ptice koje na krilima svojim lete svjetovi su poput vas" (El-En'am, 38): "Neki ljudi se ponašaju poput običnih grabljivaca; neki su poput pasa, svinja ili magaraca; neki se gizdaju poput pauna; neki su glupi poput magarca; neki razdražljivi poput pijetla; neki društveni poput goluba; neki su osvetoljubivi poput kamile; neki u sebi nose svako dobro, poput brava; neki su nalik na lisice po lukavosti. Uzvišeni Allah bezumne ljudi, neznalice i nesretne ljude poredi sa magarcima, psima ili stokom. Ovo je unutrašnja sličnost koja vremenom postaje primjetna i na vanjštini za one koji pažljivo gledaju. Ona je za svakog vidljiva u djelima ljudi. Ta sličnost jača i jača sve dok se fizionomija čovjeka potpuno ne preobrazi u dotičnu životinju. Ovo je potpuno izobličenje, kada Allah ﷻ čovjeka pretvara u dotičnu životinju, kao što je uradio sa jevrejima i njima sličnim, pa čak i sa nekim pripadnicima ovog ummeta, koje će pretvorit u majmune i svinje.

Neka je hvaljen Allah! Koliko je izobličenih, izopačenih i sravnjenih srca a da ljudi toga nisu ni svjesni? Koliko se ljudi zavarava ljudskim pohvalama i time što ih je Allah sakrio i pustio ih da griješe prije kazne? Sve su ovo kazne i poniženja, a neke neznalice misle da su to dobri znaci.

- Među ovim kaznama je i izobličenje srca tako da mu laž izgleda kao istina, a istina kao laž; dobro mu izgleda kao loše, a loše kao dobro. Ovakav čovjek nered sije, a misli da dobro čini; odvraća od Allahovog Puta, a misli da poziva njemu; umjesto pravim, oni krivim putem idu, a izgleda im suprotno i slijede svoje strasti misleći da su pokorni Gospodaru. Sve su ovo kazne za grijehe koje se odražavaju na srce.
- zaklanjanje srca od Gospodara na ovom svijetu, te Veliko zaklanjanje na Sudnjem danu, kao što je Uzvišeni rekao: ﴿كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِم مَّا كَانُوا يَكْسِبُونَ * كَلَّا إِنَّهُمْ عَن رَّبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّمَحْجُوبُونَ﴾ - "*A nije tako! Ono što su radili prekrilo je srca njihova, uistinu, oni će toga dana od milosti Gospodara*

svoga zaklonjeni biti" *(El-Mutaffifun, 14, 15)*. Grijesi su ih spriječili da prijeđu razdaljinu između sebe i svojih srca kako bi spoznali ono što je dobro i korisno za njih, kao i ono što ih kvari i šteti. Grijesi su ih spriječili da prijeđu razdaljinu između svojih srca i Gospodara kako bi srca do Njega stigla i stekla Njegovu blizinu i milost, kako bi se smirila i najveći mir našla. Ali, nažalost, grijesi su bili zastor između njih, njihovih srca i njihovog Gospodara i Stvoritelja;

- težak život na ovom svijetu i u Berzehu i patnja na Ahiretu. Uzvišeni kaže: ﴿وَمَنْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْمَى﴾ - "*A onaj ko okrene glavu od Knjige Moje, taj će teškim životom živjeti i na Sudnjem danu ćemo ga slijepim oživjeti*" *(Ta ha, 124)*. Neki "težak život" tumače kao patnju u kaburu, premda nema sumnje da sintagma iz ajeta obuhvata mnogo širi pojam od patnje u kaburu. Usprkos tome što je ona izražena u obliku neodređene imenice u potvrdnom kontekstu, ona svojim smislom ukazuje na jedan širi, opći pojam. Jer, Uzvišeni Allah je težak život učinio posljedicom okretanja glave od Njegove Knjige. Takav čovjek će imati težak život shodno stepenu svoga ignorisanja Knjige, pa čak i da u pravom smislu riječi uživa na ovom svijetu. Uzalud je to – njegovo srce je puno razorne samoće, otuđenosti, poniženja, zatim pustih maštanja i neprestanih patnji. Na to zaboravlja samo kada je opijen strastima, ljubavlju i uživanju u dunjaluku i vlasti. Ne mora biti opijen alkoholom. Ove stvari gore opijaju od alkohola. Pijanac se može rastrijezniti i postati svjestan, ali čovjek koji je opijen strastima i ljubavlju prema ovom svijetu ne može se probuditi prije nego što ga napusti. Težak život je neminovan onome ko se okrene od Allahove Knjige objavljene Njegovom Poslaniku ﷺ - na ovom svijetu, Berzehu i na Dan povratka. Oko može mirovati, srce mirno biti i duša uživati samo u društvu svoga Allaha, istinskog Stvoritelja. Svako drugo božanstvo je zabluda. Ko se raduje Allahu, svako će se njime radovati. Ko se ne raduje Allahu, duša će

mu propasti na ovom svijetu. Uzvišeni Allah je predodredio lijep život za onoga ko u Njega vjeruje i dobra djela čini: ﴿مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّن ذَكَرٍ أَوْ أُنثَى وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهُ حَيَاةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُم بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ - "*Onome ko čini dobro, bio muškarac ili žena, a vjernik je, Mi ćemo dati da proživi lijep život i doista ćemo ih nagraditi boljom nagradom nego što su zaslužili*" *(En-Nahl, 97)*. Sličan smisao nosi i ajet: ﴿وَأَنِ اسْتَغْفِرُواْ رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُواْ إِلَيْهِ يُمَتِّعْكُم مَّتَاعًا حَسَنًا إِلَى أَجَلٍ مُّسَمًّى وَيُؤْتِ كُلَّ ذِي فَضْلٍ فَضْلَهُ﴾ - "*...da od Gospodara svoga oprosta tražite i da se pokajete, a On će vam dati da do smrtnog časa lijepo proživite i svakom čestitom daće zasluženu nagradu*" *(Hud, 3)*. Allahu pokorni, dakle, stiču blagodati i lijep život na ovom i budućem svijetu. Duševni mir, radost u srcu, sreća, ugodnost, prijatnost, smirenost, svjetlost, otvorenost i čilost kroz izbjegavanje zabranjenih stvari i pogrešnih puteva – predstavlja pravo uživanje koje nema nikakve veze sa tjelesnim.

Jedan od onih koji su probali ovo uživanje je rekao: "Kada bi kraljevi i njihovi sinovi znali šta mi osjećamo, sabljama bi nam to otimali".

Drugi je rekao: "U nekim trenucima pomislim: Ako Džennetlije ovako uživaju, njihov život je zaista dobar".

"Na ovom svijetu postoji džennet – rekao je jedan mudrac – poput ahiretskog Dženneta. Ko u njega ne uđe – neće ući ni u pravi Džennet". Božiji Poslanik ﷺ je ukazao na ovaj džennet u hadisima: "*Kada prođete pored džennetskih vrtova, uđite u njih.*" "*Šta su to džennetski vrtovi?*", *upitaše ga.* "*Halke zikra*"[1]. "*Prostor između moje kuće i mojeg minbera je jedan od džennetskih vrtova*".[2]

---

[1] **Tirmizi**: Knjiga o dovama, br. 3510; Ahmed: **Musned**, br. 12114, putem Enesa b. Malika, ﷺ. Hadis je slab (v.: **Es-silsile ed-da'ife**, br. 1150, **Da'ifu-l-džami'**, br. 699.)

[2] **Buhari**: Knjiga o džumi, br. 1195; **Muslim**: Knjiga o hadždžu, br. 1390, putem 'Abdullaha b. Zejda El-Mazinija, ﷺ.

Ne treba misliti da se ajet ﴿إِنَّ الأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ * وَإِنَّ الْفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ﴾ - *"Čestiti će sigurno u Džennet, a grješnici sigurno u Džehennem" (El-Infitar, 13, 14)* odnosi isključivo na Dan povratka. Naprotiv! Čestiti će na sva tri svijeta biti u blagostanju, a grješnici će patiti. Kakva slast i uživanje na ovom svijetu može biti ljepše od smirenosti srca, ispravnosti duše, spoznaje Gospodara, ljubavi prema Njemu i izvršavanju Njemu ugodnih djela? Ima li kompletnijeg života od života zdravog srca? Uzvišeni Allah je pohvalio Svoga prijatelja da ima zdravo srce: ﴿وَإِنَّ مِن شِيعَتِهِ لَإِبْرَاهِيمَ * إِذْ جَاءَ رَبَّهُ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ﴾ - *"Iste vjere kao i on bio je i Ibrahim, kad je Gospodaru svome iskrena srca došao" (Es-Saffat, 83, 84)*. Kur'an, zatim, citira riječi ovog Pejgambera: ﴿يَوْمَ لاَ يَنفَعُ مَالٌ وَلاَ بَنُونَ * إِلاَّ مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ﴾ - *"...na Dan kada neće nikakvo blago, a ni sinovi od koristi biti, samo će onaj koji Allahu srca čista dođe spasen biti" (Eš-Šu'ara', 88, 89)*. Čisto je ono srce u kojem nema širka, pakosti, mržnje, zavidnosti, škrtosti, nadmenosti, ljubavi prema dunjaluku i vlasti. Na taj način, ono je čisto od svake pošasti koja ga udaljuje od Allaha i od svake sumnje koja je oprečna Njegovoj Objavi ili naredbi. Ono je, također, čisto od svake sumnje koja potiskuje Njegovu volju i od svega što bi ga moglo odvojiti od Allaha. Ovakvo srce se nalazi u prijevremenom džennetu na ovom svijetu, u Berzehu i na Dan povratka.

Srce može biti čisto i zdravo ukoliko se čovjek kloni slijedećih pet stvari:

- širka koji je oprečan tevhidu,
- bid'ata koji je suprotan sunnetu,
- strasti koje su suprotne naredbama,
- nemarnosti koja je suprotna zikru i
- vlastitih nahođenja koja se kose sa vjernošću i ihlasom.

Ovo su pet zastora do Allaha. Svaki od njih sadrži podgrupe koje obuhvaćaju nebrojene tipove ljudi. Iz tog razloga čovjeku je neophodno, čak od ključne važnosti da neprestano moli Uzvišenog Gospodara da ga uputi na Pravi Put (Sirat-i musteqim). Ništa mu nije važno koliko ova molitva i ništa mu nije korisnije od

nje. Jer, Pravi Put obuhvata vanjska i unutrašnja znanja i volje po kojima on postupa u svakom trenutku. Sve detalje tog Puta ne znaju svi ljudi. Nekada nisu svjesni većeg dijela. Neki ljudi su sposobni da izvršavaju onaj dio koji poznaju, a neki nisu. To spada u Pravi Put iako čovjek ne može da ga izvrši. U nekim slučajevima, pak, čovjekova duša želi ono što izvršava na Pravom Putu i rado to čini, a u nekim slučajevima izbjegava to iz lijenosti, neodgovornosti ili nekog drugog razloga. Nekada čovjek izvršava ono što želi, a nekada ne. Ono što izvršava nekada proizlazi iz ihlasa (iskrenosti), a nekada ne. Ono što se izvršava uz ihlas može biti u okvirima Poslanikove tradicije, a može biti i izvan njih. Ono što se izvršava u okviru tradicije može biti ustaljeno ili ne. Sve ovo su slučajevi koji se dešavaju kod ljudi. Neki ljudi su u tome revnosni, a neki podbacuju. Nije u ljudskoj prirodi da sama spozna pravi način. Štaviše, kada mu se to ukaže, često mu se javi neka prepreka. Iz ovog razloga su munafici vraćeni u nevjerovanje zbog grijeha koje su počinili. Oni su vraćeni u svoju prvobitnu prirodu neznanja i nepravde. Allah ﷻ je na Pravom Putu u Svojoj odredbi i sudbini, naredbama i zabranama. On šalje Uputu na pravo mjesto, a sa Pravog Puta odvodi koga hoće Svojom pravednošću i mudrošću – zato što takvo mjesto ne odgovara Uputi. Ovakva je suština Pravog Puta kojeg je uspostavio Uzvišeni Allah. Kada nastupi Sudnji dan, On će postaviti svojim stvorenjima Sirat-i musteqim preko kojeg će oni stići do Njega. On je, dakle, na Pravom Putu.

On je Svojim robovima postavio Pravi Put i pozvao ih da ga slijede, zahvaljujući Svojoj potpunoj pravdi. One koje je htio uputio je na njega iz milosti i dobročinstva. Ovom pravdom i milošću On nije prekršio princip Svoga Pravog Puta. Na Sudnjem danu, On će tim putem odvesti u Džennet koga hoće. Oni koji su od tog puta bili daleko i tada će biti daleko. Na njemu će biti oni koji su na Pravom Putu bili na dunjaluku. Svjetlo vjernika, poslanika i Objave koje je sjalo u njihovim srcima na ovom svijetu tada će biti vidljivo. Sijat će ispred njih i sa svih strana, u vrijeme tamnog proživljenja. To svjetlo će trajati sve dok ne prođu Sirat, kao što im je iman trajao sve dok Njega nisu sreli.

Svjetlo munafika (licemjera) će se ugasiti onda kada im bude najpotrebnije, kao što su oni ugasili Allahove ajete u svojim srcima na dunjaluku. Nedjela grješnika će se pretvoriti u kuke i šiljke koje će ih obarati sa Sirata, kao što su bili obarani sa Pravog Puta na dunjaluku. Vjernici će imati zdence iz kojih će piti onoliko koliko su se napajali s vrela Šeriata na ovom svijetu. Spriječen će biti da pije s tog vrela onaj koji nije htio da se napaja Njegovim šeriatom na ovom svijetu.

Pogledajte ovu jasnu sliku Ahireta! Razmislimo o Allahovoj mudrosti na oba svijeta - potpuno će nam biti jasno da je ovaj svijet njiva Ahireta, njegova adresa i model. Položaji ljudi na onom svijetu, njihova sreća ili nesreća zavisit će od vjerovanja i dobrih djela ili njihovih suprotnosti. Tako vidimo da je jedna od najvećih kazni za grijehe skretanje sa Pravog Puta na ovom i budućem svijetu. Allah daje uspjeh.

Visina kazne zavisi od težine grijeha

Znajući da su grijesi različiti po svojoj težini i šteti, jasno nam je da su i kazne različite po svojoj žestini.

Mi ćemo, uz Allahovu pomoć, ovoj temi posvetiti jedno manje poglavlje u kojem ćemo nastojati obraditi sve njene aspekte.

Grijeh ima dvije osnove: kršenje naredbi i činjenje zabrana. Ovim su iskušani praroditelji ljudi i džina. Obje osnove imaju oblik koji se manifestira na ekstremitetima – javni, kao i oblik koji se očituje u srcu – tajni. Prema oštećenoj strani, ove osnove se dijele na kršenje Allahovih prava i kršenje prava ljudi. Svako kršenje prava ljudi sadrži i kršenje Allahovih prava, ali su tako nazvana zato što je potrebna njihova saglasnost da bi se ti grijesi ukinuli.

Nakon toga, grijesi se dijele na četiri grupe: gospodski, šejtanski, divljački i životinjski.

Kod gospodskih grijeha čovjek sebi daje Božanska svojstva, poput uzvišenosti, suverenosti, moći, uzdignutosti, robovlasništva i sl. U ovu grupu spada i pripisivanje Allahu druga (širk), što se

dijeli u dvije vrste: širk koji se odnosi na Njegova imena i osobine i obožavanje nekog drugog, i širk u odnosu prema Njemu. Zbog druge vrste nije obavezan ulazak u Vatru iako je djelo koje je posvećeno nekom drugom osim Allahu lišeno svake nagrade.

Ovo je najopasnija vrsta grijeha. U nju spada i govoriti u ime Allaha o Njegovim stvorenjima ili naredbama. Počinioci ovih grijeha sebi daju za pravo da donose odluke u ime Allaha i time su se stavili u Njegovu ravan. To je najveći grijeh kod Allaha koji ništa ne može izbrisati.

Šejtanski grijesi

U ovu vrstu grijeha spada oponašanje šejtana po zavisti, varanju, bestidnosti, nepovjerenju, spletkarenju, navođenju na grijehe, uljepšavanje nepokornosti, zabranjivanje i odvraćanje od dobročinstva, uvođenje novotarija u vjeru, pozivanje u jeres i zabludu. Ova vrsta je na drugom mjestu po štetnosti.

Divljački grijesi

To su grijesi neprijateljstva, srdžbe, prolijevanja krvi, ugnjetavanja slabih i nemoćnih. Iz njih se granaju sve vrste zlostavljanja ljudskog roda, nepravde i neprijateljstva.

Životinjski grijesi

U ovu grupu spadaju grijesi nekontrolisanog zadovoljavanja potreba stomaka i spolnih organa, iz čega proizlaze krađa, blud, uzurpacija imetka siročadi, škrtost, sitničavost, kukavičluk, tvrdičluk, malodušnost itd.

Većina ljudskih grijeha spada u ovu vrstu, jer su nemoćni da počine gospodske ili divljačke grijehe. Preko ove vrste ljudi ulaze u ostale, ona ih vuče poput uzdi tako da počnu činiti divljačke, zatim šejtanske – sve dok ne stignu do prkošenja Gospodaru i negiranja Njegove jedinosti. Ko ovo pažljivo analizira primijetit će da su grijesi vrata širka, kufra i prkošenja Allahovom Božanstvu i suverenosti.

VELIKI I MALI GRIJESI

Kur'an, Sunnet, konsenzus ashaba, tabi'ina i imama ukazuje na to da postoje mali i veliki grijesi. Uzvišeni kaže: ﴿إِن تَجْتَنِبُواْ كَبَآئِرَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ نُكَفِّرْ عَنكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَنُدْخِلْكُم مُّدْخَلاً كَرِيمًا﴾ - "*Ako se budete klonili velikih grijehova, onih koji su vam zabranjeni, Mi ćemo prijeći preko manjih ispada vaših i uvest ćemo vas u divno mjesto*" *(En-Nisa', 31)*; ﴿الَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَائِرَ الْإِثْمِ وَالْفَوَاحِشَ إِلَّا اللَّمَمَ﴾ - "*One koji se klone velikih grijehova i naročito razvrata*" *(En-Nedžm, 32)*. **Sahih** bilježi hadis Božijeg Poslanika ﷺ: "*Pet dnevnih namaza, džuma za džumom i ramazan za ramazanom brišu sve grijehe osim velikih koji su se počinili između njih*".[1]

Djela koja brišu grijehe dijele se na tri stepena:

1. ona koja mogu brisati samo male grijehe zbog svoje slabosti, slabosti ihlasa i posvećenosti u njima, kao što lijek može biti nedovoljan za liječenje bolesti zbog svoje količine i kvaliteta;
2. djela koja mogu efikasno neutralizirati male grijehe, ali nisu dovoljno jaka da bi uticala na velike grijehe;
3. djela koja neutraliziraju male grijehe i neke oblike velikih. Razmislimo o ovome, zato što nam to može riješiti mnoge nedoumice. **Sahih** bilježi da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "*Hoćete li da vam kažem šta je najveći grijeh?*" "*Hoćemo, Božiji Poslaniče*", *odgovorismo.* "*Širk Allahu, neposlušnost roditeljima i potvora nevinih*"[2]. **Sahih,** također, bilježi hadis: "*Klonite se sedam fatalnih grijeha.*" "*Koji su to grijesi, Božiji Poslaniče?*", *upitaše ashabi.* "*Širk, sihr (magija), bespravno ubijanje nevine duše, uzurpacija imetka siročadi, korištenje kamate, bježanje sa bojnog polja i pot-*

---

[1] **Muslim**: Knjiga o čistoći, br. 233, putem Ebu Hurejrea ؓ.

[2] **Buhari**: Knjiga o lijepom ponašanju, br. 5976; **Muslim**: Knjiga o imanu, br. 87, putem Ebu Bekra ؓ.

vora čestitih, nedužnih udatih vjernica"[1]. U istoj zbirci se navodi da je Božiji Poslanik ﷺ bio upitan: "Koji je grijeh najteži?" "Da Allahu pripišeš druga, a On te je stvorio". "Zatim koji?" "Da ubiješ svoje dijete iz straha da će ti umanjiti hranu". "Zatim koji?" "Da počiniš blud sa suprugom komšije". Kao potvrdu ovoga, Allah ﷻ objavljuje: ﴿وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَٰهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ﴾ - ***"...i oni koji se mimo Allaha drugom bogu ne klanjaju, i koji, one koje je Allah zabranio, ne ubijaju, osim kada pravda zahtijeva, i koji ne bludniče" (Furqan, 68).***

Podijeljena su mišljenja oko toga da li su veliki grijesi ograničeni.

Neki smatraju da su oni pobrojani, ali su podijeljeni oko njihovog broja. 'Abdullah b. Mes'ud smatra da ih ima četiri. 'Abdullah b. 'Umer smatra da ih ima sedam, a , prema 'Abdullahu b. 'Amru b. El-'Asu, velikih grijeha je devet. Neki smatraju da ih je jedanaest, a drugi da ih je sedamdeset.

Ebu Talib el-Mekki je napravio sintezu ovih stanovišta, pa je rekao:

- Četiri vrste grijeha tiču se srca: širk, ustrajnost u griješenju, beznadežnost u Allahovu milost i ignoriranje Allahove prijetnje;
- četiri se tiču jezika: lažno svjedočenje, potvora nedužnih vjernica, lažno zaklinjanje i sihr;
- tri se tiču stomaka: pijenje alkohola, uzurpacija imetka siročadi i upotreba kamate;
- dvije se tiču stidnih mjesta: blud i sodomija;
- dvije se tiču ruku: ubojstvo i krađa;
- jedna se tiče nogu: bježanje sa bojnog polja.

Oni koji smatraju da su veliki grijesi nebrojeni također ima-

---

[1] **Buhari**: Knjiga o oporukama, br. 2767, Knjiga o kaznama, br. 6857; **Muslim**: Knjiga o imanu, br. 89, putem Ebu Hurejrea ؓ.

ju različite stavove:

- Veliki grijesi su ono što je zabranjeno u Kur'anu, a mali ono što je zabranjeno Sunnetom;
- veliki grijesi su ono što za sobom povlači kletvu, srdžbu ili kaznu; u male grijehe spada sve ostalo;
- veliki grijesi su djela koja se sankcioniraju kaznom na ovom svijetu ili prijetnjom na Ahiretu; sve ostalo spada u male grijehe;
- ono što je po svim zakonima zabranjeno spada u velike grijehe, a ono što je samo po nekim zakonima zabranjeno – to su mali grijesi;
- postupak čijeg izvršioca kune Allah i Njegov Poslanik – to je veliki grijeh;
- sve što je obuhvaćeno prvim ajetima sure En-Nisa' zaključno sa ajetom: ﴿إِن تَجْتَنِبُواْ كَبَآئِرَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ نُكَفِّرْ عَنكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ﴾ - "*Ako se budete klonili velikih grijehova, oni koji su vam zabranjeni, Mi ćemo prijeći preko manjih ispada vaših...*" *(En-Nisa', 31)*.

Oni koji ne smatraju da se grijesi dijele na male i velike kažu:

- Svi grijesi su, s aspekta prkošenja Allahu, veliki. To znači da je svaki onaj ko počini neki grijeh prema Allahu veliki grješnik. Svi grijesi su po svojoj šteti jednaki. Ovo objašnjava činjenica da Allahu ﷻ grijesi ne nanose štetu niti vrše kakav uticaj na Njega. Zbog toga, u odnosu na Njega, nema većih niti manjih grijeha. Ostaje samo nepokornost i neposlušnost Njemu, a u tome se grijesi međusobno ne razlikuju.
- Na ovo ukazuje i činjenica da štetnost grijeha zavisi od prkošenja Allahu i kršenja Njegovih zakona. Zato, onaj ko pije alkohol ili opći sa nedozvoljenom ženom i to ne smatra haramom – taj je istovremeno neznalica i grješnik. Ako bi to isto počinio neko ko je svjestan zabrane, taj je počinio samo jedan prekršaj i on zaslužuje kaznu, a ne ovaj prvi. To

ukazuje da posljedice grijeha zavise od prkosa i prijestupa.

- Prijestup u sebi nosi omalovažavanje Donosioca dotičnih pravila i zabrana te kršenje Njegovih odredbi. U tome se grijesi međusobno ne razlikuju.
- Čovjek ne treba gledati veličinu grijeha u samom sebi, već u Onoga kome će zgriješiti i čije će odredbe prekršiti. Ovdje također nema razlike među prijestupima. Zamislimo nekog kralja koji je jednom podaniku naredio da ode u jednu od pokrajina i obavi nešto, a drugom da ode u neku odaju u dvorcu. Kada bi oni prekršili naredbu, obojica bi na sebe navukli istu količinu kraljeve mržnje i nezadovoljstva.
- Iz ovog razloga je neobavljanje hadždža za Mekkeliju i neodlazak na džumu za džamijskog susjeda ružnije kod Allaha nego da je to uradio čovjek iz udaljenog mjesta. Jer, obaveza bližeg čovjeka je veća od obaveze dalekog. Kada bi čovjek imao dvije stotine dirhema i zadržao zekjat, a drugi imao dvjesto hiljada – ne tretiraju se na isti način u vezi sa izostavljanjem obaveze, ali je kazna ista zato što su obojica ustrajali u nedavanju zekjata. Iznos se ne uzima u obzir.

ALLAH JE STVORIO LJUDE DA GA JEDNIM SMATRAJU I DA SAMO NJEGA OBOŽAVAJU

Želimo skinuti veo sa ovog pitanja i reći:

Allah ﷻ je poslao poslanike, objavio Knjige i stvorio nebesa i Zemlju kako bi Ga spoznali, jedino Njega obožavali, Njemu obrede i vjeru posvetili i Njemu pozivali. Uzvišeni kaže:

﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾

"Džinne i ljude sam stvorio samo zato da Mi se klanjaju" (Ez-Zarijat, 56);

﴿وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ﴾

"Mi smo nebesa i Zemlju i ono što je između njih mudro stvorili" (El-Hidžr, 85);

﴿اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ يَتَنَزَّلُ الْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا﴾

"Allah je sedam nebesa i isto toliko Zemalja stvorio; Njegovo naređenje na sve se njih odnosi, a nek znate da je Allah kadar sve i da Allah znanjem Svojim sve obuhvata!" (Et-Talaq, 12);

﴿جَعَلَ اللَّهُ الْكَعْبَةَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ قِيَامًا لِّلنَّاسِ وَالشَّهْرَ الْحَرَامَ وَالْهَدْيَ وَالْقَلاَئِدَ ذَلِكَ لِتَعْلَمُواْ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الأَرْضِ وَأَنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾

"Allah je učinio da Kaba, Časni hram, bude preporod za ljude, a tako i sveti mjesec i kurbani, naročito oni ogrlicama označeni, zato da znate da je Allahu poznato ono što je na nebesima i ono što je na Zemlji, da Allah, zaista, sva zna" (El-Ma'ida, 97).

Iz ovoga vidimo da je svrha stvaranja i obligacija upoznavanje sa Njegovim imenima i osobinama, obožavanje Njega Jedinog, pravedno ophođenje s ljudima:

﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ﴾

"Mi smo izaslanike naše s jasnim dokazima slali i po njima Knjige i terazije objavljivali, da bi ljudi pravedno postupali" (El-Hadid, 25).

Ovim ajetom nam Uzvišeni ukazuje da je poslao Svoje poslanike i objavio Knjige kako bi ljudi pravedno postupali. Najveća pravda je tevhid – jednoboštvo, a širk je nepravda i zulum: ﴿إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ﴾ - *"Mnogoboštvo je, zaista, velika nepravda" (Luqman, 13)*. Širk je, dakle, najveća nepravda, a tevhid najveća pravda. Ono što je antipod ovoj vrijednosti – to je najveći grijeh.

Stepeni žestine toga grijeha zavise od sukobljenosti s ovom vrijednošću; a što je veća harmonija sa njome, sve je veća obaveza izvršavanja takvog djela.

Dobro razmislimo o ovom principu. Uzmimo pouku iz njega i njegovih pojedinosti kako bismo spoznali jednu od mudrosti Najmudrijeg Mudraca i Najvećeg Znalca u onome što je propisao i u onome što je zabranio te u stepenovanju dobročinstava i grijeha.

Pošto je pripisivanje Allahu druga u direktnom sukobu sa ovom vrijednošću, ono je najveći mogući grijeh. Allah ﷻ je zabranio ulazak u Džennet svakom mušriku. Allah ﷻ ne prima djela mušrika; niko se za njega ne može zauzimati; njegove dove i molitve nisu uslišane na Ahiretu. Mušrik je na najgori način potcijenio Allaha pripisujući Mu sudruga. To je vrhunac neznanja o Allahu i nepravednosti prema Njemu, mada, u osnovi, mušrik nije učinio nepravdu prema svome Gospodaru, već prema samom sebi.

POSREDNICI I ZAGOVARAČI UZROK SU ALLAHOVE LJUTNJE I SRDŽBE

Postoji jedan problem: kada mušrik želi da veliča Uzvišenog Gospodara ﷻ, ali, zbog Njegove uzvišenosti, želi da do Njega dođe uz pomoć posrednika i zagovarača, kao što je slučaj sa kraljevima. Mušrik nema cilj da potcijeni Gospodara, već da Ga veliča. "Ja robujem ovim posrednicima kako bi me oni približili Njemu, uputili me i uveli Njemu" – to je cilj mnogobošca, a to što izgleda kao predmet obožavanja samo su posrednici i zagovarači. Zašto bi ovo bilo uzrok srdžbe i ljutnje Uzvišenog Allaha? Zašto za to slijedi vječni boravak u Džehennemu, prolijevanje krvi i porobljavanje porodice i imetka?

Na ovo se, međutim, nadovezuje drugo pitanje: Da li Allah može propisati da Mu ljudi robuju putem zagovarača i posrednika, kako bismo dobili pravnu osnovu zabrane toga – ili je to jednostavno ružno za prirodu i razum i ne može biti propisano šeriatom?

Dakako! Svi Allahovi zakoni potvrđuju sud zdrave ljudske prirode i razuma u vezi sa pokuđenošću i averzijom te doista najružnije stvari. I šta je razlog neoprostivosti ovakvog grijeha, mada su svi drugi oprostivi: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَن يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَن يَشَاءُ﴾ - "*Allah neće oprostiti da Mu se neko drugi smatra ravnim, a oprostit će manje grijehe od toga, kome On hoće*" (*En-Nisa'*, *48*).

Dobro analizirajmo ovo pitanje i koncentrišimo se na njegov odgovor. Nemojmo ga potcjenjivati, jer u njemu leži razlika između višebožaca i jednobožaca, znalaca o Allahu i neznalica, džennetlija i džehennemlija.

Odgovor na ovo pitanje – uz Allahovu pomoć, nadahnuće, upravljanje i rukovođenje; jer, koga On uputi toga niko u zabludu ne može odvesti, a koga u zabludu odvede toga niko na Pravi Put ne može vratiti, Čije davanje niko ne može zaustaviti niti Njegovu zabranu otkloniti – glasi:

Širk se dijeli na dvije vrste: na onaj koji se tiče direktno Božanstva, Njegovih imena, svojstava i postupaka; i na širk u pokornosti i ophođenju sa Njime, bez obzira na to da li dotična osoba smatra svoga Gospodara jedinstvenim i neprikosnovenim u osobinama i postupcima.

Prva vrsta širka ima svoja dva oblika: širk negacije osobina, što je najgori oblik širka. Ovaj oblik je bio zastupljen kod Faraona kad je rekao: ﴿وَمَا رَبُّ الْعَالَمِينَ﴾ - "*Ko je Gospodar svjetova?*" (*Eš-Šu'ara'*, *23*). Uzvišeni citira riječi ovog nasilnika: ﴿وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَا هَامَانُ ابْنِ لِي صَرْحًا لَّعَلِّي أَبْلُغُ الْأَسْبَابَ * أَسْبَابَ السَّمَاوَاتِ فَأَطَّلِعَ إِلَىٰ إِلَٰهِ مُوسَىٰ وَإِنِّي لَأَظُنُّهُ كَاذِبًا﴾ - "'O Hamane,' - reče Faraon – 'sagradi mi jedan toranj ne bih li stigao do staza, staza nebeskih, ne bih li se popeo do Musaova Boga, a ja smatram da je on, zaista, lažac'" (Gafir, 36, 37). Širk i negacija Allahovih osobina su nerazdvojni pojmovi. Svaki mušrik ne priznaje svojstva (Allaha), kao što je onaj ko ne priznaje Allahova svojstva mušrik. Međutim, neki mušrici mogu priznavati Stvoritelja i Njegove osobine, ali ne priznaju Njegovu pravu jedinost.

Osovina i stožer širka jeste ta'til – negiranje svojstava Uzvišenog Allaha. Ovo negiranje se sastoji iz tri dijela: negiranje da stvoreni ima veze sa konstruktorom i stvoriteljem; negiranje savršenstva svojstava Uzvišenog Allaha, Njegovih imena, atributa i postupaka i nedostojan odnos roba prema Stvoritelju sa aspekta tevhida. Iz tog razloga neki smatraju mušricima unitariste koji kažu: "Ne postoje stvoritelj i stvoreno. To nisu dvije stvari, već je sušti Hakk (istina, Allah ﷻ) ustvari utjelovljeno stvorenje". Iz ovog razloga i ateisti čine širk time što kažu da je svijet vječan i bespočetan te da mu nije prethodilo ništavilo. Naprotiv, po njima je svijet neuništiv, a pojave su zavisne od uzroka i posrednika. Oni ih zovu umovima i dušama. Širk čine i oni koji negiraju imena Uzvišenog Allaha, Njegove osobine i postupke – džehmije i karamiti. Oni ne vjeruju ni u jedno Allahovo ime ili osobinu. Štaviše, stvorenja su moćnija od Njega, budući da to zavisi od imena i osobina nekog bića.

ŠIRK – PRIPISIVANJE ALLAHU DRUGA

Drugi oblik širka jeste vjerovanje u nekog drugog osim Allaha ne negirajući Njegovu Božansku kakvoću, Njegova imena i atribute – kao što kršćani čine smatrajući Ga jednim od trojice, uz Mesiha i njegovu majku.

U ovaj oblik širka spadaju i postupci vatropoklonika koji ugodne pojave pripisuju svjetlu, a neugodne tami.

U širku su i kaderije koji kažu da životinja sama stvara svoje postupke te da oni nastaju bez Allahovog utjecaja, volje, moći i znanja. Po tome su veoma bliski vatropoklonicima.

Ovakav širk je počinio i sagovornik Ibrahima عليه السلام: ﴿إِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّيَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ قَالَ أَنَا أُحْيِي وَأُمِيتُ﴾ - "*Kad Ibrahim reče: 'Gospodar moj je Onaj koji život i smrt daje', - on odgovori: 'Ja dajem život i smrt!'" (El-Beqare, 258)*. Ovaj čovjek sebe smatra Bogom misleći da može davati život i smrt kao što to Allah čini. Ibrahim عليه السلام ga uvjerava da to znači da može učiniti da Sunce iziđe sa suprotne strane od one gdje je Allah propisao. Ovo nije prela-

ženje kao što misle neki polemičari, već primoravanje na dokazivanje ukoliko je istina.

Ovaj vid širka čine i oni koji smatraju da zvijezde mogu uticati na čovjekovu sudbinu, poput sabejaca i dr.

U ovu vid širka spada i obožavanje Sunca, vatre i dr.

Neki svoje božanstvo smatraju istinskim Bogom; neki ga smatraju najvećim; neki jednim od bogova koji će mu pokloniti pažnju ako ga čovjek obožava i pokori mu se; neki robuju najnižem božanstvu koje potom ta djela šalje višim božanstvima sve dok ne stignu do Uzvišenog Allaha – uz manje ili više posrednika.

Širk u ibadetu

Ova vrsta širka je blaža i bezopasnija od prethodne. Ona potiče od osobe koja svjedoči da nema drugog boga osim Allaha te da ne može nanijeti štetu, donijeti korist, davati i uzimati iko drugi osim Allaha. U ovoj vrsti širka se vjeruje da nema Boga niti Gospodara osim Njega. Međutim, ona nije potpuno predana i iskrena u svojim postupcima i ibadetu, već to čini iz samozaštite, iz ovozemaljskih interesa, radi sticanja položaja i ugleda kod ljudi. U takvim postupcima svoj udio ima više strana: Allah, sam čovjek, njegovi prohtjevi, šejtan, ljudi i dr. Ovo je stanje kod većine. O ovoj vrsti širka Božiji Poslanik ﷺ u hadisu kaže: "*Širk je u ovom ummetu sitniji od zvuka mravljeg hoda*". "*Kako ćemo se zaštititi od njega, Božiji Poslaniče?*", *upitaše ashabi*. "*Riječima: Gospodaru moj, utječem se Tebi od širka za kojeg znam i tražim oprost za ono što ne znam*".[1] Pretvaranje u ibadetu je čisti širk. Uzvišeni kaže:

[1] Ahmed: **Musned**, br. 19109. Hadis je sahih (v.: **Sahih El-Džami'**, br. 3625.)

﴿قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَى إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ فَمَن كَانَ يَرْجُو لِقَاء رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلاً صَالِحًا وَلاَ يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا﴾

"Reci: 'Ja sam čovjek kao i vi, meni se objavljuje da je vaš Bog – jedan Bog. Ko žudi da od Gospodara svoga bude lijepo primljen neka čini dobra djela i neka, klanjajući se Gospodaru svome, ne smatra Njemu ravnim nikoga!'"

što znači: kao što ne postoji Božanstvo osim Allaha, tako ne treba ni ibadet nekom drugom posvećivati. Jedinost u Božanstvu znači jedinost u robovanju. Dobro djelo je čisto od pretvaranja i vezano je za sunnet. 'Umer b. Hattab ﷺ je znao činiti dovu: "Gospodaru moj, učini moja djela u cijelosti dobrim, posvećenim samo Tebi, bez imalo ičijeg drugo udjela".

Ovaj širk u ibadetu poništava nagradu za djela, a ponekad povlači za sobom kaznu, ukoliko je to djelo farz. Ono se smatra neizvršenim i taj čovjek se kažnjava zbog toga. Uzvišeni Allah je propisao iskreno robovanje: ﴿وَمَا أُمِرُوا إِلاَّ لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاء﴾ - *"A naređeno im je da se samo Allahu klanjaju, da Mu iskreno, kao pravovjerni, vjeru ispovijedaju" (El-Bejjine, 5)*. Onaj ko ne ispovijeda iskreno vjeru Allahu taj nije izvršio Njegovo naređenje. Štaviše, to što je uradio protivno je zapovijedima – neispravno je i neprihvatljivo. Uzvišeni će reći: "*Meni je od svih pripisanih drugova najmanje potreban širk. Ko uradi neko djelo posvećujući ga još nekome osim Meni ono će pripasti tome – sa Mnom nema ništa.*"[1]

Ovaj širk se, zatim, dijeli na veliki i mali – oprostivi i neoprostivi. Prva vrsta se dijeli na veliki i veći širk. Obje podvrste su neoprostive. U ovo spada mnogoboštvo u vidu ljubavi ili veličanja

---

[1] **Muslim**: Knjiga o askezi i suptilnosti, br. 2985; **Ibn Madže**: Knjiga o askezi, br. 4202, putem Ebu Hurejrea, ﷺ.

– tako što se veliča neko stvorenje onako kako to dolikuje samo Allahu ﷻ. Ovo je širk koga Allah neće oprostiti: ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِن دُونِ اللّهِ أَندَاداً يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللّهِ وَالَّذِينَ آمَنُواْ أَشَدُّ حُبّاً لِّلّهِ﴾ - *"Ima ljudi koji su umjesto Allaha kumire prihvatili, vole ih kao što se Allah voli, ali pravi vjernici još više vole Allaha" (El-Beqare, 165)*. Počinioci ove vrste širka će se obratiti svojim božanstvima koji će im praviti društvo u Vatri: ﴿تَاللَّهِ إِن كُنَّا لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ * إِذْ نُسَوِّيكُم بِرَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ - "Allaha nam, bili smo, doista, u očitoj zabludi kad smo vas s Gospodarom svjetova izjednačavali" (Eš-Šu'ara', 97, 98). Jasno je da oni nisu izjednačavali Allaha (sa drugim bićima) u sposobnosti stvaranja, opskrbljivanja, usmrćivanja, oživljavanja, vladanja ili moći – već u ljubavi i obožavanju (tih drugih bića), pokoravanju i potčinjavanju. Ovo je vrhunac neznanja i nepravde. Kako se zemlja može izjednačiti sa Gospodarem gospodara? Kako se robovi mogu izjednačiti sa Vlasnikom svega? Kako se suštinski siromašno, slabo, nemoćno i zavisno biće, koje ne posjeduje ništa – može porediti sa istinski Bogatim, Moćnim – Kome su bogatstvo, vladavina, postojanje, dobročinstvo, znanje, milost i savršenstvo nerazdvojni epiteti Bića. Ima li veće nepravde i pogrešnijeg suda od ovoga – sa Neuporedivim porede neka stvorenja: ﴿الْحَمْدُ لِلّهِ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضَ وَجَعَلَ الظُّلُمَاتِ وَالنُّورَ ثُمَّ الَّذِينَ كَفَرُواْ بِرَبِّهِم يَعْدِلُونَ﴾ - *"Hvaljen neka je Allah koji je nebesa i Zemlju stvorio i tmine i svjetlo dao, pa opet oni koji ne vjeruju – druge sa Gospodarom svojim izjednačuju!" (El-En'am, 1)*? Mnogobošci su, znači, izjednačili Stvoritelja nebesa i Zemlje, Davaoca tmine i svjetla sa onima koji sebi ne mogu nauditi niti korist donijeti ni koliko trun od onoga što je na nebesima i Zemlji. Zar išta može nanijeti veću i ružniju nepravdu od ovog izjednačavanja?

Širk u postupcima i izrazima

Nakon ovog širka dolazi širk – pripisivanje Allahu druga putem riječi, postupaka i namjera. Širk putem postupaka je npr. klanjanje drugom božanstvu, obilaženje nečeg drugog osim Ka'be,

brijanje glave kao znak obožavanja drugog božanstva, ljubljenje, pored Crnog kamena – Allahove desnice na Zemlji[1], drugog kamenja, zatim ljubljenje, milovanje i klanjanje groblju. Božiji Poslanik ﷺ je prokleo one koji kaburove Božijih poslanika i dobrih ljudi pretvaraju u bogomolje gdje se Bog štuje – a šta reći tek za one koji na tim mjestima robuju drugim božanstvima? U dva **Sahiha** se bilježi hadis: "*Allah je prokleo jevreje i kršćane: oni su grobove svojih poslanika pretvorili u bogomolje*"[2]. **Sahih** bilježi da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "*Najgore su prošli oni koji živi dočekaju Sudnji dan i oni koji pretvaraju grobove u bogomolje*"[3]; "*Doista su prijašnji narodi pretvarali groblje u bogomolje. Vi to nipošto ne činite! Ja vam to zabranjujem!*"[4]

Bilježe Imam Ahmed u **Musnedu** i Ibn Hibban u svome **Sahihu** da je (Poslanik ﷺ) rekao: "*Allah je prokleo česte posjetioce groblja te one koji ih koriste kao bogomolje i na njima svjetiljke postavljaju*".[5]

---

[1] Ovo je dio hadisa koji glasi: "Crni kamen je Allahova desnica na Zemlji..." Ovo je slab hadis (v.: **Es-Silsile ed-Da'ife**, br. 223, **Da'if el-Džami'**, br. 2773.)

[2] Buhari: Knjiga o dženazama, br. 1390; **Muslim**: Knjiga o džamijama..., br. 531.

[3] Ahmed: **Musned**, br. 3843, putem 'Abdullaha b. Mes'uda ﷺ. Hadis je ocijenjen kao hasen (v.: **Ahkam el-džena'z** – El-Albani, str 217.)

[4] **Muslim**: Knjiga o džamijama..., br. 532.

[5] **Tirmizi**: Knjiga o namazu, br. 320; Nesai: Knjiga o dženazama, br. 2043; **Ebu Davud**: Knjiga o dženazama, br 3236; Ahmed: **Musned**, br. 2031, 2598, 2977, 3108 – sve u predaji Ibn 'Abbasa, radijallahu 'anhuma, a u kojoj stoji "one koje posjećuju groblje".
Što se tiče predaje u kojoj se spominju "oni koji često posjećuju groblje", nju bilježe **Ibn Madže** (Knjiga o dženazama, br. 1576), Ahmed (br. 8456) – putem Ebu Hurejrea, zatim **Ibn Madže** (Knjiga o dženazama, br. 1574), Ahmed (br. 15230) putem Hassan b. Sabita, te **Ibn Madže** (br. 1575) putem Ibn 'Abbasa. Sve ove predaje ne sadrže rečenicu "one koji ih koriste kao bogomolje i na njima svjetiljke postavljaju".

⇨

Poslanik ﷺ kaže: "*Allah se silno ljuti na one koji grobove svojih poslanika pretvaraju u bogomolje*";[1] "*Ljudi koji su živjeli prije vas bi, kada bi umro neki dobar čovjek, na njegovom grobu sagradili bogomolju i na njoj naslikali razne slike. To su najgori ljudi kod Allaha na Sudnjem danu*".[2]

Ovakvo je stanje onih koji se mole Allahu u bogomoljama sagrađenim na grobu. Šta tek reći za one koji se mole samom grobu? Božiji Poslanik ﷺ je rekao: "*Gospodaru, ne dozvoli da moj kabur bude kip kome se (ljudi) mole!*"[3] On je veliku pažnju posvetio čistoći tevhida tako da je zabranio dobrovoljni namaz kod izlaska i zalaska Sunca, kako to ne bi odvelo do oponašanja poklonika Sunca, koji su u to vrijeme izvodili svoje obrede. Zato je zabranjeno obavljati namaz nakon ikindije i sabaha zbog toga što su u to vrijeme mnogobošci obožavali Sunce.

Što se tiče klanjanja nekom drugom osim Allahu, Poslanik ﷺ kaže: "*Niko ne smije činiti sedždu nekom drugom osim Allahu*"[4].

Prvi hadis koga prenosi Ibn 'Abbas i koji se odnosi na "one koje posjećuju groblje (posjetiteljke) ... bogomolje i svjetiljke" je slab. Vjerodostojan (sahih) je hadis u kome se spominju česti posjetioci groblja, bez dodatka bogomolja i svjetiljki.
Opširnije informacije potražite u knjigama **Es-silsile ed-da'ife**, br. 225, **Irwa' el-galil**, br. 761, **Ahkam el-džena'iz**, str. 184.

[1] Hadis bilježi Imam Malik (**Muvetta'**, Knjiga o pozivu na namaz, br. 376) i Ahmed (**Musned**, br 7311.) Šejh El-Albani kaže: "Ovaj hadis bilježi Malik kao mursel predaju putem 'Ata'a b. Jesara. Kao predaja koja doseže do Poslanika ﷺ zabilježena je putem Ebu Hurejrea ؓ" (v.: **El-Miškah**, br. 750, **Tahzir es-sadžid min ittihazi el-quburi mesadžid**, str 25-26.)

[2] Buhari: Knjiga o namazu, br. 427; **Muslim**: Knjiga o džamijama, mjesta za klanjanje, br. 528, putem Ummu Habibe i Ummi Seleme, r. Anhuma.

[3] **Ahmed** 2/246, Ibn Sa'd: **Et-Tabeqat**, 2/362. Albani ovaj hadis smatra sahihom (**Ahkam el-džena'iz**, str. 216.)

[4] Ibn Hibban: **Sahih**, 9/470, br. 4162, sa dobrim senedom.

Izraz "ne smije(لا ينبغي)" u govoru Allaha ili Njegovog Poslanika ﷺ može značiti samo najstrožiju šeriatsku zabranu, kao što Uzvišeni kaže: ﴿وَمَا يَنبَغِي لِلرَّحْمَٰنِ أَن يَتَّخِذَ وَلَدًا﴾ - "*Nezamislivo je da Milostivi ima dijete*" (*Merjem, 92*); ﴿وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشِّعْرَ وَمَا يَنبَغِي لَهُ﴾ - "*Mi poslanika nismo pjesništvu učili, to mu ne priliči*" (*Ja sin, 69*); ﴿وَمَا تَنَزَّلَتْ بِهِ الشَّيَاطِينُ * وَمَا يَنبَغِي لَهُمْ﴾ - "*Kur'an ne donose šejtani, nezamislivo je da to oni čine*" (*Eš-Šu'ara', 210, 211*); ﴿مَا كَانَ يَنبَغِي لَنَا أَن نَّتَّخِذَ مِن دُونِكَ مِنْ أَوْلِيَاءَ﴾ - "*...nezamislivo je da smo mi pored Tebe ikakve zaštitnike uzimali...*" (*El-Furqan, 18*).

Širk u izgovoru i izrazu

U ovu vrstu širka spada zaklinjanje nečim drugim, a ne Allahom. Ahmed i Ebu Davud bilježe da je Poslanik ﷺ rekao: "*Ko se zakune nečim drugim a ne Allahom taj je počinio širk*"[1]. Ovaj hadis je vjerodostojnim ocijenio Hakim i Ibn Hibban.

Širk je počinio i onaj koji kaže nekome: "Kako hoće Allah i ti". Ovo je bazirano na hadisu Poslanika ﷺ kada mu je jedan čovjek rekao: "Kako hoće Allah i ti". "Zar si me učinio Allahu ravnim!? – reče – kaži: 'Kako samo Allah hoće!'"[2] Ovo je rečeno iako znamo da je Allah pružio ljudima slobodnu volju, kao što se vidi u ajetu: ﴿لِمَن شَاءَ مِنكُمْ أَن يَسْتَقِيمَ﴾ - "*...onome od vas koji hoće da je na Pravom Putu...*" (*Et-Tekwir, 28*) – a šta se tek može reći za onoga koji kaže: "Ja se oslanjam na Allaha i na tebe / Računam na Allaha i na tebe / Nemam nikog osim Allaha i tebe / Ovo je od Allaha i od tebe / Ovo su tvoji i Allahovi berićeti / Allah mi je pomoćnik na nebu, a ti na Zemlji / Tako mi Allaha i života tog i tog čovjeka / Zavjetujem se tom i tom čovjeku i Allahu / Kajem se Allahu i tome čovjeku / Molim Allaha i toga čovjeka, i sl.?

---

[1] **Ebu Davud**: Knjiga o zavjetima, br. 3251; **Tirmizi**: Knjiga o zavjetima, br. 1535; Ahmed: **Musned**, br. 6936, putem Ibn 'Umera, r. 'anhuma. Hadis je sahih (v.: **Irva' el-galil**, br. 601/783.)

[2] Buhari: **El-edeb el-mufred.** Hadis je sahih. V.: Albani: **Sahih el-edeb el-mufred**, br. 601/783.

Uporedimo ove izraze sa onim ko kaže: "Kako hoće Allah i (hoćeš) ti". Šta je gore? Očigledno je da onaj ko ovo kaže zaslužuje stroži prijekor. Ashab je ovim riječima učinio Poslanika ﷺ ravnim Allahu – a šta tek reći za onoga ko uporedi nekog ko ni u čemu nije sličan Poslaniku ﷺ? Štaviše, čovjek koji je izjednačen sa Stvoriteljem često može biti najveći neprijatelj Gospodara svjetova. Tada klanjanje, pokoravanje, oslanjanje, traženje utočišta, bojaznost, strah, zaziranje, traženje pokajanja, zavjetovanje, zaklinjanje, veličanje, uzdizanje, obožavanje, zahvaljivanje, traženje oprosta, brijanje glave kao znak pokornosti i obožavanja, kruženje oko neke zgrade, dova – svi ovi postupci su isključivo Allahovo pravo i nikako ne smiju biti vezani za nešto drugo: bliskog meleka ili poslanog vjerovjesnika. U Ahmedovom **Musnedu** se bilježi da su Poslaniku ﷺ doveli jednog čovjeka koji je počinio grešku. Kada stiže do njega reče: "*Gospodaru moj, ja se kajem Tebi i ne kajem se Muhammedu!*". *Božiji Poslanik ﷺ reče: "Ovaj čovjek je istinu stavio na pravo mjesto"*.

Širk u namjerama i željama

Ovo je očito more bez obale. Rijetki su ljudi koji su sigurni od njegovih zamki. Ko bude svojim znanjem težio nečem drugom, a ne Allahovom zadovoljstvu; ko ne bude želio Njemu da se približi i Njegovu nagradu zasluži taj je počinio širk putem namjera i želja. Ihlas je iskreno posvetiti Allahu svoja djela, riječi, želje i namjere. Ovo je pravi monoteizam – vjera Ibrahima عليه السلام koja je propisana svim ljudima. Ništa osim ovog čistog monoteizma neće biti primljeno. To je suština islama, kao što Uzvišeni kaže: ﴿وَمَن يَبْتَغِ غَيْرَ الإِسْلاَمِ دِينًا فَلَن يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾ - "***A onaj koji želi neku drugu vjeru osim islama neće mu biti primljena, i on će na onom svijetu nastradati***" *(Ali 'Imran, 85)* – a to je vjera Ibrahima عليه السلام. Oni koji joj leđa okrenu doista su najveći maloumnici.

Suština širka

Pošto si shvatio ovaj uvod, vrata odgovora na ovo pitanje su ti odškrinuta. Mi kažemo, a jedino od Allaha crpimo istinu:

Širk je izjednačavanje sa Stvoriteljem i uzdizanje drugih stvorenja na Njegov stepen. Ovo je, ustvari, upoređivanje, a ne pripisivanje savršenih svojstava kojima Uzvišeni opisuje Sebe ili kojim Ga opisuje Njegov Poslanik ﷺ. Oni kojima je Allah srca učinio izopačenim izvrnuli su ovaj poredak. Oni su lišeni unutrašnjeg vida; pojmovi su im izmiješani. Za njih je tevhid tešbih (poređenje Allaha sa stvorenjima), a poređenje veličanje i pokoravanje. Znači, mušrik je onaj koji stvorenjima pripisuje neke Božanstvene osobine.

Jedna od Božanskih osobina jeste mogućnost donošenja štete, koristi, davanja i oduzimanja. Ove osobine za sobom povlače dovu, strah, nadu i oslanjanje samo na Njega. Ko to dovede u vezu sa nekim stvorenjem taj je to stvorenje stavio na nivo Stvoritelja i učinio onoga ko sebi ne može donijeti nikakvu korist, štetu, smrt, život ili oživljenje boljim od ostalih poredeći ga sa Onim ko o svemu odlučuje. Svi konci su u Njegovim rukama i sve se Njemu vraća. Ono što On želi – bit će, a ono što ne želi – neće biti. Ne može se spriječiti ono što On da, niti se može dati ono što On spriječi. Štaviše, ako On otvori vrata milosti nekom Svome robu, niko je neće zaustaviti; ako je zaustavi, niko mu je neće dati.

Najružnije poređenje je, znači, poređenje ovog nemoćnog, nesposobnog stvorenja sa Moćnim i Snažnim Stvoriteljem.

Od Božanskih osobina je savršenost /*kemal*/ u svim stvarima i perfekcija u svemu, bez ikakvih nedostataka. Ova osobina obavezuje da se ibadet iskazuje samo Njemu, kao i veličanje, poštovanje, strah, dova, nada, pokajanje, osjećanje, traženje pomoći, maksimalna pokornost uz maksimalnu ljubav. Pamet, Objava i ljudska priroda ukazuju da sve to pripada jedino Allahu i da ne može pripadati nikom drugom. Onaj ko posveti nešto od ovih osjećanja nekom drugom osim Allahu taj je uporedio Onoga kome ništa nije slično i koji nema sudruga. To je najgore poređenje. Zbog ružnoće i krajnje nepravde u ovom postupku, Allah ﷻ nas obavještava da taj postupak neće oprostiti, uprkos tome što je Sebe kao Milostivog opisao.

Od Božanstvenih karakteristika je i ubudijjet – pokornost ili robovanje. Ova karakteristika počiva na dva osnova – maksimalnoj ljubavi uz maksimalnu pokornost. Tada je ubudijjet potpun. Položaji ljudi se razlikuju prema zastupljenosti ovih osnova. Onaj ko posveti svoju ljubav, pokornost i poniznost nekom drugom osim Allahu taj Ga je uporedio po osobini koja samo Njemu pripada. To ne može propisati nikakav zakon. Averziju i odbojnost prema ovakvom postupku osjeća svaka priroda i svaki um. Međutim, šejtani su uspjeli da izobliče i pokvare prirode i umove većine ljudi. Po pravoj prirodi se upravljaju oni kojima je nagrada još prije obećana. Njima su poslani vjerovjesnici i objavljene Knjige u skladu sa njihovom prirodom i razumom. Uslijed toga, njihovo svjetlo se pojačalo: ﴿يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ مَن يَشَاءُ﴾ - "*Allah vodi ka svjetlosti Svojoj onoga koga On hoće*" *(En-Nur, 35)*.

Prema ovome, Božanska karakteristika je i sedžda – klanjanje. Ko se klanja nekom drugom osim Allahu taj je izjednačio Stvoritelja sa stvorenjem.

Tevekkul[1] je također jedna od Božanskih osobina. Ko se oslanja na nekog drugog osim Allaha počinio je širk.

Pokajanje također pripada samo Allahu. Ko se pokaje za svoje grijehe nekom drugom izjednačio je Allaha sa stvorenjima.

Ko se zakune u nekog drugog osim Allaha, izražavajući pri tome veličanje i obožavanje taj je počinio širk. Ovo su oblici širka sa aspekta upoređivanja i izjednačavanja Allaha sa stvorenjima

Postoji, međutim, i fenomen oponašanja Boga. Onaj ko se uzdiže, oholi, tjera ljude da ga hvale, veličaju, pokoravaju mu se, mole ga, strahuju od njega i nadaju se u njega, traže utočište i pomoć od njega – takav čovjek sebe smatra Bogom i pokušava da sebi pripiše Božansku prirodu. Ova vrsta ljudi zaslužuje najveću kaznu, poniženje i potčinjavanje ostalim stvorenjima. Vjerodostojno se

[1] Oslanjanje na Allaha.

prenosi da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "Veličanstvo je Moja odjeća, a ponos i dika ogrtač. Ko pripiše sebi jedno od ovih svojstava kaznit ću ga"[1]. Ako slikare, koji svojim rukama "stvaraju" nepostojeće likove očekuje najžešća kazna na Sudnjem danu, zato što su preuzeli Allahovo svojstvo samo u tome činu, šta se onda može reći za one koji sebi pripišu neku od Allahovih Božanskih osobina? Božiji Poslanik ﷺ je rekao: *"Najžešća kazna je zagarantovana onima koji slikaju. Njima će biti naređeno da ožive ono što su stvorili"*[2]. Dva Sahiha bilježe predaju od Poslanika ﷺ: *"Allah ﷻ je rekao: 'Ima li većeg nasilnika od onoga ko stvara stvorenja slična mojim. Neka stvore zrno kukuruza! Neka stvore zrno pšenice!"*[3]. Spominjanjem kukuruza i pšenice želi se ukazati na stvari koje su krupnije i važnije.

Znači, ovako će završiti oni koji se izjednačavaju sa Allahom u stvaranju slika, a možemo zamisliti kako će završiti oni koji sebi pripisuju neku od Njegovih Božanskih osobina – nazivajući se imenom koje se može odnositi samo na Stvoritelja, poput imena vladar vladara, sudac sučeva i sl. Dva **Sahiha** bilježe da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "Najbjednije ime kojim se čovjek može nazvati jeste Šahin – šah (Vladarom vladara). Samo je Allah (istinski) vladar"[4]. U drugoj verziji stoji: "Najomraženiji čovjek kod Allaha je onaj ko sebe naziva Vladarom vladara"[5].

Ovolika je Allahova srdžba prema onome ko sebi pripiše neku od osobina koje pripadaju samo Njemu. On je, Uzvišeni, jedini Vladar vladara, On sudi svim stvorenjima i presuđuje, niko

---

1 **Ebu Davud**: Knjiga o odjeći, br. 4090, **Ibn Madže**: Knjiga o askezi, 4174. Hadis je sahih (v.: **Es-silsile es-sahiha**, br. 531.)

2 **Buhari**: Knjiga o odijevanju, br. 5951; **Muslim**: Knjiga o odijevanju i ukrašavanju, br. 2108, putem 'Abdullah b. 'Umera, r. 'anhuma.

3 **Buhari**: Knjiga o tevhidu, br. 7559; **Muslim**: Knjiga o odijevanju i ukrašavanju, br. 2111, putem Ebu Hurejrea رضي الله عنه.

4 **Buhari**: Knjiga o lijepom ponašanju, br. 6206; **Muslim**: Knjiga o manirima, br. 2143, putem Ebu Hurejrea رضي الله عنه.

5 **Muslim**: Knjiga o manirima, br. 2143; Ahmed: **Musned**, br. 27393.

drugi.

LOŠE MIŠLJENJE PREMA ALLAHU JE NAJVEĆI GRIJEH

Pošto smo shvatili prethodno, možemo nazrijeti pozadinu ovog poglavlja: loše mišljenje prema Allahu je najveći grijeh. Jer, onaj koji loše misli o Njemu taj je izokrenuo Njegovo sveto savršenstvo i pripisao Mu osobine koje su oprečne Njegovim imenima i atributima. Zato je Uzvišeni Allah onima koji loše misle o njemu zaprijetio kaznom žešćom od bilo koje druge: ﴿عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوْءِ وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلَعَنَهُمْ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا﴾ - "*...neka zlo njih snađe! Allah se na njih rasrdio i prokleo ih i pripremio na Džehennem, a grozno je on boravište!*" *(El-Feth, 6)*. Za onoga ko porekne neko od Njegovih svojstava Uzvišeni kaže: ﴿وَذَلِكُمْ ظَنُّكُمُ الَّذِي ظَنَنتُم بِرَبِّكُمْ أَرْدَاكُمْ فَأَصْبَحْتُم مِّنَ الْخَاسِرِينَ﴾ - "*I to vaše uvjerenje, koje ste o Gospodaru svome imali, upropastilo vas je, i sada ste nastradali*" *(Fussilet, 23)*. Uzvišeni nam govori šta je Njegov prijatelj Ibrahim rekao svome narodu: ﴿مَاذَا تَعْبُدُونَ * أَئِفْكًا آلِهَةً دُونَ اللَّهِ تُرِيدُونَ * فَمَا ظَنُّكُم بِرَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ - "*Čemu se to vi klanjate? Zar lažna božanstva umjesto Allah hoćete? i šta o Gospodaru svjetova mislite?*" *(Es-Saffat, 85-87)*. tj. kakvu odmazdu očekujete kada Allaha sretnete, a nešto drugo ste na dunjaluku obožavali? Šta ste o Njemu mislili kada ste druge obožavali? Kakve ste nesavršene karakteristike pripisivali Njegovim imenima, atributima i Božanstvu tako da ste druge obožavali? Kada biste imali pravo mišljenje o Njemu – da On sve zna, da sve može, da je nezavisan o svakome, a da su svi zavisni o Njemu, da On vlada stvorenjima pomoću pravde, da je jedini koji upravlja Univerzumom, da poznaje detalje stvari i da Mu ništa nije skriveno od postupaka stvorenja, On je njima dovoljan tako da im drugi pomoćnik nije potreban, On je po Svojoj prirodi Milostiv i nije potrebno nekom drugom se moliti za tu milost... Ovo nije slučaj sa kraljevima i drugim vladarima. Njima treba neko ko će ih upoznati sa situacijom građana i njihovim potrebama. Njima su

potrebni pomoćnici, zatim ljudi koji ih nagovaraju da budu blaži te zagovarači. Njima su neophodni posrednici zato što su zavisni, slabi, sami po sebi nemoćni i ograničenog znanja. Međutim, što se tiče Samog po Sebi Moćnog, Nezavisnog od svega, Milostivog, Svemilosnog – čija milost obuhvata sve živo-stvaranje posrednika između Njega i stvorenja predstavlja unižavanje Njegovog Božanstva,Gospodarstva i Jedinosti.To predstavlja i loše mišljenje o Njemu.Nemoguće je da On to propiše Svojim robovima.To ne mogu pojmiti razum ni priroda.Neiskvarene prirode osjećaju averziju prema uvođenju tih posrednika više nego prema ičemu drugom.

Da ovo malo bolje objasnimo:Rob veliča svoje božanstvo,obožava ga,pokorava mu se i potčinjava.A jedino Uzvišeni Gospodar zaslužuje istinsko veličanje,poštovanje,obožavanje,pokoravanje i potčinjavanje.To je isključivo Njegovo pravo.Najveća nepravda je da se to posveti drugom ili da se dijeli između Njega i nekog drugog bića, jer to drugo biće jeste neminovno Njegov rob i sluga, kao što Uzvišeni kaže:

﴿ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا عَبْدًا مَّمْلُوكًا لَّا يَقْدِرُ عَلَىٰ شَيْءٍ وَمَن
رَّزَقْنَاهُ مِنَّا رِزْقًا حَسَنًا فَهُوَ يُنفِقُ مِنْهُ سِرًّا وَجَهْرًا هَلْ
يَسْتَوُونَ الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ﴾

"On vam kao primjer navodi vas same: da li su oni koji su u posjedu vašem izjednačeni s vama u onome što vam Mi dajemo, pa ste u tome isti, i da li ih se bojite kao što se vi jedni drugih bojite - eto, tako Mi, podrobno, izlažemo dokaze Naše ljudima koji razmišljaju" (Er-Rum, 28).

Tj.(ako vi zazirete od toga da su vaši robovi i sluge izjednačeni s vama u opskrbi, kako onda možete nekog Mojega roba smatrati Meni ravnim u onome što samo Meni pripada i tuđe ne može biti – Božanskoj prirodi? Ko uradi nešto takvo taj Me ne poznaje kako treba; ne veliča Me kako treba niti Me smatra jedinim u onome što pripada samo Meni i nikome drugom od stvore-

nja. Ne poznaje Allaha kako treba onaj ko robuje nekom drugom osim Njemu:

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ ضُرِبَ مَثَلٌ فَاسْتَمِعُوا لَهُ إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ لَن يَخْلُقُوا ذُبَابًا وَلَوِ اجْتَمَعُوا لَهُ وَإِن يَسْلُبْهُمُ الذُّبَابُ شَيْئًا لَّا يَسْتَنقِذُوهُ مِنْهُ ضَعُفَ الطَّالِبُ وَالْمَطْلُوبُ * مَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ﴾

"O, ljudi, evo jednog primjera, pa ga poslušajte; 'Oni kojima se vi, pored Allaha, klanjate ne mogu nikako ni mušicu stvoriti, makar se radi nje sakupili. A ako bi mušica nešto ugrabila, oni to ne bi mogli od nje izbaviti; nejak je i onaj koji se klanja, a i onaj kome se klanja!' Oni ne poznaju Allaha kako treba; a Allah je, uistinu, moćan i silan" (El-Hadždž, 73, 74).

Ne veličaju Allaha na pravi način oni koji robuju stvorenjima koja nisu u mogućnosti da stvore najslabiju i najmanju životinju. Ako bi im mušica nešto uzela, oni to ne bi mogli povratiti od nje. Uzvišeni kaže: ﴿وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾ - *"Oni ne veličaju Allaha onako kako Ga treba veličati; a čitava Zemlja će na Sudnjem danu u vlasti Njegovoj biti, a nebesa će u moći Njegovoj smotana ostati. Hvaljen neka je On i vrlo visoko iznad onih koje Njemu smatraju ravnim!" (Ez-Zumer, 67).*

Nije na pravi način upoznat Onaj koji posjeduje ovakvu veličinu ako se uz Njega Bogom smatra neko ko ne posjeduje ništa od toga. Štaviše, to je najnemoćnije i najslabije biće. Nije Snažni i Moćni upoznat na pravi način ako se uz Njega robuje slabom i poniženom.

Ne veliča na pravi način Allaha ni onaj koji kaže: "On nije poslao Svojim stvorenjima i poslanika niti im je objavio Knjigu", pripisujući Mu osobine koje Mu ne priliče. Jer, ne može se reći da

On zanemaruje Svoja stvorenja, ostavlja ih u zabludi i stvara ih uzalud i bez svrhe.

Ne veliča na pravi način Allaha onaj ko zaniječe suštinu Njegovih lijepih imena i uzvišenih atributa – ko zaniječe Njegov vid, sluh, volju, izbor, uzdignutost nad stvorenjima, mogućnost razgovora sa stvorenjima koja on odabere; ko uopće zaniječe Njegovu moć, snagu i njihovu vezu sa ispravnim i pogrešnim postupcima ljudi stavljajući te postupke izvan Njegove moći i volje smatrajući da ljudi sami stvaraju te postupke uprkos Allahovoj volji. Tako se u Njegovom kraljevstvu dešavaju stvari koje On ne želi, a ono što On želi ne može da se desi... Uzvišen neka je Allaha od riječi vatropoklonićkih istomišljenika.

Nije ispravno shvatio Allaha onaj ko kaže da On kažnjava ljude za nešto što nisu učinili te da ne može na njih nikako uticati; naprotiv – za njih su to, ustvari, postupci, samog Gospodara ﷻ, zbog kojih On kažnjava čovjeka. Sam čovjek je, po njima, primoran da radi to što radi, a to je jače nego kada stvorenje primora drugo stvorenje. Ali, ako je svojstveno razumu da je ružan postupak onog gospodara koji nešto naredi svome slugi pa ga zatim kazni zbog toga, da li se taj postupak može pripisati Najpravednijem Pravedniku, Najmudrijem Mudracu, Najmilostivijem Milosniku? Kako On može kazniti Svojega roba zbog postupka u kome ovaj nije učešća niti udjela imao? Neka je uzvišen Allah od ovakvih riječi. Ovo je veoma štetna misao čiji su zastupnici istomišljenici vatropoklonika. Nijedna od ovih grupa nije ispravno shvatila Allaha.

Nije ispravno shvatio Allaha onaj ko Ga ne odvaja od lošeg mirisa, klozeta i mjesta koja nije lijepo ni spomenuti, već Ga stavlja na svako mjesto i odvaja ga od 'Arša: ﴿إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ﴾ - *K Njemu se dižu lijepe riječi, i dobro djelo On prima*" (*Fatir, 10*). K njemu se penju meleci i Džibril, zatim se spuštaju od Njega: ﴿يُدَبِّرُ الْأَمْرَ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ ثُمَّ يَعْرُجُ إِلَيْهِ﴾ - "*On upravlja svima, od neba do Zemlje, a onda se sve to Njemu vraća*" (*Es-Sedžde, 5*). Oni žele da Ga sačuvaju od boravka na kraljevskom prijestolju smatrajući da je na svakom mjestu – čak i ondje gdje je ljudima i životinjama mrsko da borave.

Nije ispravno shvatio Allaha ni onaj ko negira Njegovu ljubav, milost, blagost, zadovoljstvo, ljutnju i srdžbu; niti onaj ko negira Njegovu mudrost – uzvišene ciljeve Njegovih postupaka; niti onaj ko negira Njegove postupke i ne priznaje Mu izbor postupaka koje izvršava smatrajući Njegove postupke odvojenim od Njega samog – negirajući Njegov dolazak, boravak na 'Aršu, razgovor sa Musaom na Tur-i Sinau, dolazak na Sudnjem danu zbog svođenja računa između ljudi itd. Oni negiraju ove Božije postupke i uzvišene osobine uvjereni da na taj način ispravno shvaćaju Allaha.

Nije ispravno shvatio Allaha ni onaj ko Mu pripisuje suprugu i dijete, kao ni onaj ko smatra da se On miješa sa stvorenjima ili da Se pokazuje kroz vidljivi svijet.

Nisu ispravno shvatili Allaha ni oni koji kažu: On je uzdigao neprijatelje Božijeg Poslanika ﷺ i Ehlu-l-bejt (članove njegove kuće) i proslavio ih dajući im vlast, hilafet i moć, a prijatelje Božijeg Poslanika ﷺ i njegovu porodicu je ponizio, srozao i nemoćnim ih učinio kuda god oni išli... Ovo je najveća uvreda Gospodara, neka je uzvišen od onoga što ši'ije govore."

Ovo mišljenje je izvedeno iz stava jevreja i kršćana koji govore kako je Gospodar svjetova poslao nepravednog vladara koji je sebe proglasio poslanikom. Lagao je na Allaha i dugo vremena je širio takve laži. "Allah je ovo naredio, a ovo zabranio", govorio je on. Mijenjao je zakone Allahovih poslanika i vjerovjesnika dozvoljavajući da njihovi sljedbenici budu ubijeni, a da se njihovi imeci i supruge porobe. "Ovo mi je dozvolio Uzvišeni Allah." On ga štiti, pomaže, ojačava i odgovara na njegove molitve. On uništava njegove neprijatelje i šalje dokaze o iskrenosti tog vladara. Ko god mu se usprotivi biva uništen. Ljudima nije preostalo ništa osim da povjeruju u ono što on govori, radi i odobrava. Dokazi o iskrenosti ovog vladara će se javljati jedni za drugima sve do Sudnjeg dana... Ovo je očigledna uvreda Uzvišenog Gospodara, ponižavanje Njegovog znanja, mudrosti, milost i Božanstva, neka je uzvišen Allah od onoga što nevjernici iznose!

Jednostavnom uporedbom ovog stava sa stavom njihove braće ši'ija, nalazimo sličnost kakvu samo pjesnik može opisati:

Moj brat po mlijeku i ja dijelimo
tamnu dojku majke i nikada se ne rastajemo!

Nisu ispravno shvatili Gospodara ni oni koji smatraju da On može kazniti Svoje vjerne robove i one koji Mu nisu nepokorni bili i uvesti ih u Kuću tuge, a da Svoje neprijatelje koji Mu nisu nikada pokorni bili nagradi i uvede ih u Kuću uživanja. Po njima, obje mogućnosti su vjerovatne. Međutim, ono što nam On objavljuje govori drugačije, tako da je to nemoguće da se desi zbog te objave, a ne zato što to nije znak Njegove mudrosti i pravde. U Svojoj Knjizi Uzvišeni najoštrije negira da je moguće nešto tako da se desi ocjenjujući te riječi kao najgoru osudu.

Uzvišeni kaže:

﴿وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا بَاطِلًا ذَلِكَ ظَنُّ الَّذِينَ كَفَرُوا فَوَيْلٌ لِّلَّذِينَ كَفَرُوا مِنَ النَّارِ * أَمْ نَجْعَلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَالْمُفْسِدِينَ فِي الْأَرْضِ أَمْ نَجْعَلُ الْمُتَّقِينَ كَالْفُجَّارِ﴾

***"Mi nismo uzalud stvorili nebo i Zemlju i ono što je između njih; tako misle nevjernici, pa teško nevjernicima kad budu u vatri! Zar ćemo postupiti s onima koji vjeruju i čine dobro kao s onima koji prave nered na zemlji, ili, zar ćemo postupiti s onima koji se grijeha klone isto kao i s grešnicima?"** (Sad, 27, 28).*

﴿أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ اجْتَرَحُوا السَّيِّئَاتِ أَن نَّجْعَلَهُمْ كَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَوَاءً مَّحْيَاهُم وَمَمَاتُهُمْ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ * وَخَلَقَ اللَّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَلِتُجْزَى كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ﴾

"Misle li oni koji čine zla djela, da ćemo s njima postupiti jednako kao sa onima koji vjeruju i dobra djela čine, da će im život i smrt biti isti? Kako loše rasuđuju! a Allah je nebesa i Zemlju mudro stvorio i zato da bi svaki čovjek bio nagrađen ili kažnjen prema onome što je zaslužio, nikome neće biti učinjeno nažao" (El-Džasije, 21, 22).

﴿أَفَنَجْعَلُ الْمُسْلِمِينَ كَالْمُجْرِمِينَ * مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ﴾

"Zar ćemo muslimane sa nevjernicima izjednačiti?! Šta vam je, kako rasuđujete?" (El-Qalem, 35, 36).

Nije ispravno shvatio Allaha ni onaj ko smatra da On ne može oživjeti mrtve, da neće ljude podići iz grobova i da neće sakupiti ljude kako bi dobročiniteljima presudio za dobročinstvo, a zločincima za zločine. Tada će oštećeni uzeti svoje pravo od nasilnika, a oni koji su se trudili i ispaštali zbog Njega na ovom svijetu bit će na najbolji način ugošćeni. Tada će nestati sumnje kod onih koji su se razilazili oko Njegovog postojanja, a nevjernicima će biti rečeno da su bili lašci.

Isto tako, nije na pravi način shvatio Allaha onaj ko omalovažava Njegove naredbe pa ih krši, Njegove zabrane pa ih ne poštuje, spominjanje Allaha pa to što sominje ne izvršava i zanemaruje. Takvom čovjeku su preča vlastita nahođenja od traženja Allahovog zadovoljstva. Pokoravanje stvorenjima mu je važnije od pokoravanja Allahu. On Gospodaru posvećuje ono što preostane od njegove pažnje, znanja, riječi, djela i imetka, a drugi imaju prednost u tome zato što su važni. Oni ne shvaćaju ozbiljno činjenicu da ih Allah gleda, da su permanentno u Njegovoj moći i da je njihov život u Njegovoj ruci. Pogled ljudi i njihova kontrola im zaokuplja srce i udove. Stide se ljudi, a ne stide se Allaha. Boje se ljudi, a ne boje Allaha. Ljudima pružaju najbolje što imaju i što mogu, a ako Allahu nešto i pruže, to je najsitnije i najbeznačajnije što imaju. Kada žele da usluže nekog važnog čovjeka, to čine sa velikim tru-

dom i naporima ne štedeći savjete i posvećujući tome srce i udove. Zbog njih će ići na štetu svojih interesa. Međutim, ako ga situacija navede da izvrši pravo njegovog Gospodara, on to čini na način koji ne bi zadovoljio ni stvorenje poput njega samog. Zbog Gospodara ulaže toliko novca da bi bilo sramota da toliko pruži stvorenju poput njega. Zar je ovakav čovjek ispravno postupio prema Allahu ﷻ?

Zar je ispravno postupio prema Allahu onaj ko između Njega i Njegovog neprijatelja podijeli ono što samo Njemu pripada – veličanje, poštovanje, pokornost, poniznost, potčinjenost i nadanje? Kada bi i Njemu najbliže stvorenje stavio na taj stepen, to bi bilo kršenje i oskrnavljenje Njegovog prava. To je omalovažavanje i dijeljenje nečega što ne može pripasti nikom drugom osim Uzvišenom Bogu. Pored toga, Njegovo pravo se posvećuje najomraženijem stvorenju i najvećem neprijatelju. Jer, ko god robuje nekom drugom osim Allahu, taj robuje šejtanu, kao što se kaže u ajetu: ﴿أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَن لاَّ تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ * وَأَنْ اعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُّسْتَقِيمٌ﴾ - *"O, sinovi Ademovi, zar vam nisam naredio: 'Ne klanjajte se šejtanu on vam je neprijatelj otvoreni, već se klanjate Meni; to je put pravi'"* *(Ja sin, 60, 61)*. Kada su mnogobošci počeli obožavati meleke, kako su oni mislili, to obožavanje je preusmjereno na šejtane: ﴿وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ يَقُولُ لِلْمَلاَئِكَةِ أَهَؤُلاَءِ إِيَّاكُمْ كَانُوا يَعْبُدُونَ * قَالُوا سُبْحَانَكَ أَنتَ وَلِيُّنَا مِن دُونِهِم بَلْ كَانُوا يَعْبُدُونَ الْجِنَّ أَكْثَرُهُم بِهِم مُّؤْمِنُونَ﴾ - *"A na Dan kad ih sve sabere, pa meleke upita: 'Zar su se ovi vama klanjali?' oni će odgovoriti: 'Hvaljen neka si, Ti si Gospodar naš, između nas i njih nije bilo prijateljstva; oni su se džinnovima pokoravali i većina njih je vjerovala u njih'"* *(Sebe', 40, 41)*. Šejtan poziva mnogobošce da ga obožavaju. On im se prikazuje kao melek. Isto tako, obožavaoci Sunca, Mjeseca i zvijezda misle da obožavaju duhovnu stranu tih zvijezda, da one s njima razgovaraju, da im ispunjavaju želje, a ne znaju da, ustvari, robuju šejtanima. Tako, kada Sunce iziđe i nevjernici mu padnu na sedždu, šejtani se udruže sa njim, tako da ta sedžda njima pripadne. Isto se dešava i prilikom zalaska. Isto tako - oni koji obožavaju Mesiha i njegovu majku, već obožavaju šejtana. Ovi mnogobošci su uvjereni da obožavaju onoga ko im je naredio da obožavaju njega i njegovu majku i

da je on time zadovoljan. Predmet svega ovoga je upravo šejtan. Takvi ljudi se varaju da robuju Allahu ili Njegovom Poslaniku ﷺ. Na to ukazuje ajet: ﴿أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَن لاَّ تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ * وَأَنْ اعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُّسْتَقِيمٌ﴾ - *"O, sinovi Ademovi, zar vam nisam naredio: 'Ne klanjajte se šejtanu on vam je neprijatelj otvoreni, već se klanjate Meni; to je put pravi'" (Ja sin, 60, 61)*. Svaki čovjek koji robuje bilo čemu drugom osim Allahu taj ibadet će biti upućen šejtanu. Obožavani će uživati u tom veličanju i u uzdizanju na nivo Boga. To je krajnji cilj šejtana. Zbog togaUzvišeni kaže: ﴿وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ قَدِ اسْتَكْثَرْتُم مِّنَ الإِنسِ﴾ - *"A na Dan kada On sve sakupi: 'O, skupe šejtanski, vi ste mnoge ljude zaveli'!" (El-En'am, 128)*; ﴿وَقَالَ أَوْلِيَآؤُهُم مِّنَ الإِنسِ رَبَّنَا اسْتَمْتَعَ بَعْضُنَا بِبَعْضٍ وَبَلَغْنَا أَجَلَنَا الَّذِيَ أَجَّلْتَ لَنَا قَالَ النَّارُ مَثْوَاكُمْ خَالِدِينَ فِيهَا إِلاَّ مَا شَاء اللَّهُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ﴾ - *"'Gospodaru naš,' – reći će ljudi, štićenici njihovi – 'mi smo jedni drugima bili od koristi i stigli smo da roka našeg koji si nam odredio Ti!' – 'Vatra će biti prebivalište vaše' – reći će On -, 'u njoj ćete vječno ostati, osim ako Allah drugačije ne odredi.' Gospodar tvoj je zaista mudar i sveznajući"*

(El-En'am, 128). Ovdje se na latentan način ukazuje na razlog tretiranja širka kao najvećeg i neoprostivog grijeha kod Allaha. Taj grijeh samo On može oprostiti nakon čovjekovog pokajanja. Širk uzrokuje vječni boravak u Vatri. Ovaj postupak nije zabranjen i ružan formalno. Štaviše, nemoguće je da Allah obaveže Svoje robove na robovanje nečem drugom, kao što je nemoguće da se desi nešto što je suprotno Njegovim uzvišenim svojstvima i Božanskim atributima. Kako neko može pomisliti da Jedini koji se odlikuje Božanstvom, veličinom, uzvišenošću, Gospodarstvom može odobriti da Mu se neko drugi smatra ravnim u tome ili da time bude zadovoljan? Neka je uzvišen Allah od svega toga!

ŠIRK I OHOLOST OPREČNI SU SA POKORNOŠĆU JEDINOM ALLAHU

Time što je širk najveća suprotnost svrsi zbog koje je Allah

stvorio ljude i čije je izvršavanje vjerom propisao, širk je najteži grijeh kod Allaha, a uz njega oholost i njoj slične osobine, kao što smo ranije vidjeli. Uzvišeni Allah je stvorio ljude i objavio Knjigu kako bi pokornost samo Njemu bila iskazivana. Širk i oholost su, međutim, suprotni tom. Zbog toga Uzvišeni Allah zabranjuje ulazak u Džennet onima koji u sebi nose širk i oholost: ﴿إِنَّهُ مَن يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ﴾ - *"Ko drugog Allahu smatra ravnim, Allah ćemo ulazak u Džennet zabraniti i boravište njegovo će Džehennem biti"* *(El-Ma'ide, 72)*, a u Džennet neće ući ko u svom srcu bude imao i trun oholosti.

REĆI NEŠTO O ALLAHU BEZ ZNANJA

Slijedeća stvar po opasnosti jeste neosnovano govorenje o Allahovim atributima, postupcima i osobinama – što je u suprotnosti sa onim kako je Allah opisao Sebe i kako Ga je opisao Njegov Poslanik ﷺ. Ovo je najteži oblik kršenja i negiranje savršenosti Onoga koji određuje i stvara i skrnavljenje Njegovog Božanstva. Ako se to svjesno čini, onda je to buntovnost ružnija i gora od širka. Jer, mušrik koji priznaje osobine Gospodara je bolji od negatora Njegovih savršenih svojstava. Čovjek koji priznaje vlast vladaru i ne negira njegovu vladavinu niti osobine koje dolikuju takvoj osobi, ali mu smatra nekog ravnim u nekim stvarima kako bi mu se približio – bolji je od onoga ko negira svojstva koja vladara čine vladarom. Ovo je urođeno svim prirodama i razumima.

Zar ima veze između poricanja i negiranja uzvišenih atributa i obožavanja istinskog Božanstva i roba uz pomoć određenih posrednika kojima se ukazuje jedan dio tog obožavanja i poštovanja?

Bolest negiranja svojstava (Uzvišenog Allaha) je neizlječiva i opasna bolest. Zbog toga nas Allah nas obavještava o tome kako je vođa negatora (mu'attila) prkosio Musau da je njegov Gospodar iznad nebesa: ﴿وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَا هَامَانُ ابْنِ لِي صَرْحًا لَّعَلِّي أَبْلُغُ الْأَسْبَابَ * أَسْبَابَ السَّمَاوَاتِ فَأَطَّلِعَ إِلَى إِلَٰهِ مُوسَىٰ وَإِنِّي لَأَظُنُّهُ كَاذِبًا﴾ - "*O, Hamane,*" - *reče faraon* – *"sagradi mi jedan toranj ne bih li stigao da staza, staza nebeskih,*

ne bih li se popeo do Musaova Boga, a ja smatram da je on, zaista, lažac" (Gafir, 36, 37).

Šejh Ebu-l-Hasen el-Eš'ari u svojim knjigama se na ovaj ajet poziva protiv mu'attila.

Njegov citat smo naveli u drugoj knjizi **Skupljanje islamskih vojski u borbi protiv mu'attila i džehmija – potvrđivanje uzdignutosti.**

Govor o Allahu bez znanja i širk su nerazdvojni pojmovi.

Pošto zastranjene novotarije predstavljaju neznanje o Allahovim svojstvima i negiranje onoga što Allah govori o Sebi i što nam pripovijeda Njegov Poslanik ﷺ, iz inata i neznanja – to su najveći grijesi, ukoliko imalo zaostaju za kufrom. Ovi grijesi su draži Iblisu od svih ostalih velikih grijeha kao što su rekli neki iz prvih generacija: "Bid'at (novotarija u vjeri) je draža Iblisu od grijeha, zato što se za grijeh može tražiti oproštaj, a za bid'at ne može". Iblis, Allah ga prokleo, kaže: "Upropastio sam ljudi grijesima, a oni mene upropaštavaju riječima 'La ilahe illallah' i traženjem oprosta. Vidjevši to, počeo sam im unositi strasti tako da oni čine grijehe a ne kaju se, zato što misle da rade lijepe stvari".

Zna se da grješnik sam sebi nanosi štetu, ali novotar šteti i drugima.

Smutnja novotara se tiče osnove vjere, a smutnja grješnika se tiče strasti.

Novotar ljude odvraća i zavarava od Pravog Puta, a grješnik to ne čini.

Novotar iskrivljuje Uzvišene Allahove osobine, a grješnik to ne čini.

Novotar ljude odvodi sa Pravog Puta, dok grješnik samo sporo napreduje zbog svojih grijeha.

NEPRAVDA SPADA U NAJVEĆE GRIJEHE KOD ALLAHA

Budući da su nepravda i nasilje oprečni pravdi na kojoj počiva ustrojstvo nebesa i Zemlje, a Allah ﷻ je poslao Svoje poslanike i objavio Knjige kako bi ljudi pravedno postupali – zbog toga ova dva postupka spadaju u najveće grijehe kod Allaha. Pogubnost ovog grijeha mjeri se prema šteti koju on nanosi čovjeku. Tako ubojstvo vlastitog tek rođenog, bezgriješnog djeteta koje je Uzvišeni Allah učinio dragim ljudima, a posebno njegovim roditeljima iz straha da će mu ono pojesti i popiti njegovu hranu, piće i imetak – ovo ubojstvo predstavlja prvostepenu nepravdu. Uz ovo stoji ubojstvo roditelja koji su uzrok čovjekovog postojanja, zatim ubojstvo bližih rođaka. Težina ubojstva zavisi od svireposti tog čina kao i iziskivanja da ubijena osoba bude sačuvana zbog općeg dobra. Zbog toga će najgoru kaznu na Sudnjem danu trpjeti onaj ko ubije poslanika i ko bude ubijen od strane poslanika. Zatim slijede oni koji ubiju pravednog imama – vođu ili učenjaka koji ljudima naređuje dobro, poziva ih Allahu i savjetuje u vjeri. Zasluga za onoga ko ubije vjernu dušu namjerno jeste vječna patnja u Vatri, srdžba Silnoga, prokletstvo i bolna patnja. Ovo sljeduje ubojicu vjernika ukoliko se ne javi neka zapreka te kazne. Jer, niko ne sumnja da dragovoljan prelazak u islam nakon ovakvog postupka sprječava izvršenje ovakve kazne.

Sporno je, međutim, da li će biti primljeno pokajanje vjernika koji je počinio ovaj zločin? O tom pitanju postoje dvije predaje od ranijih i kasnijih učenjaka. Od Ahmeda se prenose oba stava.

Oni koji smatraju da pokajanje ne otklanja ovu kaznu potkrepljuju to argumentom da, ukoliko čovjek ne dobije zasluženo na ovom svijetu i ode s njega noseći na sebi nepravdu, mora biti osuđen na Pravednom svijetu.

Ako nasljednik iskoristi svoje pravo, on je izabrao između

iskorištenja prava i oprosta grijeha. A kako ubijenom može koristiti to što će nasljednik iskoristiti pravo? Zar je satisfakcija za pretrpljenu nepravdu to što nasljednik iskoristi pravo?

Ovo je ispravnije mišljenje o ovom pitanju – pravo ubijenog ne nestaje nasljednikovim iskorištenjem. Ovaj stav zastupa dio Šafijevih učenika, Ahmed i dr.

Druga grupa, pak, smatra da odgovornost za ubistvo prestaje teobom i iskorištenjem prava. Jer, pokajanje (tevba) briše prethodne grijehe, a grijeh koji je počinio briše se time što je nasljednik insistirao na kazni (iskoristio pravo na kaznu).

Ovo potkrepljuju na slijedeći način: Ako teoba briše posljedice kufra i sihra, koji su opasniji od ubistva, kako ona može biti nemoćna pred njime? Uzvišeni Allah je primio pokajanje nevjernika koji su ubili Njegove vjerne robove i učinio ih najboljim Svojim robovima! On je pozvao na pokajanje one koji su palili Njegove vjerne robove i odvraćali ih od vjere: ﴿قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَى أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللهِ إِنَّ اللهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا﴾ - *"Reci: 'O, robovi moji koji ste se prema sebi ogriješili, ne gubite nadu u Allahovu milost! Allah će, sigurno, sve grijehe oprostiti'" (Ez-Zumer, 53)*. Ovo se odnosi na one koji se pokaju, a obuhvata kufr i ono što je manje od njega.

Kako čovjek može biti kažnjavan za grijeh nakon pokajanja? Ovo je svakako nemoguće u Allahovom zakonu.

Pokajanje ovog grješnika predstavlja samopredaju, a čovjek se ne može predati ubijenom. Zato Zakonodavac to pravo daje nasljedniku poistovjećujući to predavanje sa predavanjem ubijenom (oštećenom), kao što je dužnik obavezan da nasljednicima vrati ono što je dugovao tome čovjeku.

Zaključak ovog pitanja bi bio slijedeći - ubistvo se vezuje za tri stvari: Allahovo pravo, pravo ubijenog i oštećenog i pravo nasljednika. Ukoliko se ubica dobrovoljno preda nasljedniku kajući se za ono što je učinio, iz straha prema Allahu i iskreno čineći teobu – tada se zadovoljava Allahovo pravo teobom, a pravo nasljednika

se zadovoljava izvršenjem pravde, pomirenjem ili oproštenjem. U tom slučaju, pravo ubijenog će Uzvišeni Allah kompenzirati na Sudnjem danu u ime Svoga roba koji se pokajao i okanio tog djela. On će izmiriti njih dvojicu tako da neće biti prekršeno pravo prvog, niti pokajanje drugog.

Što se tiče uzurpacije imetka, tu se ulema također razilazi. Jedni kažu da dužnik, kada vrati dug nasljedniku, biva oslobođen odgovornosti na Ahiretu kao što je oslobođen na ovom svijetu.

Drugi, pak, kažu: Ne, zahtjev povjerioca prema dužniku ostaje otvoren i na Sudnjem danu zato što on nije zadovoljio svoje pravo time što je nasljednik preuzeo imetak. Jer, njega je smrt spriječila da u njemu uživa za vrijeme svoga života, tako da nepravda ostaje nenadoknađena, već drugi koriste i uživaju u tom dugu. Ovaj stav je baziran na pravilu da, ukoliko imetak prijeđe sa jednog na jednog, a nasljednika je više – pravo imaju svi, zato što je to pravo trebalo biti razdijeljeno na svakog od njih budući da su svi nasljednici. Ovaj stav zastupa dio Malikovih sljedbenika i Ahmed.

Naš šejh, Allah mu se smilovao, napravio je sintezu između ova dva stava: Ako davalac nasljedstva uspije da preuzme ili zatraži svoje blago, a ne preuzme ga prije smrti, tada briga o tom imetku prelazi na nasljednika, na dunjaluku ili na Ahiretu. Ukoliko bude spriječen nasiljem i neprijateljstvom da ga zatraži i preuzme, tada taj zahtjev prelazi na Ahiret.

Ova sinteza je najbolje što se može reći o ovom problemu. Jer, imetak koji potroši uzurpator i onemogući nasljednika da ga uzme od njega, taj slučaj postaje poput slučaja kada mu neko ubije roba, zapali kuću ili hranu i piće pojede i popije. Ovaj gubitak se desio oporučiocu, a ne nasljedniku. Pravo odštete ima onaj čije je blago uzurpirano, pa ukoliko je imetak nekretnina, zemlja ili predmet koji traje i nakon njegove smrti, oni prelaze u vlasništvo nasljednika i uzurpator u svakom trenutku treba da mu ga vrati. Ukoliko mu to blago ne bude vraćeno, ima pravo da ga traži kod Allaha, kao što je imao pravo da ga traži na ovom svijetu.

Ovo je teško pitanje na koje se može odgovoriti samo ova-

ko: Obojica polažu pravo na taj imetak. Jer, ukoliko neko uzurpira imetak koji pripada nekolicini ljudi (ortacima), svaki od njih ima pravo na odštetu. Sličan primjer je i kod čovjeka koji je uzurpirao vakuf (zadužbinu) određenog plemena. Na Sudnjem danu svi će oni tražiti obeštećenje i jedni neće imati prednosti nad drugima.

ŠTETNOST UBISTVA I GRIJEH POČINIOCA

Budući da ubistvo predstavlja zločin prve vrste, Uzvišeni o tome kaže:

﴿مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ كَتَبْنَا عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنَّهُ مَن قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا﴾

"Zbog toga smo Mi propisali sinovima Israilovim: ako neko ubije nekoga ko nije ubio nikoga, ili onoga koji na zemlji nered ne čini – kao da je sve ljude pobijao; a ako neko bude uzrok da se nečiji život sačuva, - kao da je svim ljudima život sačuvao" (El-Ma'ida, 32).

Mnogi ljudi su naišli na poteškoće kod razumijevanja ovog ajeta. "Mi znamo da je ubistvo stotine ljudi veći grijeh od ubistva jednog čovjeka..." Ovo je rezultat njihovog shvaćanja da se ovdje poređenje odnosi na veličinu grijeha i kazne. Ajet se ne odnosi na to. Poređenje nečega sa nečim ne znači da su te dvije stvari u svemu iste. Uzvišeni kaže: ﴿كَأَنَّهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَهَا لَمْ يَلْبَثُوا إِلاَّ عَشِيَّةً أَوْ ضُحَاهَا﴾ -"*...a njima će se učiniti, onoga Dana kada ga dožive, da su samo jednu večer ili jedno jutro njezino ostali" (En-Nazi'ât, 46)*; ﴿كَأَنَّهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَ مَا يُوعَدُونَ لَمْ يَلْبَثُوا إِلاَّ سَاعَةً مِّن نَّهَارٍ﴾ - *"A onoga Dana kada dožive ono čime im se prijeti, učinit će im se da su ostali samo jedan čas dana" (El-Ahqâf, 35)*. Ovo ne mora značiti da su oni taj period proveli na dunjaluku. Poslanik ﷺ je rekao: "*Ko klanja jaciju-namaz u dže-*

matu kao da je klanjao pola noći. Ko klanja sabah u džematu kao da je klanjao cijelu noć"[1], tj. uz jaciju, kao što je precizirano u drugoj verziji. Još jasniji primjer nalazimo u hadisima: "*Ko isposti ramazan i isprati ga sa šest dana ševvala kao da je cijelu godinu postio*"[2]; "*Ko prouči 'Kul huvallahu ehad' kao da je proučio trećinu Kur'ana*"[3]. Logično je da sevap onoga ko postupi ovako ne dostiže nagradu onoga sa čim se njegov postupak poredi, niti će on dostići spomenuti stepen. Kada bi zasluga bila jednaka, tada bi se oni koji klanjaju jaciju i sabah u džematu samo bespotrebno umarali i mučili noćnim namazom. Ništa, nakon vjerovanja u Allaha, nije bolje od dara za ispravno razumijevanje Allahovih i Poslanikovih ﷺ riječi. To je Allahova blagodat koju On daje kome hoće.

Međutim, ostaje da se vidi po čemu je onda napravljena komparacija između ubice jedne osobe i ubice cijelog čovječanstva? Oni su jednaki po mnogo stvari:

1. Obojica su nepokorni Allahu i Njegovom Poslaniku ﷺ. Protive se Allahovoj naredbi, izlažu se Njegovoj kazni. Obojica su natovareni Allahovom srdžbom, prokletstvom i vječnim boravkom u džehennemskoj Vatri. Njima je žestoka kazna pripremljena mada je njen intenzitet različit. Jer, nije isti onaj ko ubije vjerovjesnika, pravednog vladara ili čovjeka koji propagira pravdu među ljudima i onaj ko ubije nekog običnog, prosječnog čovjeka.
2. Obojicu sljeduje pogubljenje.
3. Obojica su se osmjelila da proliju zabranjenu krv. Jer, onaj ko bespravno ubije čovjeka, čak i ako je ovaj činio nered na zemlji i otimao imetka, taj će biti u stanju da ubije svakog koga savla-

[1] **Muslim**: Knjiga o džamijama..., br. 656; **Tirmizi**: Knjiga o namazu, br. 221 i **Ebu Davud**: Knjiga o namazu, br. 555.

[2] **Muslim**: Knjiga o postu, br. 1164; **Tirmizi**: Knjiga o postu, br. 759; **Ebu Davud**: Knjiga o postu, br. 2433.

[3] Imam Ahmed: **Musned**, br. 23042 – putem Ebu Ejjuba, br. 20768 – putem Ubejja b. Ka'ba. Ovo je vjerodostojni hadis koji ima više verzija. (V.: **Sahih el-Džami'**, br. 6473.)

da. Taj je neprijatelj ljudske vrste.
4. Čovjek dobiva epitet ubice, grješnika, nasilnika i zločinca zbog ubistva jedne osobe, kao i onaj koji ubije sve ljude.
5. Jer je Uzvišeni Allah "*vjernike u međusobnoj ljubavi, samilosti, simpatijama i saradnji učinio poput jednog tijela. Kada se jedan organ razboli, cijelo tijelo obuzima groznica i besanica*"[1]. Kada ubojica ukloni jedan dio tog tijela, kao da je uklonio cijelo tijelo i povrijedio sve organe. Ko uznemiri jednog vjernika kao da je uznemirio sve vjernike. Uzvišeni Allah ljude štiti pomoću vjernika koji se nalaze između njih. Uznemiravanje štićenika znači uznemiravanje zaštitnika. Božiji Poslanik ﷺ je rekao: "*Kada god se desi bespravno ubistvo, prvi Ademov sin će snositi dio odgovornosti za njega zato što je on započeo ubijanje*"[2]. Ova prijetnja nije izrečena prvom bludniku, prvom kradljivcu, kao ni prvom konzumentu opojnih sredstava. Moramo primijetiti da prvi mušrik evidentno zaslužuje veću kaznu od prvog ubice, zato što je on prvi počinio širk. Zbog toga je "*Poslanik ﷺ vidio 'Amra b. Luhajja El-Haza'ija kako trpi najgoru kaznu u Vatri zato što je on prvi izmijenio vjeru Ibrahima* عليه السلام"[3]. Uzvišeni je rekao: ﴿وَلَا تَكُونُوا أَوَّلَ كَافِرٍ بِهِ﴾ - "***...i ne budite prvi koji u to neće vjerovati...***" ***(El-Beqare, 41)*** – kako vas naredne generacije ne bi slijedile i grijeh svoga nevjerovanja na vas nabacili. Isto se odnosi i na onoga ko uvede neki loš običaj pa ga ljudi počnu slijediti.

U Tirmizijevom Džami'u se navodi predaja Ibn 'Abbasa, r.

[1] **Buhari**: Knjiga o ponašanju, br. 6011; **Muslim**: Knjiga o dobročinstvu i posjećivanju, br. 2586.

[2] **Buhari**: Knjiga o hadisima poslanika, br. 3336; **Muslim**: Knjiga o raspodjeli, br. 1677.

[3] Ovo je navedeno u hadisu koji bilježi **Buhari** u Knjizi o zaslugama, br. 3521 i **Muslim** u Knjizi o Džennetu, br. 2856, putem Ebu Hurejrea رضي الله عنه - da je Poslanik ﷺ rekao: "Vidio sam 'Amra b. 'Amira b. Luhajja El-Haza'ija kako vuče svoja crijeva u Vatri. On je prvi pustio robove".

'anhuma, da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "Ubijeni će dovesti ubicu na Sudnjem danu. Njegovi potiljak i glava će mu biti u ruci, a iz arterija će mu šikljati krv: 'Gospodaru moj, pitaj ovoga zašto me je ubio'." Ibn 'Abbasu spomenuše teobu, a on prouči ajet: ﴿وَمَن يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُّتَعَمِّدًا فَجَزَآؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا﴾[1] i reče: "Ovaj ajet nije dokinut (derogiran) niti promijenjen. Odakle onda njemu pravo na teobu!?"[2] Tirmizi kaže da je ovaj hadis hasen. Buhari u **Sahihu** bilježi predaju Semurea b. Džunduba: "*Prvo što će zasmrdjeti kod čovjeka je njegov stomak. Zato, ko bude u mogućnosti da jede samo lijepo – neka to čini. Ko bude mogao da između njega i Dženneta ne stane ni koliko pregršt krvi – neka je ne prolije*"[3]. Tirmizi u **Džami'u** bilježi putem Nafi'a da je 'Abdullah b. 'Umer jedne prilike gledao u Ka'bu i rekao: "*Velika li si i velika li je tvoja svetost! Vjernikova svetost je veća od tvoje svetosti kod Allaha!*" Tirmizi ocjenjuje ovaj hadis kao hasen. U Buharijevom **Sahihu** se također putem Ibn 'Umera prenosi da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "*Vjernik će biti u imanu sve dok ne prolije zabranjenu krv*"[4]. On od istog ashaba prenosi predaju: "Od kobnih stvari iz kojih nema izlaza jeste prolijevanje zabranjene krvi". Dva **Sahiha** putem Ebu Hurejrea bilježe da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "*Psovanje vjernika je težak grijeh, a borba protiv njega kufr*"[5]. U istim knjigama se navodi hadis: "*Ne vraćajte se nakon me-*

---

[1] "Onome ko hotimično ubije vjernika kazna će biti - Džehennem, u kome će vječno ostati" (El-Nisa', 93.)

[2] **Tirmizi**: Knjiga o tumačenju Kur'ana, br. 3029; **Nesai**: Knjiga o svetosti krvi, br. 4005. Hadis je sahih. (v.: Albani: **Sahih Sunen et-Tirmizi**, br. 2425.)

[3] Ovaj hadis se proteže do Poslanika ﷺ. Bilježi ga **Buhari** u Knjizi odredaba, br. 7152, putem Džunduba b. 'Abdillaha b. Sufjan el-Bedželija. Autor, Allah mu se smilovao, pogrešno ovaj hadis pripisuje Semureu b. Džundubu. – Prim. ur.

[4] **Buhari**: Knjiga o krvarinama, br. 6862; Ahmed: **Musned**, br. 5648.

[5] **Buhari**: Knjiga o vjerovanju, br. 48, Knjiga o (lijepom) ponašanju, br. 6044, Knjiga o smutnjama, br. 7076; **Muslim**: Knjiga o vjerovanju, br. 2635; **Tirmizi**: Knjiga o dobročinstvu i vezama, br. 6044, Knjiga o vjerovanju, br. 2635; **Nesai**: Knjiga o svetosti krvi, br. 4105, 4107, ⇨

ne u kufr time što ćete jedni drugima sjeći glave"[1]. Buhari od ovog prenosioca u **Sahihu** bilježi: "*Ko ubije mu'ahida*[2] *pod zaštitom i ugovorom neće osjetiti miris Dženneta koji se prostire na širinu od četrdeset godina hoda*"[3]. Ovo je kazna za onoga ko bespravno ubije Allahovog neprijatelja sa kojim je sklopljen ugovor, a šta onda reći o onome ko ubije Njegovog vjernog roba? Ako je žena ušla u Vatru zbog mačke koju je zatvorila dok nije umrla od gladi i žeđi, – Poslanik ﷺ ju je vidio u Vatri kako joj mačka razdire lice i prsa noktima[4] - kakva tek kazna sljeduje onoga ko zatvori vjernika sve dok on, nedužan, ne umre? U jednom od **Sunena** se kaže: "*Zaista je uništenje dunjaluka lakše kod Allaha od bespravnog ubistva vjernika!*"[5]

KATASTROFALNE POSLJEDICE BLUDA

Ovo je krajnje opasna pojava, koja podriva sistem ljudskog

4109, 4110, 4111, 4112; **Ibn Madže**: Knjiga o smutnjama, br. 3939; Ahmed: **Musned**, br. 3639, 3893, 4115, 4250, 4332 – svi putem 'Abdullah b. Mes'uda ﷺ. Hadis koji prenosi Ebu Hurejre bilježi **Ibn Madže** u Knjizi o smutnjama, br. 3940 i pod brojem 3941 putem Sa'd b. Ebi Veqqasa.

[1] **Buhari**: Knjiga o smutnjama, br. 7077; **Muslim**: Knjiga o imanu, br. 66, putem Ibn 'Umera r. 'anhuma. Na ovu temu govore i predaje Ibn 'Abbasa, Ebu Bekre i Džerir b. 'Abdillaha.

[2] Čovjeka (ehlu kitabija) koga štiti ugovor sa državom.

[3] **Buhari**: Knjiga o džizji i prijetnjama, br. 3166; **Nesai**: Knjiga o raspodjeli, br. 4750, putem 'Abdullaha b. 'Umera, r. 'anhuma.

[4] Kao što se navodi u hadisu koji prenosi **Buhari** u Knjizi o navodnjavanju, br. 2365, i **Muslim** u Knjizi o miru, br. 2242, putem 'Abdullaha b. 'Umera, r. 'anhuma, da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "Jedna žena je zaslužila Džehennem zbog mačke; zatvorila je dok nije lipsala; nije joj dala da jede i pije, niti je pustila da se sama hrani!"

[5] **Ibn Madže**: Knjiga o krvarinama, br. 2619, putem Bera'a b. 'Aziba. Ovo je vjerodostojan hadis i prenosi ga jedino Ibn Madže. (v.: **Sahih el-Džami'**, br. 5078.)

porijekla i loze, zaštite spolnih organa, očuvanja zabrana, koja izaziva najveća neprijateljstva i najljuću mržnju među ljudima. Ova pojava dovodi da ljudi jedni drugima obeščašćuju supruge, kćerke, sestre i majke dovodeći ovaj svijet do propasti. Zbog toga ovaj grijeh dolazi odmah nakon ubojstva po veličini i zato su uporedo spomenuti u Njegovoj Knjizi i u Poslanikovom hadisu, kao što smo vidjeli. Imam Ahmed kaže: "Ništa nakon ubistva nije teži grijeh od bluda". Težinu ovog grijeha vidimo u uzvišenom ajetu:

﴿وَالَّذِينَ لاَ يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلاَ يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلاَّ بِالْحَقِّ وَلاَ يَزْنُونَ وَمَن يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا * يُضَاعَفْ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَيَخْلُدْ فِيهِ مُهَانًا * إِلاَّ مَن تَابَ﴾

"...i oni koji se mimo Allaha drugom bogu ne klanjaju, i koji, one koje je Allah zabranio, ne ubijaju, osim kada pravda zahtijeva, i koji ne bludniče; - a ko to radi, iskusit će kaznu, patnja će mu na onom svijetu udvostručena biti i vječno će u njoj ponižen ostati; ali onima koji se pokaju / i dobra djela čine, Allah će njihova hrđava djela u dobra promijeniti..." (El-Furqan, 68-70).

Ovdje je blud uvršten među teže grijehe, zajedno sa širkom i ubistvom, za što slijedi kazna - vječna, ponižavajuća i udvostručena ukoliko se čovjek ne spasi toga teobom, vjerovanjem i dobrim djelima. Uzvišeni kaže: ﴿وَلاَ تَقْرَبُواْ الزِّنَى إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَسَاء سَبِيلاً﴾ - *"I što dalje od bluda, jer to je razvrat, kako je to ružan put!" (El-Isra', 32)* opisujući taj postupak kao razvratan. To je, dakle, toliko ružan put da je postao odvratan ljudskim umovima. Ovo je nesvojstveno i velikom broju životinja, kao što bilježi Buhari od 'Amra b. Mejmuna el-Evdija: "Vidio sam u džahilijjetu majmuna koji je vršio blud sa majmunicom. Nakon toga, čopor majmuna se okomio na njih i kamenovao ih do smrti". Na kraju, ovaj postupak se opisuje kao "ružan put" zato što je to put propasti, nasilja i siromaštva na dunjaluku, a bit će put patnje, poniženja i osvete na Ahiretu. Brak

sa očevim suprugama je jedan od najružnijih oblika ovog poroka i zato je opisan kao: ﴿إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَمَقْتًا وَسَاء سَبِيلاً﴾ - "*...to bi, uistinu, bio razvrat, gnusoba i ružan put*" *(En-Nisa', 22)*. Spašeni su oni koji uspiju sačuvati svoja stidna mjesta. Drugog puta do uspjeha nema:

﴿قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ * الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ * وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ * وَالَّذِينَ هُمْ لِلزَّكَاةِ فَاعِلُونَ * وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ * إِلاَّ عَلَى أَزْوَاجِهِمْ أوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ * فَمَنِ ابْتَغَى وَرَاء ذَلِكَ فَأُوْلَئِكَ هُمُ الْعَادُونَ﴾

"Ono što žele – vjernici će postići, oni koji namaz svoj ponizno obavljaju, i koji ono što ih se ne tiče izbjegavaju, i koji sadaku dijele, i koji stidna mjesta svoja čuvaju, - osim od žena svojih ili onih koje su u posjedu njihovu, oni, doista, prijekor ne zaslužuju; - a oni koji i pored toga traže, oni u zlu sasvim pretjeruju" (El-Mu'minun, 1-7).

Ovo ukazuje na tri stvari: onaj ko ne čuva svoje stidno mjesto nije spašen; on zaslužuje prijekor i u zlu pretjeruje; izgubio je spas, navukao na sebe epitet zla i prekoren je. Trpljenje i potiskivanje bola strasti evidentno je lakše od ovih kazni. Slično nalazimo kod prekoravanja čovjeka zato što je gramziv i nestrpljiv u zlu i dobru. Naprotiv, ako ga dohvati dobro, škrt je i zatvoren, a ako padne u tešku situaciju, gubi nadu. Mala grupa ljudi je izuzeta iz ovoga, a među njima su oni "***koji stidna mjesta svoja budu čuvali i živjeli jedino sa ženama svojim ili sa onima koje su u vlasništvu njihovu – oni, doista, prijekor ne zaslužuju, - a oni koji traže izvan toga, oni u grijeh upadaju...***"[1] Uzvišeni Allah je kazao Svo-

---

1 ﴿وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ * إِلاَّ عَلَى أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ * فَمَنِ ⇨

me Vjerovjesniku da naredi vjernicima da spuste poglede svoje, čuvaju stidna mjesta, jer On vidi njihove postupke i posmatra ih: ﴿يَعْلَمُ خَائِنَةَ الأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ﴾ - *"On zna poglede koji kriomice u ono što je zabranjeno gledaju, a i u ono što grudi kriju"* (*Gafir, 19*).

Pošto blud započinje pogledom, naredba da se spuste pogledi je upućena prije čuvanja stidnih mjesta. Jer, sve neprilike počinju od očiju, kao što većina vatri izbija iz bezazlenih varnica. Prvo dolazi pogled, zatim misao, zatim korak, zatim grješka. Zato se kaže: Ko se sačuva četiri stvari očuvat će vjeru: hitrih pogleda, misli, riječi i postupaka.

Vjernik treba da čuva vrata svoje duše od ova četiri ulaza. Ne smije ostaviti nijedan od njih nečuvanim, jer putem njih dolaze neprijatelji sve pred sobom rušeći i naširoko i nadugo pustoš ostavljajući.

VRATA GRIJEHA

Grijesi većinom do ljudi dopiru preko ovih četiriju vrata. Zato ćemo svakim od njih posvetiti po jedno poglavlje.

Hitri pogledi

Oni su provodnici i poslanici strasti. Čuvanje hitrih pogleda je, ustvari, čuvanje spolnih organa. Ko ne kontroliše svoj pogled izložio je sebe propasti. Poslanik ﷺ je rekao: "*O, Alija, ne dozvoli da ti pogled prati pogled; prvi ti se oprašta, a drugi ne*"[1]. U **Musnedu** se navodi da je on rekao: "*Pogled je otrovna Iblisova strijela*"[2]. Kada vjernik spusti svoj pogled pred ljepotom žene, Allah će mu u srcu

---

ابْتَغَى وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُوْلَئِكَ هُمُ الْعَادُونَ﴾, Me'aridž, 29-31.

[1] **Ebu Davud**: Knjiga o braku, br. 2149; **Tirmizi**, Knjiga o (lijepom) ponašanju, br. 2777; Ahmed: **Musned**, br. 22482, 22512 – putem Burejdea b. Hasiba ؓ. Ovaj hadis je hasen (v.: **Hidžab el-mer'e el-muslime**, iz. 1412, str. 77.)

[2] Hakim: **El-Mustedrek**, Knjiga o ropstvu, br. 7875. Hadis je veoma slab. (v.: **Es-silsile ed-da'ife**, br. 1065.)

probuditi slast ibadeta do Sudnjeg dana. Ovo je smisao hadisa. Božiji Poslanik ﷺ je također rekao: "*Spustite svoje poglede i čuvajte svoja stidna mjesta*"[1]; "*-Izbjegavajte sjedenje po putevima! –Božiji Poslaniče, moramo se okupljati na njima... -Ako već morate, onda dajte putu njegovo pravo. –Šta je pravo puta? –Spuštanje pogleda, – odgovori Božiji Poslanik ﷺ - uklanjanje prepreka i uzvraćanje selama*"[2].

Pogled je osnova svih nedaća koje mogu zadesiti čovjeka. Jer, pogled budi misao; misao ideju; ideja strast; strast želju koja jača dok ne postane čvrsta namjera, nakon čega neminovno slijedi postupak ukoliko ga nešto ne spriječi. Radi toga se kaže: "Strpjeti se kod spuštanja pogleda lakše je nego strpjeti se kod onoga što slijedi". Pjesnik je rekao:

Sve nedaće počinju od pogleda
i većine vatri od neznatnih iskri.

Koliko je pogleda za posmatrača
opasno poput strijele između luka i strune?

Dok god se čovjek kreće i pokreće,
svojim očima će sretati opasnosti.

Za oko je lijepo, a za srce otrov!
Hvala na sreći što vuče nesreću.

Od loših posljedica pogleda je i to što može dovesti do oča-

---

[1] Ahmed: **Musned**, br. 22251, putem 'Ubadea es-Samita. Hadis počinje sa: "Garantujte mi šest stvari..." Ulema se kritički osvrće na ovu predaju, ali nju slične verzije unapređuju na nivo hasena. (v.: **Es-Silsile es-sahiha**, br. 1470.)

[2] **Buhari**: Knjiga o uzurpacijama i otimanju, br. 2465, Knjiga o traženju dozvole, br. 6239; **Muslim**: Knjiga o odjeći i ukrašavanju, br. 2121, Knjiga o selamu, br. 2121, putem Ebu Se'ida el-Huderija ؓ.

javanja, uzdaha i izgaranja. Jer, čovjek vidi ono što ne može imati i pred čim se ne može strpjeti, a to je najveća patnja. Pjesnik kaže:

Onog trena kada pustiš pogledu da vodi
Tvoje srce, prizori će te umoriti

Vidjet ćeš stvari koje ne možeš u potpunosti
Imati, a ni pred jednim dijelom strpljiv ne možeš biti.

Ovaj stih zahtijeva objašnjenje. Ti vidiš stvari koje očajno i nestrpljivo želiš, ali ih ne možeš imati. "Koje ne možeš u potpunosti imati" znači negaciju mogućnosti potpunog posjedovanja viđenoga, što znači da je čovjek pred svakim detaljem nemoćan.

Koliko je onih koji pružaju poglede i nedugo se zatim, rastrgani, u njih zapletu:

O, ti što gledaš! Neće se tvoji pogledi ni podići,
a ti ćeš se rastrgan u njih zaplesti!

Ja sam o ovoj temi izrekao stihove:

Dosadilo mu blagostanje, pa pusti poglede
stojeći nad zidinama za njega lijepim.

Puštao je poglede jedan za drugim,
sve dok se u njih mrtav ne zaplete.

Interesantno je da strijele hitrih pogleda ne dopiru do onoga što se gleda, već umjesto njega pogađaju srce posmatrača. O tome govori jedna moja poema:

O, ti, koji se trudiš da hitrim pogledima strijele pošalješ,
ti si žrtva toga bacanja i ne trudi se da pogodiš!

Šalješ varnice – tebi treba lijek!
Vrati svog poslanika, ne dozvoli da te ubije!

Još čudnije je to što pogled ranjava srce. Te rane se ponavljaju sve dok čovjek ne postane nemoćan da šalje poglede. O tome sam također napisao par stihova:

Šalješ pogled za pogledom
prateći svaku ljepoticu i ljepotana!

Misliš da ti to liječi rane, a, ustvari,
to ih uvećava i širi.

Sebe ubijaš hitrim pogledima i plačem
svoje srce nemilosrdno ubijaš.

Obuzdavanje pogleda je lakše od neprekidnih patnji.

Misli

Misli su još opasnije – iz njih se rađaju želje, namjere i naumi. Ko vlada svojim mislima taj je zauzdao svoju dušu i svladao njene prohtjeve. Koga misli svladaju njime vladaju prohtjevi i želje. Ko potcijeni misli one će ga odvesti u propast. Misli opsjedaju srce sve dok ne postanu puste želje: ﴿كَسَرَابٍ بِقِيعَةٍ يَحْسَبُهُ الظَّمْآنُ مَاءً حَتَّىٰ إِذَا جَاءَهُ لَمْ يَجِدْهُ شَيْئًا وَوَجَدَ اللَّهَ عِندَهُ فَوَفَّاهُ حِسَابَهُ وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ﴾ ***"...kao varka u ravnici u kojoj žedan vidi vodu, ali kad do tog mjesta dođe, ništa ne nađe, - a zateći će da ga čeka kraj njega Allahova kazna i On će mu potpuno isplatiti račun njegov jer Allah veoma brzo obračunava" (En-Nur, 39)***. Najbjedniji i najogavniji ljudi su oni koji se pored činjenica zavaravaju lažnim predstavama pripisujući ih sebi i hvaleći se njima. To su, tako mi Allaha, kapitali bankrotiranih i tržnice besposlenih. One su snaga prazne duše koje zanimaju samo besmislene zamisli i lažna očekivanja, kao što je rekao pjesnik:

Moja maštanja o Su'adi gase mi žeđ;
njima nas Su'ada napaja i nakon žeđi osvježava!

Moja maštanja su najbolja, da su samo stvarnost,
a i da nisu, mi s njima lijepo živimo.

Ovo su najopasnije stvari po čovjeka. Iz njih se stvara nemoć i lijenost i nastaje tromost, neuspješnost, kajanje i griža savjesti. Onaj koji priželjkuje, budući da je izgubio moć percepcije

stvarnosti vlastitim osjetilima, isklesao je njezinu sliku u svome srcu. Zagrlio ju je i privukao sebi zadovoljavajući se ljubavlju prema fiktivnoj slici stvorenoj u njegovoj glavi... To mu ne može ništa koristiti. On je sličan gladnom i žednom čovjeku koji u svojoj mašti prikazuje sliku hrane i pića, mada on ne jede niti pije. Zadovoljavanje tim fikcijama ukazuje na niskost i ružnoću te duše. Naprotiv, za dušu predstavlja čast, čistoću, bjelinu, visinu i kakvoću ukoliko ona odbacuje od sebe svaku misao koja nema veze sa realnošću ne želeći da se ona mota po umu...

Misli se granaju na dijelove koji se, opet, vraćaju na četiri osnove:

- misli kojima čovjek želi sebi pribaviti ovosvjetske koristi,
- misli kojima nastoji otkloniti ono što mu šteti na dunjaluku,
- misli kojima želi pribaviti ahiretsku korist i
- misli kojima želi otkloniti ono što je štetno za njegov ahiretski život.

Čovjek treba da svoje misli, namjere i ideje koncentriše na ove četiri tačke. Ukoliko ga okolnosti ograničavaju, neka se usredsrijedi na ono što može dokučiti i neka to ne propusti. Ako je tih misli, pak, u izobilju, zbog mnoštva njihovih veza, tada će on dati prioritet važnijima, koje mu mogu izmaći, a odložit će one koje su manje važne i koje ne mogu izmaći.

Ovdje, dakle, imamo dva druga dijela: onaj koji je važan i ne može izmaći i onaj koji je nevažan, ali može izmaći. Svaki od njih ima razlog zbog kojeg je važan i tako nastaje dvoumljenje i nedoumica – ako dâ prioritet važnijem, strahovat će da mu ono drugo ne izmakne, a ako dâ prioritet onom nevažnijem, biva spriječen da se pozabavi važnijim, i to u situaciji kada je nemoguće sastaviti obje stvari, već se može samo jedna od njih izabrati. Ovo je situacija kada treba upotrijebiti razum, moć rasuđivanja i znanje. Ovdje uspijeva onaj ko uspije, uzdiže se onaj ko se uzdigne, a propadne onaj ko propadne. Većina onih koji sebe smatraju pametnim i učenim daju prednost nevažnom, koje može ne izmaći nad važnim koje izmiče, ali niko od njih to ne priznaje. Svi ovo čine u ma-

njoj ili većoj mjeri.

Rješenje ovoga leži u velikom pravilu na kojem počiva Šeriat i kader, stvaranje i određivanje. Prednost se daje većoj i višoj vrijednosti, iako prije nje stoji druga, niža vrijednost. Isto tako, prihvata se manja šteta kako bi se otklonila veća. Na taj način propuštamo jednu korist kako bismo dobili veću i prihvatamo manju štetu kako bismo otklonili veću.

Misli uma i njegove ideje ne izlaze iz ovih okvira. Ovo propisuju svi zakoni. Korist ovoga i budućeg svijeta samo na ovome počiva. Najuzvišenija i najznačajnija misao je ono što pripada Allahu i budućem svijetu. Ono što pripada Allahu se dijeli na nekoliko vrsta.

Prva, o Njegovim objavljenim ajetima razmišljati, povezivati ih, analizirati i njihov smisao razumijevati. Uzvišeni ih je radi toga objavio, a ne samo zbog učenja i izgovaranja. Jedan prethodnik je rekao: "Kur'an je objavljen da bi se po njemu radilo i zato neka učenje Kur'ana bude rad (primijenjeno)".

Druga, razmišljanje o Njegovim znakovima, uzimanje pouke iz njih i ukazivanje pomoću njih na Njegove osobine, imena, mudrosti, dobročinstvo, pravednost i velikodušnost. Allah ﷻ Svoje robove podstiče na proučavanje Njegovih znakova i razmišljanje o njima, kao što kudi one koji ih nemarno previđaju.

Treća, razmišljanje o Njegovim blagodatima i obasipanju robova raznim ni'metima, zatim o Njegovom oprostu, milosti i blagosti.

Ove tri vrste razmišljanja bude u srcu spoznaju Allaha, ljubav i strah prema Njemu, nadu, neprestano razmišljanje o tome, uza zikr – spominjanje koje srcu daje kompletnu boju spoznaje i ljubavi.

Četvrta, razmišljanje o mahanama i nedostacima duše i postupaka. Ovo donosi veliku korist. To su vrata svakog dobra i čekić kojim se razbija duša koja naređuje zlo. Jer, kada se ona razbije,

tada smirena duša može slobodno živjeti; ona donosi odluke. Srce, također, slobodno živi. Riječi su mu uticajne u kraljevstvu, a podanici i vojnici izvršavaju njegove naredbe.

Peta, razmišljanje o izazovima vremena, njegovo pravilno iskorištavanje i posvećivanje pažnje tome. Pametan je onaj ko koristi vrijeme. Kada ono prođe, nikada se ne može nadoknaditi. Šafi, Allah mu se smilovao, kaže: "Družio sam se sa sufijama i od njih čuo dvije pametne izreke. Prva je: Vrijeme je kao sablja, ukoliko ga ne posiječeš, ono će tebe posjeći. A druga: Ako ne zabaviš dušu istinom, ona će te zabaviti lažju". Vrijeme je u biti stvarni život. Ono je materijal za vječni život u neprolaznim blagodatima i za surovi život u bolnoj patnji. Ono prolazi brže od oblaka. Što od tog vremena bude posvećeno Allahu i provedeno zbog Allaha, to je život i vijek. Sve ostalo se ne računa u život, čak i da taj čovjek veoma dugo živi. Jer, tako žive životinje. Ako čovjek provodi svoje vrijeme u nemarnosti, strastima i beskorisnim maštanjima i ako mu je bolje bilo da je cio život spavao, za takvog čovjeka je bolje da ne živi. Ako za čovjeka koji klanja možemo reći da će od namaza imati samo onoliko koliko je bio priseban, tada i za njegov vijek možemo reći da od njega ima samo onoliko koliko je posvetio Allahu i što je proveo zbog Allaha. Ostale misli i razmišljanja spadaju ili u šejtanova sašaptavanja, u prazna maštanja, ili u lažne prijevare poput onih kod maloumnika: pijanica, drogiranih ili opsjednutih ljudi. Najbolje govore oni sami, kada se vrate sebi:

Ako je moj stepen na proživljenju kod vas
ono što sam doživio, tada sam protraćio dane.

Želja mi je opsjedala dušu dugo vremena,
a danas mi izgleda kao čudan san.

Naravno, sama misao nije štetna. Međutim, štetno je izazivanje i zabavljanje tim mislima. Misao je kao prolaznik na putu. Ako ga ne pozoveš i ostaviš ga, on će otići i okanit će te se. Ali, ako ga pozoveš, on će te opčiniti svojim govorom, prijevarama i lažima. To je blisko praznoj, pokvarenoj duši, a najteže pada plemenitoj, nebeskoj i smirenoj duši i srcu.

Uzvišeni Allah je u čovjeka ugradio dvije duše: dušu koja naređuje zlo i smirenu dušu. One su suprotstavljene... Kada je jednoj lakše, drugoj je teže; kada jedna trpi, druga se naslađuje. Duši koja naređuje zlo nema ništa teže od zalaganja i odricanja zbog Allaha i Njegovog zadovoljstva. Njoj su prohtjevi najvažniji. S druge strane, smirenoj duši nema ništa teže od zalaganja zbog nekog drugog osim Allaha i udovoljavanju strastima. Za nju nema ništa štetnije od toga. Melek stoji uza srce ove smirene duše, a šejtan uza srce ove druge. Borba je neprestana i nikada ne jenjava sve dok traje ovosvjetski život. Laž je sva koncentrirana oko šejtana i duše koja naređuje zlo, dok je dobro koncentrirano oko meleka i smirene duše. Primat u toj borbi preuzima nekad ova, a nekad ona strana. Ključna stvar je strpljenje. Ko bude strpljiv, izdržljiv, budan na granicama i bogobojazan taj će odnijeti pobjedu na ovom i na budućem svijetu. To potvrđuje Allah odredbom koja se ne može promijeniti: ﴿وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ﴾ - *"...a lijep ishod će biti za one koji se budu Allaha bojali" (El-E'raf, 128)*. Srce je, znači, čista tabla, a misli su slova koja se u nju urezuju. Kako pametan čovjek može dozvoliti da slova na njegovoj tabli budu samo laž, obmana, prijevara, lažna nadanja i nestvarne siluete? Zar uz ovo može biti urezana mudrost, znanje i uputa? Ako bi i pokušao da ureže nešto korisno u svoje srce, to bi ličilo na mrvicu korisnog znanja upisanog u mnoštvo beskorisnih napisa. Korisne misli se ne mogu ustaliti sve dok se ne uklone beskorisne, jer za njih treba potpuno čisto mjesto:

Prohtjev za njom me je obuzeo prije nego da ga spoznam,
u čisto srce mi uđe, pa se ustali

Zbog toga nekolicina etičara bazira svoje moralne kodekse na očuvanju misli kako bi spriječili da u njihova srca prodre neka loša misao. Zagovaraju da srca treba ostaviti čistim za otkrovenja i ogledanje uzvišenih principa. Međutim, ovi ljudi su u nečemu pogodili, ali su dosta toga previdjeli: očistili su srca da u njih ne dospiju ružne misli... Tako su im srca ostala prazna, šejtan se na njih okomio i ubacio u njih zapakovane laži varajući ih da su to najvrje-

dniji i najuzvišeniji principi. Tom podvalom im je ugasio žeđ za mislima koje podstiču razvoj znanja i upute. Šejtan, dakle, srce koje nema ovih misli zapošljava onim što odgovara stanju dotičnog čovjeka – ne uspjevši da ga zaposli niskim mislima. Zagovara ga idejama oslobađanja i nerada odvraćajući ga od misli koje čovjeku mogu donijeti dobro i korist – a to su misli o Allahovim vjerskim naredbama i stvarima koje On voli i kojima je zadovoljan. To srce je okupirao razmišljanjem i zanimanjem o dubokoj spoznaji i izvršavanju tih naredbi, njihovim provođenjem nad stvorenjima i zalaganjem na tom putu... Šejtan ih zavodi od svega toga pozivajući ih da to ostavi, varajući ih da je veća pobožnost u nezanimanju za ovaj svijet i razmišljanju o njemu. On ih vara da će biti savršeniji ukoliko se oslobode svih obaveza i dužnosti. Daleko li je to od istine! Savršenstvo je upravo u ispunjavanju srca mislima, željama i naumima da se prikupi ono što čini Uzvišenog Gospodara zadovoljnim te razmišljanje o načinima prikupljanja i dostizanja tih stvari... Najsavršeniji čovjek je onaj ko najviše razmišlja, planira i umuje o tome kako da dostigne Allahovo zadovoljstvo, a najprostiji je onaj čovjek koji razmišlja, planira i umuje samo o tome kako da zadovolji svoje prohtjeve na svaki način. Neka je Allah na pomoći!

Tako su 'Umer b. Hattabu čak i u namazu navirale misli o tome kako da stekne Allahovo zadovoljstvo. On bi i tom prilikom pravio vojnu strategiju tako da je istovremeno izvršavao namaz i džihad. Ovo je veoma rijedak i uzvišen primjer prožimanja ibadeta jedan kroz drugi, što može poći za rukom samo iskrenim ljudima prekaljenog srca, širokih nazora i visokih ciljeva. Oni ulaze u jedan ibadet i naslađuju se s nekoliko vrsta drugih, a to je Allahova milost koju On daje onome kome hoće.

Riječi

Riječi se čuvaju tako što čovjek ne dozvoljava da izgovori išta besmisleno već treba da se drži onoga u čemu ima koristi i što će mu uvećati vjerovanje. Kada zaželi da nešto kaže, neka prvo razmisli da li to ima koristi i zarade ili ne. Ako nema, onda mu je bo-

lje da šuti; ako, pak, u tome primijeti neku korist, neka opet razmisli da li ima nešto što mu je preče da kaže i što ne bi smio da propusti. Kada hoćeš da sudiš o nečijem srcu, poslušaj šta taj čovjek govori. Preko jezika ćeš upoznati njegovo srce, htio on to ili ne.

Jahja b. Mu'az je rekao: "Srca su poput kazana u kojima nešto ključa, a jezici su poput kutlača. Zato, obrati pažnju na čovjeka kada govori. Njegov jezik iz srca zahvaća slatko ili kiselo, ukusno ili ljuto, itd. – na ukus njegovog srca ukazuje ti uzorak s njegovog jezika". Znači; kao što jezikom možeš probati hranu koja se kuha u kazanima, tako možeš i spoznati kakvoću čovjekovog srca putem njegovog jezika. U hadisu koji prenosi Enes navodi se: "*Čovjekov iman nije potpun sve dok mu se ne usavrši srce; a srce mu se neće usavršiti sve dok mu se ne usavrši jezik*"[1]. Kada je upitan šta najviše uvodi ljude u Vatru, Božiji Poslanik ﷺ je odgovorio: "*Usta i spolni organ*"[2]. Tirmizi ovaj hadis ocjenjuje kao hasen-sahih. Mu'az b. Džebel je pitao Božijeg Poslanika ﷺ kojim će postupkom zaslužiti Džennet i izbjeći Vatru te mu Poslanik ﷺ objasni šta je glava, osovina i vrhunac svega toga. Zatim reče: "Hoćeš li da ti kažem čime ćeš to steći?" "Kako da ne, Božiji Poslaniče!?" On se uhvati za jezik i reče: "Čuvaj se ovoga!" "Zar ćemo odgovarati za ono što govorimo?" upitah ga. "Oplakala te majka, Mu'aze, – reče mi Poslanik ﷺ – zar će ljudi u Vatri biti vučeni po svojim licima ili nosevima osim zbog onoga što im jezici iskažu." Ebu 'Isa je rekao da je ovo vjerodostojan hadis.[3]

---

[1] Bilježi Ahmed: **Musned**, br. 12636, putem Enesa b. Malika ؓ u vjerodostojnoj predaji.

[2] **Tirmizi**: Knjiga o dobročinstvu i održavanju rodbinskih veza, br. 2004; **Ibn Madže**: Knjiga o zuhdu, br. 4246; Ahmed: **Musned**, br. 7847, 8852, 9403, putem Ebu Hurejrea ؓ. Hadis je hasen. (v.: **Sahih Sunen Et-Tirmizi**, br. 1630.)

[3] Da bi ovaj dio bio jasan, potrebno je navesti hadis u cijelosti: Mu'az b. Džebel pripovijeda kako je bio u društvu s Poslanikom ﷺ na

Interesantno je da ljudima lahko pada čuvanje od zabranjene hrane, nepravde, bluda, krađe, konzumiranja opojnih pića, zabranjenog gledanja i sl., a teško im je da kontrolišu svoj jezik. Tako možemo vidjeti ljude koji se odlikuju vjerom, pobožnošću i skromnošću, ali koji govore stvari koje bude Allahovu srdžbu i tako munjevitom brzinom gube onaj položaj koji su svojim ranijim postupcima zaradili. Puno je onih koji su pošteni kada su u pitanju grijesi i nepravde, ali jezicima prljaju časti mrtvih i živih ljudi, bez razmišljanja o onome što govore.

Ako želiš konkretan primjer, poslušaj predaju koju Muslim bilježi u svome **Sahihu** putem Džunduba b. ‘Abdillaha, o tome kako je neki čovjek rekao: "*Tako mi Allaha, On neće oprostiti tome i tome čovjeku!*" *Allah* ﷻ *odgovori: "Ko se usuđuje da govori kako neću oprostiti tom čovjeku!? Njemu sam oprostio, a tvoja djela sam po-*

---

jednom putu. "Jednog dana sam se zatekao blizu njega pa ga upitah: 'Božiji Poslaniče, kaži mi koje će me djelo uvesti u Džennet i udaljiti od Vatre.' 'Pitaš me za veliku stvar, koja je lahka za onoga kome Allah olakša: Budi pokoran Allahu i nemoj Mu ništa ravnim smatrati! Klanjaj namaz, dijeli zekjat, posti ramazan i hodočasti Ka‘bu. Hoćeš li da ti otkrijem vrata dobra? Post je štit; sadaka briše grijehe, kao što voda gasi vatru, i noćni namaz.' Zatim prouči ajete ﴿تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ * فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُم مِّن قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ - "Bokovi njihovi se postelja lišavaju i oni se Gospodaru svome iz straha i želje klanjaju, a dio onog što im Mi dajemo udjeljuju. I niko ne zna kakve ih, kao nagrada za ono što su činili, skrivene radosti čekaju" (Es-Sedžde, 16, 17.) Potom reče: 'Hoćeš li da ti kažem šta je glava svega, osovina i vrhunac?' 'Hoću, Božiji Poslaniče', rekoh. On reče: 'Glava svega je islam, osovina je namaz, a vrhunac džihad'. Zatim reče: 'Hoćeš li da ti kažem čime ćeš to steći?' 'Kako da ne, Božiji Poslaniče!?' On se uhvati za jezik i reče: 'Čuvaj se ovoga!' 'Zar ćemo odgovarati za ono što govorimo?' upitah ga. 'Oplakala te majka, Mu‘aze, - reče mi Poslanik ﷺ - zar će ljudi u Vatri biti vučeni po svojim licima ili nosovima osim radi onoga što im jezici iskažu.'" Ebu ‘Isa je rekao da je ovo vjerodostojan hadis. (V.: **Sunen Et-Tirmizi**, 5/11, br. 2616.) – Prim. prev.

ništio!"[1] Ovaj pobožnjak je došao u situaciju da mu zbog samo jedne riječi budu poništena sva djela koja je dotad činio.

Sličnu poruku nosi i hadis koji bilježi Ebu Hurejre: "*...rekao je riječ koja mu je ocrnila dunjaluk i Ahiret*"[2].

Dva **Sahiha** bilježe predaju Ebu Hurejrea da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "*Doista čovjek može izgovoriti nešto Allahu drago, što ga može podići na visoke stepene, ali, isto tako, može izgovoriti nešto Allahu mrsko, što ga može strmoglaviti u džehennemske ponore*"[3]. Kod Muslima stoji: "*Doista, čovjek može izgovoriti riječ čije težine nije svjestan, a koja ga može strmoglaviti u džehennemske ponore dublje nego što je razdaljina između istoka i zapada*"[4].

Tirmizi putem Bilala b. Harisa el-Muzenija bilježi da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "*Doista neko od vas može izgovoriti Allahu dragu riječ čije djelovanje nije ni zamišljao pa zbog toga bude uvršten u blagoslovljene do Sudnjeg dana. Međutim, neko od vas može izgovoriti riječ Allahu mrsku koju ne smatra značajnom, ali koja će ga uvrstiti u omražene do Sudnjeg dana*". Alqame je govorio: "Koliko sam riječi zaustavio zbog hadisa Bilala b. Harisa"[5].

U Tirmizijevom Džami'u se također navodi Enesova preda-

---

[1] **Muslim**: Knjiga o dobročinstvu i rodbinskim vezama, br. 2621, putem Džundub b. 'Abdillah El-Bedželija.

[2] **Ebu Davud**: Knjiga o ponašanju, br. 4901; Ahmed: **Musned**, br. 8093. Ovo je hasen-hadis (v.: **Tahridž Et-Tahavijje**, br. 364.)

[3] **Buhari**: Knjiga o suptilnosti, br. 6478; Ahmed: **Musned**, br. 8206, putem Ebu Hurejrea ؓ. Muslim bilježi ovaj hadis u verziji koja slijedi.

[4] **Buhari**: Knjiga o suptilnosti, br. 6477; **Muslim**: Knjiga o zuhdu i suptilnosti, br. 2988, putem Ebu Hurejrea ؓ.

[5] **Tirmizi**: Knjiga o zuhdu, br. 2319; **Ibn Madže**: Knjiga o smutnjama, br. 3969; **Ahmed**, br. 15325; Malik: **Muvetta'**, br. 1562. Hadis je zahvaljujući svim verzijama vjerodostojan (v.: **Es-silsile es-sahiha**, br. 888.)

ja: "*Jednom je umro jedan ashab pa neki čovjek reče: 'Džennetlija', a Božiji Poslanik ﷺ se okrenu: 'Otkud znaš? Možda je on govorio o onome što ga se ne tiče ili je bio škrt u onome što mu ne umanjuje imetak*'."[1] Tirmizi za ovaj hadis kaže da je hasen-sahih. U drugoj verziji se kaže: "*Jedan mladić je pao kao šehid u Bici na Uhudu. Na stomaku su mu našli kamen privezan od gladi. Majka mu obrisa prašinu sa lica i reče: 'Neka ti je prijatno, sine moj'. Na to Božiji Poslanik ﷺ reče: 'Nemoj biti sigurna – možda je on govorio o onome što ga se ne tiče ili je bio škrt u onome što mu ništa ne treba*'."[2]

Dva **Sahiha** bilježe hadis Ebu Hurejrea: "*Ko bude vjerovao u Allaha i Sudnji dan neka govori dobro ili neka šuti!*"[3]. U Muslimovoj verziji se kaže: "*Ko vjeruje u Allaha i Sudnji dan – kada prisustvuje nečemu, neka govori dobro ili neka šuti*".[4]

Tirmizi u vjerodostojnoj predaji bilježi predaju Poslanika ﷺ: "*Znak lijepog islama kod čovjeka je nemiješanje u stvari koje ga se ne tiču*".[5] Sufjan b. 'Abdillah es-Seqafi je upitao Božijeg Poslanika ﷺ: "*Reci mi, Božiji Poslaniče, o islamu nešto zbog čega ubuduće neću nikoga to pitati*". "*Reci: 'Vjerujem u Allaha' i zatim ustraj na tome*". "*Šta je, po tvom mišljenju, najopasnije za mene?*" *Božiji Poslanik ﷺ se*

---

1 **Tirmizi**: Knjiga o zuhdu, br. 2316. Hadis je slab. (v.: **Da'if Sunen Et-Tirmizi**, br. 402.)

2 Hadis spominje Hejsemi u **Medžme'u** (10/306) uz napomenu: "Ovaj hadis prenosi Ebu Ja'la, a u njemu se nalazi Jahja b. Ja'la el-Musuli koji je nepovjerljiv" (v.: **Et-Taqrib**, br. 7677.)

3 **Buhari**: Knjiga o ponašanju, br. 6018, **Muslim**: Knjiga o imanu, br. 47.

4 **Muslim**: Knjiga o dojenju, br. 1468, putem Ebu Hurejrea ﷺ.

5 **Tirmizi**: Knjiga o zuhdu, br. 2317; **Ibn Madže**: Knjiga o smutnjama, br. 3976, putem Ebu Hurejrea ﷺ, zatim **Tirmizi**: Knjiga o zuhdu, br. 2318, Malik: **Muvetta'**: Knjiga o džamiji, br. 1402, putem 'Alija b. Husejna b. 'Alije b. Ebi Taliba, dok Ahmed u **Musnedu** ovaj hadis (br. 1738) bilježi putem Husejna b. 'Alija, r. 'anhuma. Hadis je sahih. (v.: **El-Miškah**, br. 4839, **Sahih Sunen Et-Tirmizi**, br. 1886, 1887.)

uhvati za jezik i reče: "Ovo".[1] Hadis je sahih.

Ummu Habibe, supruga Božijeg Poslanika ﷺ, prenosi da je on rekao: "*Svaki govor ljudskog bića ide na njegovu štetu, a ne u njegovu korist – osim naređivanja dobra, odvraćanja od zla i spominjanja Allaha* ﷻ"[2] Tirmizi kaže da je ovo hadis hasen.

U drugom hadisu se kaže: "*Kada se čovjek probudi, svi njegovi organi se obraćaju jeziku: 'Boj se Allaha! Mi zavisimo od tebe. Ako ti budeš ispravan, bit ćemo i mi; a ako ti zastraniš, zastranit ćemo i mi*".[3]

Jedan od *selefa*, časnih prethodnika, sebe je prekoravao zbog riječi: *topao dan* ili *hladan dan*. Jedan veliki učenjak je sanjao kako je umro. Ljudi ga upitaše kakvo je bilo njegovo stanje, a on reče: "Prekoren sam zbog riječi koju sam izgovorio. Rekao sam: 'Koliko je ljudima potrebna kiša'. Bi mi rečeno: 'Otkud ti znaš? Ja najbolje znam šta je dobro za Moje robove'." Jedan ashab je rekao svome robu: "Daj nam sofru da se igramo njome", a zatim reče: "*Estagfirullah*[4]! Nikada ne izgovorim riječ a da je ne zauzdam i ukrotim, a ova mi je pobjegla bez uzde i ulara!" Od pokreta svih organa, najpogubniji i najštetniji za čovjeka su pokreti jezika.

Raniji i kasniji učenjaci su se razišli oko toga da li se čovjeku piše sve što izgovara ili samo dobre i loše stvari. Prvo mišljenje je ispravnije.

Jedan od selefa je rekao: "Sve što čovjek kaže na njegovu je štetu, osim spominjanja Allaha i tome sličnog". Es-Siddiq ؓ je

---

[1] **Muslim**: Knjiga o imanu, br. 38; **Tirmizi**: Zuhd, br. 2410; **Ibn Madže**: Smutnje, br. 3972; Ahmed: **Musned**, 18938.

[2] **Tirmizi**: Knjiga o zuhdu, br. 2412, **Ibn Madže**: Knjiga o smutnjama, br. 3974. Hadis je slab. (v.: **Es-silsile ed-da'ife**, br. 1366.)

[3] **Tirmizi**: Knjiga o zuhdu, br. 2407; Ahmed: **Musned**, br. 11498, putem Ebu Se'id El-Huderija ؓ, a hadis je hasen. (v.: **Sahih Sunen Et-Tirmizi**, br. 1962.)

[4] Tražim oprost od Allaha.

znao hvatati prstima svoj jezik i govoriti: "Ovo me je dovelo na ivicu propasti".

Govor je tvoj zatočenik, a kada izađe iz tvojih usta, ti si onda njegov zatočenik. A Allah je prisutan kod svake izgovorene riječi: ﴿مَا يَلْفِظُ مِن قَوْلٍ إِلاَّ لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ﴾ - *"On ne izusti ni jednu riječ, a da pored njega nije prisutan Onaj koji bdije (Qaf, 18)*.

Jezik ima dvije opasne zamke, ako se spasi jedne, mora pasti u drugu; to su govor i šutnja. Nekada je opasnije šutjeti nego govoriti, a nekada obratno.

Onaj ko šuti pred istinom je nijemi šejtan, nepokoran Allahu i dvolični ulizica, osim ako to ne čini iz bojazni za vlastiti život.

Onaj ko izgovara neistinu, pak, jeste šejtan koji govori i nepokoran je Allahu.

Većina ljudi ne koristi adekvatno šutnju i govor – sve se uglavnom svodi na ove dvije grupe. Srednja grupa – pripadnici Pravog Puta – ustežu svoje jezike od laži i pružaju ih samo u onome što će im donijeti korist na budućem svijetu. Nikog od njih ne možemo čuti da mu riječi nekontrolisano i beskorisno izviru. Pored toga, jezik na Sudnjem danu može sravniti brdo dobrih djela kao što može sravniti brdo loših djela čestim spominjanjem Allaha ﷻ i kontaktiranjem sa Njime.

Koraci

Koraci se čuvaju na taj način što čovjek neće pružati svoju nogu ka onome za što neće imati nagradu kod Allaha. Ako koracima ne može povećati nagradu kod Allaha, onda je čovjeku bolje da sjedi. Svaku dozvoljenu (mubah) stvar ili običaj čovjek može da pretvori u ibadet i posveti je Allahu ﷻ stječući na taj način nagradu kod Njega.

Budući da greške mogu biti počinjene nogom i jezikom, zajedno su spomenute u ajetu: ﴿وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الأَرْضِ هَوْنًا وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلامًا﴾ - *"A robovi Milostivoga su oni koji po zemlji mirno hodaju, a kada ih bestidnici oslove, odgovaraju: 'Mir*

vama!'" *(Furqan, 63)*. Ovdje su robovi Milostivoga opisani kao oni čije su riječi i koraci izbalansirani, kao što su pogledi i misli združeni u ajetu: ﴿يَعْلَمُ خَائِنَةَ الأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ﴾ - ***"On zna poglede koji kriomice u ono što je zabranjeno gledaju, a i u ono što grudi kriju"*** *(Gafir, 19)*.

ZABRANA BESTIDNOSTI I OBAVEZA ČUVANJA STIDNIH MJESTA

Prethodna poglavlja smo spomenuli kao uvod u poglavlje o zabrani bestidnosti i obavezi čuvanja stidnih mjesta. Božiji Poslanik ﷺ je rekao: *"Najčešći razlog ulaska u Vatru bit će usta i spolni organ"*[1]. Dva **Sahiha** bilježe da je on rekao: *"Nije dozvoljeno proliti krv muslimana osim u tri slučaja: blud u braku, život za život i ostavljanje vjere i napuštanje društva (džemata)."*[2] U ovom hadisu se u istu ravan stavlja blud, kufr i ubistvo, kao što je slučaj sa ajetima sure El-Furqan i hadisom Ibn Mes'uda.

Božiji Poslanik ﷺ je započeo s onim što se najčešće događa, a zatim je spomenuo ono što se rjeđe dešava. Blud se češće događa od ubistva, a ubistvo češće od odmetništva od vjere, da nas Allah sačuva od toga! Ovdje se, također, prelazi sa velikog grijeha ka većem. Blud je veoma štetan po dobrobit čovječanstva. Jer, kada žena počini preljubu, ona navlači sramotu na svoju porodicu, muža i rodbinu tako da oni više ne mogu ljudima pogledati u oči. A ako ona zanese od toga bluda i ubije svoje dijete, snosit će odgovornost za ubojstvo i za blud. Ako ga ostavi i donese na svijet, onda

---

[1] Hadis je spomenut na 223. strani. – Prim. ur.
(Na navedenoj strani, na kojoj se govori o temi "Vrata grijeha" ne nalazi se ovaj hadis, iako to urednik tvrdi. Vjerovatno je mislio na hadis koji se spominje na str. 232, u fusnoti br. 2. – Prim. prev.)

[2] **Buhari**: Knjiga o krvarini, br. 2878, **Muslim**: Knjiga o raspodjeli i ratovima..., br. 1676, putem 'Abdullaha b. Mes'uda, u Muslimovoj verziji.

će svojoj porodici i muževoj rodbini pripisati stranca koji im ne pripada. On će ih nasljeđivati, njihovo prezime nositi, osamljivati se sa njihovim ženama ne pripadajući im, itd. I čovjekova preljuba dovodi do poremećaja rodbinskog sistema kao i do narušavanja čestitosti žene i njenog izlaganja propasti i nestanku. Ovaj veliki grijeh dovodi do rušenja ovosvjetskih i vjerskih dobara. Koliko se zinalukom krši zabrana, ugrožava prava i nanosi nepravdi?

Među karakteristikama ovog grijeha je to da on privlači siromaštvo i skraćuje život. Bludom se ocrnjuje lice čovjeka i on dobiva epitet omraženog među ljudima. On, također, rastače srce i razbolijeva ga, ukoliko ga čak ne ubije. Taj grijeh privlači brigu, tugu i strah. Udaljava počinioca od Gospodara, a približava ga šejtanu. Poslije ubistva nema većeg grijeha od ovoga te je zbog toga propisana smrtna kazna, i to na najgori, najružniji i najteži način. Čovjeku je lakše da mu kažu da mu je žena ubijena nego da čuje da je počinila preljubu. Sa'd b. 'Ubade ﷺ je rekao: "*Kada bih zatekao nekog čovjeka sa mojom ženom, udario bih ga oštricom sablje*"[1]. *To je čuo Božiji Poslanik* ﷺ *pa reče:* "*Čudi li vas Sa'dova ljubomora i revnost? Ja sam doista revnosniji od njega, a Allah je revnosniji od mene. Zbog ove revnosti, Allah je zabranio sve javne i tajne grijehe*".[2] Hadis je muttefequn 'alejhi. U dva **Sahiha** se također navodi da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "*Allah je revnostan i ljubomoran, i vjernik je ljubomoran. Allahova ljubomora se javlja kada Njegov rob počini nešto što mu je On zabranio*".[3]

Dva **Sahiha** bilježe da je Poslanik ﷺ rekao: "*Niko nije revnosniji od Allaha. Zbog toga je On zabranio javne i tajne grijehe. Nikom nije draže izvinjenje nego Allahu. Zbog toga je poslao poslanike sa radosnom viješću i opomenom. Nikom nije draža pohvala nego Allahu. Zbog toga je On pohvalio Sebe*".

---

[1] Izvor hadisa već spomenut.

[2] **Buhari**: Knjiga o braku, br. 5223; **Muslim**: Knjiga o pokajanju, br. 2761, putem Ebu Hurejrea ﷺ, u Muslimovoj verziji.

[3] **Buhari**: Knjiga o tumačenju Kur'ana, br. 4634; **Muslim**: Knjiga o pokajanju, br. 2760, putem 'Abdullaha b. Mes'uda ﷺ.

Dva **Sahiha** prenose Poslanikovu ﷺ hutbu za vrijeme pomračenja: "*O, Muhammedov ummete! Niko ne može biti ljubomorniji od Allaha kada Njegov rob ili robinja čine blud. O, Muhammedov ummete! Tako mi Allaha, kada bi znali ono što ja znam, malo biste se smijali, a mnogo plakali*". *Zatim je podigao ruke i rekao: "Gospodaru moj, jesam li prenio (misiju)?*"[1]

Spominjanje upravo ovog velikog grijeha nakon namaza povodom pomračenja ima skriveni razlog ako bolje razmislimo. Pojava zinaluka najavljuje propast svijeta i to je jedan od predznaka Sudnjeg dana. Dva **Sahiha** bilježe hadis Enesa b. Malika: "*Reći ću vam jedan hadis koji vam niko neće citirati nakon mene: Čuo sam Poslanika ﷺ kako kaže: 'Među predznacima Sudnjeg dana je da će biti izuzeto znanje, a pojavit će se neznanje! Konzumirat će se alkohol i raširit će se blud! Bit će manje ljudi, a više žena, tako da će na pedeset žena biti jedan čovjek*".[2]

Allahov zakon nalaže da, kada se raširi blud, On se žestoko srdi i ljuti. To se neminovno odražava na sudbinu zemlje. Ibn Mes'ud je rekao: "Kada god se u nekom selu pojavi blud, Allah naredi da se ono kazni". Jedan izraelski svećenik je primijetio svoga sina kako namiguje jednoj od vjernica, pa mu reče: "Polahko, sine!" Nakon toga on pade sa svoga kreveta i slomi kičmu. I žena mu je pala, a sinovi izginuli. Bi mu rečeno: "Zar se tako srdiš kada se Meni učini grijeh? U tvom porodu nikada neće biti dobra".[3]

Kaznu za blud karakterišu, među ostalim kaznama, tri stvari: smrt na najgori način, dok je u blažem obliku propisano kažnja-

---

[1] **Buhari**: Knjiga o džumi, br. 1044; **Muslim**: Knjiga o pomračenju, br. 901, putem 'Aiše, r. 'anha, u Muslimovoj verziji.

[2] **Buhari**: Knjiga o kaznama, br. 6808; **Muslim**: Knjiga o znanju, br. 2671, u Buharijevoj verziji.

[3] Ova priča je već navedena u opširnijoj verziji. Nju bilježe Ahmed u **Zuhdu** (str. 128, 129), Ebu Nu'ajm u **Hil-ji** (2/372) i Gazali u **Ihja'u** (2/311.) Ovu priču nije komentarisao Hafiz 'Iraqi.

vanje tijela bičem i srca izgonom iz domovine na godinu dana.

Druga karakteristika je to da je Uzvišeni zabranio Svojim robovima da ih savlada samilost prema bludnicima kod izvršavanja kazne. Jer, Uzvišeni im je iz samilosti propisao ovu kaznu. On je blaži prema njima nego što smo mi... Ta milost nije spriječila ovu kaznu, i ni ljudi ne treba da dozvole da njihova samilost spriječi izvršenje Allahove naredbe.

Ovo pravilo, iako se odnosi i na ostale kazne, potrebno je naročito istaći kod kazne za blud zbog potrebe za time. Jer, ljudi ne osjećaju srdžbu i ljutnju prema bludnicima kao što je slučaj sa kradljivcem, lažnim svjedokom ili pijanicom. Njihova srca su milostivija prema bludniku nego prema drugim zločincima i grešnicima. Stvarnost to potvrđuje. Radi toga su ljudi upozoreni da ne dozvole da ih samilost spriječi da izvrše Allahovu ﷻ kaznu.

Ova milost potiče iz činjenice da se ovaj grijeh dešava visokoj, srednjoj i nižoj klasi. Najjači porivi su za time i mnogi u tome učestvuju. Najčešći uzrok bluda je ljubav, a ljudi osjećaju naklonost prema ljubavnicima. Oni smatraju da se pomoć tim ljudima ubraja u pokornost i ibadet iako je ljubavni prizor zabranjen njima i oni ne osjećaju odbojnost prema tome. Situacija je ovakva kod većine onih koji su slični stoci. Mnogo smo priča o tome čuli, a većina od njih potiče od stvorenja čija je pamet i vjera nepotpuna – sluga i žena.

Još jedan od uzroka je to što se ovaj grijeh izvršava na pristanak obje strane, a nikako nasiljem, nepravdom, dok ljudi zaziru od silovanja. To je, također, izraz velike strasti. Kada se sve to odslika u duši, javlja se milost koja sprječava izvršavanje kazne. Sve ovo je posljedica slabog imana. Odraz jakog imana je da se duša odlikuje snagom koja će izvršiti Allahove naredbe i milošću prema kažnjeniku, zbog Gospodara i Njegove milosti.

Treća karakteristika je to što je Uzvišeni naredio da se ta kazna izvrši u prisustvu vjernika, a ne u zatvorenom prostoru gdje ih niko ne vidi. Ovim se postiže cilj kazne i mudrost opomene. Kazna za čovjeka koji počini blud u braku je izvedena iz Allahove

kazne upućene Lutovom narodu – kamenovanja, zato što su blud i homoseksualizam jednaki po svojoj ružnoći i bestidnostima. Oba grijeha sa sobom nose kršenje Allahove mudrosti u stvaranju i upravljanju. U homoseksualizmu se krije bezbroj štetnosti. Pasivnom učesniku je bolje da umre nego da dozvoli da se na njemu to zlo izvrši. Jer, nakon tog zlodjela čovjek se ne može popraviti. Svako dobro će izgubiti, a zemlja će iz njegovog lica ispiti i zadnji trag života. Nakon toga čovjek se ne stidi ni od Allaha ni od ljudi. Tečnost aktivnog učesnika će u njemu djelovati kao otrov u tijelu.

Ulema se razišla oko toga da li pasivni učesnik može ući u Džennet. Čuo sam šejhu-l-islama kako o tome govori...

Oni koji smatraju da taj čovjek neće ući u Džennet baziraju se na nekoliko stvari:

Poslanik ﷺ je rekao: "*Kopile neće ući u Džennet*"[1]. Ako se ovo odnosi na kopile koje nema učešća u grijehu koji je prethodio njegovom rođenju, već se smatra potencijalnim izvorom zla i grijeha te se teško od njega može očekivati neko dobro zato što je stvoreno od prljavog sjemena te ako je tijelo koje je odraslo na haramu potrebno čistiti vatrom, šta se onda može reći za tijelo koje je stvoreno zabranjenim sjemenom?

Pasivni učesnik u homoseksualnom odnosu je gori od kopileta. On je niži, ogavniji i prljaviji od njega. On ne može očekivati nikakvo dobro; on je uvijek daleko od toga. Kada god učini nešto dobro, Allah mu kao kaznu propiše neko loše djelo. Teško se može naći neko ko u mladosti počini ovo nedjelo, a da u starosti ne bude još lošiji. Nesposoban je da počini dobro djelo, da stekne korisnu nauku ili da se iskreno pokaje.

---

[1] **Darimi**: Knjiga o pićima, br. 2001; Ahmed: **Musned**, br. 6853, putem 'Abdullah b. 'Amra. Ovo je hasen verzija. U sličnoj verziji ovaj hadis prenosi Taberani u **Ewsatu**, br. 145, ali je ta verzija bez oslonca. (v.: **Es-silsile ed-da'ife**, br. 1287.)

Rješenje ovog pitanja je u slijedećem: Ako se čovjek koji je iskušan ovom nesrećom iskreno pokaje i počne činiti dobra djela i ako se svojom starošću iskupi za svoju mladost, Allah ﷻ će mu njegova loša djela pretvoriti u dobra. Ogavnost počinjenog grijeha bit će saprana raznim pokornostima i ibadetima, spuštanjem pogleda, čuvanjem stidnih mjesta od zabranjenog i iskrenim postupanjem sa ljudima. Takvom čovjeku će biti oprošteno i on će biti uvršten u džennetlije. Allah prašta sve grijehe. Ako teoba može izbrisati svaki grijeh: mnogoboštvo, ubijanje Allahovih robova i poslanika, sihr, nevjerovanje i dr., zašto ne bi mogla izbrisati i ovaj grijeh? ...Allahova mudrost, ispunjena pravdom i milošću, zahtijeva da se pokajnik od grijeha tretira kao onaj ko nema grijeha. Njegovi grijesi se pretvaraju u vrline. To se odnosi na sve pokajnike. Uzvišeni kaže: ﴿قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَى أَنفُسِهِمْ لاَ تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ﴾ - ***"Reci: 'O, robovi moji koji ste se prema sebi ogriješili, ne gubite nadu u Allahovu milost! Allah će, sigurno, sve grijehe oprostiti; On, doista, mnogo prašta i On je milostiv'"*** *(Ez-Zumer, 53).* Iz ovog pravila ne izlazi nijedan grijeh. Međutim, ovo opraštanje se odnosi samo na pokajnike. Što se, pak, tiče onoga ko je u svojoj starosti loš kao i u mladosti, ko se nije iskreno pokajao, dobra djela činio, nije nadoknadio ono što je prošlo, oživio ono što je umrlo, niti je svoja loša djela zamijenio dobrim – taj pred smrt ne može učiniti nešto što će ga uvesti u Džennet. To mu je kazna za počinjeno djelo. Uzvišeni Allah će ga za loše djelo kazniti drugim lošim djelom. Kazne za grijehe će se gomilati jedne na druge, kao što se dobročinitelji nagrađuju za dobro djelo upućivanjem na drugo dobro djelo.

Ako analiziramo stanje velikog broja ljudi na samrtnoj postelji, vidjet ćemo kako nešto sprječava njihov lijep kraj – kao kazna za počinjena nedjela.

Hafiz Ebu Muhammed ‘Abdulhaqq b. ‘Abdirrahman el-Ešbili, Allah mu se smilovao, kaže:

"*Znaj da loš kraj – da nas Allah zaštiti od toga – ima svoje uzroke, puteve i vrata! Najveći je privrženost dunjaluku, zaslijepljenost i pohlepa za njime, nemar prema Ahiretu i hrabrost i volja za griješe-*

njem. Čovjeka može savladati neka sorta greške, vrsta grijeha, segment nemara, fragment hrabrosti i volje – što njegov razum zarobljava, njegovu svjetlost gasi i njegove argumente pobija. Njemu ne pomaže opomena, na njega ne djeluje savjet. Smrt mu u tom trenutku može naići. On čuje poziv izdaleka, ali ne može razabrati njegovo značenje, čak i nakon brojnih ponavljanja...

Prenosi se kako se smrt približila slugi jednog Nasira te ga sin poče nagovarati da kaže "La ilahe illallah". Na to bi on odgovarao: 'Nasire, gospodaru moj.' Na svako ponavljanje, on bi odgovarao isto. Izgubio je svijest, ali je i nakon buđenja ponavljao isto. Zatim reče sinu: "O, nepoznati čovječe! Nasir te poznaje samo po sablji. On je smrt!" To su mu bile zadnje riječi. Abdulhaqq, Allah mu se smilovao, pripovijeda kako je čovjeku koga je on poznavao rečeno da kaže "La ilahe illallah", na šta je on odgovarao: "Na kući tog i tog čovjeka popraviti to i to, a u tom vrtu uraditi to i to..."

Zatim je rekao: "Među onim što mi je Ebu Tahir es-Selefi dozvolio da prenesem od njega je primjer čovjeka kome je nastupio smrtni čas. Kada su ga nagovarali da izgovori 'La ilahe illallah', on bi govorio: 'Deh jazdeh', što na perzijskom znači 'deset za jedanaest'. Kada su drugome to rekli, on je citirao stih:

Kako ću stići do kupatila Mundžaba?

O ovome postoji opširna priča: Jedan čovjek je stajao ispred kuće čiji je ulaz ličio na ulaz hamama (javnog kupatila). U tom trenutku naiđe jedna prekrasna djevojka i upita ga: "Gdje se nalazi kupatilo Mudžab?" On pokaza na svoju kuću i reče: "Ovo je kupatilo Mundžab". Ona uđe u kuću, a on za njom pođe. Kada uđe u kuću i vidje da je prevarena, ona se poče pretvarati kako je radosna i sretna što je sa njime. Kako bi izbjegla silovanje, reče mu: "Lijepo bi bilo da nam doneseš nekih ukusnih stvari koje će nam uljepšati užitak". On reče: "Za trenutak ću ti donijeti sve što želiš" i iziđe ostavivši je nezaključanu u kući. Kupio je što treba i vratio se, ali djevojka je već bila pobjegla. Čovjek poče buncati i neprestano je spominjati. Hodao je putevima i sokacima pjevajući:

"Možda će jednog dana neko reći,
Kako ću stići do kupatila Mudžaba?"

Nakon određenog vremena, djevojka mu odgovori:

"Zašto, kada si je uhvatio, nisi brzo
okovao kuću ili zaključao vrata?"

Očaj mu se poveća i on nastavi izgovarati ovaj stih sve do posljednjih trenutaka svoga života.

Pripovijeda se kako je neki čovjek zavolio jednu osobu i žestoko se vezao za nju tako da mu je to stvorilo boli i prikovalo ga za postelju. S druge strane, ta osoba želi na sve načine da izbjegne susret sa njim. Posrednici su kružili od jednog do drugog sve dok ovaj nije obećao da će posjetiti toga čovjeka. Izaslanik obavijesti bolesnika kako će mu voljena osoba doći u posjetu, našto se on obradova i od muka oporavi. Dok je očekivao dogovoreni susret, stiže mu izaslanik i reče: "Taj čovjek je stigao sa mnom donekle pa se vratio. Nagovarao sam ga i molio, ali mi on reče: 'On me se sjetio i zbog mene se obradovao. Ne želim da na sebe sumnju navučem niti optužbe privučem'. Opet sam ga molio, ali on ponovo odbi i otiđe". Kada to nesretnik ču, pade na ruke izaslaniku i razbolje se gore nego ranije. Na licu mu se javiše znaci smrti, pa poče buncati:

Miruj, rahatluku bolesnoga,
o, lijeku samrtnika iznurenog!

Tvoje zadovoljstvo je draže mome srcu
od milosti Stvoritelja Uzvišenog!

Rekoh mu: "Čovječe, boj se Allaha!", a on odgovori: "Sad je kasno". Ja pođoh da iziđem i prije nego što stigoh do vrata, začuh samrtni hropac. Da nas Allah sačuva od lošeg kraja i neslavnog završetka!

Sufjan es-Sevri je jedne prilike plakao do zore. Ujutro mu rekoše: "Zar sve to iz straha od grijeha?" On uze slamku sa zemlje i reče: "Grijesi su značajni koliko i ovo! Bojim se lošeg završetka!"

Ovo je najveća razboritost – bojati se da te ne savladaju grijesi

prije smrti i spriječe te da preseliš na Ahiret sa imanom.

Imam Ahmed bilježi da je Ebu Derda' uoči smrti često padao u nesvijest. Kada bi se budio, učio bi ajet: ﴿وَنُقَلِّبُ أَفْئِدَتَهُمْ وَأَبْصَارَهُمْ كَمَا لَمْ يُؤْمِنُوا بِهِ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَنَذَرُهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ﴾ - ***"Mi ćemo srca njihova i oči njihove zapečatiti, i oni neće vjerovati kao što ni prije nisu vjerovali, i ostavit ćemo ih da u zabludi svojoj lutaju smeteni"*** *(El-En'âm, 110). Zbog ovoga su se časni prethodnici bojali da ih grijesi ne zaklone od lijepog završetka.*

Znaj – nastavlja Hafiz ebu Muhammed – da loš završetak, Allah nas sačuvao od njih, ne predstoji onima koji su ispravni u tajnosti i javnosti. To se kod njih još nije desilo, hvala Allahu. Loš kraj predstoji onima čije je vjerovanje iskvareno, koji velike grijehe iznova čine i koji svetinje ne poštuju. Ovo lahko može ovladati čovjekom tako da ga smrt iznenadi prije pokajanja i popravljanja, što šejtanu daje šansu da ga preotme, Allah nas sačuvao.

U Egiptu je postojao jedan čovjek koji nije propuštao ezan i namaz u džamiji. Iz njega je zračila svjetlost ibadeta i pobožnosti. Jednog dana se, po običaju, popeo na munaru da prouči ezan. Ispod munare je bila kuća nekog kršćanina. On pogleda u tu kuću i ugleda gazdinu kćerku i zaljubi se u nju. Nije čekao ezan već siđe i uđe u kuću kod te djevojke. Ona ga upita:

- *Šta hoćeš?*
- *Hoću tebe – odgovori on.*
- *Zašto? - upita ga ona.*
- *Uzela si mi pamet i zarobila mi srce!*
- *Neću zbog tebe počiniti grijeh nipošto!*
- *Udaj se za mene! – zamoli je on.*
- *Ti si musliman, a ja kršćanka! Otac me nikada neće tebi dati!*
- *Pokrstit ću se!*
- *Ako se pokrstiš, udat ću se za tebe!*

Ovaj čovjek prihvati kršćanstvo kako bi se oženio s njome. Ostao je sa njima u kući i u toku tog dana popeo se na krov njihove

kuće i pao otuda ostavši na mjestu mrtav. Nije dobio tu ženu, a vjeru je izgubio".

KAZNA ZA HOMOSEKSUALIZAM

Zbog toga što homoseksualizam predstavlja jednu od najštetnijih pojava, kazna na ovom i budućem svijetu za ovo nedjelo je najveća.

Ljudi su se razišli oko toga da li će kazna za homoseksualizam biti teža ili lakša od kazne za blud ili će, pak, biti jednake.

Ebu Bekr es-Siddiq, ʻAli b. Ebi Talib, Halid b. El-Welid, ʻAbdullah b. Zubejr, ʻAbdullah b. ʻAbbas, Halid b. Zejd, ʻAbdullah b. Ma'mer, Zuhri, Rebiʻa b. Ebi ʻ Abdirrahman, Malik, Ishaq b. Rahavejh, Imam Ahmed u vjerodostojnijoj predaji kao i Šafi u jednoj od predaja – smatraju da je kazna za homoseksualizam teža od kazne za blud. Ta kazna je, u svakom slučaju, smrt – bez obzira da li se radi o oženjenim ili neoženjenim osobama.

ʻAta' b. Ebi Rebah, Hasan el-Basri, Seʻid b. Musejjeb, Ibrahim En-Nehaʻi, Qatade, Ewzaʻi, Šafi u zvaničnom stavu svog mezheba, Imam Ahmed u drugoj predaji, Ebu Jusuf i Muhammed – smatraju da je kazna za homoseksualizam i blud jednaka.

Hakim i Imam Ebu Hanife smatraju da je kazna za homoseksualizam niža od kazne za blud i da nju određuje sudija kao taʻzir[1].

- Oni kažu: To je jedan od grijeha za koje Allah ﷻ niti Njegov Poslanik ﷺ nisu odredili preciznu kaznu tako da se sudija treba odrediti taʻzir, kao kod osobe koja jede strvinu, krv ili svinjsko meso.
- Osim toga, to je odnos koji nije svojstven ljudskoj prirodi; štaviše, Allah ﷻ je to djelo učinio mrskim čak i životinja-

[1] Nefiksirana kazna čije definisanje je prepušteno odgovornim. Ubistvo može biti taʻzir, kao za droge i sl.

ma. Zbog toga za ovo nema fiksne kazne, kao što nema ni za općenje sa magarcem i sl.

- Izvršilac tog postupka se ne naziva bludnikom ni u Šeriatu ni u tradiciji te zbog toga ne može biti uvršten u tekstove koji tretiraju kaznu za bludnike.
- Mi u šeriatskim pravilima nalazimo da se grijesi, ukoliko su oprečni prirodnim porivima, ne sankcionišu fiksnim kaznama. A ukoliko je učinjen iz prirodnih poriva, onda grijeh za sobom povlači kaznu srazmjerno tim porivima. Zato je propisana kazna za blud, krađu i konzumaciju opojnih pića, a nije propisana za jedenje strvine, krvi i svinjskog mesa.
- Ovo je opće pravilo – kazna nije propisana za općenje sa životinjama ili mrtvacima; a Allah je u ljudima stvorio najveću odbojnost prema općenju sa istim spolom kao i prema traženju da neko s njime opći, za razliku od bluda, gdje je poriv zastupljen kod obje strane.
- Ako se neko naslađuje sa istim spolom, to ne povlači propisanu kaznu ni kod muškaraca ni kod žena.

Pristalice prvog mišljenja – većina (džumhur) Ummeta – mišljenja koje se smatra općeprihvaćenim kod ashaba, smatraju da nema štetnijeg grijeha od homoseksualizma. Ovaj grijeh dolazi odmah iza kufra. Možda je teži i od ubistva, kao što ćemo vidjeti, ako Bog dâ.

- Allah ﷻ nije ovim grijehom iskušao nikoga prije Lutovog naroda. Oni su kažnjeni na način kako niko prije njih nije bio kažnjen. Sastavljeno im je nekoliko kazni – uništenje, prevrtanje kuća preko njih, sravnjivanje, kamenovanje sa neba, utiranje očiju. Ta kazna je bila dugotrajna. Rastrgnuti su kao niko prije njih – sve to zbog težine ovoga grijeha. Zbog njega se zemlja može rascijepiti; meleci bježe na kraj nebesa i Zemlje kada ugledaju da se to čini iz straha od kazne koja se može sručiti na počinioce i koja i njih može pogoditi. Zemlja se žali svome Gospodaru Uzvišenom; brda samo što ne popadaju! Čovjeku je bolje da bude ubijen nego da dozvoli da se ovo sa njime čini. Jer, kada muškarac

opći sa muškracem, on ga je ubio i svaki život iz njega iscrpio, a da ga je ubio – tada bi on bio šehid i mogao bi očekivati neku korist na Ahiretu.

- Još jedan argument je i to da Uzvišeni Allah odluku o odmazdi za ubistvo prepušta nasljedniku. On može tražiti da se ubica ubije, a može i da oprosti. Međutim, kazna za homoseksualca je beskompromisno ubojstvo, prema konsenzusu ashaba Božijeg Poslanika ﷺ i vjerodostojnim hadisima kojima ništa ne može kontrirati. Štaviše, po tome su postupali Poslanikovi ashabi i pravedni halife, neka je Allah njima zadovoljan. Vjerodostojno se prenosi da je Halid b. Welid *zatekao čovjeka kako opći kao što opći žena pa je to napisao Ebu Bekru Es-Siddiqu, ؓ. On okupi ashabe da se s njima posavjetuje, a Ali b. Ebi Talib je bio najstrožiji o tom pitanju. On reče: "Ovo je činio samo jedan narod, a vi znate kako je Allah postupio s tim narodom! Smatram da se taj čovjek treba zapaliti!" Na to Ebu Bekr es-Siddiq napisa Halidu da zapali homoseksualca.*
- ‘Abdullah b. ‘Abbas je rekao: "Traži se najveće uzvišenje u mjestu i homoseksualac se baca sa njega, a zatim se na njega sruči kamenje". Ovu kaznu Ibn ‘Abbas crpi iz načina na koji je Uzvišeni Allah kaznio Lutov narod. Ibn ‘Abbas je upravo taj koji prenosi od Poslanika ﷺ: "*Koga zateknete da radi postupke Lutovog naroda, ubijte i pasivnog i aktivnog učesnika*"[1]. Autori Sunenâ bilježe ovu predaju. Ibn Hibban i drugi smatraju vjerodostojnom ovu predaju čiji lanac prenosilaca odgovara uvjetima Buharija.
- Vjerodostojno se prenosi da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "*Allah je prokleo onoga ko radi kao Lutov narod, Allah je*

---

[1] **Ebu Davud**: Knjiga o kaznama, br. 4462; **Tirmizi**: Knjiga o kaznama, br. 1456; **Ibn Madže**: Knjiga o kaznama, br. 2561; Ahmed: **Musned**, br. 2722. Hadis je sahih.

prokleo onoga ko radi kao Lutov narod, Allah je prokleo onoga ko radi kao Lutov narod!"[1]. Ne bilježi se da je Poslanik ﷺ prokleo bludnike tri puta u jednom hadisu. Prokleo je počinioce velikih grijeha, ali ne više od jedanput. Međutim, homoseksualce je više puta prokleo i tri puta to potvrdio. Ashabi Božijeg Poslanika ﷺ su se saglasili da homoseksualca treba ubiti i niko se tome nije protivio, ali su se razišli oko načina izvršenja te kazne, što je neke ljude navelo na pomisao da su se ashabi razišli oko toga da li treba izvršiti smrtnu kaznu rekavši da je to sporno pitanje među njima, a to je, ustvari, jednoglasje.

Ako analiziramo ajete: ﴿وَلَا تَقْرَبُوا۟ الزِّنَىٰٓ إِنَّهُۥ كَانَ فَاحِشَةً وَسَآءَ سَبِيلًا﴾ - "*I što dalje od bluda, jer to je razvrat, kako je to ružan put!*" *(El-Isra', 32)*, ﴿أَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ مَا سَبَقَكُم بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِّنَ الْعَالَمِينَ﴾ - "*Zašto činite razvrat koji niko prije vas na svijetu nije činio?*" *(El-E'râf, 80)*, uočit ćemo razliku između ove dvije pojave – razvrat u kontekstu bluda nije određen (tj. neki razvrat), dok je u kontekstu homoseksualizma određen. To znači da homoseksualizam obuhvata sva značenja riječi razvrat (u pravom smislu razvrat), tako da ajet možemo protumačiti kao: "zašto činite razvrat koji je svakome odvratan?" Zbog težine toga razvrata nije ga potrebno ni spominjati, kao što je slučaj u ajetu: ﴿وَفَعَلْتَ فَعْلَتَكَ الَّتِى فَعَلْتَ﴾ - "*...i uradio si nedjelo koje si uradio*" *(Eš-Šu'ara', 19)* – tj. nedjelo koje je ružno i poznato svakome.

- Uzvišeni, zatim, potvrđuje ružnoću tog nedjela opisujući ga kao razvrat koji niko prije njih na svijetu nije činio. Zatim, kao još veću potvrdu, navodi ono od čega se ježe srca, paraju uši i groze prirode – da čovjek opći sa čovjekom na način kako se opći sa ženama: ﴿إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ﴾ - "*Vi sa strašću prilazite muškarcima...*" *(El-E'râf, 81)*. Nakon ovo-

[1] Ahmed: **Musned**, br. 2812, 2908. Hejsemi u **Medžme'u** kaže: "Ovaj hadis prenosi Ahmed, a njegovi prenosioci su zastupljeni u Sahihu".

ga slijedi upozorenje da to ljudima nije potrebno te da motiv toga nije strast niti potreba koja privlači muškarce i žene. Nema nagona, slasti, ljubavi i samilosti zbog koje žena zaboravlja svoje roditelje pored muža. U takvoj vezi nema potomstva kojim se produžava najplemenitija vrsta, nema čednosti žene niti zadovoljavanja potrebe; nema tazbinstva koje je brat krvi; nema starateljstva ljudi o ženama od kojih potječu najdraža stvorenja Allahu – vjerovjesnici, evlije i vjernici. Božiji Poslanik ﷺ će se takmičiti sa ostalim poslanicima brojnošću svoga Ummeta. Pored ovoga, mnogo je vrlina braka, međutim, razvrat u homoseksualizmu sve to ruši i prevladava nad time svojim štetnostima koje može nabrojati samo Allah ﷻ.

- U daljem razlaganju ovog razvrata Uzvišeni ukazuje na još jedan aspekt pokuđenosti ove pojave, a to je izobličavanje prirode po kojoj je Allah stvorio ljude, a to je spolna sklonost ka ženama i odbojnost prema ljudima. Oni su izokrenuli stanje i izopačili prirodu tako što sa strašću prilaze muškarcima. Zato je Allah ﷻ izokrenuo njihove kuće povrh njih tako da je ono što je bilo gore otišlo dolje; isto je uradio i sa njihovim srcima, zatim su u propast strmoglavljeninaglavačke. Oni su obilježeni još jednom osobinom – pretjerivanjem, tj. prelaženjem granica: ﴿بَلْ أَنتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ﴾ - "*Ta vi ste narod koji sve granice zla prelazi!*" (*El-E'râf, 81*). Razmotrimo da li je nešto slično rečeno o bludu? Uzvišeni ovo potvrđuje ajetom: ﴿وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْقَرْيَةِ الَّتِي كَانَت تَّعْمَلُ الْخَبَائِثَ﴾ - "*...i iz grada ga, u kom su stanovnici njegovi odvratne stvari činili, izbavismo*" (*El-Enbija', 74*) oni zaslužuju najveću osudu: ﴿إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمَ سَوْءٍ فَاسِقِينَ﴾ - "*To, uistinu, bijaše narod razvratan i zao*" (*El-Inbija', 74*); naziva ih griješnim narodom citirajući njihovog poslanika: ﴿رَبِّ انصُرْنِي عَلَى الْقَوْمِ الْمُفْسِدِينَ﴾ - "Gospodaru moj, pomozi mi protiv naroda griješnog!" (El-'Ankebut, 30); naziva ih nasilnicima u obraćanju meleka Ibrahimu عليه السلام: ﴿إِنَّا مُهْلِكُو أَهْلِ هَٰذِهِ الْقَرْيَةِ إِنَّ أَهْلَهَا كَانُوا ظَالِمِينَ﴾ - "*Mi ćemo uništiti stanovnike onoga grada, jer su njegovi stanovnici nevjernici*" (*El-'Ankebut, 31*). Ko jedino zaslužuje ovakvu kaznu i ovakvu

31). Ko jedino zaslužuje ovakvu kaznu i ovakvu Allahovu osudu? Kada je Ibrahim ﷺ pokušao da se zauzme za njih nakon što je čuo da će biti uništeni, biva mu rečeno: ﴿يَا إِبْرَاهِيمُ أَعْرِضْ عَنْ هَذَا إِنَّهُ قَدْ جَاء أَمْرُ رَبِّكَ وَإِنَّهُمْ آتِيهِمْ عَذَابٌ غَيْرُ مَرْدُودٍ﴾ - *"O, Ibrahime, prođi se toga, naređenje od Gospodara tvoga je stiglo; njih će stići patnja sigurno!" (Hud, 76)*.

- Ima li većeg razvrata i bogohuljenja nego kada su homoseksualci došli kod njihovog poslanika Luta čuvši da on ima goste koji su veoma lijepog izgleda? Kada su pohrlili njemu, on im se obraća: ﴿يَا قَوْمِ هَـؤُلاء بَنَاتِي هُنَّ أَطْهَرُ لَكُمْ﴾ - "O, narode moj, eto mojih kćeri, one su vam čistije!" (Hud, 78) želeći da spasi svoje goste tako što će sunarodnike oženiti sa svojim kćerima naslućujući veliku sramotu i nesreću za sebe i svoje goste. On im je rekao: ﴿يَا قَوْمِ هَـؤُلاء بَنَاتِي هُنَّ أَطْهَرُ لَكُمْ فَاتَّقُواْ اللّهَ وَلاَ تُخْزُونِ فِي ضَيْفِي أَلَيْسَ مِنكُمْ رَجُلٌ رَّشِيدٌ﴾ - *" 'O, narode moj', - reče on – 'eto mojih kćeri, one su vam čistije! Bojte se Allaha i pred gostima mojim me ne sramotite! Zar među vama nema razumna čovjeka?'" (Hud, 78)*. Oni mu odgovaraju nasilničkim i provokativnim tonom: ﴿لَقَدْ عَلِمْتَ مَا لَنَا فِي بَنَاتِكَ مِنْ حَقٍّ وَإِنَّكَ لَتَعْلَمُ مَا نُرِيدُ﴾ - *"Ti znaš da nam nisu potrebne tvoje kćeri, ti doista znaš šta hoćemo mi" (Hud, 79)*. Allahov poslanik na te riječi uzdahnu duboko zabrinut, pa reče: ﴿لَوْ أَنَّ لِي بِكُمْ قُوَّةً أَوْ آوِي إِلَى رُكْنٍ شَدِيدٍ﴾ - *"Ah, da ja samo imam moć, ili da se mogu osloniti na nekog snažnog!" (Hud, 80)*. Tada mu Allahovi poslanici otkrivaju i priopćavaju mu da do njih ne može niko doprijeti, a time i do njega. "Ne boj se i ne brini za njih"; - ﴿يَا لُوطُ إِنَّا رُسُلُ رَبِّكَ لَن يَصِلُواْ إِلَيْكَ﴾ - *"O, Lute, mi smo izaslanici Gospodara tvoga, , oni tebi ne mogu nauditi" (Hud, 81)*, rekoše mu oni, donoseći radosnu vijest za njega i nagovještavajući kaznu za njegov narod: ﴿فَأَسْرِ بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِّنَ اللَّيْلِ وَلاَ يَلْتَفِتْ مِنكُمْ أَحَدٌ إِلاَّ امْرَأَتَكَ إِنَّهُ مُصِيبُهَا مَا أَصَابَهُمْ إِنَّ مَوْعِدَهُمُ الصُّبْحُ أَلَيْسَ الصُّبْحُ بِقَرِيبٍ﴾ - *"Ti kreni sa čeljadi svojom u gluho doba noći bez žene svoje, nju će zadesiti isto što i njih, i neka se niko od vas ne obazire! – Rok im je praskozorje, a zar praskozorje nije blizu?" (Hud, 81)*.

Božiji poslanik, ﷺ, je ovaj rok primio kao veoma dug, pa mu meleci rekoše: "Zar praskozorje nije blizu?" Tako mi Allaha, period od uništenja Allahovih neprijatelja i spasenja Njegovog poslanika i vjernika trajao je samo od zore do izlaska sunca. Odjednom su njihove kuće bile istrgnute iz temelja i uzdignute ka nebu tako da su meleci mogli čuti lavež njihovih pasa i rev magaraca. Tada se odigrao plan koji je zacrtao Uzvišeni Gospodar preko Njegovog izaslanika Džebraila – te kuće su prevrnute na njih, kao što vidimo u Objavi: ﴿فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا جَعَلْنَا عَالِيَهَا سَافِلَهَا وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهَا حِجَارَةً مِّن سِجِّيلٍ مَّنضُودٍ﴾ - *"I kada pade naredba Naša, Mi sve prevrnusmo, ono što je bilo gore – bi dolje, i na njih kao kišu grumenje od pečena blata spustismo, koje je neprekidno sipalo" (Hud, 82)*. Oni su ostali kao dokaz narednim pokoljenjima, opomena bogobojaznima, prijetnja i primjer onima koji pođu njihovim zločinačkim stopama, a kuće im razgledaju prolaznici: ﴿إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْمُتَوَسِّمِينَ * وَإِنَّهَا لَبِسَبِيلٍ مُّقِيمٍ * إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ﴾ - *"To su, zaista, pouke za one koji posmatraju, - on je pored puta, i sada postoji; to je doista pouka za one koji vjeruju" (El-Hidžr, 75-77)*. Kažnjeni su iznenada, dok su spavali. Kataklizma je nastupila dok su, opijeni, lutali. Nije im pomoglo ono što su stekli. Dugo su uživali u tim užicima da bi upravo njima bili na kraju kažnjeni.

Stvari koje su u *životu ljudima stvarale patnju i nakon* smrti su patnja.

- Užici su nestali, patnje su nastupile; strasti su prošle, a nesreće došle; malo su uživali, a puno patili; rasipali su se blagodatima da bi im one došle glave. Opili su ih njihovi užici i oni su se probudili usred patnje; letargija ih je obuzela i osvijestili su se tek pošto su im kuće počele tonuti. Tako mi Allaha, žestoko su se pokajali onda kada kajanje ne pomaže; zbog onoga što su učinili plakali su krvlju, ne suzama! Kada bi mogao vidjeti gornje i donje iz ove grupe kako vatra kulja iz otvora na njihovim licima i tijelima, kako se

prže između gromada vatre pijući umjesto ukusnog pića vrelu tekućinu i kako im se govori dok ih po licima vuku: "Kušajte ono što ste zaslužili": ﴿اصْلَوْهَا فَاصْبِرُوا أَوْ لاَ تَصْبِرُوا سَوَاء عَلَيْكُمْ إِنَّمَا تُجْزَوْنَ مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ - *"Pržite se u njoj, isto vam je trpjeli ili ne trpjeli, - to vam je kazna za ono što ste radili"* *(Et-Tur, 16)*! Uzvišeni Allah je smanjio razliku u kazni između ovog ummeta i onima koji čine ista djela, On se obraća najstrožim tonom: ﴿وَمَا هِيَ مِنَ الظَّالِمِينَ بِبَعِيدٍ﴾ *"...a o no nije daleko ni od jednog nasilnika" (Hud, 83)*.

O, vi, koji općite s muškarcima, sretno vam bilo!
Na Dan povratka ljudi imat ćete nagradu!

Jedite i pijte, blud i razvrat činite što više!
Vama će biti naložena Njegova najveća Vatra!

Ta vaša braća su pripremila kuću prije vas
pozivaju vas i radosnu vijest vam kazuju!

Evo nas, vaših prethodnika, očekujemo vas,
Silni će nas u najveću Vatru staviti!

Nemojte misliti da će vaši partneri
biti daleko od vas – jasno ćete ih vidjeti!

Svaki od vas će proklinjati svoga partnera,
patiti zbog njega i tugovati neprestano!

Svako će zbog svoga partnera biti kažnjen
kao što su slastima zarađivali patnju.

KAZNA ZA HOMOSEKSUALIZAM I BLUD

(ODGOVOR NA ARGUMENTE ONIH KOJI SMATRAJU DA JE KAZNA ZA HOMOSEKSUALIZAM NIŽA OD KAZNE ZA BLUD)

Na tvrdnju da je to prekršaj za koji nije propisana kazna

može se odgovoriti na više načina:

1. Ono što se prenosi od Allaha jeste kažnjavanje homoseksualca smrću; ono što je propisao Njegov Poslanik ﷺ jeste preneseno od Njega. Ako hoćete da kažete da ta kazna nije određena Šeriatom, onda niste u pravu; ako, pak, želite da kažete da ta kazna nije precizirana tekstom Knjige, to ne mora da znači da se ona ne može precizirati sunnetom.
2. Vaša tvrdnja propada kamenovanjem koje je propisano sunnetom.
   - Ako ustvrdite da je ta kazna dokinuta kur'anskim izrazom, dok je odredba ostala,

   mi se pozivamo na kaznu konzumenta alkohola.
3. Negacija određenog dokaza ne mora značiti negiranje svih drugih, niti negiranje onoga što se dokazuje. Uz to, naveli smo kako je dokaz koji vi negirate nepresušan...

Što se tiče vaše tvrdnje da je to odnos koji nije blizak prirodama te da je Allah, naprotiv, ugradio u njih odbojnost prema tome kao prema općenju sa mrtvacima i životinjama, na to se može odgovoriti sa više aspekata:

1. To je neispravna analogija koju odbija sunnet Božijeg Poslanika ﷺ i konsenzus ashaba, kao što smo rekli.
2. Poređenje općenja sa golobradim lijepim i izazovnim mladićem sa općenjem sa magarcem ili mrtvom ženom također nije ispravno. Zar se to može porediti sa općenjem sa magarcem, kravom ili mrtvacom? Zar to može oduzeti pamet čovjeku, okupirati mu srce i okupirati mu misli i dušu? Nema pogrešnije usporedbe od ove.
3. Incest sa majkom, kćerkom ili sestrom ukazuje na suprotno od onoga što vi tvrdite. Jer, za ove razvrate je, iako ih priroda u potpunosti odbija, propisana kazna, prema jednom mišljenju, a to je ubistvo bez obzira na bračno stanje počinioca. Ovo je stav Imama Ahmeda prema jednoj predaji. Njega zastupa i Ishaq b. Rahawejh i nekolicina hadiskih učenjaka. Ebu Davud i Tirmizi bilježe da ovaj stav zastupa i Bera' b. 'Azib: "*Sreo sam svog ami-*

džu koji je nosio zastavu. 'Kuda ideš?' – upitah ga. 'Poslao me Božiji Poslanik ﷺ - reče on – čovjeku koji se oženio s maćehom nakon očeve smrti da mu odsiječem glavu i konfiskujem imetak'."[1] Tirmizi kaže: Ovo je hasen hadis. El-Džuzdžani kaže: "Bera'ov amidža se zove El-Haris b. 'Amr."

U Ebu Davudovim i Ibn Madžeovim **Sunenima** se bilježi hadis Ibn 'Abbasa u kojem Božiji Poslanik ﷺ kaže: "*Ko počini blud sa bližom rođakom ubijte ga*"[2]. Hadždžadžu su jednom doveli čovjeka koji je silovao svoju sestru. On reče: "Uhapsite ga i pitajte o tome ashabe Božijeg Poslanika ﷺ!" Oni upitaše 'Abdullaha b. Mutarrifa, a on reče: "Čuo sam da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: '*Ko povrijedi svetost vjernikâ udarite ga sabljom gdje je najtanji'!*[3]" Ova predaja na posredan način ukazuje na kaznu ubojstvom. Ovo je samostalan dokaz o ovom pitanju, a on ukazuje na to da se za općenje sa zabranjenim subjektom sankcioniše smrću. Dokaz za to je, dakle, općenje sa majkom ili kćerkom. Isto se odnosi na općenje sa bližim rođakama ili sa permanentno zabranjenim subjektima, što se sve kažnjava smrću, kao homoseksualizam.

Rješenje ovog pitanja: kod oba slučaja treba se pozvati na dokaze iz Kur'ana i Sunneta, a analogija potvrđuje oba izvora. Svi

---

[1] **Ebu Davud**: Knjiga o kaznama, br. 4457; **Tirmizi**: Knjiga o odredbama, br. 1362; **Nesai**: Knjiga o braku, br. 3332; **Darimi**: Knjiga o braku, br. 2141. Hadis je sahih (v.: **Irwa' el-galil**, br. 2351.)

[2] **Tirmizi**: Knjiga o kaznama, br. 1462; **Ibn Madže**: Knjiga o kaznama, br. 2564; Ahmed: **Musned**, br. 2722. Hadis je da'if (v.: **Irwa' el-galil**, br. 2352.) Autor ovaj hadis pripisuje Ebu Davudu, ali ga nismo uspjeli naći u nama dostupnoj štampanoj verziji ove zbirke.

[3] Hejsemi u **Medžme**'u kaže: "Ovaj hadis prenosi Taberani. Među prenosiocima se nalazi Refde b. Qada'a. Njega povjerljivim smatra Hišam b. 'Ammar dok većina hadiske uleme odbija njegove predaje. Ostali prenosioci su povjerljivi. Hadis je, prema tome, da'if, a u potpunosti glasi: 'Ko povrijedi dvije svetosti udarite ga sabljom gdje je najtanji'." (V.: **Da'if El-Džami'**, 5515.)

muslimani su saglasni oko toga da onoga ko počini blud sa bližom rođakom sljeduje kazna, ali su se razišli oko prirode ove kazne – da li je to beskompromisna smrt ili samo kazna za blud.

Šafi, Malik i Ahmed u jednoj predaji smatraju da se za to kažnjava kaznom za blud, dok Ahmed[1], Ishaq i nekolicina hadiskih učenjaka smatraju da je kazna smrt bez obzira na okolnosti.

Isto tako, saglasni su oko toga da blud počinjen u bračnim uvjetima, gdje počinioci znaju da se ne mogu vjenčati, također za sobom povlači kaznu, osim kod Ebu Hanife, koji to ubraja u sumnjive stvari koje obaraju kaznu.

Suprotni tabor smatra da, ukoliko je čovjek taj blud počinio u bračnim uvjetima, tada je zločin teži i opasniji, jer je prekršio dvije velike zabrane: zabranu ugovora (bračnog) i zabranu općenja. Kako se onda može umanjiti kazna kada je na prekršaj ugovora dodat i prekršaj bluda?

O općenju sa mrtvima (nekrofilije) fakihi imaju dva mišljenja zastupljena u Ahmedovom mezhebu i na drugim mjestima:

Jedno od tih mišljenja je da je kazna obavezna (stav Ewza'ija) zato što je uz grijeh bluda pridodano kršenje svetosti mrtvaca.

---

[1] U drugoj predaji od njega. prim. prev.

OPĆENJE SA ŽIVOTINJAMA (ZOOFILIJA)

Fakihi se o ovom pitanju dijele na tri grupe:

1. Počinilac tog nedjela se opominje, a nema kazne. Ovaj stav zastupaju Malik, Ebu Hanife, Šafi i u jednoj predaji Ishaq.
2. Ovaj postupak povlači kaznu za blud – počinilac se bičuje ukoliko je neoženjen i kamenuje ukoliko je oženjen. Ovaj stav zastupa Hasan.
3. Na počinioca ovog postupka primjenjuje se kazna za homoseksualizam. Ovaj stav se bilježi od Ahmeda.

Ova dva mišljenja, koja zahtijevaju kaznu, otvaraju novo pitanje da li je to kazna smrću ili se taj čovjek smatra bludnikom?

Oni koji smatraju da je kazna za to smrt baziraju se na hadisu Ibn 'Abbasa koji bilježi Ebu Davuda, u kojem Poslanik ﷺ kaže: "*Ko opći sa životinjom ubijte i njega i životinju!*"[1]

Uz to, ovo je odnos koji nije dozvoljen ni u kom slučaju, te se zato sankcioniše kaznom za blud.

Oni koji ne vide da je potrebna kazna svoj stav opravdavaju time da tom pitanju ne postoji vjerodostojan hadis, a da postoji, mi bismo ga prihvatili i ne bi nam bilo dozvoljeno da mu protivrječimo. Isma'il b. Se'id eš-Šalendži kaže: "Pitao sam Ahmeda o čovjeku koji opći sa životinjama. On mi ništa nije odgovorio". Hadis 'Amrab. Ebi 'Amra nije vjerodostojan. Tahavi kaže: "Taj hadis je da'if. Pored toga, prenosi ga Ibn 'Abbas koji i sam smatra da to ne povlači kaznu." Ebu Davud kaže da to dodatno slabi hadis.

Nema sumnje da je prirodna odbojnost prema općenju sa životinjama jača od odbojnosti prema homoseksualnom odnosu. Ne treba dokazivati da su ljudske prirode jednake, ali je izjednača-

---

[1] **Ebu Davud**: Knjiga o kaznama, br. 4464; **Tirmizi**: Knjiga o kaznama, br. 1455. Hadis je sahih (v.: **Irwa' el-galil**, br. 2348.)

vanje ove dvije stvari najpogrešnija analogija.

HOMOSEKSUALIZAM I LEZBIJSTVO

Tvrdnja onih koji govore da su homoseksualizam i lezbijstvo jednako tretirani pogrešna je analogija. Jer, u drugom slučaju ne dolazi do penetracije i može se uporediti samo sa homoseksualnim odnosom bez čina penetracije. Jedan hadis kaže: "*Kada žena opći sa ženom, to je blud*"[1], ali to ne povlači kaznu zato što nije došlo do penetracije iako se to naziva bludom, kao što se kaže blud *oka, ruke, noge ili usta*.

Nakon ovog pojašnjenja, ukazujemo na to da muslimani jednoglasno smatraju da se homoseksualni odnos sa robom tretira kao i svaki drugi. Oni koji misle da je odnos čovjeka sa svojim robom dozvoljen bazirajući se na ajetu: ﴿إِلاَّ عَلَى أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ﴾ - ***"...osim od žena svojih ili onih koje su u posjedu njihovu, oni, doista, prijekor ne zaslužuju" (El-Mu'minun, 6)***, izjednačavajući to sa općenjem sa robinjom, taj je kafir. Njega treba pozivati na teobu kao što se poziva odmetnik. Ako se ne pokaje, kida mu se glava. Homoseksualni odnos sa vlastitim robom je jednako težak i griješan kao i odnos sa tuđim robom.

LIJEK ZA HOMOSEKSUALIZAM

Neko će, nakon svega ovoga,upitati postoji li lijek za ovu opasnu bolest i ruqja za ovaj fatalni sihr. Čime se može ukloniti ovo stanje i postoji li izlaz iz ove teške krize? Može li se osvijestiti čovjek opijen vinom? Može li čovjek povratiti svoje srce kada mu je zaljubljenost stigla do samog srca i može li ljekar uspješno ukloniti tu zarazu? Stanje tog čovjeka je tako da, iako ga ljudi kritikuju i kude, njemu to prija zato što se spominje njegov voljeni i to kuđenje samo zadovoljava njegovu strast.

---

[1] Bejheqi: **Sunen**, 7/233. Hadis je slab (v.: **Da'if el-Džami'**, br. 282, **Irwa' el-galil**, br. 2349.)

Strast me goni tamo gdje si ti,e mogu je
zaustaviti niti ubrzati.

Ponizio si me, pa mi je duša ponižena i iznurena;
nije ti beznačajan onaj ko je plemenit

Sličiš mojim neprijateljima pa ih zavoljeh
jer s njima mi je kao i s tobom.

Kada me kude zbog tebe, slatko mi je;
drago mi je što te spominju, neka me kude!

Možda ovo stoji iza pitanja povodom kojeg pišemo ovu knjigu i lijeka kome tražimo lijek.

Odgovor je: DA! "*Za svaku bolest Allah ﷻ je stvorio lijek. Taj lijek neki znaju, a neki ne znaju*"[1].

Metod liječenja ove bolesti može se pristupiti sa dva aspekta:

1. preventiva – na vrijeme ukloniti uzroke bolesti i
2. uklanjanje bolesti nakon njene pojave.

Obje metode su lahke za onoga kome Allah olakša, a nemoguće su za onoga kome Allah ne pomogne – samo Njemu pripada moć utjecaja na izlječenje.

Što se tiče preventive, ona se očituje kroz obaranje pogleda, kao što smo rekli, jer je pogled otrovna Iblisova strijela. Ko pusti da mu pogledi lutaju njegova nesreća će biti stalna. Obaranje pogleda ima više koristi:

1. Time se primjenjuje Allahova naredba koja predstavlja okosnicu čovjekove sreće u životu i nakon smrti. Najveća blagodat za čovjeka na ovom i na budućem svijetu leži u primjeni naredbi

[1] Ovaj hadis je komentiran na početku knjige.

njegovog Uzvišenog Gospodara. Sreća na ovom i budućem svijetu počiva na primjeni ovih naredbi, a uzrok svake nesreće leži u njihovom kršenju.

2. Izbjegava se otrovna strijela koja bi upropastila srce ako bi stigla do njega.
3. Obaranje pogleda budi osjećaj bliskosti sa Allahom i koncentrisanosti na Njega. Puštanje pogleda rasijava srce i udaljava ga od Allaha. Ništa za čovjeka nije pogubnije od nekontrolisanog puštanja pogleda, jer ono stvara zastor između njega i njegovog Gospodara.
4. Time srce jača i raduje se, dok ga puštanje pogleda slabi i rastužuje.
5. Obaranje pogleda u srcu stvara svjetlo, kao što nekontrolisano gledanje stvara tamu.Zbog toga Uzvišeni nakon naredbe o spuštanju pogleda spominje ajet o nuru (svjetlosti): ﴿قُل لِّلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ﴾ - "*Reci vjernicima neka obore poglede svoje i neka vode brigu o stidnim mjestima svojim...*" *(En-Nur, 30)*; zatim kaže: ﴿اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ مَثَلُ نُورِهِ كَمِشْكَاةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ﴾ - "*Allah je izvor svjetlosti nebesa i Zemlje! Primjer svjetlosti Njegove je udubina u zidu u kojoj je svjetiljka*" *(En-Nur, 35)*, tj. Njegovo svjetlo u srcu Njegovog roba – vjernika koji slijedi Njegove naredbe i poštuje zabrane. Kada je srce obasjano, njemu sa svih strana prilaze vjesnici dobra; kada je zatamnjeno, onda mu sa svih strana pohrle oblaci nesreća i zala. Koliko god bilo novotarija, zabluda, povlađivanja strasti, izbjegavanja upute i uzroka sreće, slijeđenja uzroka nesreće – svjetlo srca sve to može izbrisati. Kada nestane tog svjetla, čovjek ostaje u mraku kao slijepac koji hoda po mrkloj noći.
6. Obaranje pogleda stvara pravu pronicljivost kojom čovjek može razlikovati iskrenog čovjeka od lažljivca, pozitivca od negativca. Šah b. Šudža‘ el-Kirmani je govorio: "Ko izgradi svoju vanjštinu slijeđenjem Sunneta, unutrašnjost stalnom samokontrolom, obori pogled od zabranjenih stvari, uzdrži se od strasti i navikne se na halale – imat će nepogrješivu intuiciju". Ovaj Šudža‘ je bio poznat po nepogrješivoj intuiciji.

Uzvišeni Allah kao nagradu za učinjeno djelo čovjeku daru-

je sličnu stvar. Ko se odrekne nečega zbog Allaha On će mu dati bolje od toga. Ako obori svoj pogled pred zabranjenim stvarima, Allah ﷻ će mu to nadoknaditi tako što će mu proširiti vidike (srčani vid), otvoriti vrata znanja, imana, nauke i istinske i nepogrješive pronicljivosti koja se stiče srčanim vidom. Homoseksualci se odlikuju suprotnom osobinom – lutanjem koje je oprečno vidu: ﴿لَعَمْرُكَ إِنَّهُمْ لَفِي سَكْرَتِهِمْ يَعْمَهُونَ﴾ - "*A života mi tvoga, oni su u pijanstvu svome lutali*" *(El-Hidžr, 72)*. Pijanstvo je odsustvo svijesti, a lutanje je odsustvo vida. Vezivanje za slike narušava razum, dok lutanje vida opija srce, kao što kaže pjesnik:

Dva su pijanstva: pijanstvo strasti i pijanstvo vina!
Kada će se pijanica osvijestiti?

Drugi kaže:

Govore mi: Poludio si od ljubavi, a ja kažem:
Ljubav je teža bolest od ludila!

Od ljubavi se čovjek za vječnost ne budi
dok ludi za tren pada u trans.

7. Obaranje pogleda unosi u srce postojanost, hrabrost i snagu. Allah ﷻ mu sakuplja kontrolu nad srčanim vidom i argumentima sa kontrolom nad snagom i moći. U jednoj predaji se kaže: "Onaj ko može savladati svoju strast šejtan bježi od njegove sjenke". Suprotno od ovoga se može naći kod onoga ko slijedi svoje strasti. Njegova duša je ponižena, prosta, srozana, sitničava i ništavna. Kao što kaže Hasan: "Oni, i ako ih mazge gaze i konji kopitaju, trag grijeha ne napušta njihove vratove! Allah će neminovno poniziti onoga ko Mu je nepokoran!" Uzvišeni je snagu združio sa pokornošću, a nemoć sa griješenjem, kao što se kaže u ajetima: ﴿وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ﴾ - "*Snaga je u Allaha i Poslanika Njegova i u vjernika*" *(El-Munafiqun, 18)*; ﴿وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنتُمُ الْأَعْلَوْنَ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ﴾ - "*I ne gubite hrabrost i ne žalostite se; vi ćete pobijediti ako budete pravi vjernici*" *(Ali 'Imran, 139)*. Iman se sastoji od riječi i djela, vanjštine i unutrašnjosti. Uzvišeni Allah je rekao: ﴿مَن كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ

﴿جَمِيعًا إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ﴾ - *"Ako neko želi veličinu, pa – u Allaha je sva veličina! K Njemu se dižu lijepe riječi, i dobro djelo On prima" (Fatir, 10)*, tj. ko želi veličinu neka je traži u pokornosti Allahu, spominjanju Allaha lijepim riječima i dobrim djelima. U Kunut-dovi se kaže: "Nije nemoćan onaj ko je Tebi odan, niti je snažan onaj ko se Tebi protivi"[1]. Ko bude pokoran Allahu on Mu je odan u onome što čini i bit će moćan shodno svojoj pokornosti. Onaj ko je nepokoran taj se protivi Allahu u tome što čini, a bit će nemoćan i slab shodno svojoj nepokornosti.

8. Ovaj postupak zatvara šejtanu pristup srcu. Jer, on ulazi preko pogleda i izlazi putem njega u srce brže nego što zrak ulazi u prazan prostor. On otjelovljuje čovjeku sliku gledane stvari i uljepšava je. Pretvara je u kip za koji se srce veže. Zatim mu obećava i primamljuje ga paleći u srcu plamen strasti nalažući ga drvima grijeha kojima ne bi imao pristupa bez te slike. Srce se tada pretvara u plamen i otuda potiču udisaji u kojima se osjeti plamen vatre i vreli uzdasi. Jer, srce je sa svih strana okruženo vatrom i podsjeća na ovcu usred furune. Zbog toga one koji slijede strasti kroz zabranjene slike u Berzehu čeka furuna od Vatre; u njoj će im se pržiti duše sve dok ne budu proživljeni. To je Uzvišeni Allah pokazao Svome Poslaniku ﷺ u snu, prema vjerodostojnom (muttefequn 'alejhi) hadisu[2].
9. Srce je slobodno za razmišljanje o svojim dobrobitima i za zanimanje njima. Puštanje pogleda razbija ovu koncentraciju i spriječava srce da o tome razmišlja. Stvari mu se miješaju i čovjek neminovno pada u ropstvo strastima i nemar prema spominjanju (Allaha): ﴿وَلَا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَن ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ وَكَانَ أَمْرُهُ فُرُطًا﴾ - *"...i ne slušaj onoga čije smo srce nehajnim prema Nama ostavili, koji strast svoju slijedi i čiji su postupci daleko od razboritosti" (El-Kehf, 28)*; sâmo puštanje pogleda izaziva ove tri stvari.

---

1 إنّه لا يذلّ من واليت ولا يعزّ من عاديت.
2 Hadis koji smo citirali, a koji prenosi Semure b. Džundub.

10. Između oka i srca postoji prolaz ili put. Zahvaljujući tome prolazu, svaka aktivnost se prenosi sa jednog organa na drugi. Tim putem se srce uz oko popravlja ili kvari. Ako je srce iskvareno, iskvaren je i pogled; ako je iskvaren pogled, to dovodi do kvarenja srca. Ista stvar je i sa popravljanjem. Ako se oko pokvari, i srce će se pokvariti i razvaliti tako da će postati poput smetljišta na kojem se skupljaju sve nečistoće i otpaci. Ono neće biti pogodno za prihvatanje spoznaje Allaha, ljubav i povratak Njemu, bliskost sa Njime, radost u Njegovoj blizini; u takvom srcu samo suprotne stvari mogu boraviti.

Ovo su neke od koristi obaranja pogleda i pozitivne posljedice te navike.

DRUGI NAČIN SPRJEČAVANJA VEZIVANJA SRCA

Okupirati srce stvarima koje će ga spriječiti od toga i spasiti od te zamke – uznemirujućeg straha ili burne ljubavi! A kada se srce oslobodi straha za nečim što je bolje propustiti nego dobiti to što voli ili straha za ono što je štetnije od propuštanja tog voljenog ili ljubavi za onim što mu je korisnije od voljenog ili straha od onoga čije propuštanje je štetnije po čovjeka od propuštanja onoga što se voli– tada se srce neminovno vezuje za slike.

Objašnjenje ovoga: Duša ne napušta voljenu stvar osim zbog više voljene stvari ili iz straha od štete koja je opasnija od propuštanja onoga što se voli. Kome se ovo desi taj mora posjedovati dvije osobine bez kojih mu ništa ne bi koristilo:

1. istinsku pronicljivost, kojom razlikuje intenzitet dragih i mrskih stvari, tako da se odabire viša vrijednost pored niže i izdržava se manja šteta kako bi se oslobodilo više štete. Ovo je karakteristika razuma. Ne ubraja se u pametne onaj ko ne radi po ovome; štaviše, životinje mogu biti razboritije od takvog čovjeka;

2. moć odluke i strpljivosti, kojima se odlučuje na izvršenje ili neizvršenje određene stvari. Čovjek je često svjestan razlike u vrijednosti, ali je duševno i voljno nemoćan da odabere ono što je korisnije – zato što je nizak, pohlepan, malodušan i kratkovid. Ovakvi ljudi ne koriste ni sebi ni drugima. Uzvišeni Allah je vodstvo u vjeri povjerio isključivo ljudima koje krasi strpljenje i duboko vjerovanje: ﴿وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ أَئِمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يُوقِنُونَ﴾ - *"Između njih smo Mi vođe određivali i oni su, odazivajući se zapovijedi Našoj, na pPravi Put upućivali, jer su strpljivi bili i u dokaze Naše čvrsto vjerovali"* (Es-Sedžde, 24). Ovakvi ljudi imaju koristi od svoga znanja i prenose tu korist na druge. Svi ostali nemaju koristi od onoga što znaju, niti drugi od toga imaju koristi. Ima ljudi kojima koristi vlastito znanje, ali se ono ne prenosi na druge. Prva grupa ljudi svojim svjetlom obasjava put i sebi i drugima; druga skupina hoda u tami i vodi druge po tami; dok treći hodaju sami po svjetlu.

JEDINSTVENOST VOLJENOG

Pošto smo shvatili ovaj uvod, jasno nam je da u srcu ne mogu postojati dvije ljubavi – ljubav prema Najvoljenijem i ljubav prema slikama (pojavama). Ovo su dvije suprotne strane koje ne mogu biti zajedno. Ko posveti svu energiju svoje ljubavi Najvoljenijem, pored Koga se niko drugi ne može voljeti; ko se žrtvuje da se suzdrži od ljubavi svakog drugog subjekta...; ako voli nekog drugog, voli ga zbog Njega, ili da bi stigao do Njega – u suprotnom, on se susteže od svake ljubavi koja muti tu ljubav i kvari je. Jer, iskrena ljubav podrazumijeva vjernost i nedijeljenje te ljubavi na ikog drugog. Ako voljeni čovjek ne želi i ljubomoran je kada se ljubav prema njemu dijeli na još nekoga i ako ga to srdi, udaljava se od te osobe i smatra njegove osjećaje lažnim; i ako sâm nije vrijedan da mu neko posveti svu ljubav – šta se onda može reći za Najvoljenijeg koji Jedini zaslužuje da mu se posveti sva ljubav? Svaka ljubav posvećena nekom drugom smatra se kaznom za onoga ko voli i nesrećom za njega. Zbog toga Uzvišeni Allah neće oprostiti da Mu se neko smatra ravnim u ljubavi, a oprostit će manje grijehe

od toga onome kome On bude htio.

Ljubav prema pojavama i slikama spriječava ljubav koja je korisnija za čovjeka i bez koje čovjek nema blagodati, korisnog života ni spasa. Sada neka čovjek izabere korisniju ljubav. Ove dvije ljubavi se ne mogu sastaviti u jednom srcu. Naprotiv! Onaj ko bude nehajan prema ljubavi prema Allahu, zikru i priželjkivanju susreta sa Njime, Uzvišeni Allah će ga iskušati ljubavlju prema drugima. Bit će kažnjen tom ljubavlju na ovom svijetu, Berzehu i na Ahiretu. Kaznit će ga ljubavlju prema kipovima, prema krstovima, prema vatri, prema golobradima, prema ženama, prema grijesima, prema ljubavnicama i lahkim ženama , ili ljubavlju prema onome što je bezvrjednije od toga i što je krajnje ništavno. Čovjek je rob voljenoga šta god ono bilo. Pjesnik je rekao:

Žrtva si svakog koga zavoliš;
zato pažljivo odaberi koga ćeš voljeti!

Ko ne uzme za Boga svoga Gospodara i Vladara, bog će mu biti vlastita strast:

﴿أَفَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ وَأَضَلَّهُ اللَّهُ عَلَى عِلْمٍ وَخَتَمَ عَلَى سَمْعِهِ وَقَلْبِهِ وَجَعَلَ عَلَى بَصَرِهِ غِشَاوَةً فَمَن يَهْدِيهِ مِن بَعْدِ اللَّهِ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ﴾

"Reci ti Meni ko će uputiti onoga koji je strast svoju za boga svoga uzeo, onoga koga je Allah, znajući ga, u zabludi ostavio i sluh njegov i srce njegovo zapečatio, a pred oči njegove koprenu stavio? Ko će mu, ako neće Allah, na Pravi Put ukazati? Zašto se na urazumite?"(Džasije, 23).

KARAKTERISTIKA IBADETA

Ibadet se očituje kroz ljubav, pokornost i poniznost prema božanstvu. Ko zavoli neku stvar i ponizi joj se, taj srcem obožava tu stvar. Štaviše, ibadet je najviši stepen ljubavi. Prvi stepen ljubavi

jeste vezivanje- zato što se srce čovjeka veže za voljenu stvar, kao što kaže pjesnik:

Vezao sam se za Lejlu, a ona još nosi hamajlije;
vršnjakinjama nikakav znak zrelosti ne pokazuje.[1]

Drugi je rekao:

Zar si se vezao za Velidovu majku nakon što
ti je kosu prekrilo bijelo inje?

Zatim nastupa utopljenost (sababa)- zato što se srce čovjeka stapa sa voljenim. Pjesnik je rekao:

Ljubavnici se na utopljenost požališe, a želio bih
da primim sve što među njima kruži sâm

i da mome srcu pripadne sva slast ljubavi
kakvu ne osjeti niko prije mene niti poslije.

Nakon utopljenosti nastupa strast i žudnja (garâm). Riječ *gareme* ukazuje na stvar koja se ne može odvojiti od nečega. Zato se u ajetu kaže: ﴿إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا﴾ - *"Jer je patnja u njemu, doista, propast neminovna" (El-Furqan, 65)*. Mlađi autori koriste ovu riječ u smislu ljubavi, a rjeđe se ona može naći u poeziji Arapa.

Zatim slijedi zaljubljenost ('išq), a to je pretjerana ljubav. Ova riječ se ne može upotrijebiti za ljubav prema Allahu, niti se na Njega može odnositi.

Nakon ovoga dolazi čežnja. Ovaj izraz se veže za Uzvišenog Allaha u Ahmedovom **Musnedu**, u predaji kako je 'Ammar b. Jasir kratko klanjao namaz. Neko mu to spomenu, a on reče: "Učio sam u njemu dove koje je Božiji Poslanik ﷺ učio: 'Gospodaru

---

[1] Običaj predislamskih Arapa je bio da maloj djeci privezuju hamajlije. Nošenje hamajlije je alegorija za dijete. Božiji Poslanik ﷺ je najstrožije zabranio nošenje hamajlije. Neki učenjaci dozvoljavaju nošenje hamajlija na kojima su napisani ajeti, Allahova imena i osobine, ali je ispravno da i ovo ulazi u zabranu.

moj, molim Te Tvojim poznavanjem skrivenog i Tvojom moći nad stvorenjima, oživi me ako je život bolji za mene,a usmrti me ako je smrt bolja za mene! Gospodaru moj, podari mi strah od Tebe kada me drugi ne vide i kada me vide; podari mi pravednost u zadovoljstvu i srdžbi; podari mi umjerenost u siromaštvu i bolesti; podari mi blagodat koja ne nestaje i radost koja ne prestaje; budi mnome zadovoljan nakon smrti; vrati mi život poslije smrti; podari mi slast gledanja u Tvoje plemenito lice; podari mi žudnju za susretom s Tobom; sačuvaj me teških nesreća i smutnji! Gospodaru, ukrasi nas imanom, uputi nas na Pravi Put i onima prema kojima se drugi upravljaju!"[1] U drugoj predaji se kaže: "Dugotrajna je žudnja vjernih robova za Tvojim licem, ja za susretom s Tobom još više žudim!"[2] Komentarišući ajet: ﴿مَن كَانَ يَرْجُو لِقَاءَ اللَّهِ فَإِنَّ أَجَلَ اللَّهِ لَآتٍ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾ - "Onaj ko se boji susreta sa Allahom – pa, doći će, sigurno, Dan obećani; a On sve čuje i sve zna!" (El-'Ankebut, 5), neki učenjaci kažu: Znajući za žestinu žudnje za susretom sa Njime, Allah je učinio da srca Njegovih vjernih robova nemaju mira sve dok se ne susretnu sa Njime – odredio im je rok za susret. Taj rok smiruje njihova srca. Najljepši i najslađi život vode ljudi koji žude i očekuju Voljenoga; njihov život je jedino istinski lijep. Nema ljepšeg, ugodnijeg, blagorodnijeg niti udobnijeg života od toga. To je lijepi život koji se spominje u ajetu: ﴿مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّن ذَكَرٍ أَوْ أُنثَى وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهُ حَيَاةً طَيِّبَةً﴾ - *"Onome ko čini dobro, bio muškarac ili žena, a vjernik je, Mi ćemo dati da proživi lijep život" (En-Nahl, 97)*.

Pod ovim se ne podrazumijeva život koji je zastupljen kod vjernika i nevjernika; pokornih i nepokornih – lijepa jela, pića i supružnike. Štaviše, Allahovi neprijatelji mogu prednjačiti po tome u

---

[1] **Nesai**: Knjiga o dvoumljenju (sehvu), br. 1305, 1306; Ahmed: **Musned**, br. 17861, 17859, putem 'Ammara(b. Jasira, r. 'anhuma. Hadis je vjerodostojan (v.: **Sahih el-Džami'**, br. 1301.)

[2] **Buhari**: Knjiga o suptilnosti, br. 6508; **Muslim**: Knjiga o zikru i dovi, br. 2686, putem Ebu Musaa el-Eš'arija, ﷺ.

odnosu na vjernike i po nekoliko puta. Uzvišeni garantuje svakome ko bude činio dobra djela da će mu dati da proživi lijep život, a On ispunjava obećanja i nikada ih ne krši. Ima li ljepšeg života od života onoga kome su svi naumi koncentrisani na Allahovo zadovoljstvo i kome srce nije rasijano već je koncentrisano na Allaha i svoje misli i želje koje su bile razasute na sve strane sada usmjerava na Najvoljenije Biće? Ljubav i žudnja su mu usmjereni ka susretu sa Njime; želja za Njegovom blizinom vlada bićem tog čovjeka; Allahu su posvećeni njegove misli, želje i planovi, štaviše, svi koraci. Kada šuti, šuti zbog Allaha; kada govori, govori zbog Allaha; putem Njega sluša, govori, udove pokreće, hoda, kreće se, miruje, živi, umire i proživljava se, kao što se navodi u Buharijijev Sahihu od Poslanika ﷺ koji citira riječi Gospodara: "*...A ne prestaje Moj rob (da) se približava k Meni sa (izvjesnim) neobaveznim (dobrovoljnim pobožnim djelima) dok (ili: čak tako da) volim (zavolim) njega. Pa kada sam volio (zavolio) njega, bio sam (tj. budem, postanem, bivam) njegov sluh koji je (taj što on) sluša (čuje) njim, i njegov vid koji je (taj što on) vidi (gleda) njim, i njegova ruka koja je (ta što) hvata njom i njegova noga koja je (ta što) ide njom (njome). I ako je (I ako bi) pitao (molio za nešto) Mene, zaista daću zaista (svakako) njemu. I ako je (ako bi) tražio utočište (zaštitu od) Mene, zaista ću dati (tj. svakako) njega. I nisam se kolebao (tj. I ne kolebam se ni) od (zbog jedne) stvari (što) sam Ja činilac njezin (tj. koju Ja činim) Mojim kolebanjem (tj. kao što je Moje kolebanje) od (tj. zbog) duše (izvjesnoga) vjernika. Mrzi (vjernik svoju) smrt, a Ja mrzim njegovo ožalošćenje (ili: a Ja mrzim činjenje lošega, mrskoga njemu - vjerniku).*"[1]

Ovaj Božiji (qudsi) hadis ne mogu razumjeti oni čije su naravi grube i srca skorjela.

Ovim hadisom se uzroci ljubavi žele svesti na dvije stvari: obavljanje propisanih stvari i približavanje Njemu dobrovoljnim

---

[1] Buhari: Knjiga o suptilnosti, br. 2502, putem Ebu Hurejrea ؓ. Hadis je preuzet iz rukopisa prijevoda rah. Fuada Subašića.

ibadetima (nafilama). Uzvišeni ukazuje na to da je izvršavanje propisanih obaveza nešto što On najviše cijeni kod ljudi. Nakon toga dolaze nafile. Čovjek koji voli Allaha ustrajava na nafilama sve dok ne postane drag Allahu. Kada mu postane drag, u njegovom srcu se javlja viši stepen ljubavi od prvobitne. Ta ljubav će mu obuzeti srce i odvratiti ga od razmišljanja i brige o drugima; to će mu obuzeti duh ne ostavljajući prostora za bilo šta osim Voljenoga. U toj fazi spominjanje Voljenoga i ljubav prema Njemu postaje najviši princip. To čovjeku obuzima srce, ovladava duhom onoga koji iskreno voli i sve njegove snage ugrađuje u tu ljubav.

Nema sumnje da onaj koji posjeduje ovakvu ljubav čuje s Voljenim, gleda s Njime, pokreće udove s Njime, hoda s njime... On mu je u srcu i neprestano se druži s njime. Prijedlog "s" u ovom hadisu označava društvo. Ovom društvu ništa nije slično i nikakvim opisom se ne može dočarati. To je imaginarna pojava koju nauka ne može objasniti.

Ovu ljubav čovjek može osjetiti i prema stvorenju koje po svojoj prirodi i konstrukciji to ne zaslužuje, kao što kaže jedan ljubavnik:

Tvoja silueta mi je pred očima, tvoje ime na usnama,
tvoje mjesto je u mome srcu, pa gdje si sada?

Drugi pjesnik kaže:

Moje oko ih traži, a u zjenici mi stoje,
moje srce za njima žudi, a među rebrima mi leže.

Najčudnije je što buncam za njima,
svakog pitam za njih, a oni su sa mnom.

Ovo su finija osjećanja nego ona izražena u stihovima:

Ako kažeš: Nisam tu, moje srce ne vjeruje,
jer, ti si u tajnoj pregradi moga srca prisutan.

Ako kažeš: Tu sam, to je laž,

ja lutam između istine i laži.

Ništa onome ko voli nije bliže od voljenoga. Ljubav može učiniti da voljeni bude čovjeku bliži od njega samog tako da će prije na sebe zaboraviti nego na njega:

Želim da je zaboravim, ali mi se čini
da na svakoj strani vidim Lejlu.

Drugi pjesnik kaže:

Molim srce da vas zaboravi-
sve se u meni protivi.

U hadisu se spominje samo sluh, vid, noga i ruka. To su organi percepcije i egzekucije. Sluh i vid u srcu bude želju ili averziju, ljubav ili mržnju, nakon čega se upotrebljava noga ili ruka. Kada čovjek vidi s Allahom i čuje s Njime, tada su njegovi organi percepcije sačuvani i njegova ljubav i mržnja su sačuvani, a time i kretanje i rukovanje.

Razmislimo o ograničavanju na sluh, vid, ruku i nogu pored jezika. Percepcija uha se odvija svojevoljno ili protiv volje. I vid ponekad može nekontrolisano odlutati, kao i pokreti ruke i noge. Šta se onda može reći za pokret jezika koji je apsolutno podređen kontroli i koji se ne može odvijati bez namjere i izbora? Čovjek to može zaustaviti u svakoj prilici kada je šutnja pogodnija.

Pored toga, utjecaj jezika na srce je svestraniji od utjecaja ostalih ekstremiteta. Jezik je predstavnik i poslanik srca.

Razmotrimo i kako Uzvišeni podvlači harmoniju čovjeka sa Allahom u slušanju, gledanju, kretanju i hodanju: "*...bio sam (tj. budem, postanem, bivam) njegov sluh koji je (taj što on) sluša (čuje) njim, i njegov vid koji je (taj što on) vidi (gleda) njim, i njegova ruka koja je (ta što) hvata njom i njegova noga koja je (ta što) ide njom (njome)* – kako bi istakao misao da je On uz čovjeka te da čovjek sve svoje percepcije i pokrete vrši uz Njega.

U hadisu je, također, rečeno: "s Mnome čuje, s Mnome gleda i s Mnome se kreće", a nije rečeno "radi Mene čuje i kreće se...",

mada se na prvi pogled ova konstrukcija čini logičnijom, jer izražava veću prisvojenost Allahu i bližu vezu sa Njime. Jer, prijedlog "s" u ovoj konstrukciji nema cilj samo pomaganje; jer se pokreti i percepcije pobožnih i grješnika obavljaju uz Allahovu pomoć; ovaj prijedlog znači združenost, što bi značilo: *On čuje, vidi, pokreće se i hoda uz Moje prisustvo*, kao što se u drugom hadisu kaže: "*Ja sam s Mojim robom kada Me spominje i kada mu se radi Mene pokreću usne*"[1]. Ovo je specifična združenost koja se spominje u ajetu: ﴿لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللهَ مَعَنَا﴾ - "*Ne brini se, Allah je s nama!*" (Et-Tevbe, 40) i u hadisu: "*Šta misliš o dvojici (s) kojima je Allah treći!?*"[2]; zatim u ajetima: ﴿وَإِنَّ اللهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ﴾ - "*...a Allah je, zaista, na strani onih koji dobra djela čine!*" *(El-'Ankebut, 69)*; ﴿إِنَّ اللهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَّالَّذِينَ هُم مُّحْسِنُونَ﴾ - "*Allah je zaista na strani onih koji se Allaha boje i grijeha klone i koji dobra djela čine*" *(En-Nahl, 128)*; ﴿وَاصْبِرُوا إِنَّ اللهَ مَعَ الصَّابِرِينَ﴾ - "*I budite izdržljivi, jer Allah je, zaista, na strani izdržljivih (El-Enfal, 46)*; ﴿كَلَّا إِنَّ مَعِيَ رَبِّي سَيَهْدِينِ﴾ - "*Neće! Gospodar moj je sa mnom, On će mi put pokazati*", kao i Allahovo obraćanje Musau i Harunu: ﴿إِنَّنِي مَعَكُمَا أَسْمَعُ وَأَرَى﴾ - "*Ja sam s vama, Ja sve čujem i vidim*" *(Ta ha 36)*.

Ovaj prijedlog "s" označava združenost koja se ne može izraziti prijedlogom "radi". Čovjek ne može steći iskrenost i vjernost (ihlas), strpljivost, oslanjanje na Allaha niti spuštanje u okrilje Njegove Božanstvenosti osim sa ovim "s" i združenošću.

Kada se čovjek udruži sa Allahom, teškoće su mu lakše, a bojazni prelaze u bezazlenosti. S Allahom nestaju sve poteškoće i olakšava se svaka prepreka. Približava se svaka razdaljina; nestaje

---

[1] **Buhari**: Knjiga o tevhidu, poglavlje o tumačenju ajeta: ﴿لَا تُحَرِّكْ بِهِ لِسَانَكَ﴾ "Ne izgovaraj Kur'an jezikom svojim..." (poglavlje je nenumerisano); **Ibn Madže**: Knjiga o ponašanju, br. 3729; Ahmed: **Musned**, br. 10585, 10592, 10593, putem Ebu Hurejrea ؓ.

[2] **Buhari**: Knjiga o zaslugama, br. 3653, Knjiga o tumačenju Kur'ana, br. 4663; **Muslim**: Knjiga o vrijednostima ashaba, br. 2381, putem Ebu Bekra es-Siddiqa ؓ.

svaka briga i nesanica. Uz Allaha nema brige, tuge. Čim čovjek izgubi smisao ovog "s", njegovo srce postaje nalik na ribu bez vode koja se prevrće sve dok se ne vrati u nju.

Kada se ostvari saglasnost između čovjeka i Gospodara u onome što On voli, tada dolazi do saglasnosti Gospodara sa čovjekom u njegovim potrebama i zahtjevima: "*Ako Mi zatraži, dat ću mu; ako kod Mene utočište zatraži, pomoći ću mu*", tj. *kao što je ispoštovao Moju želju izvršavajući naredbe i približavajući Mi se činjenjem Meni dragih stvari, Ja ću ispoštovati njegove želje i strahove kada to od Mene zatraži i neću dozvoliti da ga ikakva nedaća zadesi.* Ova saglasnost je obostrana i interaktivna tako da je dovela čak do dvoumljenja Uzvišenog Gospodara oko usmrćivanja Njegovog roba, jer mu je mrska smrt, a Uzvišenom je mrsko ono što je Njegovom robu mrsko i ne želi da mu naudi. U ovom slučaju, logično bi bilo da ga Uzvišeni uopće ne usmrti, ali je to u interesu čovjeka. Jer, Allah ga usmrćuje samo zato da bi ga oživio; razbolio ga je samo da bi ga ozdravio; osiromašio ga da bi ga obogatio; uskratio mu samo da bi mu dao; izveo ga je iz Dženneta u kičmi njegovog praoca samo da bi ga vratio na najbolji način i njegovom praocu je rekao: "Iziđi iz njega" samo zato da bi ga vratio u njega. Ovo je istinski voljeno Biće, osim Koga se ništa istinski ne može voljeti. Štaviše, kada bi svaka vlat kose bila prožimana potpunom ljubavlju prema Allahu, to bi bio dio Allahove dužnosti prema čovjeku.

Moje srce ljubavlju prema Tebi diše,
nema ljubavi osim prema Prvom Voljenom.

Koliko mjesta na Zemlji čovjek voli,
ali se čežnja osjeća samo prema prvoj postojbini.

NAJVIŠI STUPANJ LJUBAVI

Zatim slijedi obožavanje, a to je najviši stupanj ljubavi – kada onaj koji voli obožava voljenoga. Suština obožavanja (ibadeta) jeste: ponižavanje i pokoravanje voljenom. Ljubav prema voljenom je istančana i profinjena roba. Zbog toga, najviši stepen i položaj

čovjeka u ubudijjetu – obožavanju. Nema višeg stepena od toga. Uzvišeni Allah o Sebi najdražem i najbližem biću – Njegovom poslaniku Muhammedu ﷺ - govori kao o biću koje je ustrajalo u pobožnosti i obožavanju u najtežim situacijama: pozivanju Allahu, objavi poslanstva i objavljivanju Isra'a. Uzvišeni kaže: ﴿وَأَنَّهُ لَمَّا قَامَ عَبْدُ اللهِ يَدْعُوهُ كَادُوا يَكُونُونَ عَلَيْهِ لِبَدًا﴾ - *"A kad je Allahov rob ustao da mu se pomoli, oni su se u gomilama oko njega tiskati stali" (El-Džinn, 19)*; ﴿وَإِنْ كُنتُمْ فِي رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلَى عَبْدِنَا فَأْتُواْ بِسُورَةٍ مِّن مِّثْلِهِ﴾ - *"A ako sumnjate u ono što objavljujemo robu Svome, načinite vi jednu suru sličnu objavljenim njemu" (El-Beqare, 23)*; ﴿سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلاً مِّنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الأَقْصَى﴾ - *"Hvaljen neka je Onaj koji je u jednom času noći preveo Svoga roba iz Hrama časnog u Hram daleki" (El-Isra', 1)*. U hadisu i šefa'atu se kaže: "Idite Muhammedu ﷺ, čovjeku kome je Allah oprostio sve grijehe". On je dobio pravo šefa'ata (zauzimanja za druge) zahvaljujući kompletnom ubudijjetu i potpunom oprostu od strane Allaha. Uzvišeni Allah je stvorio ljude kako bi samo Njemu, Jedinome, bili pokorni. To je najkompletnija vrsta ljubavi, uz najpotpuniji vid pokornosti i poniznosti Njemu. Ovo je suština islama i Ibrahimove vjere, od koje se okreće samo onaj ko je nesvjestan sebe:

﴿ وَمَن يَرْغَبُ عَن مِّلَّةِ إِبْرَٰهِـۧمَ إِلَّا مَن سَفِهَ نَفْسَهُۥ وَلَقَدِ ٱصْطَفَيْنَـٰهُ فِى ٱلدُّنْيَا ۖ وَإِنَّهُۥ فِى ٱلْـَٔاخِرَةِ لَمِنَ ٱلصَّـٰلِحِينَ ﴿١٣٠﴾ إِذْ قَالَ لَهُۥ رَبُّهُۥٓ أَسْلِمْ ۖ قَالَ أَسْلَمْتُ لِرَبِّ ٱلْعَـٰلَمِينَ ﴿١٣١﴾ وَوَصَّىٰ بِهَآ إِبْرَٰهِـۧمُ بَنِيهِ وَيَعْقُوبُ يَـٰبَنِىَّ إِنَّ ٱللَّهَ ٱصْطَفَىٰ لَكُمُ ٱلدِّينَ فَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسْلِمُونَ ﴿١٣٢﴾ أَمْ كُنتُمْ شُهَدَآءَ إِذْ حَضَرَ يَعْقُوبَ ٱلْمَوْتُ إِذْ قَالَ لِبَنِيهِ مَا تَعْبُدُونَ مِنۢ بَعْدِى قَالُوا۟ نَعْبُدُ إِلَـٰهَكَ وَإِلَـٰهَ ءَابَآئِكَ إِبْرَٰهِـۧمَ وَإِسْمَـٰعِيلَ وَإِسْحَـٰقَ إِلَـٰهًا وَٰحِدًا وَنَحْنُ لَهُۥ مُسْلِمُونَ ﴿١٣٣﴾ ﴾ [البقرة: ١٣٠-١٣٣]

"Vjeru Ibrahimovu izbjegava samo onaj koji ne drži do sebe. A Mi smo njega na ovom svijetu odabrali, i na onom će biti među dobrima. Kada mu je Gospodar njegov rekao: 'Budi poslušan!' – on je odgovorio: 'Ja sam poslušan Gospodaru svjetova!' I Ibrahim ostavi u amanet sinovima svojim a i Jakub: 'Sinovi moji, Allah vam je odabrao pravu vjeru, i nipošto ne umirite drugačije nego kao muslimani!' Vi niste bili prisutni kada je Jakubu smrtni čas došao i kada je sinove svoje upitao: 'Kome ćete se, poslije mene, klanjati?' – 'Klanjat ćemo se' – odgovorili su – 'Bogu tvome, Bogu tvojih predaka Ibrahima i Ismaila i Ishaka, Bogu jednome, i mi se Njemu pokoravamo!'" (El-Beqare, 130-133).

Zbog toga je najveći grijeh kod Allaha širk. On neće oprostiti da Mu se neko smatra ravnim, a oprostit će manje grijehe od toga onome kome On hoće.

Osnova mnogoboštva (širka) jeste: smatranje nekog ravnim Allahu u ljubavi, kao što kaže Uzvišeni:

﴿ وَمِنَ ٱلنَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِن دُونِ ٱللَّهِ أَندَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ ٱللَّهِ وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ أَشَدُّ حُبًّا لِّلَّهِ ﴾ [البقرة:١٦٥]

"Ima ljudi koji su u mjesto Allaha kumire prihvatili, vole ih kao što se Allah voli, ali pravi vjernici još više vole Allaha" (El-Beqare, 165).

Ovdje nam Allah govori kako postoje ljudi koji u mjesto Njega druga božanstva prihvataju smatrajući ih Njemu ravnim. Vole ih kao što Njega vole. Sa druge strane, oni koji vole najviše više vole Allaha nego što mnogobošci vole svoja božanstva i kipove.

Neki kažu: Ne! Ajetom se želi reći da oni više vole Allaha nego što Ga mnogobošci vole. Iako vole Allaha, njihova ljubav prema Njemu slabi time što su je podijelili na druga božanstva. A

kod monoteista, budući da su svu svoju ljubav posvetili Allahu, ljubav je jača od ljubavi politeista. Skretanje sa Puta Gospodara svjetova i poistovjećivanje Njega i drugih božanstava biva upravo poistovjećivanjem u ovoj ljubavi.

Budući da Allah želi da ova ljubav bude posvećena samo Njemu, on najstrožije prekorava one koji je dijele na druga božanstva. Nekad se ove dvije ljubavi spominju zajedno, a nekada odvojeno:

﴿ إِنَّ رَبَّكُمُ ٱللَّهُ ٱلَّذِى خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ فِى سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ
ٱسْتَوَىٰ عَلَى ٱلْعَرْشِ يُدَبِّرُ ٱلْأَمْرَ مَا مِن شَفِيعٍ إِلَّا مِنۢ بَعْدِ إِذْنِهِۦ
ذَٰلِكُمُ ٱللَّهُ رَبُّكُمْ فَٱعْبُدُوهُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٣﴾ ﴾ [يونس:٣]

"Gospodar vaš je Allah, koji je nebesa i Zemlju za šest vremenskih razdoblja stvorio, a onda, - upravljajući Aršom, svemirom zagospodario. Niko se neće moći zauzimati ni za koga bez dopuštenja Njegova. Eto to vam je Allah, Gospodara vaš, pa se Njemu klanjajte! Zašto ne razmislite?" (Junus, 3);

﴿ ٱللَّهُ ٱلَّذِى خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِى سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ
ٱسْتَوَىٰ عَلَى ٱلْعَرْشِ مَا لَكُم مِّن دُونِهِۦ مِن وَلِىٍّ وَلَا شَفِيعٍ
أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ ﴿٤﴾ ﴾ [السجدة:٤]

"Allah je nebesa i Zemlju i ono što je između njih u šest vremenskih razdoblja stvorio, a onda svemirom zagospodario; vi, osim Njega, ni zaštitnika ni posrednika nemate, pa zašto se ne urazumite?" (Es-Sedžde, 4);

﴿ وَأَنذِرْ بِهِ ٱلَّذِينَ يَخَافُونَ أَن يُحْشَرُوٓا۟ إِلَىٰ رَبِّهِمْ لَيْسَ لَهُم مِّن
دُونِهِۦ وَلِىٌّ وَلَا شَفِيعٌ لَّعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿٥١﴾ ﴾ [الأنعام:٥١]

"I opominji Kur'anom one koji strahuju što će pred Gospodarom svojim sakupljeni biti, kad osim Njega ni zaštitnika ni zagovornika neće imati – da bi se Allaha bojali" (El-En'am, 51).

Odvojeno su spomenuti u ajetima:

﴿ أَمِ ٱتَّخَذُوا۟ مِن دُونِ ٱللَّهِ شُفَعَآءَ ۚ قُلْ أَوَلَوْ كَانُوا۟ لَا يَمْلِكُونَ شَيْـًٔا وَلَا يَعْقِلُونَ ۝ قُل لِّلَّهِ ٱلشَّفَٰعَةُ جَمِيعًا ۝ ﴾

[الزمر: ٤٣-٤٤]

"Oni bez Allahova odobrenja posrednike uzimaju. Reci: 'Zar i onda kada su bez ikakve moći i kada ništa ne razumiju!' Reci: 'Niko ne može bez Njegove volje posredovati, vlast na nebesima i na Zemlji Njegova je, a poslije – Njemu ćete se vratiti'" (Ez-Zumer, 43, 44);

﴿ مِّن وَرَآئِهِمْ جَهَنَّمُ ۖ وَلَا يُغْنِى عَنْهُم مَّا كَسَبُوا۟ شَيْـًٔا وَلَا مَا ٱتَّخَذُوا۟ مِن دُونِ ٱللَّهِ أَوْلِيَآءَ ۖ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ۝ ﴾ [الجاثية: ١٠]

"Pred njima je Džehennem, i ni od kakve koristi im neće biti ono što su stekli, ni kumiri koje su, pored Allaha, prihvatili, njih čeka muka golema" (El-Džasije, 10).

Ako čovjek uzima za zaštitnika samo Allaha, a prihvata uz to za zaštitnike druge, osim onih koje mnogobošci nazivaju posrednicima i sklapa zaštitništvo sa vjernim Allahovim robovima, tada oni postaju saveznici radi Allaha, za razliku od onih koji za zaštitnike, pored Allaha, uzimaju druga božanstva. To su različite stvari kao što se mnogoboško posredovanje razlikuje od istinskog i ispravnog zauzimanja koje se stiče jednoboštvom prema Allahu. Ovo je tačka rastavljanja između jednobožaca i mnogobožaca. A Allah upućuje na Pravi Put koga On hoće.

Znači, ubudijjet, pokornost Allahu, ne može se održati uz širk putem ljubavi za razliku od ljubavi prema Allahu. Ona je sas-

tavni i neizostavni dio ubudijjeta. Štaviše, bez ljubavi prema Božijem Poslaniku ﷺ i pretpostavljanja te ljubavi nad samim sobom, očevima i sinovima ne može se izgraditi pravi iman. Jer, ljubav prema njemu je ljubav prema Allahu. Isto se odnosi na svaku drugu ljubav koja se osjeća radi Njega kao što se precizira u dva **Sahiha**, gdje se navode riječi Božijeg Poslanika ﷺ: "*Ko bude imao tri stvari osjetit će slast imana*" / u verziji **Sahihâ**: "*Neće osjetiti slast imana ko u sebi ne bude imao tri stvar: da mu Allah i Njegov Poslanik budu draži od svih ostalih; da voli čovjeka samo radi Allaha i da mrzi da se vrati u kufr nakon što ga je Allah spasio od toga, kao što ne voli da ga bace u vatru*"[1]. U hadisu koji bilježe **Suneni** se kaže: "*Ko voli radi Allaha, mrzi radi Njega, daje i uskraćuje radi Njega, taj je upotpunio svoj iman*"[2]. U drugom hadisu se kaže: "*Kada se dva čovjeka vole radi Allaha, bolji od njih je onaj ko više voli svoga brata po vjeri*"[3].

Ova ljubav je nerazdvojivo vezana za ljubav prema Allahu. Što je jača, jači je i njen korijen.

VRSTE LJUBAVI

Ovdje se susrećemo sa četiri vrste ljubavi koje moramo dobro razlučiti. Mnogo je ljudi zalutalo zato što ne razlikuju te vrste.

1. **Ljubav prema Allahu**. Ona nije dovoljna da bi se čovjek spasio od Allahove kazne i zaslužio Njegovu nagradu. Jer, mnogobošci, krstopoklonici, jevreji i drugi također vole Allaha (Boga).

---

[1] **Buhari**: Knjiga o imanu, br. 16, 21; **Muslim**: Knjiga o imanu, br. 43, putem Enesa b. Malika.

[2] **Ebu Davud**: Knjiga o sunnetu, br. 4681, putem Ebu Umamea ; ovo je njegova verzija; **Tirmizi**: Knjiga o opisu Sudnjeg dana, br. 2521; Ahmed: **Musned**, br. 15190, 15211, putem Mu'aza b. Enesa ﵁.

[3] **Hakim**: Knjiga o dobročinstvu i rodbinskim vezama, br. 7323; Buhari: **El-Edeb el-mufred**, br. 544. Hadis je vjerodostojan (v.: **Sahih El-Edeb el-mufred**, br. 423/544.)

2. **Ljubav prema onome što Allah voli.** Ovo čovjeka uvodi u islam i izvodi iz kufra. Najdraži ljudi Allahu su oni koji su najispravniji i najdosljedniji u ovoj ljubavi.
3. **Ljubav zbog Allaha, koja je kauzalno vezana za prethodnu vrstu.** Ne može ljubav prema onome što Allah voli biti potpuna sve dok se ne uravnoteži ljubav zbog Njega.
4. **Ljubav pored Allaha.** To je mnogoboška ljubav. Sve što se voli pored Allaha, a ne zbog Allaha i ne prema onome što On voli ubraja se u mnogobošku ljubav.
5. Ova vrsta se ne tiče teme o kojoj govorimo. To je **prirodna ljubav**, tj. naklonost prema onome što odgovara njegovoj prirodi – kao što je ljubav žednoga prema vodi; ljubav gladnoga prema hrani; ljubav prema spavanju; ljubav majke prema djetetu. Ova vrsta ljubavi nije pokuđena ukoliko ne odvraća čovjeka od spominjanja Allaha i ne okupira ga od ljubavi prema Njemu, kao što je Uzvišeni kazao: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُلْهِكُمْ أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ عَن ذِكْرِ اللَّهِ﴾ - *"O, vjernici, neka vas imanja vaša i djeca vaša ne zabave od sjećanja na Allaha"* (*El-Munafiqun, 9*); ﴿رِجَالٌ لَّا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَن ذِكْرِ اللَّهِ﴾ – *"...ljudi koje kupovina i prodaja ne ometaju da Allaha spominju"* (*En-Nur, 37*).

PRIJATELJSTVO – POTPUNA LJUBAV

Zatim slijedi prijateljstvo, a to je vrhunac i kompletnost ljubavi tako da u srcu ne ostaje prostora za bilo šta osim voljenog. To je položaj koji ne toleriše suparništvo ni na koji način. Ovo je mjesto koje zauzimaju samo dva čovjeka, neka je Allahova milost i blagoslov na njime – Ibrahim i Muhammed, kao što Poslanik ﷺ kaže: *"Doista me je Allah uzeo za prijatelja kao što je Ibrahima uzeo za prijatelja"*[1]. **Sahih** bilježi da je ﷺ rekao: *"Kada bih među stanov-*

[1] **Ibn Madže**: Predgovor, br. 141, ali ga Albani smatra apokrifnim (v.: **Da'if El-Džami'**, br. 1530, 1531.) Bejheqi u **Medžme'**u kaže: "Ovaj hadis bilježi Taberani a u njemu se nalazi 'Ali b. Jezid el-Elhani, koji je nepouzdan (slab)"; v.: **Et-Taqrib**, br. 4817.

nicima Zemlje birao prijatelja, to bi bio Ebu Bekr, ali- vaš drug je Allahov prijatelj"[1]. U drugom hadisu se kaže: "*Ja ne mogu prihvatiti prijateljstvo bilo kog prijatelja*"[2]. Kada je Ibrahim ﷺ tražio dijete i kada ga je dobio, ljubav prema tom djetetu mu je ušla u srce i zauzela jedan njegov dio. To je izazvalo reakciju Voljenoga prema prijatelju i On mu naređuje da zakolje sina. Ta naredba se desila u snu kako bi naređena stvar predstavljala veći izazov i ispit. Time se nije ciljalo na klanje sina već na njegovo klanje u srcu kako bi ono bilo potpuno posvećeno Gospodaru. Čim je Ibrahim el-Halil (Prijatelj) krenuo da izvrši tu naredbu i pretpostavi ljubav prema Allahu nad ljubavlju prema djetetu, cilj naredbe se ostvario. Ukinuto je klanje i zamijenjeno je velikom žrtvom. Jer, Uzvišeni ne naređuje nešto da bi ga zatim potpuno dokinuo, već mora ostati dio toga ili nešto što ga mijenja. Tako je nastala ustanova kurbana, ostavljena je pohvaljenost sadake prilikom dove, ostavljeno je pet namaza nakon što je ukinuto pedeset, uz istu nagradu: "*Moje riječi se ne mijenjaju. Pet namaza će se obavljati, ali će se za pedeset nagrađivati*"[3].

LJUBAV JE ŠIROK, A PRIJATELJSTVO UZAK POJAM

Ono što neki misle da je ljubav kompletnija od prijateljstva te da je Ibrahim Allahov prijatelj, a Muhammed ﷺ Allahov miljenik rezultat je neznanja. Jer, ljubav je širok, a prijateljstvo uzak pojam – ono je vrhunac ljubavi. Poslanik ﷺ je rekao da ga je Allah u-

---

[1] **Muslim**: Knjiga o vrijednosti ashaba, br. 2383, putem ‘Abdullaha b. Mas‘uda ﷺ.

[2] **Tirmizi**: Knjiga o znamenitostima, br. 3655; **Ibn Madže**: Predgovor, br. 93; Ahmed: **Musned**, br. 3570, 3681, 4110, putem ‘Abdullaha b. Mes‘uda ﷺ. Hadis je sahih (v.: **Sahih El-Džami‘**, 2635).

[3] Kao što se navodi u hadisu koji bilježi **Buhari** u Knjizi o namazu, br. 349; **Tirmizi** u Knjizi o namazu, br. 213; **Nesai** u Knjizi o namazu, br. 448, putem Enesa b. Malika ﷺ.

zeo za prijatelja kao što je Ibrahima uzeo za prijatelja negirajući da on osjeća prijateljstvo i sa kim osim sa svojim Gospodarem. On, ipak, izjavljuje svoju ljubav prema 'Aiši i njenom ocu, 'Umeru b. Hattabu i drugima.

Pored toga, Uzvišeni Allah "*zaista voli one koji se često kaju*"[1]; "*voli strpljive*"[2]; "*voli dobročinitelje*"[3]; "*voli bogobojazne*"[4] i "*voli pravedne*"[5]. Mladić koji se pokaje Allahov je miljenik, a Njegovo prijateljstvo i potpuna ljubav posvećena je dvojici Prijatelja, neka je Allahov blagoslov i mir s njima. Sve drugo je rečeno iz neznanja i nerazumijevanja o Allahu i Njegovom Poslaniku ﷺ.

DAVANJE PREDNOSTI VAŽNIJEM

Već je rečeno da čovjek ne ostavlja nešto što mu je drago i što voli osim zbog nečeg drugog što želi i voli. Međutim, ostavlja ono što manje voli zbog onoga što više voli. Isto tako, on izvršava ono što ne želi kako bi dostigao nešto prema čemu je intenzitet ljubavi veći nego intenzitet averzije prema izvršenju tog neželjenog djela – ili kako bi izbjegao neku nedaću koja je veća od neželjenog djela koje izvršava.

Rečeno je i da je znak inteligencije odabir važnije voljene stvari nad manje važnom i prihvaćanje manje štete kako bi se izbjegla veća šteta. Ovakva je, kao što smo rekli, izbalansirana snaga ljubavi i mržnje.

Ovo se postiže samo dvjema stvarima: moću percepcije i hrabrošću srca. Jer, svako posustajanje u ovim sposobnostima rezultat je slabe percepcije, kada čovjek ne može da spozna stepene željenih i neželjenih stvari u svojem okruženju, ili je rezultat du-

---

[1] El-Beqare, 222 - ﴿إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ﴾.
[2] Ali 'Imran, 146 - ﴿يُحِبُّ الصَّابِرِينَ﴾.
[3] Ali 'Imran, 148 - ﴿يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ﴾.
[4] Ali 'Imran, 76 - ﴿يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ﴾.
[5] El-Maide, 42 - ﴿يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ﴾.

ševne slabosti ili srčane nemoći koje (srce) zakazuje kada treba dati prednost boljoj stvar iako on shvaća da mu je to bolje. A kada je čovjeku percepcija ispravna, snaga duha potpuna i srce dovoljno hrabro da pretpostavi važnije, taj je osvojio ključeve sreće.

Kod nekih ljudi snage strasti prevladavaju nad snagama razuma i vjere tako da jači razbija slabijeg. Kod drugih, pak, snage imana i razuma prevladavaju nad snagama strasti. Vidimo da mnogim ljudima ljekar zabranjuje nešto što je štetno za njega, ali njegova duša i prohtjevi ipak to moraju uzeti. Kod takvog čovjeka strast je jača od razuma. Ovaj fenomen ljekari zovu *nestabilna ličnost*. Ovakvo je stanje kod većine *srčanih bolesnika* – konzumiraju ono što povećava njihovu bolest zbog velike strasti prema tome.

Porijeklo zla leži u slaboj percepciji, nejakoj duši i prostodušnosti; a porijeklo dobra je zdrava percepcija, jak duh, plemenitost i hrabrost.

Ljubav i želja su osnova i početak svakog postupka, a averzija i mržnja su osnova i početak svakog napuštanja i neizvršavanja. Ove dvije moći su osnova sreće i nesreće kod čovjeka. Slobodan razum postoji samo zahvaljujući ljubavi i želji.

Nedešavanje nečega ponekad je rezultat nepostojanja uzroka i preduvjeta, a nekada je rezultat postojanja mržnje i averzije koje ga sprječavaju. To je povezano sa naredbom i zabranom. Ovo nedešavanje se naziva ustezanjem, a povezano je, također, sa nagradom i kaznom. S ovim prestaje zabuna oko pitanja ostavljanja – je li ono pozitivno ili negativno? Odgovor je da se ono sastoji iz dva dijela: ostavljanje koje se odnosi na nepostojanje uzroka naziva se negativno, a ono koje se odnosi na uzrok koji spriječava naziva se pozitivno.

PRETPOSTAVLJANJE KORISNIJEG

Voljno izvršavanje ili neizvršavanje čovjek prihvata zbog koristi koja se u tome krije, ili zbog boli koja će se otkloniti time.

Zato se kaže: lijek za srce ili lijek za dušu. Pjesnik kaže:

Ona će me izliječiti ako je dobijem,
ali od nje lijek ne postoji.

Ovo je izbor koji pravi pametan čovjek. To će uraditi čak i nerazumne životinje. Međutim, većina ljudi pravi ružnu grešku u ovom pitanju. Oni prihvataju neku slast koja im kasnije donese najveći bol. On sebi nanosi bol misleći da sebi donosi uživanje. Liječi se nečim što mu najveću bolest donosi. Kratkovidni ljudi prave ovakve poteze ne vidjevši da se iza prividnog uživanja kriju teške posljedice. Predviđanje posljedica je osobina razuma. Najpametniji čovjek je onaj ko se odrekne trenutnih uživanja prožetih bolovima i strahovima i kratkotrajnih i slasti zbog vječnog života u savršenim blagodatima i velikim uživanjima. Jedan učenjak je rekao: "Razmišljao sam o cilju pametnih ljudi i vidjeh da oni imaju samo jedan cilj, iako su im putevi ka njemu različiti: svi nastoje da od sebe odagnaju tuge, brige i žalosti. Jedni to čine kroz jelo i piće, drugi kroz trgovinu i sticanje, neki kroz ženidbu, neki kroz slušanje pjesme i akustičnih instrumenata, neki kroz zabavu i igru. Pomislih: Ovo je cilj – cilj pametnih ljudi. Međutim, svi ovi putevi su pogrešni; štaviše, većina njih vodi na suprotnu stranu, iako većina njih treba da vodi ka Allahu, Njegovom zadovoljstvu prvenstveno. Među svim ovim putevima samo jedan sam našao ispravnim – to je put poslanika i vjerovjesnika koje je Uzvišeni Allah poslao kako bi uputili ljude na Pravi Put. Sljedbenik ovoga puta, čak i ako ne dobije ono što je tražio na ovom svijetu, dobit će najveću sreću koja nikada ne prolazi. Ako stigne do ovoga puta, postigao je sve, a ako ga izgubi, izgubio je sve. Ako na ovom svijetu bude imao ugodan život, tada će ga na najlakši način postići. Za čovjeka ništa nije korisnije od ovog puta niti ga lakše može dovesti do užitka, sreće i radosti. A Allah daje uspjeh.

VRSTE LJUBAVI

Ljubav se dijeli na ljubav zbog sebe i ljubav zbog drugoga, koja se na kraju opet vraća sebi, jer ne može kružiti u beskraj. Sve

osim istinski voljenog voli se zbog drugoga, a ništa se radi sebe ne voli osim Allah Jedinog. Sve što se voli osim njega, ta ljubav je rezultat Allahove ﷻ ljubavi, poput ljubavi prema melekima, poslanicima ili evlijama. Ta ljubav rezultat je ljubavi prema Allahu i njen sastavni dio. Jer, ljubav prema nekome podrazumijeva ljubav prema onome što on voli. Ovom pitanju se mora posvetiti velika pažnja jer se njime postavlja precizna razlika između korisne i nekorisne ili štetne ljubavi.

Znaj da se ne može sam po sebi voljeti niko osim Onoga kome je savršenstvo osnovna osobina; Onaj kome su božanstvo, gospodstvo i nezavisnost nerazdvojne osobine. Prema svemu ostalom se osjeća averzija i mržnja zato što je oprečno onome što On voli. Stepen averzije i mržnje zavisi od intenziteta ove oprečnosti. Što je veća oprečnost, veća je i mržnja prema toj pojavi, osobini, postupku, želji i dr. Ovo je pravedna vaga kojom se mjeri da li smo u harmoniji, nesuglasju ili neprijateljstvu sa Gospodarom. Kada vidimo osobu koja voli ono što Gospodar ne voli, a mrzi ono što On voli, znat ćemo da on u sebi nosi neprijateljstvo prema Gospodaru srazmjerno tome. A kada vidimo nekoga ko voli ono što Gospodar voli i mrzi ono što On mrzi i ko intenzivira simpatije ili averzije prema nekoj stvari onako kako su one intenzivirane kod Allaha, znat ćemo da je taj čovjek vjeran Allahu srazmjerno tome.

Ovu osnovu treba sa krajnjom pažnjom primjenjivati na sebe i na druge. Vjernost se očituje kroz identifikaciju sa Hvaljenim Vladarom u onome što On voli ili mrzi, a ne kroz post, namaz ili sport.

Ljubav radi drugoga se, također, dijeli na dvije vrste: onu koja sa sobom nosi slast i onu koja sa sobom nosi bol – bol koja se trpi kako bi se postiglo ono što se voli (pijenje lijeka i sl.). Uzvišeni kaže:

﴿كُتِبَ عَلَيْكُمُ ٱلْقِتَالُ وَهُوَ كُرْهٌ لَّكُمْ وَعَسَىٰٓ أَن تَكْرَهُوا۟ شَيْـًٔا وَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَعَسَىٰٓ أَن تُحِبُّوا۟ شَيْـًٔا وَهُوَ شَرٌّ لَّكُمْ وَٱللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٢١٦﴾﴾ [البقرة:٢١٦]

"Propisuje vam se borba, mada vam nije po volji! – Ne volite nešto, a ono može biti dobro za vas; nešto volite, a ono ispadne zlo po vas. – A Allah zna, a vi ne znate" (El-Beqare, 216).

Uzvišeni nas obavještava da im borba nije po volji, ali da im je to bolje kako bi stekli stvar koja im je korisnija i koju više vole. Duša voli odmor, nezaposlenost i blagostanje, mada je to štetno po nju. Jer, to dovodi do gubitka željenog cilja. Pametan čovjek neće gledati u kratkoročnu slast voljene stvari i prihvatiti je, ili u kratkoročni bol neželjene stvari pa je odbiti. Taj postupak može biti štetniji po njega; štaviše, može mu nanijeti najstrašniji bol i uništiti još veće uživanje. Čak i ljudi koji su pametni za ovosvjetske koristi trpe velike teškoće i napore kako bi stekli slasti koje stoje iza njih – iako je sve to kratkoročno...

Ovdje, znači, nailazimo na četiri stvari: loše koje vodi lošemu, loše koje vodi dobrome, dobro koje vodi dobrome i dobro koje vodi lošemu. Dobro koje vodi dobrome privlačno je iz dva razloga, a loše koje vodi lošemu odbojno je iz dva razloga.

Ostala su još dva dijela u kojim se motivi prožimaju. Oni su poprište izazova i ispita. Duša prihvata ono što joj je bliže, a to je kratkoročna dobit, a razum i iman prihvataju ono što je korisnije i dugotrajnije. Srce se koleba između ova dva motiva opredjeljujući se čas za jedno, čas za drugo. Ovo je mjesto vjerskog i sudbinskog iskušenja: glas razuma i imana neprestano doziva: dođi na spas. *Kod svitanja se cijene plemići, a kod smrti pobožnjaci.* Kada se spusti noć ljubavi i zavlada strast, volja kaže: Dušo, smiri se! Ovo je samo trenutno uživanje koje će nestati i proći.

LJUBAV JE KORIJEN SVAKOG POSTUPKA

Budući da je ljubav osnova svakog dobrog ili lošeg postupka, tako je i osnova postupaka u vjeri ljubav prema Allahu i Njegovom Poslaniku ﷺ, kao što je i osnova riječi o vjeri također vjerovanje u Allaha i Njegovog Poslanika. Svaka misao koja umanjuje i potiskuje ljubav prema Allahu i Poslaniku sprječava potpuno vjerovanje i oprečna je osnovi vjere ili je slabi. Ako ta misao ojača dotle da ugrozi korijen ljubavi i vjerovanja, to se pretvara u kufr ili veliki širk. Ako ga ne ugrozi, tada je njegovu kompletnost umanjila i doprinijela njegovoj nemoći i slabljenju volje i traženja. Ona zaklanja onog ko želi Allahovu blizinu. Pokornost se dobiva samo neprijateljstvom, kao što Uzvišeni kaže o Imamu jednobožaca:

﴿قَالَ أَفَرَءَيْتُم مَّا كُنتُمْ تَعْبُدُونَ ﴿٧٥﴾ أَنتُمْ وَءَابَآؤُكُمُ ٱلْأَقْدَمُونَ ﴿٧٦﴾ فَإِنَّهُمْ عَدُوٌّ لِّيٓ إِلَّا رَبَّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٧٧﴾﴾ [الشعراء: ٧٥-٧٧]

"'A da li ste razmišljali' – upita on – 'da su oni kojima se klanjate vi i kojima su se klanjali davani preci vaši, doista, neprijatelji moji? Ali, to nije Gospodar svjetova" (Eš-Šu'ara', 75-77).

Allahov prijatelj nije mogao realizovati ovo prijateljstvo niti vjernost bez ovog neprijateljstva. Jer, vjernost Allahu nije važeća bez odricanja od svakog drugog božanstva:

﴿قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِيٓ إِبْرَٰهِيمَ وَٱلَّذِينَ مَعَهُۥٓ إِذْ قَالُوا۟ لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَءَٰٓؤُا۟ مِنكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ ٱلْعَدَٰوَةُ وَٱلْبَغْضَآءُ أَبَدًا حَتَّىٰ تُؤْمِنُوا۟ بِٱللَّهِ وَحْدَهُۥٓ﴾ [الممتحنة: ٤]

"Divan uzor za vas je Ibrahim i oni koji su uz njega bili kada su narodu svome rekli: 'Mi s vama nemamo ništa, a ni sa onima kojima se, umjesto Allahu,

klanjate; mi vas se odričemo, i neprijateljstvo i mržnja će između nas ostati sve dok ne budete u Allaha, Njega jedinog, vjerovali!'" (El-Mumtehine, 4).

﴿ وَإِذْ قَالَ إِبْرَٰهِيمُ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِۦٓ إِنَّنِى بَرَآءٌ مِّمَّا تَعْبُدُونَ ﴿٢٦﴾ إِلَّا ٱلَّذِى فَطَرَنِى فَإِنَّهُۥ سَيَهْدِينِ ﴿٢٧﴾ وَجَعَلَهَا كَلِمَةًۢ بَاقِيَةً فِى عَقِبِهِۦ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٢٨﴾ ﴾ [الزخرف:٢٦-٢٨]

"A kad Ibrahim reče ocu svome i narodu svome: 'Nemam ja ništa s onima kojima se vi klanjate, ja se klanjam samo Onome koji me je stvorio, jer će mi On, doista, na pravi put ukazati', - On učini riječi tevhida trajnim za potomstvo svoje, da bi se dozvali." (Ez-Zuhruf, 26-28).

Znači, ovo savezništvo sa Allahom i odricanje od svakog drugog božanstva jesu riječi koje su trajne za potomstvo njegovo. Njih nasljeđuju poslanici i njihovi sljedbenici s koljena na koljeno. To su riječi: "Nema drugog Boga osim Allaha". Te riječi Imam jednobožaca prenosi svojim sljedbenicima do Sudnjeg dana. Na tim riječima počiva sistem nebesa i Zemlje; njih je Uzvišeni ugradio u prirodu svih stvorenja. Na njima je osnovana vjera i podignuta Kibla. Na osnovu njih su potekle sablje džihada. One su neprikosnoveno Allahovo pravo kod svih ljudi. Ovo su riječi koje čine svetim krv, imetak i potomstvo na ovom staništu. One oslobađaju od patnje u kaburu i Vatri. To je poslanica bez koje niko neće ući u Džennet. To je konopac bez kojeg niko ne može stići do Allaha. To su riječi islama i ključ Kuće sreće. Oko tih riječi su se ljudi podijelili na sretne i nesretne, prihvaćene i odbačene. Zbog njih se nevjernička mjesta razlikuju od stanovišta islama i kuća uživanja od kuće nesreće i poniženja. To je noseći stub farza i sunneta: "*Kome zadnje riječi budu 'La ilahe illallah' ući će u Džennet*"[1].

---

[1] Ebu Davud: Knjiga o dženazama, br. 3116; Ahmed: Musned, br. 21529, 21622, putem Mu'aza ﷺ. Hadis je hasen ili sahih (v.: **Tahridž** ⇨

Duh i tajna ove riječi jeste u jedinosti Gospodara, Hvaljenog, čija su imena sveta, ime uzvišeno, spomen uzdignut i osim koga drugog Boga nema: u ljubavi, poštovanju, veličanju, strahu, nadi i sl. One povećavaju ljubav prema Njemu; čovjek se uz njih ne boji nikog drugoga, ne želi nikog drugoga, ne oslanja se ni na koga drugoga, ne traži utočište ni kod koga drugoga, samo Njegove naredbe poštuje, samo Njegovu nagradu očekuje, samo se Njemu u teškoćama obraća, samo Njemu pribjegava, samo se Njemu klanja i samo u Njegovo ime prinosi žrtve. Sve ovo se može reći jednom rečenicom: Ibadet (pokornost, robovanje) sa svim svojim oblicima pripada samo Njemu. Ovako se realizuje svjedočenje da nema drugog Boga osim Allaha. Radi toga je Uzvišeni zabranio Vatri da sagori onoga ko iskreno izgovori i očituje da nema boga osim Allaha. Doista je nemoguće da u Vatru uđe onaj ko realizuje šehadet na pravi način, kao što Uzvišeni kaže: ﴿وَالَّذِينَ هُم بِشَهَادَاتِهِمْ قَائِمُونَ﴾ - "*...i oni koji dug svjedočenja svoga budu izvršavali*" *(El-Me'aridž, 33)* – izvršavajući svoje svjedočenje javno i tajno, u srcu i vanjštini. Neki ljudi u sebi nose mrtvo, neki, pak, usnulo svjedočenje koje čeka da ga neko probudi; neki nose polegnuto, a kod nekih je ono između stajanja i sjedenja. Ovo svjedočenje je poput duha u tijelu. Duh može biti mrtav, bolestan, blizu smrti, blizu života, može biti zdrav, uspravni duh. U vjerodostojnom hadisu se prenosi da je ﷺ rekao: "*Doista znam riječ čiji duh ostavlja trag na čovjekov duh kada je on izgovori na samrti*"[1]. Život ovog duha zavisi od te riječi. Kao što život tijela zavisi od duha i kao što će onaj ko umre nakon izgovaranja ovih riječi biti u Džennetu i uživati u njemu – tako će i duh onoga ko bude živio izvršavajući i realizujući ove riječi biti u Džennetu i živjeti najljepšim životom. Uzvišeni kaže: ﴿وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَى * فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَى﴾ - "*A onome koji je pred dostojanstvom Gospodara svoga strepio i dušu od prohtjeva*

---

el-'aqide et-tahawijje, br. 13.)

[1] **Ibn Madže**: Knjiga o lijepom ponašanju, br. 3795; Ahmed: **Musned**, br. 1387, putem Talhe b. 'Ubejdillaha. Hadis je sahih (v.: **Sahih El-Džami'**, br. 2492.)

uzdržao Džennet će boravište biti sigurno" *(En-Nazi'at, 40, 41)*. Džennet će, dakle, biti boravište duše na Sudnjem danu; kao i džennet spoznaje, ljubavi, Allahove blizine, žudnje za susretom sa Njime, radosti zbog Njega i zadovoljstva Njime. U tom Džennetu će boraviti duh i na ovom svijetu. Kome taj džennet bude boravište na ovom svijetu vječni Džennet će mu biti boravište na Obećanom danu. Ko bude uskraćen za džennet na ovom svijetu njemu će pravi Džennet još strožiji biti uskraćen. Čestiti ljudi se nalaze u blagodatima (džennetu) čak i kada im je život surov i oskudan na ovom svijetu. Griješnici se nalaze u Vatri čak i ako im je život ugodan i luksuzan. Uzvišeni kaže: ﴿مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّن ذَكَرٍ أَوْ أُنثَى وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهُ حَيَاةً طَيِّبَةً﴾ - "*Onome ko čini dobro, bio muškarac ili žena, a vjernik je, Mi ćemo dati da proživi lijep život*" *(En-Nahl, 97)*-taj lijep život je ovosvjetski džennet. Allah je rekao: ﴿فَمَن يُرِدِ اللَّهُ أَن يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ لِلإِسْلاَمِ وَمَن يُرِدْ أَن يُضِلَّهُ يَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرَجًا﴾ - "*Onome koga Allah želi da uputi – On srce njegovo prema islamu raspoloži, a onome koga želi da u zabludi ostavi – On srce njegovo stegne i umornim učini*" *(El-En'am, 125)*. Ima li veće blagodati od širokogrudnosti i veće patnje od tjeskobe u duši?! Uzvišeni je rekao:

﴿أَلَآ إِنَّ أَوْلِيَآءَ ٱللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦٢﴾ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَكَانُوا۟ يَتَّقُونَ ﴿٦٣﴾ لَهُمُ ٱلْبُشْرَىٰ فِى ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا وَفِى ٱلْءَاخِرَةِ لَا تَبْدِيلَ لِكَلِمَٰتِ ٱللَّهِ ذَٰلِكَ هُوَ ٱلْفَوْزُ ٱلْعَظِيمُ ﴿٦٤﴾﴾ [يونس:٦٢-٦٤]

"*I neka se ničega ne boje i ni za čim neka ne tuguju Allahovi štićenici, oni koji budu vjerovali i koji se budu Allaha bojali, za njih su dobre vijesti i na ovom i na onom svijetu, - Allahove riječi niko ne može izmijeniti – to će, zaista, velik uspjeh biti*" *(Junus, 62-64)*.

Iskreni vjernik u Allaha ima najljepši život, najčistiji um, najšire grudi i najveselije srce. To je ovosvjetski džennet. Božiji Poslanik ﷺ je rekao: "*Kada prođete pored džennetskih vrtova, uđite*

u njih." "*Šta su to džennetski vrtovi?*", *upitaše ga.* "*Halke zikra*"[1]. U to spada i hadis: "*Prostor između moje kuće i moga minbera je jedan od džennetskih vrtova*"[2]. Kada su ga pitali o tome kako uspijeva da stalno posti, on je rekao: "*Ja nisam kao vi mene moj Gospodar hrani i napaja*"[3]. Poslanik ﷺ nam govori da ishrana koju dobiva od njegovog Gospodara nadomješta fizičko jelo i piće te da je to što dobiva isključivo njegova privilegija koju niko drugi ne uživa. Kada se on usteže od hrane i pića, on ima dovoljnu zamjenu za to, kao što pjesnik kaže:

Priče iz uspomena na nju me odvraćaju
od pića i zavaravaju od opskrbe.

Njenog lica blistava svjetlost
doziva svojim umiljatim glasom!

Kada se požali na težinu puta, zaprijeti joj
duh susreta i radi obećanog trena oživljava.

Što je neka stvar korisnija i potrebnija čovjeku, to je rastanak od nje teži. Što je neposjedovanje nečega korisnije, to je patnja zbog njegovog postojanja veća. Ništa čovjeku nije korisnije od usmjerenosti Allahu, okupiranosti zikrom, uživanja u ljubavi prema Njemu i odricanja radi Njegovog zadovoljstva. Štaviše, nema mu života, uživanja, radosti niti sreće bez tih stvari. Nepostojanje ovih osjećanja za čovjeka znači najveću patnju. Duh se od ovih bolova i patnji spašava tako što se zaokuplja drugim i utapa u tome. Tako on ne osjeća ono što ga muči uslijed bolova razdvojenosti sa sebi najdražim stvarima. Ovo stanje je slično pijanom čovjeku kome je izgorjela kuća, imetak, žena i djeca, ali on usljed opijenosti

---

1 Hadis je već citiran.
2 Hadis je već citiran.
3 **Buhari**: Knjiga o željama, br. 7241; **Muslim**: Knjiga o postu, br. 1104, putem Enesa ؓ. ovoj temi postoje predaje od 'Aiše i Ebu Hurejrea, neka je Allah njima zadovoljan.

ne osjeća nikakvu bol zbog tog gubitka. Ali, kada se osvijesti i oslobodi se koprene opijenosti - postat će mu jasno u kakvom se stanju nalazi. Isto se dešava i prilikom dizanja koprene, kada se ugleda osvit Ahireta i suton dunjaluka i krene sa njega ka Allahu. Bol, patnja i kajanje će tada biti nekoliko puta jači od buđenja iz opijenosti. Jer, onaj ko na ovom svijetu preživi tragediju i dalje gaji nadu da će to moći nadoknaditi. Svjestan je da je pogođen prolaznom nesrećom koja ne traje dugo. Ovo ne može se uporediti sa nesrećom koja se ne može nadoknaditi niti izbrisati. Ništa na ovom svijetu se ne može uporediti sa takvom nesrećom. Kada bi zbog ovosvjetskih tragedija čovjek mogao umrijeti, to bi mu bilo drago. U tom stanju čovjeku je smrt najveća želja i najveća nesreća. Ako je ovakvo stanje sa ovosvjetskim tragedijama, šta tek možemo reći za bolove pri duševnim patnjama na budućem svijetu koje se ne mogu opisati. Neka je uzvišen Onaj ko je podario ovom slabašnom stvorenju moć da trpi patnje koje ne mogu izdržati ni brda uspravna.

Predoči sebi stvar koja ti je najdraža i bez koje ti život nije lijep. Ta stvar ti se iznenada oduzima i otima ti se onda kada ti je najviše potrebna. Eto – ta stvar je nadoknadiva! Šta onda možemo reći za ono što se ne može nadoknaditi? U tom smislu pjesnik kaže:

Sve što se izgubi nadoknadivo je;
samo se Allah, ako Ga izgubiš, nadoknaditi ne može.

U hadis-i kudsiju se kaže: "O, Ademov potomče, stvorio sam te da Mi budeš pokoran i zato se ne igraj! Pobrinuo sam se za tvoju opskrbu i ne umaraj se! Traži Me, pa ćeš Me naći. Ako Mene nađeš, naći ćeš sve. Ako Me izgubiš, izgubit ćeš sve. Ja sam ti draži od svega".

POHVALJENA I POKUĐENA LJUBAV

Vidjeli smo da ljubav ima svoje vrste i grupe na koje se dijeli prema veličini i osobinama. Zbog toga većina vrsta koje se tiču Allaha mogu biti samo i isključivo Njemu posvećene – poput ibadeta, prepuštenosti i sl. Ibadet može biti posvećen samo Njemu,

kao i prepuštenost. Uzvišeni Allah je spomenuo ljubav njenim općim imenom u ajetima: ﴿فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ﴾ - *"Allah će sigurno mjesto njih dovesti ljude koje On voli i koji Njega vole"* *(El-Ma'ide, 54);* ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِن دُونِ اللَّهِ أَندَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِّلَّهِ﴾ - *"Ima ljudi koji su mjesto Allaha kumire prihvatili, vole ih kao što se Allah voli, ali pravi vjernici još više vole Allaha" (El-Beqare, 165)*.

Najopasnija pokuđena ljubav jeste ona koja je upućena Allahu i nekom drugom božanstvu koje se pored Allaha obožava.

Najplemenitija ljubav je iskrena ljubav prema Allahu. Ova ljubav je osnova i glava sreće bez koje se ne može niko spasiti vječne kazne i patnje. Sa druge strane, mnogoboška ljubav je osnova nesreće i patnje koje će trpjeti samo oni koji je budu gajili. Znači, Allahovi miljenici, koji su voljeli samo Allaha i nikoga Mu ravnim nisu smatrali, neće ući u Vatru. Ukoliko neki od njih i uđu tamo zbog počinjenih grijeha, ipak niko od tih miljenika neće tamo vječno boraviti.

Kur'an počiva na upućivanju na ovu ljubav i sve što njoj vodi kao i na odvraćanju od suprotne vrste i svega što njoj vodi. Mnogo je primjera i priča o ovakvim ljubavima spomenuto. Spomenute su karakteristike sljedbenika obje vrste; njihova božanstva, djelovanju tih božanstava na obje vrste, te stanje obje vrste u tri faze: na dunjaluku, u Berzehu i na Ahiretu. Kur'an se odnosi na obje vrste.

Osnova misije svih poslanika, od prvog do posljednjeg, jeste obožavanje isključivo Allaha i nikoga drugog. Ovo obožavanje podrazumijeva potpunu ljubav prema Njemu, pokornost, poniznost, veličanje i poštovanje, kao i poslušnost i strah, sastavne dijelove toga. Dva **Sahiha** bilježe hadis Enesa b. Malika da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "*Tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša, niko od vas neće vjerovati sve dok mu ne budem draži od djece, roditelja i*

svih ljudi"[1]. Buharijev **Sahih** bilježi predaju u kojoj 'Umer b. Hattab kaže: "*O, Božiji Poslaniče, tako mi Allaha, draži si mi od svega osim od mene samog". On odgovori: "Ne, 'Umere, treba da sam ti draži i od tebe samoga". "Tako mi Onoga koji te je s Istinom poslao, draži si mi i od mene samoga". "Sada je u redu, 'Umere", odgovori Poslanik* ﷺ.[2] Ako se ovo odnosi na ljubav prema Allahovom robu i Poslaniku ﷺ i obavezi nadređivanja iste ljubavi prema sebi, roditelju, djetetu i svim ljudima, šta se onda može reći za ljubav koja se tiče Uzvišenog Allaha i njenog nadređivanja svakoj drugoj ljubavi?

Ljubav prema Uzvišenom Gospodaru odlikuje se nad ljubavlju prema ostalim stvorenjima po svome intenzitetu, osobenosti i jedinstvenosti. Neotuđivo Njegovo pravo jeste da On bude draži čovjeku od djeteta, roditelja, sluha, vida i svoje duše. Jedini Gospodar i Bog je pobožnom čovjeku draži od svega toga. Svjedoci smo da nešto čovjek voli sa nekih aspekata, a ne voli sa drugih. Čovjek nešto može voljeti i zbog nečega drugog. Ništa se ne može voljeti sa svih aspekata osim Allah Jedini. Božanstvenost pripada samo Njemu: ﴿لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا﴾ - "***Da Zemljom i nebesima upravljaju drugi bogovi, a ne Allah, poremetili bi se***" ***(El-Enbija', 22)***. Obožavanje nekoga podrazumijeva ljubav, poslušnost i poniznost.

LJUBAV JE OSNOVA SVAKOG POKRETA

Svaki pokret u višem i nižem svijetu potiče iz ljubavi. Ona je pokretačka i motivirajuća sila.

Ovo je zbog toga što se pokreti dijele na tri vrste: voljne, prirodne i prisilne.

Osnova prirodnog pokreta jeste nepomičnost. Tijelo se pokreće kada iziđe iz svoga prirodnog prebivališta i okoliša. Ono

---

[1] **Buhari**: Knjiga o imanu, br. 15; **Muslim**: Knjiga o imanu, br. 44, putem Enesa b. Malika.

[2] **Buhari**: Knjiga o zavjetima i oporukama, br. 6632.

se tada trudi da se vrati u to mjesto. Izlazak iz prirodnog okoliša i prebivališta dešava se pod prisilom jače sile. Znači, prisilni pokret se desio pod djlovanjem više sile, a prirodni pokreti služe za povratak u vlastiti okoliš. Obje vrste pokreta su se desile pod djlovanjem više sile i ona je njihova osnova. S druge strane, voljni pokret je osnova druge dvije vrste pokreta. Ovaj pokret je rezultat želje i ljubavi tako da sva tri pokreta nastaju uslijed ljubavi i želje. Dokazi da se pokreti dijele na ove tri vrste su u slijedećem:

Subjekt kretanja koji osjeća da se kreće pravi voljne pokrete.

Subjekt koji ne osjeća svoje kretanje kreće se uslijed svoje prvobitne prirode. Prvo dolaze prirodni, a zatim prisilni pokreti. Kada ovo shvatimo, jasno nam je da kretanje svemira, Zemlje, nebeskih tijela, Sunca, Zemlje, zvijezda, vjetrova, oblaka, kiše, bilja, kretanje zametaka u utrobama majki – sve se to obavlja posredstvom meleka koji dijele svoja zaduženja, kao što na to ukazuje tekst Kur'ana i hadisa na više mjesta. Vjerovanje u to dio je vjerovanja u meleke. Uzvišeni je neke meleke zadužio da se brinu o zamecima, a druge za kišu... Svakog čovjeka prate četiri meleka: meleci pisari, na lijevoj i desnoj strani, zatim oni koji ga čuvaju sprijeda i straga. Meleci su zaduženi za uzimanje duše i prosljeđivanje na njeno odredište u Vatri ili Džennetu. Meleci ispituju čovjeka u kaburu, priređuju mu patnju ili uživanje na tom mjestu. Meleci čovjeka vode od kabura do mjesta suđenja. Meleci čovjeku priređuju patnju u Vatri ili uživanje u Džennetu. Meleci se brinu o brdima; šalju oblake ondje gdje treba; spuštaju kišu po Allahovoj naredbi i onoliko koliko On odredi. Meleci se brinu o džennetskom rastinju, pripremaju stvari, dušeke, odjeću i održavaju ih. Isto tako, oni se brinu o stvarima u Džehennemu. Najveća Allahova vojska su meleci. Riječ "melek"[1] stvara dojam da se radi o stvorenju koje izvršava naredbe drugoga. Oni ni na što nemaju uticaj. Sve odluke

[1] Korijen ove riječi ukazuje na posjedovanje, imanje. – prim. prev.

pripadaju Allahu. Oni samo provode naređenja i dijele i s Njegovom dozvolom i naredbom. O njima Uzvišeni kaže: ﴿وَمَا نَتَنَزَّلُ إِلاَّ بِأَمْرِ رَبِّكَ لَهُ مَا بَيْنَ أَيْدِينَا وَمَا خَلْفَنَا وَمَا بَيْنَ ذَلِكَ وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا﴾ - *"Mi smo u Džennet ušli samo dobrotom Gospodara tvoga, On je vladar svega, On zna budućnost našu i prošlost našu i ono što je između toga' – govorit će. Gospodar tvoj ne zaboravlja" (Merjem, 24)*; ﴿وَكَم مِّن مَّلَكٍ فِي السَّمَاوَاتِ لاَ تُغْنِي شَفَاعَتُهُمْ شَيْئًا إِلاَّ مِن بَعْدِ أَن يَأْذَنَ اللَّهُ لِمَن يَشَاء وَيَرْضَى﴾ - *"A koliko na nebesima ima meleka čije posredovanje nikome neće biti od koristi, sve dok Allah to ne dozvoli onome kome On hoće i u korist onoga kojim je zadovoljan" (En-Nedžm, 26)*. Allah se zaklinje skupinama meleka koji provode Njegova naređenja u Univerzumu: ﴿وَالصَّافَّاتِ صَفًّا * فَالزَّاجِرَاتِ زَجْرًا * فَالتَّالِيَاتِ ذِكْرًا﴾ - *"Tako Mi onih u redove poredanih i onih koji odvraćaju i onih koji opomenu čitaju" (Es-Saffat, 1-3)*; ﴿وَالْمُرْسَلاَتِ عُرْفًا * فَالْعَاصِفَاتِ عَصْفًا * وَالنَّاشِرَاتِ نَشْرًا * فَالْفَارِقَاتِ فَرْقًا * فَالْمُلْقِيَاتِ ذِكْرًا * عُذْرًا أَوْ نُذْرًا﴾ - *"Tako mi onih koji se jedan za drugim šalju pa kao vihor bite, i onih koji objavljuju pa razdvajaju" (El-Murselat, 1-4)*; ﴿وَالنَّازِعَاتِ غَرْقًا * وَالنَّاشِطَاتِ نَشْطًا * وَالسَّابِحَاتِ سَبْحًا * فَالسَّابِقَاتِ سَبْقًا * فَالْمُدَبِّرَاتِ أَمْرًا﴾ - *"Tako Mi onih koji čupaju grubo, i onih koji vade blago, i onih koji plove brzo pa naređenja izvršavaju žurno i sređuju ono što nije sređeno..." (En-Nazi'at, 1-5)*. Smisao ovih ajeta i tajna u podjeli je spomenuta u našoj knjizi **Et-Tibjan fi aqsâmi-l-Qur'an**[1].

Pošto smo ovo razjasnili, ostaje nam da spomenemo da sve te ljubavi, pokreti, želje i postupci predstavljaju njihov ibadet Gospodaru nebesa i Zemlje. Svi urođeni i prisilni pokreti njihov su produkt. Znači, da nije ljubavi, galaksije ne bi kružile; zvijezde i svjetlost se ne bi kretali; ne bi puhali vjetrovi; ne bi se kretali oblaci niti brodovi; ne bi se kretali zameci u utrobama svojih majki; ne bi se iz ljubavi stvarale brojne biljke; ne bi se sudarali valovi mora; ne bi se kretali oni koji dijele svoja zaduženja; ne bi veličali i hvalili Stvoritelja Zemlje, nebesa i ostalih stvorenja. Neka je hvaljen *Onaj koga veličaju sedmera nebesa, i Zemlja, i oni na njima; i ne postoji ništa što ga ne veliča, hvaleći Ga; ali vi ne razumijete veličanje*

[1] **Objašnjenje dijelova Kur'ana**. – Prim. prev.

njihovo. – On je doista blag i mnogo prašta[1].

LJUBAV PRIPADA SAMO ALLAHU

Svako živo biće posjeduje volju, ljubav i djela koja se prema njoj upravljaju. Svaki pokret rezultat je ljubavi i volje. Postojeće stvari imaju smisla samo ako svoje pokrete i ljubav posvećuju jedino svome Stvoritelju. Isto tako, stvorenja mogu postojati samo Njegovim stvaranjem. Zato Uzvišeni kaže: ﴿لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ إِلاَّ اللَّهُ لَفَسَدَتَا﴾ - *"Da Zemljom i nebesima upravljaju drugi bogovi, a ne Allah, poremetili bi se" (El-Enbija', 22)*, a nije rekao: nestali bi ili: propali bi. Ona bi, dakle, postojala u poremećenom obliku, ali bi ispravna mogla biti samo ukoliko postoji samo Allah kao Božanstvo njihovo i svega što na njima postoji i prebiva. Kada bi na svijetu postojao drugi Bog, red bi se maksimalno poremetio. Jer, svaki Bog bi poželio da savlada i nadvlada onog drugog, da jedino On bude obožavan zato što širk (mnogoboštvo) predstavlja mahanu Božanstva. Bog ne dozvoljava da ima ikakvih mahana. A kada dođe do pobjede jednog Boga nad drugim, tada pobijeđeni prestaje da bude Bog; ako rezultat borbe bude neriješen, tada su obojica manjkavi, nesavršeni i nepotpuni Bogovi. To zahtijeva da iznad sebe imaju Boga koji njima vlada. U suprotnom, svaki od njih bi radio šta bi htio sa onim što je stvorio i zahtijevao bi da bude nadmoćan nad suparnikom. Time bi došlo do poremećaja sistema kosmosa, Zemlje i onoga što je na njima, kao što se dešava sa zemljom oko koje se spore dva suparnička kralja, sa ženom koja ima više partnera ili mala skupina deva u kojoj postoje dva mužjaka.

Poremećaj svijeta slijedi nakon poremećaja odnosa kraljeva i namjesnika. Zato neprijatelji islama vide svoju šansu protiv muslimana samo kada kod njih postoji mnogo različitih suprotstavljenih kraljeva koji se odvajaju u vlastite države nastojeći ostvariti

---

[1] ﴿تُسَبِّحُ لَهُ السَّمَاوَاتُ السَّبْعُ وَالأَرْضُ وَمَن فِيهِنَّ وَإِن مِّن شَيْءٍ إِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدَهِ وَلَـكِن لاَّ تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا﴾ - El-Isra', 44.

primat nad ostalima. Znači, sklad nebesa i Zemlje i harmonija stvorenja najbolji je dokaz da nema drugog Boga osim Allaha,Koji nema sudruga. Njemu pripada vlast i hvala. On oživljava, usmrćuje i svemoguć je. Sve što se obožava - od Njegovog ʻArša pa do dna Zemlje – ništavno je osim Njegovog lica. Uzvišeni kaže:

﴿مَا اتَّخَذَ اللَّهُ مِن وَلَدٍ وَمَا كَانَ مَعَهُ مِنْ إِلَٰهٍ إِذًا لَّذَهَبَ
كُلُّ إِلَٰهٍ بِمَا خَلَقَ وَلَعَلَا بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ سُبْحَانَ اللَّهِ
عَمَّا يَصِفُونَ * عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَتَعَالَىٰ عَمَّا
يُشْرِكُونَ﴾

"Allah nije uzeo Sebi sina, i s Njim nema drugog boga! Inače, svaki bi bog, s onim što je stvorio – radio što bi htio, i jedan drugog bi pobjeđivao. – Hvaljen neka je Allah koji je daleko od onoga što oni iznose; koji zna i nevidljivi i vidljivi svijet, i On je vrlo visoko iznad onih koje Njemu ravnim smatraju!" (El-Mu'minun, 91, 92);

﴿أَمِ اتَّخَذُوا آلِهَةً مِّنَ الْأَرْضِ هُمْ يُنشِرُونَ * لَوْ كَانَ
فِيهِمَا آلِهَةٌ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا فَسُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا
يَصِفُونَ * لَا يُسْأَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْأَلُونَ﴾

"Zar će kumiri koje oni od zemlje prave mrtve oživjeti? Da Zemljom i nebesima upravljaju drugi bogovi, a ne Allah, poremetili bi se. Pa nek je uzvišen Allah, Gospodar svemira, od onoga što Mu pripisuju! On neće biti pitan za ono što radi, a oni će biti pitani" (El-Enbija', 21-23);

﴿لَّوْ كَانَ مَعَهُ آلِهَةٌ كَمَا يَقُولُونَ إِذًا لَّابْتَغَوْا إِلَىٰ ذِي
الْعَرْشِ سَبِيلًا﴾

"Da pored Njega postoje drugi bogovi, kao što oni govore, oni bi onda potražili put do Allaha Svevišnjeg" (El-Isra', 42).

Neki smatraju da je smisao ovog ajeta: potražili bi put ka primatu i pobjeđivanju, kao što čine vlastodršci jedan protiv drugog. Na ovo ukazuje drugi ajet:﴿وَلَعَلا بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ﴾ - "...i jedan drugog bi pobjeđivao..." (El-Mu'minun, 91).

Naš šejh, neka je Allah njime zadovoljan, kaže: "Ispravno tumačenje ovog ajeta jeste i Tražili bi put ka Allahu kroz dobra djela i pokornost. Kako onda možete vi njima, pored Allaha, robovati? Oni bi, kada bi bili Bogovi, kao što govore, robovali Njemu. Na ovo ukazuje više stvari:

﴿أُولَـئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَى رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ﴾

"*Oni kojima se oni mole sami traže načina kako će se što više Gospodaru svome približiti, i nadaju se milosti Njegovoj i plaše se kazne Njegove*" (*El-Isra'*, *57*).

Tj. oni koje obožavate pored Mene Moji su robovi kao i vi. Nadaju se Mojoj milosti i strahuju od Moje kazne. Zašto ih, onda, obožavate pored Mene?

Drugo, Uzvišeni nije rekao 'onda bi do Njega potražili put'. Ovaj izraz se koristi u kontekstu približavanja, kao što je slučaj u ajetu ﴿اتَّقُواْ اللّهَ وَابْتَغُواْ إِلَيهِ الْوَسِيلَةَ﴾ - *Allah se bojte i nastojte da Mu se umilite*" (*El-Ma'ide, 35*). U kontekstu rivalstva koristi se druga konstrukcija: ﴿فَإِنْ أَطَعْنَكُمْ فَلاَ تَبْغُواْ عَلَيْهِنَّ سَبِيلاً﴾ - "*Kad vam postanu poslušne, onda im zulum ne činite!*" (*En-Nisa', 34*).

Treće, oni nisu rekli kako njihovi bogovi pariraju Njemu i nastoje da ga nadvladaju (﴿قُل لَّوْ كَانَ مَعَهُ آلِهَةٌ كَمَا يَقُولُونَ﴾ - "*Reci: 'Da pored Njega postoje drugi Bogovi, kao što oni govore*"... Oni su govorili kako ih ti bogovi približavaju Njemu i uzdižu njihove stepene kod Njega. Znači, kada bi bilo onako kako vi kažete, i ti bogovi koje obožavate bili bi Njegovi robovi. Zašto ih onda obožavate pored Njega?"

POKAZATELJI LJUBAVI

Ljubav ima svoje pokazatelje, sastavne dijelove, isključivosti i pravila – bez obzira da li se radi o pohvaljenoj ili pokuđenoj, korisnoj ili štetnoj vrsti. To se ogleda u čežnji, slasti, sladostrasti, žudnji, vezanosti, kontaktu sa voljenim i približavanju njemu, razdvajanju i udaljavanju od njega, odbijanju i napuštanju, sreći i radosti, ozarenosti i tuzi i drugim isključivostima i pravilima.

Pohvaljena ljubav jeste korisna ljubav, ona koja čovjeku donosi ovosvjetsku i ahiretsku korist. Ova ljubav je portal sreće, a suprotna vrsta donosi čovjeku ovosvjetsku i ahiretsku štetu. To je portal nesreće.

Poznato je da pametan čovjek neće voljeti ono što mu donosi štetu i nesreću. Takav osjećaj izraz je neznanja i nepravde. Jer, duša nekada želi ono što joj šteti i ne koristi joj. To je nepravda prema samom sebi. Duša može biti neobaviještena o voljenoj stvari ne znajući kakva se šteta krije u toj ljubavi. Ovo je stanje onoga ko nesvjesno slijedi svoje prohtjeve. Duša, sa druge strane, može biti svjesna štetnosti svoje ljubavi, ali prednost daje ljubavi nad razumom. Ljubav se, u trećem slučaju, može sastojati od dvije stvari: od praznovjerja, robovanja prohtjevima ili obje stvari koje se nadopunjuju. Tada se sastavlja sumnja sa strašću – sumnja kojom se miješa istina sa neistinom i uljepšava se voljena stvar, sa strašću koja poziva toj ljubavi. Vojske sumnje i strasti sklapaju savez protiv vojski razuma i imana, a pobjedu će odnijeti jača.

Prema tome, sastavni dijelovi ljubavi se tretiraju kao i sama ljubav. Korisna i pohvaljena ljubav – portal sreće – pozitivna je za čovjeka kao i sama ta ljubav. Na njih se odnose ista pravila kao i na samu ljubav. Ako plače zbog nje, koristi mu; ako se raduje, koristi mu; ako je poletan, koristi mu; ako je povučen, koristi mu... On, dakle, uživa u blagodatima te ljubavi i njenih odredaba koje mu donose korist, dobit i snagu.

Štetna i pokuđena ljubav- njeni sastavni dijelovi i posljedice su štetni za čovjeka i udaljavaju ga od Gospodara. Što se više uple-

će u njenu mrežu i kreće njenim sferama, sve više pada u gubitak i odbačenost. Tako biva sa svakim postupkom koji se učini iz pokornosti ili obijesti. Sve što uslijedi iz pokornosti pretvara se u dobit i sevap onome ko to čini. A što se počini, pak, iz obijesti smatra se gubitkom i anatemom za počinioca. Uzvišeni kaže:

﴿ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ لاَ يُصِيبُهُمْ ظَمَأٌ وَلاَ نَصَبٌ وَلاَ مَخْمَصَةٌ فِي سَبِيلِ اللّهِ وَلاَ يَطَؤُونَ مَوْطِئًا يَغِيظُ الْكُفَّارَ وَلاَ يَنَالُونَ مِنْ عَدُوٍّ نَّيْلاً إِلاَّ كُتِبَ لَهُم بِهِ عَمَلٌ صَالِحٌ إِنَّ اللّهَ لاَ يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ * وَلاَ يُنفِقُونَ نَفَقَةً صَغِيرَةً وَلاَ كَبِيرَةً وَلاَ يَقْطَعُونَ وَادِيًا إِلاَّ كُتِبَ لَهُمْ لِيَجْزِيَهُمُ اللّهُ أَحْسَنَ مَا كَانُواْ يَعْمَلُونَ﴾

"... jer njih neće zadesiti ni žeđ, ni umor, ni glad na Allahovu putu, niti će stupiti na neko mjesto koje će nevjernike naljutiti, niti će ikakvu nevolju od neprijatelja pretrpiti, a da im to sve neće kao dobro djelo upisano biti, - Allah zaista neće dopustiti da propadne nagrada onima koji čine dobro -, i neće dati nikakva prilog, ni mali ni veliki, niti će ikakvu dolinu prevaliti, a da im to neće zapisano biti, da bi ih Allah nagradio za djela njihova nagradom ljepšom od one koju su zaslužili" (Et-Tevbe, 120, 121).

U prvom ajetu Uzvišeni ukazuje na to kako će posljedice njihove pokornosti i djela biti tretirane kao dobra djela, a u drugom govori kako će njihova djela koja su neposredno počinili biti doslovce upisana. Razlika između ove dvije stvari jeste u tome što prvo nisu počinili, već je to samo posljedica koja se tretira kao dobro djelo, a drugo je neposredan postupak koji se doslovce piše.

Neka žrtve ljubavi dobro obrate pažnju na ovo poglavlje, kako bi spoznali u koju grupu spadaju.

Znat će se, na Danu izlaganja, šta je

izgubljeno, a kod Vaganja šta je dobiveno.

LJUBAV JE OSNOVA SVAKE VJERE

Kao što su ljubavi i volja osnova svakog postupka, kako smo vidjeli , tako su oni osnova svake vjere, bez obzira da li je ispravna ili ne. Vjera se sastoji od tajnih i javnih djela, a ljubav i volja su osnova svega toga. Vjeru čine pokornost, ibadet i moral. To je, dakle, neprekidna pokornost koja se pretvara u ponašanje i naviku. Zbog toga se moral iz ajeta tumači kao vjera: ﴿وَإِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ﴾ - "*Jer ti si, zaista, najljepše ćudi*" *(El-Qalem, 4)*. Imam Ahmed kaže: "Ibn 'Ujejne prenosi da je Ibn 'Abbas rekao: '(Ovo znači) najljepše vjere'." Kada su upitali 'Aišu o ponašanju Poslanika ﷺ, ona je rekla: "*Njegovo ponašanje je Kur'an*"[1]. Vjera stvara osjećaj poniznosti i potčinjenosti, pokornosti, skrušenosti i poslušnosti. Zbog toga, ovdje se radi o odnosu višeg prema nižem. Arapi koriste glagol "دان" kada žele reći da su nekoga savladali i njegov otpor slomili[2]. Pjesnik kaže:

On potčinjava gospodare čak i kada se ne žele pokoriti,
kada su moćni i nepobjedivi.

Isto tako, ovo je odnos nižeg prema višem: riječ "din" se koristi da se iskaže pokornost (ili nepokornost) Allahu[3]. Očitovati vjeru Allahu znači biti Mu vjeran, voljeti Ga i bojati Ga se; pokoravati Mu se, skrušen biti, ponizan i prepušten.

Unutrašnja vjera se mora sastojati od pokornosti i ljubavi kao i ibadet, dok kod vanjske vjere to nije slučaj. Tu nije obavezna ljubav, uprkos tome što, izvana gledano, ona nosi prepuštenost i pokornost.

---

1 **Muslim**: Knjiga o namazu putnika i njegovom skraćivanju, br. 746; **Ebu Davud**: Knjiga o namazu, br. 1342; Ahmed: **Musned**, br. 24080, 25850.

2 دنْته فَدَان.

3 دنت الله، دنت لله، فلان لا يدين لله، لا يدينَ لله بدين.

Uzvišeni Sudnji dan naziva "*Danom vjere*"[1]- zato što će toga dana ljudi odgovarati za svoja djela. Za dobra će dobiti nagradu, a za loša kaznu. Zbog toga se , ovaj dan tumači kao dan zasluga i obračuna. Uzvišeni kaže: ﴿فَلَوْلاَ إِن كُنتُمْ غَيْرَ مَدِينِينَ * تَرْجِعُونَهَا إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ﴾ - "***Zašto je onda kad niste u tuđoj vlasti ne povratite, ako istinu govorite?***" ***(El-Waqi'ah, 86, 87)***. Tj.: zašto ne vratite dušu na njeno mjesto u tijelu kada niste u ni u čijoj vlasti, kada niste savladani niti kome polažete račun. Ovaj ajet je potrebno komentarisati. Njime se obraća nevjernicima koji negiraju proživljenje i polaganje računa. Dokaz mora biti kauzalan onome što se dokazuje kako bi pažnja slušaoca odmah do njega stigla zahvaljujući toj kauzalnosti. Tako posljedica ukazuje na uzrok, a ne mora biti obratno.

Dokaz u ovom ajetu leži u slijedećem: oni su negirali proživljenje i polaganje računa. To znači da poriču postojanje Gospodara, negiraju Njegovu moć, Božanstvo i mudrost. Oni se moraju opredijeliti za jednu od dvije stvari – ili da prihvate da imaju svemoćnog Gospodara koji njima upravlja, usmrćuje ih kada hoće i oživljava kada hoće; koji im naređuje, zabranjuje; za dobra djela nagrađuje, za loša kažnjava... – ili da odbace postojanje ovakvog Gospodara. Ako prihvate Njegovo postojanje, to znači da vjeruju u proživljenje i okupljanje radi Suda. Vjera se sastoji od imperativa i odgovornosti. Ako poreknu i zanijeću to, to znači da tvrde kako nisu u ni u čijoj vlasti niti ko njima upravlja, da nemaju Gospodara koji njima upravlja onako kako On hoće. Zato, neka se suprotstave smrti kada im nastupi i neka vrate dušu na njeno mjesto kada ona stigne do dušnika. Ovo je upućeno prisutnima, samrtnicima koji su suočeni sa neposrednom smrću. Tj. zašto ne vrate dušu na njeno mjesto ako imaju takvu moć i uticaj i ako nisu podređeni Gospodaru koji upravlja njima, koji na njima provodi Svoju volju i odredbe. Ovo je najveći dokaz njihove nemoći. Jer, oni ne mogu povratiti ni jedan život, čak i da im u tome pomognu džini. Ima li većeg dokaza za jednoću i božanstvo Uzvišenog Allaha te Njegovo

---

[1] ﴿يوم الدين﴾

upravljanje robovima, provođenje zakona i odredbe nad njima?

Dvije su vrste vjere:

zakonodavno-imperativna

i odgovorno-kaznena vjera.

Obje vrste su samo Allahove. Sva vjera Njemu pripada – i imperativ i kazna. Ljubav je osnova obje vrste vjere. Jer, ono što je Allah propisao i naredio, to On voli i time je zadovoljan. Ono što je zabranio, to ne voli i to mrzi – to je suprotno onome što On voli i čime je zadovoljan. On, znači, voli ono što je suprotno tome, tako da se cijela imperativna vjera tiče onoga što On voli i čime je zadovoljan.

Čovjekova vjera se prima samo ako je rezultat ljubavi i zadovoljstva, kao što je Poslanik ﷺ rekao: "*Slast vjere je osjetio onaj ko je zadovoljan da mu Allah bude Gospodar, islam vjera i Muhammed poslanik*"[1]. Ova vjera počiva na ljubavi; njenim povodom je propisana; radi nje je propisana i na njoj je sagrađena. Isti slučaj je i sa sankcionom vjerom. Ona podrazumijeva nagrađivanje dobročinitelja za dobra djela i grješnika za loša. Obje solucije su drage Gospodaru. One su odraz Njegove pravednosti i milosti i Njegovih savršenih svojstava. Uzvišeni voli Svoje sifate i imena kao i one koji ih vole i poštuju. Obje vrste vjera potpadaju pod Pravi Put na kojem je On. Na pravom putu je On sa Svojim naredbama, zabranama, nagradama i kaznama. To vidimo u ajetu koji citira riječi Allahovog poslanika Huda عليه السلام koji se obraća some narodu:

﴿إِنِّي أُشْهِدُ اللّهِ وَاشْهَدُواْ أَنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تُشْرِكُونَ * مِن دُونِهِ فَكِيدُونِي جَمِيعًا ثُمَّ لاَ تُنظِرُونِ * إِنِّي تَوَكَّلْتُ عَلَى

[1] **Muslim**: Knjiga o imanu, br. 34; **Tirmizi**: Knjiga o imanu, br. 2623; Ahmed: **Musned**, br. 1781, 1782, putem 'Abbasa b. 'Abdulmuttaliba.

اللَّهِ رَبِّي وَرَبِّكُم مَّا مِن دَآبَّةٍ إِلاَّ هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا إِنَّ رَبِّي عَلَى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ﴾

"Ja pozivam Allaha za svjedoka, a i vi posvjedočite da ja nemam ništa s tim što vi druge Njemu ravnim smatrate, pored Njega; i zato svi zajedno protiv mene lukavstvo smislite i nimalo mi vremena ne dajte, ja se uzdam u Allaha, u moga i vašega Gospodara! Nema ni jednog živog bića koje nije u vlasti Njegovoj; Gospodar moj zaista postupa pravedno" (Hud, 54-56).

Allahov poslanik Hud, znajući da njegov Gospodar postupa pravedno u stvaranju, naređivanju, nagradi, kazni, odredbi, htijenju, uskraćivanju, davanju, blagonaklonosti, iskušenju, upućivanju, poniženju – ne izlazeći pri tome iz okvira Svoje svete savršenosti o kojoj svjedoče Njegova imena i svojstva: pravednost, mudrost, milost, dobročinstvo, blagonaklonost, pravedno nagrađivanje, pravedno kažnjavanje, upućivanje jednih, zapostavljanje onih koji to zaslužuju, davanje, uskraćivanje, uputa, ostavljanje u zabludi – stavljajući sve to na svoje zasluženo mjesto, prikazujući se u punom sjaju veličanstva i slave – neminovno dolazi do spoznaje i saznanja, kada se javno obraća svome narodu čvrsta i nepokolebljiva srca, usmjerenog Allahu: ﴿إِنِّي أُشْهِدُ اللّهِ وَاشْهَدُواْ أَنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تُشْرِكُونَ * مِن دُونِهِ﴾[1].

Nakon toga On ukazuje na Svoju beskrajnu snagu i nadmoć na svim što postoji, kao i podređenost toga Njegovoj veličanstvenosti: ﴿مَّا مِن دَآبَّةٍ إِلاَّ هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا إِنَّ رَبِّي عَلَى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ﴾ - *"Nema ni jednog živog bića koje nije u vlasti Njegovoj; Gospodar moj zaista postupa pravedno."* -Kako se mogu bojati nekoga čiji život zavisi od drugoga? Ko je u Njegovoj šaci, Njemu podređen i čija se

---

[1] "Ja pozivam Allaha za svjedoka, a i vi posvjedočite da ja nemam ništa s tim što vi druge Njemu ravnim smatrate, pored Njega".

vlast ispod Njegove? Zar ovo nije najveće neznanje i najgora nepravda!?

Uzvišeni, zatim, ukazuje na to da On pravedno postupa. Znači ,sve što On odredi i propiše ne stvara kod čovjeka strah od Njegove nepravde i nasilja. Zato se ne treba bojati nikog do Njega. Čovjekova sudbina je u Njegovim rukama. Ne boji se Njegove nepravde i nasilja zato što On postupa pravedno. Njegova odluka se sprovodi na stvorenjima. Njegova presuda je pravedna. Njemu pripadaju vlast i slava. Njegovo postupanje sa ljudima ne izlazi iz okvira pravde i milosti. Kada uskraćuje, ponižava, u zabludi ostavlja, iskušava i unesrećuje – to je rezultat Njegove pravednosti i mudrosti. On u svakom slučaju pravedno postupa. U vjerodostojnom hadisu se kaže: "*Kada čovjek pri tuzi i brizi kaže: 'Gospodaru moj, ja sam Tvoj rob, sin Tvoga roba i robinje; moj život je u Tvojoj ruci; Tvoj sud se na meni izvršava, Tvoja odluka o meni je pravedna. Molim te, Gospodaru moj, svakim Tvojim imenom kojim si Sebe nazvao, koje si objavio u Svojoj Knjizi, kome si naučio nekog Svoga roba ili koje si pohranio u gajbu, kod Sebe: da Kur'an učiniš pašnjakom moga srca, svjetlošću mojih grudi, progonom moje tuge i otklonom moje brige i sjete*[1]*', Allah će mu otkloniti brigu i tugu i zamijeniti ih radošću*".[2] Ovo obuhvata Allahov iskonski i zakonodavni sud, kao i sudbinu koja se izvršava izborom čovjeka ili protiv njegovog izbora. Obje sudbine su neminovne kod čovjeka, i oba suda su pravedna. Ovaj hadis je izveden iz navedenog ajeta. Veza između njih je očita, a Allah daje uspjeh.

---

[1] Ova dova na arapskom glasi:
"اللَّهُمَّ إني عَبْدُكَ ابْنُ عَبْدِكَ ابْنُ أَمَتِكَ، نَاصِيَتِي بِيَدِكَ، مَاضٍ فِيَّ حُكْمُكَ، عَدْلٌ فِيَّ قَضَاؤُكَ، أَسْأَلُكَ اللَّهُمَّ بِكُلِّ اسْمٍ هُوَ لَكَ، سَمَّيْتَ بِهِ نَفْسَكَ، أَوْ أَنْزَلْتَهُ فِي كِتَابِكَ، أَوْ عَلَّمْتَهُ أَحَداً مِنْ خَلْقِكَ، أَوِ اسْتَأْثَرْتَ بِهِ فِي عِلْمِ الْغَيْبِ عِنْدَكَ: أَنْ تَجْعَلَ الْقُرْآنَ الْعَظِيمَ رَبِيعَ قَلْبِي، وَنُورَ صَدْرِي، وَجَلاءَ حُزْنِي وَذَهَابَ هَمِّي وَغَمِّي".

[2] Ahmed: **Musned**, br. 4306, putem ‘Abdullaha b. Mes‘uda. Hadis je sahih (v.: **Es-silsile es-sahiha**, br. 199.)

POSREDNE I NEPOSREDNE ŠTETE VEZANOSTI ZA FORMU

Odgovor ćemo zaključiti poglavljem koje se tiče vezanosti za forme i posrednim i neposrednim štetnostima toga, kojih ima mnogo više nego što se može navesti. Ta vezanost uništava srce. Kada se ono uništi, remete se volje, riječi, postupci i srž tevhida, kao što je rečeno i kao što ćemo reći, ako Allah da.

Ovu ljubav Uzvišeni spominje kod dvije grupe ljudi. To su Lutov narod i žene. Tako Kur'an govori o ljubavi upravnikove žene prema Jusufu, njenom navraćanju na grijeh i spletkama. Govori i o stanju u koje je dospio radi svoje strpljivosti, čednosti i bogobojaznosti, pored toga što je bio iskušan nečim što mogu odbaciti samo oni kojima Allah pomogne. Izvršenje nečega zavisi od jačine motiva, nestanka motiva ili nestanka zapreka. Ovdje se radilo o krajnje jakom motivu, iz mnogih razloga:

1. Naklonost prema ženama koju je Allah ugradio u ljude, kao što žedan čovjek žudi za vodom ili gladan za hranom... Štaviše, većina ljudi se može strpjeti kod vode i pića, a ne može se strpjeti kod žena. Ovo nije pokuđeno ukoliko se radi o dozvoljenom odnosu; čak je i pohvaljeno, kao što se vidi u Imami Ahmedovoj **Knjizi o zuhdu**, u hadisu koji Jusuf b. 'Atijje es-Safar prenosi putem Sabita el-Bunanija od Enesa, da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "*Od vašeg svijeta su mi dragi miris i žene. Mogu se strpjeti kod hrane i vode, a ne mogu se strpjeti kod njih*"[1];
2. Jusuf عليه السلام je bio mladić, a strast i nagon kod mladića su jači;
3. Bio je neoženjen. Nije imao supruge niti robinje s kojima bi zadovoljavao svoju strast;

[1] **Nesai**: Knjiga o postupanju sa ženama, br. 2939, 2940; Ahmed: **Musned**, br. 11884, putem Enesa رضي الله عنه, ali bez dodatka "Mogu se strpjeti..." Hadis je hasen (v.: **El-Miškat**, br. 5261.)

4. Bio je u stranoj zemlji, a za stranca je manji rizik da počini blud nego za domaćeg čovjeka koji je u svojoj zemlji među svojim rođacima i poznanicima;
5. Žena je bila visokog položaja i plemenitog roda, a obje karakteristike čovjeka privlače da počini s njom blud;
6. Ona se ne protivi niti opire. Jer, većina ljudi se pokoleba pred odbojnošću i tvrdokornošću žene zato što ga to primorava na ponižavanje, pokoravanje i moljenje. Međutim, neke ljude tvrdokornost i odbojnost još više privlači, kao što je rekao pjesnik:

Njena tvrdokornost me još više za ljubav vezuje,
čovjeku je zabranjeno voće najdraže.

Ljudi su različiti u tom pitanju. Nekima se ljubav povećava kada se žena prepusti i preda, a smanjuje se ako je tvrdokorna i odbojna. Jedan sudac mi je rekao da njegova želja i strast slabi kada ga žena odbija i kada se opire. Kod drugih ljudi, pak, strast i želja jačaju kada naiđu na odbojnost. Žudi za svim što mu je zabranjeno. Doživljaj strasti je potpuniji kada se postigne nešto što je tako dugo bilo nedostupno i daleko; kao i kada se ostvari nešto što je dugo priželjkivano i na težak način stečeno.

7. Ona je zahtijevala, tražila i trudila se, štedeći mu trud oko toga. Ona je bila ta koja se trudi i ponižava, a on je bio željeni i traženi;
8. On je bio u njenoj kući, u njenoj vlasti i posjedu. To kod njega stvara strah od njene osvete, tako da su se sastali nada i strah;
9. On ne strahuje od njene niti ičije izdaje, zato što je ona ta koja traži i zahtijeva. Ona je pozatvarala vrata i otpustila stražu;
10. On je naizgled bio njen kućni rob koji dolazi, odlazi i prilazi joj kada hoće bez ikakve zapreke. Ova sigurnost je prethodila traženju, a to je od najjačih motiva. Jednu arapsku aristokratkinju su upitali zašto je počinila blud, a ona je odgovorila: "Blizina jastuka i duga osamljenost".
11. Udružila se protiv njega sa najvećim umjetnicima spletki i zamki. Pokazala im je njega i požalila im se na svoje stanje kako bi pridobila njihovu podršku. On je zatražio podršku Allaha

protiv njih: ﴿وَإِلاَّ تَصْرِفْ عَنِّي كَيْدَهُنَّ أَصْبُ إِلَيْهِنَّ وَأَكُن مِّنَ الْجَاهِلِينَ﴾ - "...*i ako Ti ne odvratiš od mene lukavstva njihova, ja mogu prema njima naklonost osjetiti i lakomislen postati*" *(Jusuf, 33)*;

12. Ona mu je zaprijetila zatvorom i degradacijom, što je vrsta prisile. Prijetnja dolazi od osobe koja to može izvršiti, tako da se sastaje motiv strasti i motiv želje za sigurnošću od zatvora i degradacije;
13. Njen suprug ne ispoljava ljubomoru niti ponos, koji bi ga naveli na to da ih razdvoji i udalji jedno od drugog. Naprotiv, najstroži njegov ton je bio obraćanje Jusufu: "*Ti, Jusufe, ostavi se toga*"[1] i ženi: "*a ti traži oproštenje za grijeh svoj, jer si zaista htjela da zgriješiš*"[2]. Velika ljubomora čovjeku predstavlja najveću zapreku, a nje ovdje nije bilo.

Uprkos svim ovim motivima, Jusuf se opredjeljuje za Allahovo zadovoljstvo i strah prema Njemu. Ljubav prema Allahu motivisala ga je da odabere zatvor umjesto bluda: ﴿رَبِّ السِّجْنُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا يَدْعُونَنِي إِلَيْهِ﴾ - "Gospodaru moj, draža mi je tamnica od ovoga na što me one navraćaju" (Jusuf, 33). Svjestan je bio da se ne može oduprijeti svim ovim nasrtajima i da ga samo Allah može spasiti od prirodne naklonosti prema njima i lahkomislenosti. Ovo je vrhunac njegovog poznavanja Allaha i samog sebe.

Ova priča ima više od hiljadu pouka koje bismo mogli obraditi u posebnom djelu, uz Božiju pomoć.

HOMOSEKSUALNA ŽUDNJA

Druga skupina koja gaji pokuđenu ljubav jesu homoseksualci. O njima Uzvišeni kaže:

---

[1] ﴿يُوسُفُ أَعْرِضْ عَنْ هَـٰذَا﴾.

[2] ﴿وَاسْتَغْفِرِي لِذَنبِكِ إِنَّكِ كُنتِ مِنَ الْخَاطِئِينَ﴾.

﴿وَجَاء أَهْلُ الْمَدِينَةِ يَسْتَبْشِرُونَ * قَالَ إِنَّ هَؤُلاء ضَيْفِي فَلاَ تَفْضَحُونِ * وَاتَّقُوا اللّهَ وَلاَ تُخْزُونِ * قَالُوا أَوَلَمْ نَنْهَكَ عَنِ الْعَالَمِينَ * قَالَ هَؤُلاء بَنَاتِي إِن كُنتُمْ فَاعِلِينَ * لَعَمْرُكَ إِنَّهُمْ لَفِي سَكْرَتِهِمْ يَعْمَهُونَ﴾

"U to dođoše stanovnici grada, veseli. 'Ovo su gosti moji' – reče on – 'pa me ne sramotite, i bojte se Allaha, i mene ne ponizujte!' 'A zar ti nismo zabranili da ikoga primaš?' – povikaše oni. 'Ako već hoćete da nešto činite, eto kćeri mojih!' – reče on. A života mi tvoga, oni su u pijanstvu svome lutali" (El-Hidžr, 67-72).

Uzvišeni nam govori kako su se spomenute skupine vezale za formu ne osvrćući se na štetu koja se krije u toj ljubavi.

Ova bolest je ljekare dovela do iznemoglosti u pokušajima da je izliječe. Ovo je, tako mi Allaha, neizlječiva bolest i smrtonosni otrov koji se teško može ukloniti iz tijela. To je vatra koja se teško može ugasiti. Ona se dijeli na nekoliko vrsta

Nekada se ubraja u nevjerovanje, kao kod onih koji voljenu stvar obožavaju kao što se Allah obožava ili više od toga. Ovu ljubav Allah neće oprostiti, to je najopasniji oblik širka, a Allah neće oprostiti da Mu se neko smatra ravnim. Iskrenom teobom će oprostiti ono što je blaže od toga. Simptom ove nevjerničko-mnogoboške ljubavi je kada onaj koji voli pretpostavlja interes voljenoga nad zadovoljstvom Gospodara; kada se u njemu sukobi pravo Allaha sa pravom njegovog voljenog ili sa pokornošću Allahu voljenom, on se opredjeljuje za pravo svog voljenog nad pravom Gospodara. Radi Gospodara žrtvuje – ako i žrtvuje – najmizerniju stvar, a svu koncentraciju usmjerava ka zadovoljenju voljenog, pokornošću i približavanju njemu. Gospodaru – ako izražava imalo pokornosti – to je samo vrijeme koje preostane od pokornosti voljenom.

Analiziraj stanje većine vezanih za formu. Zar se oni i po

čemu razlikuju od ovoga što smo naveli? Zatim stavi njihovo stanje na jedan, a njihovo jednoboštvo i iman na drugi tas. Izvagaj to dosljedno i vidjet ćeš šta je teže. Neki od njih javno izjavljuju kako su im drage osobe draže od obožavanja Allaha. Jedan prljavi pjesnik kaže:

One mi ispijaju zadnju kap sa usana;
slađe su mi nego riječi tevhida.

Drugi bestidni pjesnik izjavljuje kako mu je ljubav prema voljenom slađa od milosti Gospodara. Sačuvaj nas, Gospodaru naš, od ove srozanosti i ovakvog stanja. Pjesnik kaže:

Tvoja ljubav mi je draža srcu
od milosti Uzvišenog Stvoritelja.

Nema sumnje da je ovakva ljubav najteži oblik širka – mnogoboštva. Mnogi ljubavnici priznaju kako u njihovim srcima nije ostalo mjesta ni za kog drugog osima za voljenoga. Štaviše, često voljena stvar obuzima cijelo srce takvog čovjeka tako da on postaje potpuno vjerni rob te stvari. Taj čovjek se, pored robovanja Allahu, zadovoljio robovanjem stvorenju poput sebe. Obožavanje je vrhunac ljubavi i prepuštenosti, a taj čovjek je svu svoju ljubav, pokornost i prepuštenost posvetio voljenoj stvari izražavajući joj potpuno robovanje.

Fatalnost ove stvari ne može se porediti sa fatalnošću razvrata. Razvrat je veliki grijeh koji povlači za sobom određene sankcije, dok ovakva ljubav predstavlja širk. Neki učeni šejhovi su govorili: "Draže mi je da me Allah iskuša grijehom sa ljepoticom nego da me iskuša ljubavlju koja će mi zarobiti srce i odvratiti ga od Allaha".

LIJEK ZA LJUBAV

Ova se bolest liječi spoznajom bolesnika da je njegova bolest oprečna tevhidu. To je posljedica njegovog neznanja i nemarnosti prema Allahu. Mora poštovati Allahovu jedinost u prirodnim

zakonima i pojavama, a zatim to provesti u vidljivim i unutrašnjim ibadetima i svemu onome što će ga okupirati od razmišljanja o toj bolesnoj ljubavi. Što više će tražiti utočište i spas kod Allaha Uzvišenog od toga srcem Mu se prepuštajući. Međutim, nema boljeg lijeka od ihlasa-iskrenosti i vjernosti Allahu. Taj lijek Uzvišeni Allah spominje u Svojoj knjizi: ﴿كَذَٰلِكَ لِنَصْرِفَ عَنْهُ السُّوٓءَ وَالْفَحْشَآءَ إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ﴾ - *"...tako bi, da odvratimo od njega izdajstvo i blud, jer je on uistinu bio Naš iskreni rob" (Jusuf, 24)*. Uzvišeni nam govori kako je odvratio od Jusufa zlo – štetnu ljubav, razvratna djela, zahvaljujući njegovom ihlasu. Jer, kada čovjek postane vjeran Allahu, otporan je na štetnu ljubav. Ta ljubav ulazi u prazno srce, kao što pjesnik kaže:

Žudnja za njom me obuze prije nego što spoznah ljubav,
uđe u moje prazno srce, pa se tu utvrdi.

Pametan čovjek treba da zna da ponekad razum i Šeri'at nalažu prihvaćanje koristi te uništavanje i umanjivanje štete. Kada pametnom čovjeku iskrsne stvar u kojoj vidi koristi i štete, obavezno mu je da učini dvije stvari: razumsku i fizičku. Razumom će razlučiti šta je za njega korisno, a šta štetno, pa kada mu to bude jasno, onda će izvršiti ono što je za njega korisno.

Poznato je da u vezanosti za formu nema ni vjerske ni ovosvjetske koristi. Štaviše, vjerska i ovosvjetska štetnost te ljubavi je nekoliko puta veća od koristi, i to iz nekoliko razloga:

1. zato što čovjek okupira sebe mislima i ljubavlju prema stvorenju, i to na način koji zaslužuje samo Gospodar. U srcu ne mogu postojati štetna i prava ljubav u isto vrijeme. Jedna mora nadvladati drugu;
2. patnja radi voljenoga. Ko god se veže za nešto mimo Allaha patit će neminovno. Pjesnik je rekao:

Nema većeg nesretnika od onoga ko voli
iako mu se ljubav čini slatkom.

Vidiš li da neprestano plače?
Iz straha od rastanka i daljine?

Plače, ako su daleko, iz čežnje za njima;
plače, ako su blizu, iz straha od rastanka.

Oči mu se vlaže kod rastanka;
oči mu se vlaže kod sastanka.

Ljubav je, i pored slasti koje čovjek osjeća, najveća patnja za srce.

3. Onaj ko gaji ovu štetnu ljubav, njegovo srce je poniženi zarobljenik voljene osobe. Međutim, on, opijen ljubavlju, to ne osjeća. Njegovo srce je poput vrapca u ruci djeteta koje nema obzira prema njemu. Tako ovaj nesretnik živi okovan i zarobljen dok onaj ko voli Allaha živi slobodan i nesputan. Vezanost je najbolje opisana u ovim stihovima:

Slobodan izgleda, ali je zarobljen;
bolestan je i na ivici propasti.

Mrtvac je, a izgleda živ i pokretan,
sve do Proživljenja njemu proživljenja nema.

Paćenik, u patnjama se prevrće,
ne može se sve do smrti osvijestiti.

4. Vezanost ga odvraća od njegovih ovosvjetskih i ahiretskih interesa. Ništa po te interese nije opasnije od vezanosti za formu. Vjerski interesi zavise od prisustva srca i obraćenosti Allahu. Vezanost i kačenje u potpunosti razbijaju koncentrisanost i posvećenost srca. Ovosvjetski interesi u biti zavise od vjerskih interesa. Ko izgubi i zapostavi vjerske interese ovosvjetski interesi će mu biti još dalji.
5. Tragedije ovog i budućeg svijeta brže dolaze do čovjeka vezanog za formu nego vatra do suhog drveta. Uzrok tome je što se srce, što se više veže i kači, sve više udaljava od Allaha. Najdalja srca od Allaha su onih ljudi koji se vežu za formu. Kada se

srce udalji od Allaha tragedije ga salijeću sa svih strana. Šejtan ga uzima pod svoje, a kada neprijatelj osvoji čovjeka, onda ga upropasti najgore što može. Neće ga poštedjeti nijednog zla koje mu padne na pamet! Šta se onda može reći za srce koje je savladao neprijatelj i stvorenje kojem je najviše stalo da ga razori i udalji od samog čovjeka. Zar se sreća, spas i radost mogu postići u odsustvu srca?

6. Kada vezanost ovlada srcem i slomi njegov otpor, onda prelazi na kvarenje razuma i unošenje sumnji. Takav čovjek lahko može postati luđak koji nema koristi od svog uma. Primjeri ovakvog ludila se mogu naći na njihovim mjestima. Takve primjere, štaviše, možemo očigledno vidjeti. Najuzvišenija stvar kod čovjeka je razum. Po njemu se razlikuje od ostalih životinja. Kada izgubi taj razum, čovjek postaje životinja ili još gori. Šta je pjesniku Medžnunu Lejla odnijelo pamet do jaka vezanosti za tu djevojku? Njegovo ludilo je vjerovatno bilo teže od onoga kod običnih luđaka. On pjeva:

Govore mi: Poludio si od ljubavi, a ja kažem:
ljubav je teža bolest od ludila;

od ljubavi se čovjek za vječnost ne budi
dok ludi za tren pada u trans.

7. Vezanost može da dovede do fizičkog i psihičkog gubitka ili slabljenja osjetila. Psihičko slabljenje osjetila rezultat je poremećaja srca. Jer, kada se srce pokvari, kvare se i oko, uho i jezik. Tada čovjek ružno vidi kao lijepo. Voljena osoba mu izgleda, kao što se navodi u Musnedu: "*Zbog ljubavi, čovjek postaje slijep i gluh prema voljenoj stvari*"[1]. Vezanost osljepljuje srčani vid pred mahanama i nedostacima voljene osobe tako da ih oko ne vidi; ona zapečaćuje uši tako da čovjek ne čuje kritike o toj osobi. Želje skrivaju mahane. Kada čovjek nešto želi, on tome

---

[1] Ebu Davud: Knjiga o ponašanju, br. 5130; Ahmed: **Musned**, br. 21186, 27000, putem Ebu Derda'a, ﷺ. Hadis je slab (v.: **Es-silsile ed-da'ife**, br. 1868.)

ne vidi mahane. One mu postaju vidljive tek kada ta želja prestane. Jaka želja stvara zastor pred očima što sprječava realnu percepciju neke stvari, kao što se u stihu kaže:

Volio sam te dok sam bio slijep,
ali, kada sam providio, sâm sam sebe prekorio.

Teško se mogu primijetiti mahane neke stvari iznutra; one su vidljive samo izvana. Nedostatke najbolje mogu primijetiti oni koji su tu stvar okusili pa su je zatim napustili. Zbog toga su ashabi koji su iz nevjerovanja prešli u islam bolji od onih koji su rođeni u islamu. 'Umer b. Hattab, ﷺ, je rekao: "Islam će malo pomalo nestajati kada se u islamu počnu rađati ljudi koji nisu poznavali džahilijjet".

Što se tiče fizičkog oštećenja osjetila, bolesna ljubav slabi i uništava tijelo. Štaviše, ona može dovesti do umiranja tijela kao što se navodi u pričama o ljudima koji su umrli od ljubavi.

Jednom je Ibn 'Abbasu na Arefatu doveden mladić koji je bio kost i koža. On upita: "Šta je njemu?" Rekoše mu da je bolestan od ljubavi, nakon čega je Ibn 'Abbas cijelog dana tražio zaštitu Uzvišenog Allaha od ljubavi.

8. Vezanost je, kao što smo rekli, pretjerivanje u ljubavi, kada čovjekom zavlada ljubav prema voljenome. Neprestano je obuzet njime, mislima i sjećanju na njega i ne izlazi mu iz uma. Na tom stepen dušu obuzimaju talasi koji anuliraju snagu, nakon čega dolazi do duševnih i tjelesnih bolova koje je teško trpjeti i liječiti. Mijenjaju se čovjekovi postupci, osobine i namjere. Sve se remeti tako da ga ljudi više ne mogu izliječiti, kao što se kaže u stihu:

Ljubav na početku izgleda kao more,
po njemu se pluta, a sudbina upravlja.

Ali, kada mladić uplovi u more strasti,
javljaju se problemi koje ni stariji ne mogu podnijeti.

Ljubav je na početku slatka i lahka, na sredini je briga, obuzetost srca i bolest, a na kraju dolazi do propasti i smrti, osim ako je Allahova briga ne pomiluje:

Živi slobodan! Ljubav je na početku ljepota,
na sredini bolest, a na kraju smrt.

Drugi je rekao:

Trčao je za ljubavlju sve dok ne zavolje,
a kada zavolje, nije mogao trpjeti.

Vidio je more koje mu je izgledalo plitko,
a kada je skočio u njega, udavio se.

Ovo je grijeh i zločin koji čovjek čini prema samom sebi. Ovo spada u izreku: "Sam pao, sam se ubio".

TRI STEPENA LJUBAVI

Ljubav ima tri stepena: početni, srednji i završni.

Kod početnog stepena potrebno je pružiti sav mogući otpor ukoliko je pristup voljenom zabranjen sudbinom i Šeri'atom. Ukoliko ne uspije u tome i srce mu otputuje kod voljenoga (ovo spada u srednji i završni stepena), tada je dužan da to krije i ne širi po narodu. Ne smije sramotiti voljenoga i otkrivati ga pred ljudima, jer bi time počinio i nepravdu i širk. Najveća nepravda upravo se nanosi u ovim situacijama. To je možda veća šteta za voljenoga i njegovu porodicu nego da mu je nanio nepravdu kroz finansijsku štetu. Otkrivanjem voljenoga on se izlaže osudi ljudi tako da se oni u vezi sa njim razdvajaju na one koji vjeruju u to i one koji ne vjeruju. Međutim, većina ljudi povjeruje i najsumnjivijim pričama na ovu temu. Kada se kaže: Taj čovjek je to uradio s tim čovjekom ili ženom – tada jedan čovjek govori istinu, a devetsto devedeset devet lažu. Vijest nediskretnog ljubavnika o skrivenom kod ljudi se tretira kao sušta istina. Štaviše, ukoliko pasivni učesnik zabranjene vrste ljubavi nekoga krivo optuži, ljudi će to prihvatiti kao neoborivu istinu. Kada bi ih zatekli blizu jedan drugoga, ne bi mo-

gli opovrgnuti da je taj susret zakazan. Uvjerenost se u ovim situacijama izgrađuje na sumnjama, predviđanjima, priviđenjima, pretpostavkama i lažnim vijestima kao na percipiranim događajima. Tako je sumnjičenje u Gradu Poslanika ﷺ[1], protiv njegove supruge, koje je opravdano iznad sedam nebesa, uslijedilo nakon dolaska Safwana b. Mu'attila iza ostale vojske. Tada je mnogo ljudi izgubilo vjeru. Da se Allah ﷻ nije pobrinuo da je opravda i oslobodi lažnih optužbi, desila bi se druga stvar.

Znači, razglasiti da čovjek gaji prema nekome zabranjenu ljubav smatra se zbog svoje težine nasiljem i izazivanjem voljenoga i njegove porodice, zatim izlaganjem te osobe tračevima naroda. Ukoliko želi pridobiti voljenoga putem neke utjecajne osobe, tada se nasilje prenosi i širi. Taj posrednik postaje neprijatelj i nasilnik. A ako Poslanik ﷺ proklinje posrednika između davaoca i primaoca mita zato što on izvršava proces podmićivanja, šta se onda može reći za svodnika koji posreduje između ljudi koji gaje zabranjeni vid ljubavi? Kako bi pridobio naklonost voljenoga, zaljubljeni se potpomaže osobom koja također ima interesa u narušavanju života, imetka ili časti voljenoga. Jer, često je takvoj osobi potrebno da nekog liši života kako bi ostvarila svoj cilj. Koliko je krvi palo zbog ovakve strane, krvi supružnika, gazdi i rođaka! Koliko se žena otuđilo od muža i robova od svojih gazdi! Božiji Poslanik ﷺ je prokleo osobe koje to rade i ogradio se od njih. To spada u najveće grijehe. Poslanik ﷺ je zabranio da se prosi žena koja je već isprošena i da se miješa u nečiju trgovinu, a šta se može reći za onoga ko se trudi da razdvoji čovjeka od žene ili robinje kako bi ih sam osvojio? Oni koji gaje bolesnu ljubav i njihovi podvodači to ne smatraju grijehom. Nastojanje da se dobije naklonost voljenoga često

[1] To je Vjerna, kćerka Vjernog (Siddiqa), čista majka vjernika, koja je oslobođena optužbi iznad sedam nebesa, supruga Božijeg Poslanika ﷺ, 'Aiša ؓ. Ovo pojašnjenje je došlo od Allaha. Priču prenosi **Buhari** u Knjizi o tumačenju Kur'ana, br. 4720; **Muslim** u Knjizi o vrlinama ashaba, br. 2445.

podrazumijeva konkurenciju mužu ili gazdi. To predstavlja grijeh i nepravdu koji su veći od samog razvrata. Za kršenje tuđeg prava se ne može iskupiti pokajanjem od grijeha. Teoba briše pravo Allaha (na satisfakciju), ali pravo čovjeka ostaje sve do Sudnjeg dana. Ko nanese nepravdu roditelju oštetivši njegovo dijete koje mu je draže od samog sebe; ko nanese nepravdu suprugu oštetivši njegovu suprugu i učinivši zločin na njegovoj postelji, gori je od onoga ko ga ošteti za cijeli imetak. Satisfakcija je moguća samo prolijevanjem krvi. Kakva je to nepravda koja je krupnija od činjenja razvrata? Ukoliko je ona nanesena borcu na Allahovom Putu, zločinac će biti zaustavljen na Sudnjem danu i bit će mu rečeno: "Uzmi od njegovih zasluga koliko ti treba", kao što je rekao Poslanik ﷺ dodajući na to: "*Pa, šta mislite?*"[1] tj. šta mislite – da li će mu ostati ijedno dobro djelo? Ako, pored toga, oštećeni bude komšija ili član porodice, tada se grijeh množi i udružuje se sa kidanjem rodbinskih veza i zlostavljanjem komšije. A neće ući u Džennet onaj ko kida rodbinske veze i čovjek koji neprestano zlostavlja komšiju.

Ukoliko zaljubljeni pribjegne džinima i šejtanima da bi stekao naklonost voljenoga – kroz sihr ili tome slično – tom grijehu se onda pridodaje kufr radi sihra. Makar ne izvršavao on sam taj sihr, već ga samo odobrio kako bi stigao do cilja, to ga ništa ne udaljava od kufra.

Znači, potpomaganje u ovoj situaciji smatra se potpomaganjem radi grijeha i neprijateljstva.

Jasno je i koliko se nepravdi mora počiniti kako bi se ostvarili ciljevi zaljubljenog čovjeka. Jer, kada on postigne cilj sa svojim voljenim, kod ovoga se javljaju stvari koje mora riješiti uz pomoć zaljubljenog po svaku cijenu. Tako oni počnu sarađivati čineći nepravdu i nasilje. Voljeni pomaže zaljubljenom kako bi se naškodilo njegovim bližnjim – porodici, rođacima, gazdi ili suprugu. Zaljubljeni pomaže voljenome kako bi uklonili svakog ko smeta ostvare-

---

[1] **Muslim**: Knjiga o vladanju, br. 1897; **Nesai**: Knjiga o džihadu, br. 3189, 3190, 3191; **Ebu Davud**: Knjiga o džihadu, br. 2496.

nju tog cilja. Tako se javlja nepravda i nasilje uslijed njihove saradnje u ružnim stvarima i grijesima. Poznato je na što su spremni zaljubljeni ljudi kada je u pitanju osvajanje voljenoga. Spremni su počiniti nepravdu, razvrat, nasilje, tražiti položaj koji im ne dolikuje, stjecati imetak na nedozvoljen način ili otimanjem. Ako se voljeni sukobi sa nekim, zaljubljeni staje na njegovu stranu ne gledajući da li je ovaj u pravu ili ne. Mnogo je drugih oblika nepravde koju zaljubljeni nanosi ljudima – on ih vara kako bi im uzeo novac; seže za krađom, otimačinom, prijevarom, lažnom kletvom, razbojništvom itd. Čak može stići i do ubistva nedužne osobe kako bi stekao novac koji mu je potreban da bi osvojio voljenoga.

Svi ovi slučajevi i mnogo teži od njih nastaju uslijed vezanosti za formu. Ona lahko može dovesti do nevjerovanja. Nekolicina ljudi je zbog ljubavi prešla u kršćanstvo iako su rođeni u islamu, kao što je slučaj sa mujezinom koji je sa munare primijetio lijepu djevojku. Zaljubio se u nju i tražio je da se oženi s njome. Ona je rekla da je kršćanka i da će se udati za njega samo ako primi kršćanstvo. On je to učinio. Istog dana se popeo na kuću kod njih i pade odatle ostavši na mjestu mrtav. Ovu priču navodi ‘Abdulhaqq u svojoj knjizi **El-‘Aqibe**.

Kršćani su, kada bi htjeli da pokrste zarobljenika, njima pokazivali lijepu ženu, koja je imala zadatak da u njemu stvori nadu, da ga zavede. Kada bi je on zavolio svim srcem, ona bi mu se prepustila samo ukoliko bi prešao u njenu vjeru. A u tom trenutku: ﴿يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَيُضِلُّ اللَّهُ الظَّالِمِينَ وَيَفْعَلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ﴾ - *"Allah će vjernike postojanom riječju učvrstiti i na ovom i na onom svijetu, a nevjernike će u zabludi ostaviti; Allah radi šta hoće" (Ibrahim, 27)*.

Ne može se opisati koliko se nepravde i grijeha krije u vezi između ljubavnika, zato što se oni međusobno pomažu u razvratu i nepravdi prema sebi. Obje strane su nepravedne prema sebi i prema partneru. Ta nepravda se širi na druge, kao što smo rekli. Najopasnije u svemu tome jeste nepravda putem širka. Bolesna ljubav je spremna na sve vrste nasilja i grijeha. A voljeni, ukoliko se

ne boji Allaha, lahko može zaljubljenog dovesti do propasti. To je, opet, nasilje s njegove strane. Učinit će to ukoliko mu pruži šansu, dâ nadu, ukrašava se, umiljava mu se na svaki način kako bi od njega izvukao neku korist. Cijelo vrijeme on mu se ne prepušta kako ne bi time ostao bez sredstva za iskorištavanje. On ga na najgori način kažnjava. Zaljubljeni može ubiti voljenoga kako bi ugasio svoju želju za njim, a pogotovo ukoliko se ovaj veže za drugoga. U (bolesnoj) ljubavi često dolazi do ubistva jedne od strana. Mnogo se blagodati uništi, bogataša osiromaši, položaja izgubi, harmonija naruši. Koliko se porodica i poroda razori! Jer, kada žena primijeti da njen suprug voli drugu, i ona sebi traži ljubavnika; tako čovjeku preostaje da razori svoj dom razvodom ili da se vrati porodičnom životu. Neki se odlučuju za jedno, a neki za drugo.

Pametan čovjek treba da se pazi od vezanosti za formu, kako mu ta ljubav ne bi naudila i izložila ga propasti i svim opasnostima koje ona nosi sa sobom. Onaj ko se prepusti ovoj ljubavi taj sam riskira propast i on je sam kriv ukoliko se ona desi. Jer, da nije neprestanog gledanja u voljenu osobu i nadanja u njenu ljubav, ne bi ta bolesna ljubav doprla do srca. Prvi uzrok ljubavi jeste dopadanje, bez obzira da li je uslijedilo od pogleda ili slušanja. Ukoliko taj pogled ne poprati nada u ljubav već beznadežnost, neće doći do ljubavi. Neće do toga doći i ukoliko dođe to te nade, ali je čovjek odbije od srca i odagna iz misli. Ukoliko se i prepusti mislima o vrlinama voljenoga, ali ga obuzme strah od Onoga ko je značajniji od slasti ljubavi, zatim vjerski strah, poput straha od Vatre, srdžbe Moćnoga i izbjegavanja grijeha – ako sve to nadvlada želju za ljubavlju, ona se neće desiti. Ako nema ovog straha, već se pojavi neki ovosvjetski strah – strah od gubitka života i imetka, gubitka časti i položaja među ljudima, poniženje u očima dragih osoba – i ako taj strah nadvlada ljubav, ona se neće rasplamsati. Ljubav se ne može razvijati i ukoliko se čovjek boji da će izgubiti ljubav koja mu je vrednija od te ljubavi. Ako izostanu svi ovi faktori, bolesna ljubav se razbuktava; cijelo srce biva zarobljeno i posvećeno voljenoj osobi.

Neko može postaviti slijedeće pitanje: Naveli ste opasnosti

ljubavi, štetnosti i rizike. Ali, zašto ne spomenete njene koristi i dobrobiti, poput: blage naravi, lahke i proste ćudi, nepostojanja tjeskobe, širokogrudnosti, ćudoređa, hrabrosti, plemenitosti, ljudskosti, krijeposti, blagosti. Jahja b. Mu'aza er-Razija su pitali: "Tvoj sin se zaljubio u tu i tu djevojku". On im odgovori: "Hvala Allahu koji ga je učinio čovjekom".

Mudraci su kazali:

- Ljubav je bolest srca plemenitih.
- Ljubav ima smisla samo kod časnog, krijeposnog, rječitog, plemenitog, odgojenog i čovjeka plemenite loze.
- Ljubav učvršćuje srca, otklanja intelektualne nedostatke, oplemenjuje škrtice, uništava snagu kraljeva, ublažuje oštru narav. Ona je drug onome ko druga nema i sagovornik onome ko sagovornika nema.
- Ljubav uklanja teškoće, osvježava dušu, bistri ponore srca, otvara put ka činjenju dobra. U tom smislu pjesnik kaže:

Propast će na dunjaluku vaš ljubimac
kada ga počnu savijati ljubavi vjetrovi.

Plemenit je, smrt je za tajne. Ako ga
pitaš šta si pričao maloprije, on se ne sjeća.

Volio bi da ga zovu "bolesnik" kako bi ona,
čuvši o njemu, poslala mu pismo.

Grčevito se trudi dobro da čini
kako bi ga jednog dana pred Lejlom pohvalili.

Ljubav, znači, navodi na činjenje dobrih djela.

Jedan mudrac je rekao: Ljubav kristališe dušu, usavršava manire. Prirodno je iskazati ljubav, a neprirodno kriti je.

Drugi je rekao: Ko se nije ustalasao tužnim jecajem i lijepim licem taj je poremećen i treba mu liječenje. Tome u prilog navodi stih:

Ako ne osjećaš ljubav i ne znaš šta je to,
ti onda ne znaš šta je lijepi život.

* * *

Ako ne osjećaš ljubav i ne znaš šta je to,
između tebe i zebre u pustinji razlike nema.

* * *

Ako ne osjećaš ljubav i ne znaš šta je to,
počni jesti sijeno, jer ti si magarac.

Jedan od čednih ljubavnika je rekao: Budite čedni, bit će te ugledni; volite, bit ćete otmjeni.

Jednog ljubavnika su pitali: Šta bi učinio kada bi osvojio voljenu osobu? On odgovori: "Uživao bih u njenom licu, odmarao srce spominjanjem i razgovorom sa njom; skrivao bih od nje ono što joj se ne sviđa i ne bih počinio ružno djelo zbog kojeg bismo raskinuli našu vezu". Zatim je naveo stih:

Osamljujem se sa njom, ali sam čedan, iz dostojanstva,
misao o Bogu me zadržava, nisam razvratan.

Poput postača koji se divi vodi na dlanu,
žedan je, ali strpljivo čeka trenutak.

Ebu Ishaq b. Ibrahim je rekao: Duše ljubavnika su poput blagog mirisa. Tijela su im nježna i blaga. Uživaju u društvu. Njihov govor omekšava srca okorjela i unapjređuje intelekt. Da nije ljubavi i čežnje, propala bi dunjalučka uživanja.

Drugi mudrac je rekao: Ljubav je za dušu kao hrana za tijelo. Ako ga nema, ona propada; ako u njoj pretjera, to je ubija. No toj temi su izrečeni stihovi:

Dragi moj, ljubav je doista slatka,
ali je i nesretna i tragična.

Uprkos tome, život bez nje ne vrijedi;
nema života bez lijepe ljubavi.

Nema koristi od dunjaluka bez žarke ljubavi,

niti u blagodatima ako si bez dragog.

Harrati navodi pripovijeda kako je Ebu Bekr ﷺ prolazio pored djevojke koja je pjevušila:

Zavoljela sam ga od rane mladosti,
lepršav je poput nježne grane.

"Jesi li ti slobodna ili si ropkinja?", upita je Siddiq. "Ropkinja sam", odgovori ona. "Zar si zaljubljena?" Ona poćuta. Kada ju je zakleo da kaže, ona reče:

Mojim srcem se ljubav poigrala,
razorila me ljubav prema Muhammedu b. Qasimu.

Siddiq je otkupi od njenog gazde i posla je Muhammedu b. Qasimu b. Dža'feru b. Ebi Talibu i reče: "One su, tako mi Allaha, najveće iskušenje za čovjeka! Koliko je zbog njih plemenitih umrlo i koliko je zdravih skončalo!"

Ropkinja jednog ensarije jedne prilike je došla 'Usmanu b. 'Affanu. On je upita: "Šta imaš reći?" Ona kaza: "Zaljubila sam se u gazdinog bratića. Ne mogu a da ne mislim na njega". On se obrati njenom vlasniku: "Pokloni je svome bratiću, ili ću je ja otkupiti od tebe". On reče: "Uzimam te za svjedoka, Vladaru pravovjernih, da ona njemu pripada".

Mi ne poričemo štetnost ljubavi u kojoj se prakticira razvrat sa voljenim. Mi govorimo o čednoj ljubavi koja potiče od otmjenog čovjeka kojem vjera, čednost i ljudskost ne dozvoljavaju da se poremeti odnos između njega i Allaha i između njega i voljenog tako što će počiniti zabranjeno djelo. Ovu ljubav su gajili časni prethodnici i poznati imami. 'Abdullah b. 'Abdullah b. 'Utbe b. Mes'ud, jedan od sedmerice pravnika (fakiha) je bio poznat po svojoj ljubavi i zbog toga ga niko nije osuđivao. Svaki kritičar je smatran nasilnikom. U njegovu poeziju spadaju stihovi:

Skrivao si ljubav sve dok ti skrivanje ne naudi;
ljudi te kritikuju, nasilje čine.

Kleveću te potajni dušmani, ali
ljubav ti ljubav nikada nisi krio.

Postao si kao tigar koji, žalostan, umire
od sablje ili otrovne zamke.

Odričeš se druženja sa voljenim, iz čednosti,
ali nedruženje s voljenim je grijeh.

Probaj! Ostavi je! Mislio si da je to
razborito. Ne! Možda je to pogrešna misao.

Imamo i primjer ‘Umera b. ‘Abdul‘aziza koji je volio ropkinju svoje žene Fatime, kćerke ‘Abdulmelika b. Mervana. Ta priča je poznata. Ona je bila prekrasna djevojka i on ju je jako volio. Tražio je od svoje žene da mu je pokloni, ali ona nije htjela. On nije prestajao misliti na nju. Kada je preuzeo hilafet, ‘Abdul‘azizova supruga odluči da se promijeni. Naredila je da dotjeraju tu ropkinju neopisive ljepote. Zatim dođe kod ‘Umera i reče mu:

- O, Vladaru pravovjernih! Tebi se sviđala ta moja ropkinja i tražio si mi da ti je poklonim. Ja sam to odbila. Sada pristajem na to.

Kada to ču, halifino lice se ozari radošću.

- Dovedi je brzo - reče joj.

Kada ropkinja uđe, njegova zadivljenost se još više poveća. Reče joj da skine ogrtač i da mu potanko isprića kome je pripadala i kako je dospjela do Fatime. Ona reče:

- Hadždžadž je oglobio svoga namjesnika u Kufi za jedan određeni iznos novca, a ja sam bila ropkinja tog čovjeka. On me je poslao ‘Abdulmeliku i poklonio me Fatimi.
- Šta se desilo s tim namjesnikom? - upita je halifa.
- Umro je.
- Je li imao djece?
- Jeste.

- U kakvom su stanju?
- Lošem – odgovori ropkinja.
- Spremi se i vrati se u svoje mjesto – naredi joj halifa.

Zatim napisa svom namjesniku u 'Iraqu da mu pošalje toga čovjeka. Kada on stiže, reče mu:

- Popiši mi sve čime te je Hadždžadž oglobio da ti to vratim.

Tako i bi. Nadoknadio mu je sav oduzeti imetak. Zatim naredi da se ropkinja vrati tom čovjeku.

- Evo ti ropkinje, ali se pazi – reče mu – možda je tvoj otac imao odnos sa njom.
- Dajem ti je, Vladaru pravovjernih – reče čovjek.
- Ne treba mi ona.
- Onda je kupi od mene.
- Onda nisam od onih koji se ustežu od strasti – odgovori halifa.

Na odlasku, lijepa ropkinja ga upita:

- Zar me ne voliš, Vladaru pravovjernih?
- Moja ljubav je još veća nego ranije.

Oni otiđoše, a 'Umer nije prestajao misliti na tu ropkinju sve dok nije umro.

Primjer ovakve ljubavi je i Ebu Bekr Muhammed b. Davud ez-Zahiri, veliki učenjak u fikhu, hadisu, tefsiru i književnosti. Postoji njegova pravna škola, čime se on ubraja u najveće naučnike islama. Njegova ljubav je poznata:

Niftavejh pripovijeda kako mu je otišao u posjetu tokom bolesti od koje je umro.

- Kako si mi danas? – upita ga Niftavejh.
- Ljubav prema onoj koju poznaješ dovela me je do ovoga.
- Šta te sprječava da uživaš u toj ljubavi kad ti je omogućeno?
- Uživanje se može postići na jedan od slijedećih načina:
    - dozvoljenim pogledom

- zabranjenom strašću.

- Dozvoljeni pogled me je doveo do ovakvog stanja – nastavi Ez-Zahiri – a od zabranjene strasti me sprječava ono što mi je pričao moj otac, preko Suvejda b. Se'ida koga je obavijestio 'Ali b. Mushir, njega Ebu Jahja el-Qattat, a njega Mudžahid da je Ibn 'Abbas prenio od Poslanika ﷺ: "*Ko bude volio pa se suzdrži i strpi Allah će mu oprostiti i uvest ga u Džennet*"[1].

---

[1] Bagdadi: Tarih: 5/156, 262, 50-51. Ovaj hadis je apokrifan (Šire objašnjenje v. kod šejha Albanija u knjizi **Es-silsile ed-da'ife**, br. 409.) Sam Ibn Qajjim u knjizi **Zad el-me'ad** kaže: "Ne treba se osvrtati na hadis koji je lažno pripisan Božijem Poslaniku ﷺ, a koji prenosi Suvejd b. Se'id od 'Alija b. Mushira; on od Ebu Jahjaa b. El-Qattata; on od Mudžahida, a on od Ibn 'Abbasa, neka je Allah zadovoljan njima." Nakon citiranja hadisa on kaže:
"Ovo nisu riječi Božijeg Poslanika ﷺ i ne mogu to ni biti. Jer, šehadet (smrt na Allahovom putu) vrlo visoka je počast kod Allaha. Ona stoji uza stepen vjernih robova (siddiqa.) Ovakva smrt ima svoje preduvjete i stanja koja prethode njenom događanju. Oni se dijele na dvije vrste: opće i posebne. Posebni uvjeti su šehadet na Allahovom Putu, a općih uvjeta je šest. Navedeni su u vjerodostojnim predajama i ljubav ne spada ni u jedan od njih. Zar bolesna i mnogoboška ljubav, udaljenost od Allaha, neispunjenost Allahom, zarobljavanje srca i duše ljubavlju prema drugome može biti način zarađivanja stepena šehida? To je nemoguće..." Zatim kaže: "Kako se obožavanjem nečeg drugoga osim Allaha može zaraditi stepen najboljih monoteista, vjernih robova i najbližih pobožnjaka? Čak i da je lanac prenosilaca ovog hadisa čist kao sunce, greška bi se opet poznala. Riječ 'zaljubljenost' (strastvena ljubav) nije zastupljena ni u jednom vjerodostojnom hadisu od Božijeg Poslanika ﷺ..." "Ako ni ovo nije dovoljno kako bi se dokazalo da ovaj hadis nije povezan sa Poslanikom ﷺ, reći ćemo to da stručnjaci hadiske nauke dobro poznaju slabosti i nedostatke ove predaje. Nijedan od velikih imama hadisa ne bilježi ovu predaju kao hadis, niti ju je okarakterisao kao vjerodostojnu. Štaviše, ni kao dobru. Naprotiv, osudili su Suvejda zbog ovog hadisa i optužili ga za teške grijehe. Neki su, čak, smatrali da ga treba kazniti zbog takve predaje!

⇨

Zatim navede stihove:

Pogledaj u praskozorje kako se lelujavo kreće,
pogledaj u zjenice široke, na mirnim očima.

Pogledaj u pramen kose povrh obraza
koji se pomjera kao mravi po slonovači.

* * *

Šta je njima? Zašto im smeta crni pramen na obrazu,
a ne smeta im behar na granama?

Ako je mahana obraza pramen koji ga miluje,
tada su trepavice mahana očiju.

Rekoh mu: 'Ti ne priznaješ analogiju u fiqhu, a priznaješ ga u poeziji?' On odgovori: 'Pritisak osjećanja i utjecaj duše su me na to navratili'. Te noći je umro. Njegovoj ljubavi sam posvetio **Knjigu o ruži**.

On je o ljubavi rekao: 'Ko izgubi nadu da će mu ljubav biti uzvraćena i preživi taj trenutak- taj će se utješiti. Jer, prvi udar nastupa kada je srce nespremno. Za drugi udar srce je spremno, ščvrsnuto od prvog udara.'

Jedne prilike sastao se Ez-Zahiri sa Ebu-l-'Abbasom b. Surejdžom na sijelu kod vezira Ebu-l-Hasena 'Alija b. 'Isaa. Raspravljali su o ila'u (zakletvi da se neće prići ženi). Ibn Surejdž mu reče: 'Na tebi se mogla primijeniti izreka – *Ko ne kontroliše svoj pogled izložio je sebe propasti.* Ja bolje vladam fiqhom od tebe'. On reče:

Ebu Ahmed b. 'Adijj u svome Kamilu je rekao: 'Ovaj hadis spada u grupu odbijenih Suvejdovih hadisa'. Bejheqi je istog mišljenja, kao i Ibn Tahir u knjizi **Zehira**. Ovu predaju navode Hakim u **Historiji Nejsabura** i El-Feredž b. Dževzi u **Mewdu'atima**..."
Ovo su riječi Ibn Qajjima, Allah mu se smilovao, koje opovrgavaju ono što je tvrdio u knjizi **El-Džavab el-kafi**, koja se ubraja u njegova ranija djela.

'To je bilo nekad. A sada kažem:

Odmaram svoje oči na bašči vrlina,
i ustežem se od zabranjenih stvari.

Na leđima nosim teret ljubavi koji bi
smrvio stijenu svojom težinom.

Margine mog uma prenose signale mašte,
kada ne bih krio tu ljubav, one bi progovorile.

Uvjerio sam se da je ljubav samo pretvaranje;
nisam sreo ispravnu ljubav kod vjernika.

'Ti se preda mnom hvališ? – iznenadi se Surejdž – Ja kažem:

Ukus mu je ljepši od najboljeg meda;
borim se protiv slatkog drijemeža,

Svojom dragošću, ljepotom i govorom
i najčešćim pogledima ispod obrva.

Kada jutro pruži svoje zrake,
vraća se neokrnjene časti i nevinosti.

Ebu Bekr reče: "Vezir nije prihvatio ono što je priznao sve dok ne dovede dva svjedoka da je ostao nevin. Ibn Surejdž mu odgovori: 'Moram učiniti ono što si i ti morao nakon stihova:

Odmaram svoje oči na bašči vrlina
i ustežem se od zabranjenih stvari.'

Vezir se nasmija i reče: 'Primjedba je umjesna i pametna'". Ovu predaju bilježi Ebu Bekr el-Hatib u svome **Tarihu**. Jednom prilikom je čuo fetvu koja govori:

Sine Davudov, irački pravniče,
daj nam fetvu o smrtonosnim zjenicama!

Imaju li one grijeha za ono što počine

ili im je dozvoljena krv ljubavnika?

Nakon ovih stihova je svojeručno dodao:

Imam odgovor za ljubavnika koji pita;
poslušaj ga od onoga kome nutrina od toga propada.

Kad si me upitao o ljubavi, osjećanja si mi ustalasao
i prolio mi suze koje su dotad mirovale.

Ako voljeni kažnjava onog koji voli,
tada je kažnjenik najsretniji među onima koji vole.

Autor knjige **Menazilu-l-ahbab**, Šihabu-d-din Mahmud b. Sulejman b. Mehd, koji je napisao poznatu knjigu **Inša'**, kaže: "Kao odgovor na citirana dva stiha, u istoj metrici sam odgovorio:

Reci onome ko pita o pogledima,
- da li oni teku venama ljubavnika,

sablja nema grijeha ako dželat
njenom oštricom prolije krv!

Sabljama pogleda je lakše oprostiti
za ono što su naudile ljubavnicima.

Koga one ubiju – taj je šehid!
Zbog toga sablje propadaju, a ljubav vječno ostaje.

Slična ovoj je i fetva iznijeta šejhu Ebu-l-Hattabu Mahfuzu b. Ahmedu el-Keluzaniju, jednom od vodećih hanbelija u njegovo vrijeme:

Navedi imamu Ebu-l-Hattabu problem:
teško će ga neko drugi riješiti.

Šta čeka čovjeka koji je napustio namaz
kada mu je za oko zapela ljepotica?!

On na ovo odgovori:

Reci pjesniku koji mi je izložio problem:
srce mi se od njega stegnulo.

Ona koja ga je odvratila od ibadeta
djevica, ljepotica koja ga zavede!

Ako se pokaje, zatim nadoknadi ibadete,
Pa- Allahova milost prekriva svakog grješnika.

'Abdullah b. Mu'ammer el-Qajsi je rekao: "Jedne godine sam išao na hadždž... Nakon obavljanja obreda, uđoh jedne noći u medinsku džamiju kako bih posjetio Poslanika ﷺ. Dok sam sjedio između Kabura i Minbera, čuh jecaje. Obratih pažnju na njih i čuh slijedeće:

Je li ti osjećanja probudio poj golubica sa drača
koje raspjevaše slavuje tvojih ranjenih grud?.

Ili ti je san otežala pomisao na ljepoticu
koja ti je podarila uskovitlane misli?

O, noći, duga i iscrpljujuća,
ne mogu spavati niti strpljiv biti!

Prepustio si se voljenome u strasnoj ljubavi
rasplamsanoj poput žeravice!

Pun Mjesec je svjedok da sam zaljubljen,
patim zbog ljubavi prema ženi sličnoj punom mjesecu.

Nisam se nadao da ću se zanijeti njome
sve dok me nevolja iznenada ne spopade.

Zatim nestade glasa. Nisam znao odakle to dolazi. Ubrzo ponovo začuh jecaje i plač:

Je li te rastužio miris misli koje te posjetiše
dok crnom noći mutne sjenke promiču?

Srce ti ubi ljubav na izdanku,
a oko ti zasuziše misli slučajne.

Dozivaš miris tame kao
more čiji se ogromni talasi sudaraju!

Pun Mjesec plovi nebom
poput kralja koji hoda, a zvijezde mu vojska.

Na njemu Blizanci[1] igraju u tami
nalik na opijenog ljubavnika.

O, noći, duga si za onog koji voli;
njemu je tek zora spas i saveznik.

Ona odgovori: 'Umri prirodnom smrću i znaj
da je ljubav slabost i porok!'

Kod prvih stihova krenuh prema ovom glasu. On me ne primijeti sve dok mu potpuno ne priđoh. Vidjeh mladića u punoj snazi. Suze su mu na licu napravile brazde. Poselamih ga, a on reče:

- Sjedi! Ko si ti?
- 'Abdullah b. El-Qajsi' - odgovorih.
- Želiš li me nešto pitati?
- Da – rekoh. Sjedio sam u Revdi i tvoj glas me je uznemirio. Svim srcem te molim, kaži mi šta osjećaš.
- Zovem se 'Utbe b. Habab b. Munzir b. Džemuh el-Ensari – odgovori mladić. Jednog dana sam posjetio džamiju El-Ahzab. Klanjao sam, a zatim sam sjeo nedaleko od džamije.

[1] Sazviježđe Blizanaca.

Uto naiđoše žene šetajući poput gazela. Među njima ugledah jednu djevojku neopisive i svestrane ljepote. Ona stade pred mene i reče: 'O, ‘Utbe, da li bi odgovorio na ljubav one koja te voli?' ...Nakon toga ništa o njoj nisam čuo niti sam joj u trag ušao. Lutam od mjesta do mjesta...

Mladić zatim klonu i onesvijesti se. Nakon nekog vremena se probudi tamnih podočnjaka i reče:

Vidim vas svojim srcem iz dalekih zemalja.
Da li i vi mene vidite srcem, iz daljine?

Moje srce i tijelo za vama pate,
duša mi je s vama, stalno mislim na vas!

Nema slasti u životu sve dok vas ne vidim
pa makar u Firdevsu, u Džennetu boravio.

Rekoh mu:

- Bratiću moj, pokaj se Allahu i traži oprost od Njega! Strašna te kazna čeka ako tako nastaviš!
- Nema za mene nade sve dok se Qarizani[1] ne vrate – odgovori mladić.

Ostadoh u njegovom društvu sve do zore. Predložih mu da pođemo do džamije El-Ahzab. Možda mu Allah otkloni muke na taj način.

- Možda Allah to učini zbog da tvojih dobrih djela.

Otiđosmo do džamije El-Ahzab, a on poče citirati:

Ljudi, srijeda je koban dan!
Zar mi se, nakon onoga, nešto lijepo može desiti?

---

[1] Qarizani su dvojica ljudi iz plemena ‘Aneze koji su otišli da naberu mimozino lišće (qarz) kojim su stari Arapi štavili kožu. Oni se nikada nisu vratili tako da je to postala poslovica za onoga ko se neće vratiti, npr.: "To će se desiti kada se vrate Qarizani".

Toga dana me jedna gazela uznemiri
došavši u džamiju El-Ahzab da me pita.

Govori ljudima kako želi nagradu,
nije mogla od onoga koji traži nagradu očekivati.

Ako je htjela nagradu, ne bi hvalisava bila,
obilato namirisana mošusnim mirisom.

Sjedili smo u džamiji sve do podne. Nakon namaza ugledasmo neke žene kako dolaze, ali ona nije bila među njima. One mu priđoše i rekoše:

- O, 'Utbe! Šta misliš o djevojci koja traži tvoju ljubav i koja je zbog tebe sjetna?
- Šta je s njom? - upita 'Utbe.
- Otac ju je uzeo i odveo da žive u Semawi[1].

Ja ih upitah ko je ta djevojka, a oni rekoše da je ona kćerka Gitrif Es-Sulemija[2]. 'Utbe podiže glavu ka njima i reče:

Prijatelju moj, miris se iz pupoljaka ponovo širi,
a njena karavana se ka Semawi uputila.

Prijatelju moj, obnevidio sam od plača!
Mogu li nečije drugo oči pozajmiti?

- Ponio sam dosta imetka kojima želim pomoći ljudima – rekoh. – Tako mi Allaha, potrošit ću ga pred tobom samo da ti postigneš ono što želiš ili još više od toga. Hajdemo do džamije El-Ensar.

Pođosmo tamo. Naiđosmo na grupu ljudi i poselamismo ih.

---

[1] Mjesto između Kufe i Šama.
[2] Pjesnikinja iz emevijskog perioda poznata po priči koju autor upravo citira.

Oni na još ljepši način odgovoriše.

- Okupljeni narode, - kazah – šta kažete za 'Utbea i njegovog oca?
- Oni su dostojanstveni Arapi.
- On je iskušan teškom ljubavlju. Želim samo da mi pomognete da stignem do Semawe.
- Tvoja želja je za nas zapovijest! – odgovoriše uglas.

Krenusmo na put u društvu nekolicine ensarija. Nakon dugog i napornog puta stigosmo do plemena Benu Sulejm. Gitrifa obavijestiše da smo stigli te on iziđe pred nas da nas dočeka.

- Budite pozdravljeni, dobri ljudi – reče on.
- Neka ti Allah podari zdrav i dug život – odgovorismo mu – mi smo ti došli u goste.
- Došli ste na najbolje mjesto – odvrati Gitrif. Zatim se obrati slugama
- O, sluge! Ugostite ovaj narod.

Odmah se prostriješe hasure, poredaše jastuci i poče klanje stoke za gozbu.

- Ne želimo probati ništa od tvoje hrane – rekosmo – sve dok nam ne riješiš problem.
- Kako mogu riješiti vaš problem? – upita Gitrif.
- Došli smo da prosimo tvoju plemenitu kćerku za 'Utbea b. Habbaba b. Munzira.
- Ona koju prosite sama odlučuje o tome. Otići ću da joj to prenesem, pa neka ona odluči.

On uđe ljutog izraza kod svoje kćerke.

- Zašto si ljut, oče? – upita ga ona.
- Ensarije su došli da te prose od mene.
- Plemeniti i fini narod. Božiji Poslanik ﷺ je tražio oprost za njih. Za koga me prose?
- Za 'Utbea.
- Tako mi Allaha, – nastavi ona – o tom 'Utbeu sam čula da izvršava ono što obeća i da postiže ono što odluči.
- Ja sam se zakleo da te za njega nikada neću dati. Preneseno

mi je šta si pričala sa njime.

- To nije tačno, ali, kada si se već zakleo, ensarije ne možeš tek tako odbiti. Učini to na lijep način.
- Kako?
- Povećaj im mehr[1]. Oni će se vratiti i neće se više javljati.
- Odličan prijedlog!

On se vrati i reče ensarijama:

- Djevojka je pristala, ali ja tražim mehr koji je dostojan nje. Ko će ispuniti ovaj mehr?
- Ja – ustade 'Abdullah b. Mu'ammer. – Reci koliko tražiš.
- Hiljadu miskala[2] zlata, stotinu odijela burdi (ogrtača) i četiri posude mirisa.
- Dobit ćeš sve što tražiš. Pristaješ li nakon što ti to damo?
- Da – odgovori djevojčin otac.

Poslah grupu ensarija u Medinu i oni donesoše sve što je Gitrif tražio. Zatim priredismo gozbu na kojoj smo ostali nekoliko dana. Naposljetku nam domaćin reče:

- Možete uzeti svoju nevjestu i odvesti je sa sobom.

On je postavi na nosiljku, dade joj u miraz trideset deva spreme i nakita. Krenusmo ka Medini i kada stigosmo na jedan dan hoda, dočeka nas konjica koja nas je htjela napasti. Mislim da su bili iz Sulejma. 'Utbe krenu na njih. Ubi jednog čovjeka i rani nekolicino ostalih. Kada se vratio, vidjesmo da je ranjen. On pade na zemlju. Nama stiže pomoć i uspjesmo da odbijemo napad. Međutim, za 'Utbea je već bilo kasno – ispustio je dušu. Mi povikasmo: 'Žalosti za 'Utbeom'. To ču djevojka i baci se sa deve. Kriknula je i rekla:

'Trpim ne zato što sam strpljiva,

---

[1] Mehr je vjenčani dar i jedan je od uvjeta bračnog ugovora. – Prim. prev.

[2] Miskal – mjera od 25 qirata ili 4,86 g.

već tješim sebe da ću ti se ubrzo pridružiti.

Ako bih bila iskrena prema sebi, smrt
bih prije tebe dočekala.

Niko nakon mene i tebe neće biti iskreniji
prema voljenome – niti bolje jedan drugom odgovarati!

Nakon ovih riječi, ona uzdahnu i ispusti dušu. Iskopali smo im kabur i zakopali ih jedno pored drugog. Vratio sam se u Medinu i proveo tamo sedam godina. Zatim sam krenuo u Hidžaz i prolazio pored ovog grada. Rekoh: 'Tako mi Allaha, posjetit ću 'Utbeov kabur'. Dođoh tamo i ugledah drvo na kojem su bile privezane crvene i žute trake. Upitah stanovnike tog grada kako se zove to drvo, a oni rekoše: 'Drvo mladenaca'."

Dovoljna je za ljubav olakšica u strogim propisima hadis koji se prenosi dobrim senedima – hadis Suvejda b. Se'ida koga je obavijestio 'Ali b. Mushir; njega Ebu Jahja el-Qattat, a njega Mudžahid da je Ibn 'Abbas prenio od Poslanika ﷺ: "*Ko bude volio, a pa se suzdrži i strpi Allah će mu oprostiti i uvesti ga u Džennet*"[1]. Ovaj hadis Suvejd također prenosi od Ibn Mushira; on od Hišam b. 'Urvea; on od svoga oca koji putem 'Aiše ovaj hadis prenosi od Poslanika ﷺ. Hadis također bilježi Hatib putem Ezherija koji ga prenosi od Mu'afa b. Zekerijjaa; on od 'Atijjea; on od Fadla; a on od Mesruka istom putanjom. Hadis bilježi i Zubejr b. Bekkar od 'Abdul'aziz b. Madžišuna; on od 'Abdul'aziza b. Ebi Hatima; on od Ibn Ebi Nudžejha, a on putem Mudžahida od Ibn 'Abbasa.

Izvrstan primjer je i najbolji čovjek koji je ikad na Zemlji živio – Poslanik Gospodara svjetova ﷺ - koji je pogledao u Zejnebu b. Džahš,, radijallahu 'anha, i rekao: "*Neka je slavljen Onaj ko*

[1] Hadis je već komentarisan. Sam Ibn Qajjim, Allah mu se smilovao, ukazuje na lažnost ove predaje u knjizi **Zadu-l-Me'ad**, kao i na kraju knjige koja je pred nama.

srcima upravlja"[1]. Ona je bila udata za Zejd b. Harise, njegovog šti-

[1] Ovo je lažna predaja. Prenosi je Ibn Sa'd u knjizi Tabeqat 8/101-102 putem Muhammeda b. 'Umera el-Waqidija koji je odbačen od hadiskih znanstvenika i okarakterisan kao podmetač hadisa – putem 'Abdullaha b. 'Amira el-Eslemija, koji je slab.
Neka se Allah smiluje Ibn Qajjimu i oprosti mu. Iz dobre namjere napravio je propust u ovoj knjizi koja spada u njegova prva djela. Naveo je ono što su neprijatelji islama izmislili kako bi ukaljali ličnost njegovog Vjerovjesnika i njegov moral ne osvrćući se na ajet: ﴿وَإِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ﴾ - "Jer ti si, zaista, najljepše ćudi" (El-Qalem, 4.)
Ajeti iz sure El-Ahzab nedvosmisleno ukazuju na ružnoću ovih optužbi eliminišući ovakve poturene vijesti. Oni opovrgavaju one čija su srca bolesna i ne sadrže ništa što ponižava Božijeg Poslanika ﷺ ili njegov stepen. Istina je slijedeća:
﴿وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَن يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَمَن يَعْصِ اللَّهَ
وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُّبِينًا * وَإِذْ تَقُولُ لِلَّذِي أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَأَنْعَمْتَ عَلَيْهِ أَمْسِكْ عَلَيْكَ زَوْجَكَ وَاتَّقِ
اللَّهَ وَتُخْفِي فِي نَفْسِكَ مَا اللَّهُ مُبْدِيهِ وَتَخْشَى النَّاسَ وَاللَّهُ أَحَقُّ أَن تَخْشَاهُ فَلَمَّا قَضَى زَيْدٌ مِّنْهَا وَطَرًا
زَوَّجْنَاكَهَا لِكَيْ لَا يَكُونَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِي أَزْوَاجِ أَدْعِيَائِهِمْ إِذَا قَضَوْا مِنْهُنَّ وَطَرًا وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ
مَفْعُولًا * مَّا كَانَ عَلَى النَّبِيِّ مِنْ حَرَجٍ فِيمَا فَرَضَ اللَّهُ لَهُ سُنَّةَ اللَّهِ فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِن قَبْلُ وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ
الَّذِينَ يُبَلِّغُونَ رِسَالَاتِ اللَّهِ وَيَخْشَوْنَهُ وَلَا يَخْشَوْنَ أَحَدًا إِلَّا اللَّهَ وَكَفَى بِاللَّهِ حَسِيبًا * قَدَرًا مَّقْدُورًا *
مَّا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَٰكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا﴾
"Kada Allah i Poslanik Njegov nešto odrede, onda ni vjernik ni vjernica nemaju pravo da po svom nahođenju postupe. A ko Allaha i Njegova Poslanika ne posluša, taj je sigurno skrenu s pravog puta. A kad ti reče onome kome je Allah milost darovao, a kome si i ti dobro učinio: "Zadrži ženu svoju i boj se Allaha!" - u sebi si skrivao ono što će Allah objelodaniti i ljudi si se bojao, a preče je da se Allaha bojiš. I pošto je Zejd s njom živio i od nje se razveo, Mi smo je za tebe udali kako se vjernici ne bi ustručavali više da se žene ženama posinaka svojih kad se oni od njih razvedu – kako Allah odredi, onako treba da bude. Vjerovjesniku nije teško da čini ono što mu Allah odredi jer takav je bio Allahov propis i za one koji su prije bili i nestali, - a Allahova zapovijed je odredba konačna – za one koji su Allahove poslanice dostavljali i od Njega strahovali, i koji se nikoga, osim Allah, nisu bojali. – A dovoljno je to što će se pred Allahom račun polagati! Muhammed nije roditelj nijednom od vaših ljudi, nego je Allahov posla-

nik i posljednji vjerovjesnik – a Allah sve dobro zna" (El-Ahzab, 36-40).

Allahova mudrost je htjela da postavi granicu ustaljenom običaju Arapa da posincima daju sva prava i propise koje zaslužuju pravi potomci kod nasljedstva, svetosti i neotuđivosti potomstva, zabrane ženidbe poočima sa suprugom posinka nakon što je ovaj otpusti, što je slučaj kod pravog sina.

Uzvišeni Allahu je iz tog razloga objavio ajete sure EL-Ahzab:

﴿وَمَا جَعَلَ أَدْعِيَاءَكُمْ أَبْنَاءَكُمْ ذَلِكُمْ قَوْلُكُم بِأَفْوَاهِكُمْ وَاللَّهُ يَقُولُ الْحَقَّ وَهُوَ يَهْدِي السَّبِيلَ * ادْعُوهُمْ
لِآبَائِهِمْ هُوَ أَقْسَطُ عِندَ اللَّهِ فَإِن لَّمْ تَعْلَمُوا آبَاءَهُمْ فَإِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ وَمَوَالِيكُمْ وَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ فِيمَا
أَخْطَأْتُم بِهِ وَلَكِن مَّا تَعَمَّدَتْ قُلُوبُكُمْ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا﴾

"...niti je posinke vaše sinovima vašim učinio. To su samo vaše riječi, iz usta vaših, a Allah istinu govori i na Pravi Put izvodi. Zovite ih po očevima njihovim, to je kod Allah ispravnije. A ako ne znate imena očeva njihovih, pa, braća su vaša po vjeri i štićenici su vaši. Nije grijeh ako u tome pogriješite, grijeh je ako to namjerno učinite; a Allah prašta i samilostan je" (El-Ahzab, 4, 5.)

Uzvišeni niječe od posinaka ovu krvnu vezu ukazujući na to da jezik ne može izmijeniti stvarnost. On naređuje da se oni pripisuju svojim pravim očevima, ukoliko ih poznaju. Ukoliko ne, onda nek se nazivaju Taj je štićenik toga ili brat toga misleći na bratstvo po vjeri, kao što se kaže u ajetu ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ﴾ - "Vjernici su samo braća" (El-Hudžurat, 10.)

Na kraju prethodnog ajeta Uzvišeni podvlači da se oprašta greška koju jezik nesvjesno napravi, kao kad se kaže: "Ovo je moj sin", bez namjere adopcije. Međutim, ne oprašta se onima koji žele uključiti dotičnog čovjeka u svoje potomstvo pripisujući mu sva prava zakonskog sina i dodjeljujući mu neadekvatnu količinu nasljedstva. Ovaj plemeniti ajet je objavljen kako bi se poništila ova neispravna praksa koja se bila raširila među Arapima, kako bi se islamsko društvo iskristalisalo u svim domenima i kako bi se očuvala svetost i neotudivost potomstva, kao i prava koja se na to nadovezuju. Tako se u njih ne može uvući nikakva izmjena niti zamjena. Niko se sa time ne smije igrati niti ga falsifikovati. Nijednom čovjeku se ne može uskratiti vlastito pravo niti iko smije uzurpirati tude pravo. Sve ovo rezultira postavljanje temelja države na čistoti, ljubavi i bratstvu. Njena konstrukcija je kompaktna i njeni činioci su povezani.

Zbog toga islam ukida ustanovu adopcije i stavlja je izvan zakona. Prestaje ovaj običaj koji se bio raširio među Arapima i dobio široke okvire među njima. Argumentacija ove zabrane je upravo ono što nam Kur'an govori: ﴿لِكَيْ لَا يَكُونَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِي أَزْوَاجِ أَدْعِيَائِهِمْ إِذَا قَضَوْا مِنْهُنَّ وَطَرًا﴾ "...kako se vjernici ne bi ustručavali više da se žene ženama posinaka svojih kad se oni od njih razvedu".

Allah je htio da se ono što se ukorijeni u duši teško može otkloniti. To može uspjeti samo onaj kime ne vladaju strasti i prohtjevi, već Zakon Gospodara, a to je Poslanik ﷺ - uzor i vođa muslimana. Zbog toga on je važne stvari rješavao lično, kako bi drugima bio primjer. Većina ljudi odugovlači sprovođenje nakon što čuju savjet. Međutim, kada ih njihov prvak preduhitri u izvršenju te stvari, onda im ne preostaje ništa do da požure i takmiče se u djelu u kojem su preduhitreni. Najbolji primjer i pouka jeste događaj na Hudejbiji.

U hadisu o Hudejbiji, koji Buhari bilježi u Knjizi o uvjetima, br. 2734, i Ebu Davud u Knjizi o džihadu, br. 2765, od Musewwira b. Makhrema i Mervana, navodi se kako je Poslanik, ﷺ, nakon što je sastavio ugovor o miru, rekao svojim ashabima ﵃: "Zakoljite kurbane i obrijte glave". Medutim, niko od njih to ne uradi čak i nakon što je naredba i treći put ponovljena. Vidjevši da niko ne namjerava provesti ovu naredbu, Poslanik ﷺ uđe kod Ummu Seleme, r. 'anha, i ispriča joj šta mu se desilo, a ona reče: "O, Božiji Poslaniče! Želiš li da oni to urade? Izidi i nemoj ništa govoriti. Zakolji svoj kurban i pozovi brijača da te obrije". On iziđe i uradi ono što mu supruga reče. Ashabi, vidjevši šta je Poslanik ﷺ uradio, požuriše da zakolju kurbane i počeše jedni druge brijati takvom brzinom da su se skoro poubijali.

Isto ovako je tekla i priča o vjenčanju Poslanika ﷺ sa Zejnebom. Običaj Arapa je bio da se ne vjenčavaju sa suprugama sinova nakon što se ovi od njih rastave. Smatrali su ih poput sinovljevih supruga. Međutim, Kur'an je prednost dao istini i stvarnosti i odbacio svakog uljeza iz potomstva. Allah je htio da Božiji Poslanik ﷺ lično primijeni običaj koji dotada nije bio poznat kako ljudi ne bi sumnjali u dozvoljenost takvog postupka. Ali, problemi Šeriata zahtijevaju od Poslanika ﷺ da vodi računa samo o interesu Allahove vjere.

U svjetlu ovog objašnjenja, jasan nam je smisao plemenitih ajeta koji govore o toj priči:

Zejd b. Harise b. Šerahil el-Kelbi spada u ugledne Arape. Dok je kao dječak putovao sa svojom majkom Su'du b. Sa'lebe, napala ih je konjica Benu-l-'ajna b. Harra i zarobili ga. Prodali su ga kao roba na tržnici 'Ukaza Hakimu b. Hazamu koji ga je kupio svojoj tetki Hatidži b. Huvejlid za četristo dirhema. Nakon što se Božiji Poslanik ﷺ oženio s njome, ona mu je poklonila tog roba. U isto vrijeme Harise i njegov brat su bili u potrazi za Zejdom. Kada su saznali gdje se on nalazi, uputili su se Božijem Poslaniku ﷺ i zamolili ga da im omogući da otkupe Zejda. Poslanik ﷺ im odgovori: "Pozovite ga i dajte mu da bira. Ako izabere vas, vodite ga bez nadoknade. Ali, ako izabere mene, ja ne mogu primiti nikakvu nadoknadu za njega". Poslanik ﷺ pozva Zejda i upita ga da li poznaje te ljude. On odgovori potvrdno: "To su moj otac i amidža". "Vidio si kakva je moja ljubav i pažnja prema tebi – reče mu Poslanik ﷺ - Odluči se između odlaska sa njima i ostanka sa mnom." Zejd reče: "Ja pored tebe ne mogu nikoga izabrati. Ti zamjenjuješ mog oca i amidžu". Njih dvojica povikaše: "Jadni Zejde! Zar se odlučuješ za ropstvo pored slobode i pored svoga oca, amidže i porodice?" "Od ovog čovjeka me nije zadesilo ništa što bi me navelo da se za nekog drugog odlučim", odgovori Zejd. Kada Poslanik ﷺ ču ove riječi, izvede Zejda iz prostorije i reče: "Budite svjedoci da je Zejd moj sin koji me nasljeđuje i koga nasljeđujem". To je odobrovoljilo Zejdovog oca i amidžu i od tog dana, ovaj čovjek se zvao Zejd sin Muhammedov.
Božiji Poslanik ﷺ je oslobodio Zejda i posvetio mu toliko ljubavi i pažnje da su ga nazvali Miljenik Božijeg Poslanika ﷺ. Kada je Uzvišeni ﷻ htio da ukine običaj i propise adopcije, naložio je svom Poslaniku da oženi Zejda a Zejnebom b. Džahš. On se pokorio naredbi svoga Gospodara i izložio je to Zejnebi. Ona je odbila ova prijedlog smatrajući da je Zejd slabijeg porijekla od nje. Povodom toga Uzvišeni objavljuje ajet: ﴿وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَن يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ﴾ - "Kada Allah i Poslanik Njegov nešto odrede, onda ni vjernik ni vjernica nemaju pravo da po svom nahođenju postupe".
Zejneb je za ovo saznala i smjesta se pokorila Allahovoj odredbi. Međutim, ona se stalno dičila pred Zejdom svojim porijeklom i prepirke su trajale sve dok Zejd nije došao kod Božijeg Poslanika ﷺ tražeći dozvolu da se rastavi od nje. On mu je odgovorio: "Zadrži ženu svoju i boj se Allaha!" svjestan da će do tog razvoda neminovno doći i da će se on oženiti s njome kako bi ukinuo običaj adopcije koja

se on oženiti s njome kako bi ukinuo običaj adopcije koja podrazumijeva odredbe koje nemaju veze sa Allahovom vjerom. Međutim, zbog svoje ljudske prirode Božiji Poslanik ﷺ se ustručavao da izlaže pričama ljudi. Povodom toga Uzvišeni objavljuje ajete sure El-Ahzab. Nakon ovog uvoda, komentari tih ajeta su nam kristalno jasni: Uzvišeni kaže: ﴿وَإِذْ تَقُولُ لِلَّذِي أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ﴾ - "A kad ti reče onome kome je Allah milost darovao" – tj. islamom ﴿وَأَنْعَمْتَ عَلَيْهِ﴾ - "a kome si i ti dobro učinio:" – time što si ga oslobodio - ﴿أَمْسِكْ عَلَيْكَ زَوْجَكَ وَاتَّقِ اللَّهَ﴾ - "Zadrži ženu svoju i boj se Allaha!" – tj. odnosi se prema njoj lijepo, ne uznemiruj je razvodom i ne optužuj je za oholost; ﴿وَتُخْفِي فِي نَفْسِكَ مَا اللَّهُ مُبْدِيهِ وَتَخْشَى النَّاسَ﴾ - "u sebi si skrivao ono što će Allah objelodaniti i ljudi si se bojao" da će reći kako si se oženio sa kćerkom sina koga je usvojio; ﴿وَاللَّهُ أَحَقُّ أَن تَخْشَاهُ﴾ - "a preče je da se Allaha bojiš", zato požuri sa izvršenjem Allahove naredbe i ne osvrći se na priče ljudi. One ti ne mogu nauditi sve dok budeš radio onako kako tvoj Gospodar želi i dok si pod Njegovom zaštitom; ﴿فَلَمَّا قَضَى زَيْدٌ مِّنْهَا وَطَرًا زَوَّجْنَاكَهَا﴾ - "I pošto je Zejd s njom živio i od nje se razveo, Mi smo je za tebe udali", nakon što je on s njom živio, razveo se od nje i nakon što je prošao ‘iddet – propisani period, mi smo je za tebe udali ﴿لِكَيْ لَا يَكُونَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِي أَزْوَاجِ أَدْعِيَائِهِمْ﴾ - "kako se vjernici ne bi ustručavali više da se žene sa ženama posinaka svojih". – Kur'an jasno ističe razlog njene udaje za njega, a to je davanje primjera da je dozvoljeno oženiti se sa suprugama posinaka ﴿إِذَا قَضَوْا مِنْهُنَّ وَطَرًا وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولًا﴾ - "kad se oni od njih razvedu – kako Allah odredi, onako treba da bude" i mora, kao što se desilo u događaju sa Zejnebom. ﴿مَّا كَانَ عَلَى النَّبِيِّ مِنْ حَرَجٍ فِيمَا فَرَضَ اللَّهُ لَهُ﴾ - "Vjerovjesniku nije teško da čini ono što mu Allah odredi", tj. ne treba da mu bude teško ono što mu je Allah propisao i odredio da mu se desi, poput ženidbe sa suprugom posinka kako bi se ukinula spomenuta novotarija; ﴿سُنَّةَ اللَّهِ فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِن قَبْلُ وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ قَدَرًا مَّقْدُورًا * الَّذِينَ يُبَلِّغُونَ رِسَالَاتِ اللَّهِ وَيَخْشَوْنَهُ وَلَا يَخْشَوْنَ أَحَدًا إِلَّا اللَّهَ وَكَفَى بِاللَّهِ حَسِيبًا﴾ - "Vjerovjesniku nije teško da čini ono što mu Allah odredi jer takav je bio Allahov propis i za one koji su prije bili i nestali, - a Allahova zapovijed je odredba konačna – za one koji su Allahove poslanice dostavljali i od Njega strahovali, i koji se nikoga, osim Allaha, nisu bojali. – A dovoljno je to što će se pred Allahom račun polagati!" – takav je bio Allahov propis sa prošlim vjerovjesnicima; Njegove odredbe se moraju primijeniti ⇨

onako kako On želi, putem poslanika čiji je zadatak da dostave poslanicu – iz straha prema Njemu, a dovoljan je On posmatrač i dovoljno je to što će se pred Njime račun polagati" ﴿مَّا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَٰكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ﴾ - "Muhammed nije roditelj nijednom od vaših ljudi, nego je Allahov poslanik i posljednji vjerovjesnik" – ovim Uzvišeni negira očinstvo od njega, čime pada mogućnost očinstva nad Zejdom. Ovo je potvrđivanje onoga što je rečeno na početku sure El-Ahzab: ﴿وَمَا جَعَلَ أَدْعِيَاءَكُمْ أَبْنَاءَكُمْ﴾ - "...niti je posinke vaše sinovima vašim učinio".

Nakon ovoga Zejd se predstavljao kao Zejd b. Harise, a ne kao Zejd b. Muhammed, kako je s ponosom ranije govorio. Uzvišeni mu je gubitak tog dragog imena nadoknadio spomenuvši ga u Kur'anu. Tako će ime Zejd ostati zabilježeno u Kur'anu i recitirat će se do Sudnjeg dana u mihrabima i jezicima svih ljudi.

Ovo je istina koju podupire Kur'an svojim izrazom i smislom. Daleko od toga da je Poslanik ﷺ poželio da se oženi sa Zejnebom nakon što ju je udao za svoga štićenika. Ona mu nije bila nepoznata i nije mu bilo teško da se oženi s njome jer je ona zazirala od Zejda. Ona je bila kći njegove tetke Umejme b. 'Abdulmuttalib, a on je bio sin njenog daidže 'Abdullaha. Kako bi on poželio ženu koja je udata za čovjeka koji mu se do jučer bio rob? Uzvišeni je objavio ajet: ﴿وَلَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِّنْهُمْ زَهْرَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ﴾ - "I nikako ne gledaj dugo ljepote ovoga svijeta koje Mi kao užitak raznim sortama nevjernika pružamo, da ih time na kušnju stavimo" (Ta ha, 131.) Zar bi mu Gospodar dozvolio da nakon ovog upozorenja slijedi svoje strasti? Neka je hvaljen Allaha, ovo je velika potvora! Oba braka Zejnebina su rezultat Allahove objave. Čuvajmo se uljepšavanja i zbunjivanja šejtana i ograničimo se na ono što govori Kur'an (El-Dževabu-l-kafi, izdanje Savremene biblioteke Rijada, 1392/1972, fusnota strana 202-206.)

Kao što smo spomenuli, Ibn Qajjim u vrijeme pisanja ove knjige nije znao za slabosti hadisa kog je naveo. Međutim, u svojoj velikoj knjizi Zadu-l-me'ad, koja se ubraja u njegova posljednja djela, on odbacuje ovu ružnu optužbu i krupnu potvoru na Poslanika ﷺ. U toj knjizi on kaže: "Neki ljudi koji ne poštuju na pravi način Božijeg Poslanika ﷺ misle da je on bio iskušan ljubavlju prema Zejnebi b. Džahš, da je, vidjevši je, rekao: 'Neka je slavljen Onaj ko srcima upravlja' i da je, obuzet njome, govorio Zejdu: 'Zadrži je...' Ovi ljudi misle da je to pri-

ćenika. Kada se odlučio da je otpusti, on mu je rekao: "Zadrži svoju ženu". Nakon što se razveo od nje, Allah ju je udao za Poslanika ﷺ i sklopio bračni ugovor na Svome ‘Aršu, pa je objavio Svome Poslaniku ﷺ: ﴿وَإِذْ تَقُولُ لِلَّذِي أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَأَنْعَمْتَ عَلَيْهِ أَمْسِكْ عَلَيْكَ زَوْجَكَ وَاتَّقِ اللَّهَ وَتُخْفِي فِي نَفْسِكَ مَا اللَّهُ مُبْدِيهِ وَتَخْشَى النَّاسَ وَاللَّهُ أَحَقُّ أَن تَخْشَاهُ﴾ - "A kad ti reče onome kome je Allah milost darovao, a kome si i ti dobro učinio: "Zadrži ženu svoju i boj se Allaha!" - u sebi si skrivao ono što će Allah objelodaniti i ljudi si se bojao, a preče je da se Allaha bojiš" (El-Ahzab, 37).

Allahov poslanik Davud imao je devedeset devet žena, ali je zavolio još jednu ženu, tako da mu je ona bila stota.[1]

Ebu-l-Qajs, štićenik ‘Abdullaha b. ‘Amra, kaže: "‘Abdullah b. ‘Amr me je jedne prilike poslao Ummi Selemi da je pitam da li je Božiji Poslanik ﷺ ljubio svoju ženu u toku posta. Ona odgovori: 'Božiji Poslanik ﷺ, kada bi vidio ‘Aišu, nije se mogao savladati'."[2]

Se‘id b. Ibrahim bilježi od ‘Amira b. Se‘ida kojem je otac pričao kako je Ibrahimu, Allahovom prijatelju, Džebrail svakog dana dolazio na Buraqu iz Šama, iz velike ljubavi i nestrpljenja.

Kharati bilježi da je ‘Abdullah b. ‘Umer, r. ‘anhuma, kupio bizantinsku ropkinju. Mnogo ju je volio. Jednog dana ona je pala

rodna ljubav... Neki od njih su pisali knjige o ljubavi poslanika i naveli ovu priču. Takva priča je produkt neznanja o Kur'anu i poslanicima i neispravnog tumačenja Allahovog govora i pripisivanje Božijem Poslaniku ﷺ stvari s kojima on nema veze" (Zadu-l-me‘ad, 3/151.)

1 Ova priča o Davudu عليه السلام spada u israilijjate (priče prenesene iz judaizma.) Ibn Kesir, Allah mu se smilovao, kaže: "Mufessiri ovdje navode priču koja je većinom preuzeta iz israilijjata. O ovom pitanju, od Poslanika ﷺ nije zabilježen nijedan hadis koji se može slijediti" (v.: **Tefsir Ibn Kesir**, 4/41.)

2 Ahmed: **Musned**, br. 25993. Sened ovog hadisa je ispravan. Pitanje poljupca tokom posta spominje se u dva Sahiha u ‘Aišinoj predaji – kod **Buharije** u Knjizi o postu, br. 1927, kod **Muslima** u Knjizi o postu, br. 1106.

sa njegove mazge. On joj je pritrčao, počeo joj brisati lice, ljubiti je i milovati. Ona mu je govorila: "Butrune, ti si qalun", što znači: "Gospodaru moj, ti si dobar". Nakon toga, ona je pobjegla od njega. On je puno patio zbog nje i govorio:

Mislio sam da sam Qalun, ali ona je otišla;
sada mi je jasno da nisam Qalun

Ebu Muhammed b. Hazm kaže: "Mnoge halife i veliki imami su bili zaljubljeni. Jedan čovjek je rekao 'Umeru b. Hattabu: 'O, Vladaru pravovjernih! Vidio sam ženu i zaljubio sam se u nju'. 'Na to se ne može uticati', odgovori mu halifa.

Odgovor glasi, uz Allahovu pomoć:

Kada se govori o ovom pitanju, mora se razdvojiti realno od dozvoljenog, korisno od štetnog... Ne smije se žuriti sa kritikama i pokudama, niti sa hvaljenjem i odobravanjem bez dublje analize. Sud o nečemu i stvarno stanje može se poznati tek kada se upozna i druga strana. Ljubav, sama po sebi, nije ni pohvaljena ni pokuđena. Mi možemo samo navesti korisne i štetne, dozvoljene i zabranjene oblike ljubavi.

Znajmo da je najbolja, najuzvišenija i najvrjednija ljubav ljubav prema Onome Koga srce po svojoj prirodi voli i Koga duša obožava; ljubav na kojoj počiva sistem Zemlje i kosmosa i koja je usađena u sva stvorenja. Ona je tajna svjedočenja da nema drugog Boga osim Allaha. Jer, Bog je taj koga srca obožavaju kroz ljubav i štovanje. Njega veličaju, pokoravaju Mu se, ponizno Ga mole i obožavaju. Obožavanje pripada samo Njemu. Obožavanje – ibadet jeste vrhunac ljubavi, uz maksimalno pokoravanje i ponižavanje. Poklanjanje ove ljubavi nekom drugom spada u najveću nepravdu. To je širk koji Allah neće oprostiti. Uzvišeni Allah se voli Sam po Sebi, nezavisno od svega drugog. Ljubav prema svemu ostalome samo je posljedica ljubavi prema Njemu. Prema svim objavljenim Knjigama, ljubav prema Njemu je obaveza. To je poruka svih poslanika, neka je Allahov blagoslov i mir sa njima. To nalaže priroda koja je usađena u ljude, razum koji je ugrađen u njih i obilne blagodati kojima su obasuti. Jer, srca su programirana i konstruisana

tako da vole onoga ko je prema njima blagodaran i dobar. Šta se tek može reći za Onoga od koga potiču sve blagodati i od koga potiču sve blagodati u kojima stvorenja uživaju: ﴿وَمَا بِكُم مِّن نِّعْمَةٍ فَمِنَ اللَّهِ ثُمَّ إِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فَإِلَيْهِ تَجْأَرُونَ﴾ - "*Od Allaha je svaka blagodat koju uživate, a čim vas nevolja kakva zadesi, opet od njega glasno pomoć tražite*" *(En-Nahl, 53)* i koji je stvorenjima ukazao na Svoja lijepa imena, uzvišena svojstva, i na čiju veličinu ukazuje sve što je stvoreno u Univerzumu.

Ljubav nastaje uslijed dvije stvari: uzvišenosti i ljepote. Svemogući Allah se odlikuje potpunom savršenošću u tim stvarima. On je lijep. Voli ljepotu. Štaviše, sva ljepota je u Njemu oličena. Sva ljepota od Njega potiče. Ništa se svestrano ne voli samo po sebi osim Njega. Allah ﷻ kaže:

﴿قُلْ إِن كُنتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ﴾

"***Reci: 'Ako Allaha volite, mene slijedite, i vas će Allah voljeti i grijehe vam oprostiti!' – a Allah prašta i samilostan je" (Ali 'Imran, 31).***

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ مَن يَرْتَدَّ مِنكُمْ عَن دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلاَ يَخَافُونَ لَوْمَةَ لآئِمٍ ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ * إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُواْ الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلاَةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ * وَمَن يَتَوَلَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالَّذِينَ آمَنُواْ فَإِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْغَالِبُونَ﴾

"*O vjernici, ako neko od vas od vjere svoje otpadne, - pa, Allah će sigurno mjesto njih dovesti ljude koje On voli i koji Njega vole, prema vjernicima ponizne, a prema nevjernicima ponosite; oni će se na Allahovu putu boriti i neće se ničijeg prijekora bojati.*

To je Allahov dar, koji On daje kome hoće – a Allah je neizmjerno dobar i zna sve. Vaši zaštitnici su samo Allah i Poslanik Njegov i vjernici koji ponizno molitvu obavljaju i zekjat daju. Onaj ko za zaštitnika uzme Allaha i Poslanika Njegova i vjernike – pa, Allahova strana će svakako pobijediti" (*El-Ma'ida, 54-56*).

Osnova prijateljstva je ljubav i nema prijateljstva bez ljubavi. Sa druge strane, osnova neprijateljstva je mržnja. Allah je prijatelj – zaštitnik onih koji vjeruju, a oni su Njegovi prijatelji i vjerni robovi. Oni su Mu vjerni zato što Ga vole. Zbog toga Uzvišeni osuđuje one koji za prijatelje – zaštitnike uzimaju nekog osim Njega, uz izuzetak onih koji su i sami Njegovi prijatelji i štićenici. To se ne ubraja u grijeh i širk. Naprotiv, to je samo izraz potpune privrženosti i vjernosti Njemu, Uzvišenom. On osuđuje i one koji jednako vole Njega i nekoga drugog. Takvi ljudi su počinili dobročinstvo, kao što se precizira u ajetu: ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِن دُونِ اللَّهِ أَندَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِّلَّهِ﴾ - "*Ima ljudi koji su mjesto Allaha kumire prihvatili, vole ih kao što se Allah voli, ali pravi vjernici još više vole Allaha*" (*El-Beqare, 165*). Zatim otkriva da će oni koji su gajili takvu ljubav prema nekom od stvorenja govoriti: ﴿تَاللَّهِ إِن كُنَّا لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ * إِذْ نُسَوِّيكُم بِرَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ - "*Allaha nam, bili smo, doista, u očitoj zabludi kad smo vas s Gospodarom svjetova izjednačavali*" (*Eš-Šu'ara', 97, 98*).

Ovaj tevhid u ljubavi suština je misije svih poslanika i poruka svih objavljenih Knjiga. Tome su svi poslanici, od prvog do posljednjeg, pozivali ljude. Radi toga su stvorena nebesa i Zemlja, Džennet i Vatra. Džennet će biti odredište poštovalaca ovog tevhida, a Vatra će biti stanovište onih koji u tome ne budu Allahu vjerni. Poslanik ﷺ se zaklinje da "*niko od vas neće vjerovati sve dok mu ne budem draži od djece, roditelja i svih ljudi*"[1]. Šta se, onda, može reći za ljubav prema Allahu ﷻ? 'Umer b. Hattabu je rekao:

[1] Hadis je već komentiran.

"*Ne, 'Umere, treba da sam ti draži i od tebe samoga*"[1], tj. nećeš vjerovati sve dok tvoja ljubav ne dostigne ovaj stepen.

Ako nam je preče da volimo i poštujemo našeg Pejgambera ﷺ više od samih sebe, zar Uzvišeni Allah, najljepših imena i najuzvišenijih svojstava, jedini Bog, nije preči da Ga volimo iznad samih sebe? Sve što od Njega dolazi vjernom robu budi ljubav prema Njemu i prema onome što On voli; mržnju prema onome što On mrzi. Njegovo davanje i uskraćivanje, pružanje blagostanja ili stavljanje na kušnju, davanje bogatstva ili siromaštva, strogost ili blagost, usmrćivanje i oživljavanje, nježnost i dobročinstvo, milost i blagodarnost, opraštanje i pomilovanje, mehkoću i strpljivost prema ljudima, uslišavanje njihovih dova, otklanjanje njihovih nevolja, rješavanje problema, prekidanja tragedija bez potrebe za protuuslugom; štaviše, uz potpunu nezavisnost u svim aspektima – sve ovo su razlozi da Ga obožavamo i volimo. Čak i to što On omogućava čovjeku da čini grijehe, prikriva ga dok ne završi to što naumi štiteći ga i nadzirući dok čini taj grijeh koji mu je omogućen zahvaljujući upravo tim blagodatima koji su najjači razlog za ljubav prema Njemu. Kada bi čovjek drugom čovjeku poklonio mnogo manje od toga, ovaj ne bi mogao suzbiti ljubav prema njemu. Kako onda da čovjek svim srcem ne voli Onoga ko mu neograničeno dobročinstvo čini, pored toga što Mu ovaj lošim vraća? On dobro prima, a loše vraća. Allah ga želi pridobiti blagodatima, a nezavisan je od ljudi; čovjek Ga odbija grijesima, mada je potpuno zavisan od Njega. Dobročinstvo, blagodati i opskrba čovjeka ne odvraćaju od grijeha, kao što čovjekovi grijesi i mizerije ne prekidaju Allahovu brigu za čovjeka.

Najveća škrtost je izostanak ljubavi prema Allahu u srcu i vezivanje za ljubav prema drugom.

Osim toga, svaki čovjek koji te voli, čini to radi vlastite koristi i radi sebe. Uzvišeni Allah te želi radi tebe, kao što se navodi u

[1] Hadis je već komentiran.

hadis qudsijju: "*Robe moj, svi te žele radi sebe, a Ja te želim radi tebe*". Kako se čovjek ne stidi da, pored sve ove Allahove brige, bude udaljen od Njega, zauzet drugim stvarima i posvećen ljubavi prema drugome?

Svako ko se druži sa tobom čini to iz koristi. Neka vrsta koristi mora postojati. Uzvišeni Gospodar s tobom kontaktira kako bi ti stekao najveću i najvrjedniju korist. U toj vezi jedan dirhem vrijedi od deset do sedamsto, a loše djelo se cijeni kao samo jedno loše djelo i veoma lahko se briše.

Uzvišeni te stvorio radi Njega, a radi tebe je stvorio sve što je na dunjaluku i Ahiretu. Ima li iko preči da se iz sve snage voli i da se dobročinstvom zadovolji?

Sve što treba tebi i što treba svim stvorenjima nalazi se kod Njega. On je najplemenitiji i najblagodarniji. Daje čovjeku, prije nego da ovaj zatraži, više nego što očekuje. Zahvalan je na malom djelu i uvećava njegov značaj. Oprašta mnoge pogrješke i briše ih: ﴿يَسْأَلُهُ مَن فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ﴾ - ***"Njemu se mole oni koji su na nebesima i na Zemlji; svakog časa On se zanima nečim" (Er-Rahman, 29)***. Ne ometaju ga jedne dove da čuje druge; ne zbunjuje ga mnoštvo molbi; ne dosađuje mu ponavljanje upornih – On voli uporne u dovi, voli da Ga mole i ljuti se kada Ga ne mole; skriva ga onda kad on sebe ne skriva; stidi se Svoga roba onda kada se on sebe ne stidi; milostiviji je prema čovjeku onda kada ni on sam prema sebi nema milost. Poziva ga Svojim blagodatima i dobročinstvom da postigne Njegove nagrade i zadovoljstvo, ali čovjek je to odbio. Poslao je poslanike kako bi pridobio ljude. Putem njih im je dostavio Zavjet, a zatim se sâm spustio i upitao: "*Ko traži, pa da mu dam; ko Me moli za oprost, pa da mu oprostim?*"[1], ili, kao što je rečeno: "Pozivam te u ljubav; šaljem vjesnike da te traže; dolazim ti sam; posjećujem te u snu..."

Zašto srca ne žele Onoga koji je jedini izvor dobra; Koji je-

---

[1] Hadis je već komentiran.

dini može otkloniti zla; Koji jedini uslišava molbe; prelazi preko pogrješki; oprašta grijehe; pokriva sramote; uklanja teškoće; izvlači iz kriza i ispunjava želje? Najpreče je Njega spominjati; Njemu zahvaljivati; Njega hvaliti; Njemu robovati; On najbolje pomaže; najblaže vlada; najobilnije daruje; najdarežljivije poklanja; najmilostiviji je prema onima koji traže milost; najplemenitiji je prema onima koji traže; najmoćniji je za one koji zaštitu trebaju; dovoljan je za one koji Mu se prepuste. Milostiviji je prema čovjeku nego majka prema svome djetetu[1]. Više se raduje teobi Svoga roba nego čovjek koji je u pustinji našao svoju devu na kojoj mu je bila sva hrana i piće i koja mu je vratila nadu u život[2]. On je Gospodar koji sudruga nema. On je jedini koji suparnika nema. ﴿كُل شَيْءٍ هَالكٌ إلاَّ وَجْهَهُ﴾ - *"Sve je, osim Njegovog lica, prolazno"* *(El-Qasas, 88)*. On dozvoljava da Mu se bude pokoran; ničiji grijeh mu ne promiče. Zahvalan je na dobrim djelima. Zahvaljujući Njegovoj blagodati i pomoći, ta djela se čine. On grijehe oprašta i briše. U Njegovim pravima popušta. Najbliži je svjedok, i najbolje pamti. Najbolje izvršava zavjete; najdosljednije provodi pravdu. On vlada životom i za kike uzima. On tragove bilježi i sudbine knjiži. Srca su Njemu otvorena i tajne su Mu poznate. Tajne i javne stvari su mu otkrivene. Svi za Njime žude. Sva stvorenja su se pokorila svjetlu Njegovog Lica. Ljudi ne mogu dokučiti Njegovu veličinu. Priroda i sve na Zemlji ukazuje da ništa Njemu slično niti ravno postojati ne može. Pred svjetlom Njegovog Lica tmine se razbijaju. Tim svjetlom obasjani su Zemlja i nebesa i tako opstaju sva stvorenja: "Ne

[1] Prema hadisu koji bilježi **Buhari** u Knjizi o ponašanju, br. 5999, i **Muslim** u Knjizi o pokajanju, br. 2754, putem 'Umera b. Hattaba ﷺ koji prenosi da je Poslanik ﷺ rekao: "Doista je Allah milostiviji prema Svojim robovima nego majka prema vlastitom djetetu". – Prim. ur.

[2] Prema hadisu koji bilježi **Muslim** u Knjizi o pokajanju, br. 2747 putem Enes b. Malika, gdje Božiji Poslanik ﷺ govori o čovjeku koji je u pustinji izgubio devu na kojoj mu je bila sva hrana i piće i koji je, kada ju je našao, u pretjeranoj radosti rekao: "Gospodaru moj, Ti si moj rob, a ja sam Tvoj gospodar". – Prim. ur.

spava i nije mu potrebno da spava; spušta i uzdiže pravdu. Noćne ibadete prima prije dnevnih i dnevne prije noćnih. Kada bi se otklonio zastor s Njegovog Lica, blještavilo bi spržilo svako stvorenje koje bi ga ugledalo"[1].

Onaj ko nekom drugom osim njemu posveti ljubav
ne može gubitak nadoknaditi, makar imao sve na svijetu.

[1] Prema hadisu koji bilježi Muslim u Knjizi o imanu, br. 179, putem Ebu Musaa, ﷺ.

VRHUNSKO UŽIVANJE U SAVRŠENOM VOLJENOM I POTPUNOJ LJUBAVI

Ovdje nailazimo na važno pitanje o kome pametan čovjek mora voditi računa – a to je da vrhunac uživanja, sreće, radosti i duhovnog ushićenja zavisi od dvije stvari:

1. savršenstvo duševne i vanjske ljepote voljenoga čime on zaslužuje da bude voljen iznad svih ostalih.
2. potpuna i bezrezervna ljubav prema voljenoj osobi; radi nje se napušta svako drugi. Svaki pametan čovjek zna da slast u pridobivanju voljene osobe zavisi od intenziteta same ljubavi. Što je ljubav jača, slast je veća. Užitak u pijenju je svakako veći kod onog ko nakon jake žeđi dolazi do hladne i pitke vode; kao što je užitak u hrani veći kod onoga ko ima veći apetit. Mnogo je sličnih primjera gdje užitak zavisi od jačine želje i ljubavi za time...

Prema ovome možemo zaključiti da su slast, radost i sreća pozitivne pojave. Štaviše, za time teži svaki živi i pametni čovjek. Međutim, iako je slast pozitivna pojava sama po sebi, ona je pokuđena ukoliko povlači za sobom bol koji je veći od nje ili sprječava značajniju, potpuniju i važniju korist – uzrokujući najveću tragediju i sprječavajući moguće radosti i sreću. Spomenute pojave su pozitivne ako navode na slasti koje su dugotrajne, vječne, neprekidne, neokrnjene i savršene... To su slasti Ahireta, uživanje i blagostanje na tom svijetu. Uzvišeni kaže: ﴿بَلْ تُؤْثِرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا * وَالآخِرَةُ خَيْرٌ وَأَبْقَى﴾ - "*Ali, vi više život na ovom svijetu volite, a onaj svijet je bolji i vječan je*" *(El-E'ala, 16, 17)*. Sihirbazi su, pošto su povjerovali, rekli Faraonu: ﴿فَاقْضِ مَا أَنتَ قَاضٍ إِنَّمَا تَقْضِي هَذِهِ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا * إِنَّا آمَنَّا بِرَبِّنَا لِيَغْفِرَ لَنَا خَطَايَانَا وَمَا أَكْرَهْتَنَا عَلَيْهِ مِنَ السِّحْرِ وَاللَّهُ خَيْرٌ وَأَبْقَى﴾ - "*Pa čini što hoćeš; to možeš da učiniš samo u životu na ovom svijetu! Mi vjerujemo u Gospodara našeg da bi nam grijehe naše oprostio i vradžbine na koje si nas ti primorao. A Allah bolje nagrađuje i kažnjava trajnije*" *(Ta ha, 72, 73)*.

Uzvišeni Allah je ljude stvorio kako bi ih pridobio i kako bi pokornima podario neprekidno uživanje u Vječnoj kući. Dunjaluk je kratkotrajan. Uživanja na njemu su nepotpuna i trenutna, za razliku od Ahireta gdje su uživanja vječna, a blagodati sačuvane od svake mahane i neugodnosti. Tamo je dostupno sve što duša poželi i što oči raduje, zauvijek: ﴿فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُم مِّن قُرَّةِ أَعْيُنٍ﴾ - ***"I niko ne zna kakve ih, kao nagrada za ono što su činili, skrivene radosti čekaju" (Es-Sedžde, 17)***. Tamo se nalaze stvari koje oko nije vidjelo, za koje uho nije čulo, niti ih je ljudski um zamislio. Ovaj smisao je sadržina poruke čovjeka koji savjetuje svoj narod: ﴿يَا قَوْمِ اتَّبِعُونِ أَهْدِكُمْ سَبِيلَ الرَّشَادِ * يَا قَوْمِ إِنَّمَا هَٰذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا مَتَاعٌ وَإِنَّ الْآخِرَةَ هِيَ دَارُ الْقَرَارِ﴾ - ***"O, narode moj, ugledajte se u mene, ja ću vam na pravi put ukazati! O, narode moj, život na ovom svijetu samo je prolazno uživanje, a onaj svijet je, zaista, Kuća vječna" (Gafir, 38, 39)***. On im govori kako je ovaj svijet prolazan, prolazna stanica do budućeg svijeta koji je vječan.

Kada spoznaš da je dunjaluk prolazan put do Ahireta i da su radi toga stvorene njegove blagodati, jasno ti je da je svaka slast kojom zaslužujemo ahiretske slasti pozitivna i pohvaljena u onolikoj mjeri koliko se njome ahiretskih blagodati zaradi.

A najveće uživanje i blagodat na budućem svijetu jeste gledanje u Lice Uzvišenog Allaha, slušanje Njegovih riječi i boravak u Njegovoj blizini, kao što je precizirano u hadisu o gledanju (u Allaha): "*Tako mi Allaha, nije im podareno ništa što im je draže od gledanja u Njega*"[1]. U drugom hadisu se kaže: "*Kada im se Uzvišeni otkrije i oni Ga ugledaju, zaboravit će na sve blagodati u kojima se nalaze*"[2]. Kod **Nesaija** i u Ahmedovom **Musnedu** se bilježi hadis 'Ammara b. Jasira ﷺ koji prenosi dovu Poslanika ﷺ: "*Podari mi, Gospodaru moj, uživanje u pogledu na Tvoje Uzvišeno Lice i žudnju*

---

[1] **Muslim**: Knjiga o imanu, br. 181; **Tirmizi**, Knjiga o opisu Dženneta, br. 2552; **Ibn Madže**: Predgovor, br. 187, putem Suhajba ﷺ.

[2] Hadis bilježi **Ibn Madže** u sličnoj verziji od one navedene u Predgovoru pod brojem 184, putem Džabira b. 'Abdullaha ﷺ. Hadis je slab. (v.: **Tahridžu-l-'Aqideti-l-wasitijje**, br 141.)

za susret s Tobom"[1].

U knjizi **Sunnet** koju je napisao 'Abdullah sin Imama Ahmeda navodi se hadis Poslanika ﷺ: "*Ljudi će na Sudnjem danu imati osjećaj da nisu dotad čuli Kur'an, kada ga čuju od Milostivoga*"[2].

Najbolji i najdjelotvorniji način da se postigne ovo uživanje jeste najveće uživanje na dunjaluku, a to je slast spoznaje Uzvišenog Allaha, ljubav prema Njemu. U tome se otjelovljuju sva ovosvjetska uživanja i blagodati. Prema ovom uživanju, sve ostale ovosvjetske slasti su kao kap u moru. Jer, duša, srce i tijelo su stvorene radi toga. Najbolje što je na ovom svijetu jeste spoznaja i ljubav prema Allahu. Najveća slast u Džennetu jeste gledanje u Allaha i boravak u Njegovoj blizini. Spoznaja i ljubav prema Njemu radost su za oko, slast za dušu, ushićenost srca, najveće uživanje na ovom i na budućem svijetu. Svaka uživanja osim ovih se pretvaraju u patnju i tragediju, a čovjeka dovode do teškog života. Sretan život se može voditi samo uz Allaha. Neki ljubavnici bi znali govoriti: Ako džennetlije uživaju ovako, oni su zaista u blagodatima. Drugi bi govorili: Kada bi kraljevi i njihovi sinovi znali za uživanja u kojim živimo, otimali bi nam to sabljama.

Čovjek koji osjeća štetni oblik ljubavi, koja je patnja za srce u tom stanju, govori:

Ljudi su samo ljubavnici i zaljubljeni,
nema koristi od onoga ko ne voli niti je zaljubljen.

* * *

Ne treba mi dunjaluk ukoliko
njen stanovnik ne voli i nije voljen.

* * *

Ne vrijedi dunjaluk niti njegove blagodati

---

1 Hadis je već komentiran.

2 Sened ovog hadisa je slab. Bilježi ga Dejlemi u **Firdevsu** putem Ebu Hurejrea, također u slaboj verziji. Ovaj hadis se navodi u Enesovoj predaji kod Sedžzija u **Ibani.** (v.: **Da'if El-Džami'**, br. 4157, 4158.)

ukoliko si sam i nevoljen
** * **
Živi ondje gdje ti je lijepo;
vrijeme prolazi, a ti si bez igdje ikoga.
** * **
Ljubavnici se žale na ljubavne jade;
da sam i ja patio od onog što između sebe govore

Pa da mi se u srcu pojavi sva slast ljubavi
koju niko ranije niti kasnije osjetio nije.

Šta se onda može reći za ljubav koja je život za srca i hrana za duše? Srce nema slasti, uživanja, spasa niti života bez te ljubavi. Ako srce izgubi tu ljubav, javlja se bol koja je veća nego kada oko izgubi svjetlo, uho sluh, nos miris i jezik ukus. Štaviše, šteta za srce koje u sebi ne nosi ljubav prema Stvoritelju, Gospodaru i Bogu je veća od štete za tijelo koje izgubi dušu. U ovo mogu vjerovati samo oni koji imaju živo srce. Rane ne bole mrtvoga.

Znači, najveće blagodati dunjaluka su uzrok najvećih uživanja na Ahiretu. Užici ovog svijeta se dijele na tri vrste.

Najvažnija i najbolja vrsta je ona koja dovodi do užitaka na Ahiretu. Čovjek će za ovakva uživanja biti na najbolji način nagrađen. Tako će vjernik biti nagrađen za svoje jelo, piće, ophođenje sa suprugom, poražavanje neprijatelja – ukoliko je to činio u ime Allaha. Može li se to uporediti sa slašću vjerovanja i spoznaje Allaha; ljubavi prema Njemu; žudnjom za susretom sa Njime i osjećajem pri gledanju Njegovog uzvišenog Lica u džennetskim baščama.

Druga vrsta užitaka su oni koji sprječavaju ahiretske užitke uzrokujući patnje većeg intenziteta od njih samih. Primjer ove vrste jesu užici onih koji razne kipove smatraju božanstvom mimo Allaha na ovom svijetu. Njih vole kao što vole Allaha; naslađuju se njima, a na Ahiretu će, pri susretu s Gospodarem, reći: ﴿رَبَّنَا اسْتَمْتَعَ بَعْضُنَا بِبَعْضٍ وَبَلَغْنَا أَجَلَنَا الَّذِي أَجَّلْتَ لَنَا قَالَ النَّارُ مَثْوَاكُمْ خَالِدِينَ فِيهَا إِلاَّ مَا شَاءَ اللَّهُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ * وَكَذَلِكَ نُوَلِّي بَعْضَ الظَّالِمِينَ بَعْضًا بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾ - "...'*mi*

smo jedni drugima bili od koristi i stigli smo da roka našeg koji si nam odredio Ti!' – 'Vatra će biti prebivalište vaše' – reći će On -, 'u njoj ćete vječno ostati, osim ako Allah drugačije ne odredi." Gospodar tvoj je zaista mudar i sveznajući. Tako isto Mi prepuštamo vlast jednim silnicima nad drugim zbog onoga što su zaradili"' *(El-En'am, 128, 129)*. U ovu vrstu spadaju uživanja razvratnika, nasilnika i izgrednika koji čine nered na Zemlji i nepravdu. Takva uživanja su, ustvari, postepeno odvođenje u propast i u još teže i opasnije patnje. Zbog tih izgreda oni će biti lišeni većih uživanja, kao kada neko podvali drugome otrovanu ukusnu hranu, kako bi ga odveo u smrt i propast: ﴿سَنَسْتَدْرِجُهُم مِّنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ * وَأُمْلِي لَهُمْ إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ﴾ - "*...malo po malo ćemo ih, a da oni neće ni znati, u propast voditi i davat ću im vremena, obmana Moja doista je trajna*" *(El-E'raf, 182, 183)*.

Prva ulema je ovako komentarisala ovaj ajet: "Kada god zgriješe, mi njima blagodat pošaljemo" - ﴿حَتَّى إِذَا فَرِحُوا بِمَا أُوتُوا أَخَذْنَاهُم بَغْتَةً فَإِذَا هُم مُّبْلِسُونَ * فَقُطِعَ دَابِرُ الْقَوْمِ الَّذِينَ ظَلَمُوا وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ - "*...a kad bi se onome što im je dato obradovali, iznenada bismo ih kaznili i oni bi odjednom svaku nadu izgubili, i zameo bi se trag narodu koji čini zlo, i neka je hvaljen Allah, Gospodar svjetova!*" *(El-En'am, 44, 45)*. Uzvišeni ovakvim ljudima kaže slijedeće: ﴿أَيَحْسَبُونَ أَنَّمَا نُمِدُّهُم بِهِ مِن مَّالٍ وَبَنِينَ * نُسَارِعُ لَهُمْ فِي الْخَيْرَاتِ بَل لَّا يَشْعُرُونَ﴾ - "*Misle li oni – kad ih imetkom i sinovima pomažemo, da žurimo da im neko dobro učinimo? Nikako, ali oni ne opažaju*" *(El-Mu'minun, 55, 56)*; ﴿فَلَا تُعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُم بِهَا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَتَزْهَقَ أَنفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ﴾ - "*Neka te ne oduševljavaju bogatstva njihova, a ni djeca njihova! Allah hoće da ih njima kazni na ovom svijetu i da skončaju kao nevjernici*" *(Et-Tevbe, 55)*. Ti užici se pretvaraju u najveće patnje:

Stvari koje su na dunjaluku bile slatke
na Ahiretu se u patnje pretvaraju.

Treća vrsta: užici koji za sobom ne povlače ni užitke ni patnje na budućem svijetu. Oni ne sprječavaju užitke na Ahiretu iako ih, možda, umanjuju. Ovi dozvoljeni užici koji nisu sredstvo za

sticanje ahiretskih užitaka neminovno zaokupljaju čovjeka od onoga što je njemu preče i korisnije.

Na ovu vrstu se misli u hadisu: "*Svaka besposlica s kojom se čovjek zanima štetna je osim gađanja strijelom, ukroćivanja konja i poigravanja sa ženom – to je njihovo pravo*"[1]. Sve što dovodi do ahiretskih uživanja ispravno je, a sve drugo je neispravno.

LJUBAV KOJA NIJE NI POKUĐENA NI POHVALJENA

Ljubav prema Allahu i Njegovom Poslaniku ﷺ je još jedna vrsta ljubavi. U tu vrstu spada i posebna ljubav prema Božijem Poslaniku, ﷺ ukoliko zaokuplja srce i misli onoga koji voli. Osim toga, svaki musliman u svom srcu gaji ljubav prema Božijem Poslaniku ﷺ - to ga čini muslimanom. Ljudi gaje veoma široku lepezu količine ove ljubavi. Dobri prijatelji mnogo više vole jedan drugoga nego što vole ostale ljude. Ova ljubav ublažava i olakšava teret obaveza; oplemenjuje škrticu, ohrabruje kukavicu, kristališe um, razgaljuje dušu i na pravi način uljepšava život. To se ne može postići vezanjem za zabranjene slike. A kada budu ispitivane savjesti na Danu susreta, savjest ovakvog čovjeka će biti bolja od svih drugih ljudi:

Ostat će prema vama u dubini srca i duše
trunak ljubavi, onda kada savjesti budu ispitane.

Ova ljubav obasjava lice, širi grudi, oživljava srce. Isti efekt ima i ljubav prema Allahovim riječima. To je znak ljubavi prema Allahu. Ako želiš da ispitaš kolika je ljubav kod tebe i drugih prema Allahu, ispitaj kolika je tvoja ljubav prema Kur'anu i da li sluša-

---

[1] **Tirmizi**: Knjiga o vrijednostima džihada, br. 1637; **Ibn Madže**: Knjiga o džihadu, br. 2811, putem 'Uqbea b. 'Amira El-Džuhenija; zatim Hakim u **Mustedreku**: Knjiga o džihadu, br. 2468, putem Ebu Hurejrea ﷺ.

nje ajeta zadivljuje više nego slušanje besposlica, muzike i pjesama. Poznato je da onaj ko zavoli neku osobu, njen govor mu postaje najdraža stvar:

Ako kažeš da me voliš,
zašto ostavljaš moje pismo?

Zar nisi vidjela u njemu
slatke riječi koje napisah?

'Usman b. 'Affan, ﵁, je rekao: "Kada bi nam srca bila čista, ne bi se mogla zasititi Allahovog govora". A kako se voljeni može zasititi riječi Onoga ko je krajnji cilj njegovog postojanja? Božiji Poslanik ﷺ je jedne prilike rekao 'Abdullahu b. Mes'udu, ﵁: "*Uči mi (Kur'an)!*" "*Zar da ti ja učim, a tebi je Kur'an objavljen!?*" "*Volim da ga čujem od drugoga*", *odgovori Božiji Poslanik* ﷺ. *Ibn Mes'ud poče učiti suru En-Nisa'. Kada je stigao do ajeta* ﴿فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِن كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلَى هَٰؤُلَاءِ شَهِيدًا﴾[1], *Božiji Poslanik* ﷺ *mu spuštene glave reče: "Stani sada". "Kada je podigao glavu, ugledah suze u njegovim očima", reče Ibn Mes'ud* ﵁[2]. Kada bi se ashabi sakupili u društvu Ebu Musaa, tražili bi od njega da im uči. On bi učio, a oni bi slušali. Jasno se vidi da ovoliki ljubitelji Kur'ana gaje veću ljubav u sebi nego ljubitelji šejtanskih zvukova. Kada vidiš da neki čovjek više uživa, zanima se i zabavlja u slušanju stihova nego u slušanju ajeta; u slušanju nota nego u slušanju Kur'ana, za njega možeš reći: Da ti se cijeli Kur'an prouči, bit ćeš tvrd poput stijene; kada ti se stih poezije ispjeva, uvijaš se poput pijanice. Ovo je najveći dokaz da takav čovjek u sebi ne nosi ni najmanju mjeru ljubavi prema Allahu i Njegovom govoru. On je cijelim bićem posvećen ljubavi prema šejtanskom glasu. U zabludi je, a nije toga svjestan.

---

[1] "A šta će, tek, biti kada dovedemo svjedoka iz svakog naroda, a tebe dovedemo kao svjedoka protiv ovih?" (En-Nisa', 41.)

[2] **Buhari**: Knjiga o tumačenju Kur'ana, br. 4582; **Muslim**: Knjiga od namazu putnika, br. 800.

Ljubav prema Allahu i Njegovom Poslaniku ﷺ ima mnogo više koristi nego što se može navesti. Nijedna ljubav nije bolja od ove. Ljubav prema bilo čemu drugom fatalna je ukoliko ne vodi ka ljubavi prema Allahu i ne podstiče na nju.

LJUBAV PREMA SUPRUGAMA

Ova vrsta ljubavi također nije pokuđena. Naprotiv, ona upotpunjuje čovjeka, kao što Uzvišeni kaže: ﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُم مِّنْ أَنفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِّتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُم مَّوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ﴾ - "*i jedan od dokaza Njegovih je to što za vas, od vrste vaše, stvara žene da se uz njih smirite, i što između vas uspostavlja ljubav i samilost; to su, zaista, pouke za ljude koji razmišljaju" (Er-Rum, 21).* Žena je mir za čovjeka. Njegovo srce u njoj nalazi smiraj. Uzvišeni je među njima iskrenu ljubav stvorio – naklonost pomiješanu sa milošću. Nakon nabrajanja žena koje su nam dozvoljene, Uzvišeni nam kaže:

﴿يُرِيدُ اللَّهُ لِيُبَيِّنَ لَكُمْ وَيَهْدِيَكُمْ سُنَنَ الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ وَيَتُوبَ عَلَيْكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ * وَاللَّهُ يُرِيدُ أَن يَتُوبَ عَلَيْكُمْ وَيُرِيدُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الشَّهَوَاتِ أَن تَمِيلُوا مَيْلًا عَظِيمًا * يُرِيدُ اللَّهُ أَن يُخَفِّفَ عَنكُمْ وَخُلِقَ الْإِنسَانُ ضَعِيفًا﴾

"Allah želi da vam objasni i da vas putevima kojima su išli oni prije vas uputi, i da vam oprosti. – A Allah sve zna i mudar je. Allah želi da vam oprosti, a oni koji se za strastima svojim povode žele da daleko s Pravog Puta skrenete. Allah želi da vam olakša – a čovjek je stvoren kao nejako biće" (En-Nisa', 26-28).

Komentarišući ovaj ajet, Sufjan es-Sevri navodi predaju Ibn Tavusa da je njegov otac "kada bi gledao u žene, ne bi se mogao strpjeti". **Sahih** bilježi predaju Džabira da je *Poslanik ﷺ vidio neku ženu, zatim je došao kod Zejnebe i s njom smirio svoju strast. Zatim*

je rekao: "Doista žena dolazi u liku šejtana i odlazi u liku šejtana. Kada neko od vas ugleda ženu i ona mu se svidi, neka dođe svojoj ženi. To će mu smiriti strast"[1]. Ovaj hadis ima nekoliko pouka:

- usmjeravanje ka alternativi za zadovoljavanje želje, kao što se jednom vrstom hrane može zadovoljiti od druge, ili jednim pićem od drugog.
- Liječenje zadivljenošću ženom koje budi strast najboljim lijekom, a to je zadovoljenje strasti sa suprugom. Na taj će način opčinjenost tom ženom biti umanjena. Sličan primjer je savjet Poslanika ﷺ onima koji se vole: Ibn Madže bilježi da Božiji Poslanik ﷺ *za zaljubljene nije vidio boljeg izlaza od braka*[2]. Brak sa voljenom ženom je lijek zaljubljenosti koji je Allah odredio zakonom i sudbinom. Na taj način se Allahov poslanik Davud liječio, a poslanici nisu činili harame. Oženio se sa ženom[3] koja mu se sviđala i pridružio ju je svojim ženama. Njegovo pokajanje bilo je adekvatno njegovom stepenu i položaju kod Allaha. Ne smijemo se dalje upuštati u ovu temu.

Što se tiče slučaja Zejnebe b. Džahš, Zejd je htio da se razvede od nje, ali ona nije bila saglasna s time. On se savjetovao sa Božijim Poslanikom ﷺ o rastavi, ali mu je on naredio da je zadrži. Božiji Poslanik ﷺ je znao da će je on svakako otpustiti. Skrivao je u sebi saznanje da će se oženiti s njome nakon što se ona rastavi od Zejda, zato što je strahovao da će ljudi reći kako se on oženio sa kćerkom svoga sina. On je bio posinio Zejda prije poslanstva. Međutim, Uzvišeni Allaha želi da postavi načelo koje će ići u korist

---

[1] **Muslim**: Knjiga o braku, br. 1403; **Tirmizi**: Knjiga o dojenju, br. 1158 i **Ebu Davud**: Knjiga o braku, br. 2151.

[2] **Ibn Madže**: Knjiga o braku, br. 1847; **Hakim**: Knjiga o braku, br. 2677, putem Ibn 'Abbasa r. 'anhuma. Hadis je sahih (v.: **Sahih el-Džami'**, br. 5200; **Es-silsile es-sahiha**, br. 624.)

[3] Ova priča nije vjerodostojna i spada u israilijjate, kao što je već rečeno.

ljudi. Pošto ju je Zejd otpustio i pošto se završio njen *'iddet*, Allahov Poslanika ﷺ šalje da je zaprosi za sebe. Zejd je došao, okrenuo leđa vratima i uznemirio se kada je spomenut Božiji Poslanik ﷺ. Zatim je iza zatvorenih vrata povikao: "O, Zejneb! Božiji Poslanik ﷺ te prosi!" Ona reče: "Neću preduzeti ništa sve dok se ne savjetujem s mojim Gospodarom". Zatim se uputila ka svome mihrabu i počela klanjati. Tada Uzvišeni Allah preuzima vjenčanje iznad 'Arša poslavši objavu: ﴿فَلَمَّا قَضَىٰ زَيْدٌ مِّنْهَا وَطَرًا زَوَّجْنَاكَهَا﴾ - ***"I pošto je Zejd s njom živio i od nje se razveo, Mi smo je za tebe udali" (El-Ahzab, 37)***. Istog časa Božiji Poslanik ﷺ krenu kod nje... Nakon udaje, Zejneb se hvalila pred ostalim Poslanikovim ﷺ suprugama: "Vas su udali vaši rođaci i porodica, a mene je udao Allah iznad sedam nebesa". Ovo je priča o Božijem Poslaniku ﷺ sa Zejnebom[1].

Nema sumnje da su Poslaniku ﷺ drage žene, kao što stoji u **Sahihu**, u predaji Enesa koju također bilježe Nesai u **Sunenima** i Taberani u **Ewsatu**: "*Od vašeg svijeta su mi dragi miris i žene, a najveća radost mi je u namazu*"[2]. Ovo je ispravna verzija hadisa, a ne ona: "*Od vašeg svijeta mi je drago troje...*"[3] Imam Ahmed u **Knjizi o zuhdu** bilježi i ovu verziju: "*Mogu se strpjeti kod hrane i vode, a ne mogu se strpjeti kod njih*"[4]. Allahovi neprijatelji jevreji su mu zavidjeli na ovome, pa su rekli: "On samo misli na žene", na što im je Uzvišeni odgovorio, braneći Božijeg Poslanika ﷺ: ﴿أَمْ يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلَىٰ مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ فَقَدْ آتَيْنَا آلَ إِبْرَاهِيمَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَآتَيْنَاهُم مُّلْكًا عَظِيمًا﴾ - ***"...ili bi ljudima na onome što im je Allah iz obilja Svoga darovao zavidjeli. A Mi smo Ibrahimovim potomcima Knjigu i mudrost dali, i carstvo im veliko darovali" (En-Nisa', 54).***[5]

---

[1] Kraća verzija ove priče nalazi se u Buharijevom hadisu u **Knjizi o tevhidu**, br. 7420. Hadis također bilježi **Tirmizi** u Knjizi o tumačenju Kur'ana, br. 3213.

[2] Hadis je već komentiran.

[3] Ibn Qajjim, Allah mu se smilovao, u **Zadu** kaže:

[4] Ovaj dodatak je vrlo neutemeljen, kao što smo ranije rekli.

[5] Zavidnost Jevreja u prvom planu je bila usmjerena na nubuvvet - poslanstvo koje je dato Poslaniku ﷺ.

Allahov prijatelj, imam monoteista, je i pored Sare, najljepše žene na svijetu, zavolio Hadžeru i otputovao sa njom.

Davud ﷺ imao je devedeset devet žena, ali je zavolio još jednu i oženio se s njom kao stotom[1]. Sulejman ﷺ je za jednu noć obišao devedeset žena[2]. Kada su Božijeg Poslanika ﷺ pitali ko mu je najdraži od ljudi, on je rekao: "*Aiša*"[3], neka je Allah njome zadovoljan. O Hatidži je rekao: "*Podarena mi je ljubav prema njoj*"[4].

Ljubav prema ženama je čovjekova vrlina. Ibn 'Abbas je rekao: "Najbolji od ovog ummeta su oni koji imaju najviše žena". Imam Ahmed navodi da je 'Abdullah b. 'Umer u bici Džalula zarobio djevojku čiji je vrat bio lijep poput ibrika. "Nisam se mogao savladati – pripovijeda 'Abdullah – da je ne poljubim pred svim ljudima". Na osnovu ove predaje Imam Ahmed zaključuje da je dozvoljeno dodirnuti zarobljenu ropkinju prije zakonskog roka, ali ne i općiti s njom, za razliku od kupljene.

Razlika je u tome što kod zarobljenice nema bojazni o prekidanju vlasništva, za razliku od kupljene ropkinje. Vlasništvo nad njom se lahko može prekinuti tako da ispada da se čovjek naslađivao sa tuđom robinjom.

Poslanik ﷺ je posredovao kod jedne žene da se uda za čovjeka koji je bio jako zaljubljen u nju, ali je ona odbila. To se desilo sa Mugisom i Berirom. Poslanik ﷺ je vidio Mugisa kako ide za Be-

---

1 Već smo naveli da je ova priča israilijjat.

2 Kao što se navodi u hadisu koji bilježi **Buhari** u Knjizi hadisa o poslanicima, br. 3424, u Knjizi o braku, br. 5242 i **Muslim** u Knjizi o vjerovanju, br. 1654, putem Ebu Hurejrea. Buharijeva verzija glasi: "Sulejman ﷺ je rekao: 'Večeras ću obići stotinu žena'..."

3 **Buhari**: Knjiga o zaslugama, br. 3662; **Muslim**: Knjiga o vrijednostima ashaba, br. 3284; **Tirmizi**: Knjiga o zaslugama, br. 3885, putem 'Amra b. El-'Asa ﷺ.

4 **Muslim**: Knjiga o vrijednostima ashaba, br. 2435, putem 'Aiše, r. 'anha.

rirom, nakon što se rastao od nje, a suze su mu tekle niz lice. Božiji Poslanik ﷺ joj kaza: "Zašto ga ne vratiš?" "Naređuješ li mi to?" upita ga ona. "Ne, već preporučujem". "U tom slučaju odgovor je ne. Ne želim ga". Kada je otišao, Božiji Poslanik ﷺ reče svom amidži 'Abbasu: "Zar te ne čudi ljubav Mugisa prema Beriri i njena mržnja prema njemu?" Poslanik ﷺ nije kritikovao Mugisa zbog te ljubavi, čak i nakon rastanka, zato što čovjek to ne može kontrolisati.

Poslanik ﷺ je ravnomjerno opskrbljivao svoje ženama i govorio je: "Gospodaru moj, ovako dijelim ono što posjedujem. Nemoj mi zamjerati za ono što ne posjedujem", tj. za ljubav. Uzvišeni kaže: ﴿وَلَن تَسْتَطِيعُوٓاْ أَن تَعْدِلُواْ بَيْنَ النِّسَاءِ وَلَوْ حَرَصْتُمْ﴾ - "*Vi ne možete potpuno jednako postupati prema ženama svojim ma koliko to željeli*" *(En-Nisa', 129)*; tj. u ljubavi i odnosu - ﴿فَلَا تَمِيلُواْ كُلَّ الْمَيْلِ﴾ - "*ali ne dopustite sebi takvu naklonost*" *(En-Nisa', 129)*.

Pravedni halife se ubrajaju u najpažljivije ljude po ljubavi. Oni su posredovali između zaljubljenih koji mogu uspostaviti dozvoljenu vezu, kao što smo vidjeli u postupcima Ebu Bekra i 'Usmana. I 'Ali ؓ je zatekao jednog mladića Arapa u tuđoj kući navečer. "Šta si htio?", upita ga halifa. "Nisam lopov, ali me saslušaj:

Zavoljeh u kući Rebahija nježnu ljepoticu;
pun mjesec se od njene ljepote uvija.

Ona je i od bizantinskih djevojaka izglednija;
kada se ponosi svojom ljepotom, ponos je grli.

Srce me je povelo da zakucam na vrata njene kuće;
došao sam i ugledao onu koja mi srce izgara.

Ukućani me uhvatiše i povikaše:
"Evo lopova! Mora se kazniti i zatvoriti!"

Čuvši ove riječi, 'Ali se raznježi i obrati se Muhellebu b. Rebahu: "Dozvoli mu da se oženi s tvojom kćerkom". "O, Vladaru pravovjernih – reče mu Muhelleb – pitaj ga ko je on". "Ja sam Nu-

has b. 'Ujejne", predstavi se mladić. "Uzmi je, ona je tvoja", reče mu djevojčin otac.

Mu'avi je kupio jednu robinju koja mu se jako svidjela. Jednog dana ju je čuo kako pjevuši:

Rastadoh se od njega, kao od grane drhtave,
uzrasle, lijepe – a tek je bio sazreo..

On je upita o kome pjeva, a ona reče da je zaljubljena u prošlog gazdu. Mu'avija je vrati tom gazdi, pored ljubavi koju je osjećao prema njoj.

Zemahšeri u **Rebi'i** navodi kako je Zubejda, putujući za Mekku, na jednom zidu pročitala:

Ima li među Allahovim robovima, ili ropkinjama
neko plemenit, da ukloni brigu od ošamućenog čovjeka?

Oči su mu pretvorene u ranu od plača,
a srce je užareno od bolova.

Ona se zavjetovala da će pomoći autoru ovih stihova ako sazna ko je on, kako bi ga sastavila sa voljenom osobom. Kasnije, dok je boravila na Muzdelifi, čula je kako neko pjevuši ove stihove. Saznala je da je te stihove napisao mladić koji je bio zaljubljen u jednu djevojku, ali su se njeni zarekli da je neće udati za njega. Ona se uputi ka njenoj porodici. Davala im je blaga sve dok nisu pristali da je udaju za tog mladića. Ta djevojka je bila još više zaljubljena u njega. Zubejda je ovaj postupak ubrajala u svoja najbolja djela i ni zbog čega što je učinila nije se toliko radovala.

Harrati pripovijeda kako je Sulejman b. 'Abdulmelik imao roba i robinju koji su se voljeli. Rob je jedne prilike napisao:

Sanjao sam ove noći
kako me napajaš svježom vodom sa usana svojih.

Tvoja šaka je bila u mojoj ruci,
spavali smo na jednom dušeku.

Evo, cijelog dana pokušavam da zaspim
kako bih ti se ponovo vratio, ali mi san ne dolazi.

Ona mu odgovori:

Dobro si vidio. Sve što si sanjao
dobit ćeš od mene, uprkos zavidnicima.

Maštam da se s tobom grlim,
da mi staviš glavu iznad jedrih njedara,

da te vidim među mojim narukvicama i ogrlicama,
da te vidim na mojim prsima i haljinama.

Kada je Sulejman čuo za ovo, udao ju je za ovog roba i dao im mnogo darova, pored toga što je imao pravo na nju.

Džami' b. Mirkhijje navodi kako je pitao Se'ida b. Musejjeba, medinskog muftiju, da li je griješan onaj ko zavoli crnkinju. On odgovori: "Griješan si za ono što možeš kontrolisati", a zatim reče: "Allaha mi, niko me za ovo nije pitao. A da me i pitao, ne bih mogao drukčije odgovoriti".

Ljubav prema ženama se, znači, dijeli na tri vrste:

- ljubav koja se tretira kao ibadet i dobročinstvo, kao što je ljubav čovjeka prema svojoj supruzi ili robinji. Ovo je korisna ljubav. Njome se postiže cilj radi koga je Uzvišeni propisao brak; njome se čuva srce i pogled od posmatranja tuđih žena. Zbog toga je ovakav čovjek poštovan od strane Allaha i ljudi.
- ljubav koja izaziva Allahovu mržnju i udaljenost od Njega. Ova vrsta ljubavi je najštetnija po čovjekovu vjeru i ovosvjetske interese – to je ljubav prema golobradim[1]. Ko se god prepusti ovoj ljubavi srozan je kod Allaha i otjeran sa Njegovih vrata. Njegovo srce je udaljeno od Uzvišenog.

[1] Misli se na mladolike mladiće. – Prim. prev.

Takva ljubav je najveći zastor od Allaha, kao što su rekli neki od starijih učenjaka: "Kada se čovjek sroza u Allahovim očima biva iskušan ljubavlju prema golobradim". Ova ljubav je privukla Lutovom narodu ono što je privukla, ništa drugo: ﴿لَعَمْرُكَ إِنَّهُمْ لَفِي سَكْرَتِهِمْ يَعْمَهُونَ﴾ - *"A života mi tvoga, oni su u pijanstvu svome lutali" (El-Hidžr, 72).*

Lijek za ovu bolest: traženje pomoći od Onoga ko srcima upravlja, na iskren način, iskreno prepuštanje Njemu, povlačenje u zikr, utapanje u ljubav prema Njemu, približavanje i razmišljanje o sankcijama koje ovakva ljubav povlači, blagodatima koje sprječava gubeći najvoljenije biće i zaslužujući najgrozniju kaznu. Kome se to desi neka sebi počne klanjati dženazu i neka zna da je u velikoj nevolji.

Treća vrsta ljubavi jeste odobrena ljubav koja se ne može kontrolisati, kao kada čovjek zavoli ženu koja mu je opisana ili je iznenada ugleda i zavoli je na prvi pogled ne čineći pri tome nikakav grijeh. Na ovo se ne može uticati niti to povlači za sobom kaznu. Ipak je preče da se čovjek bori protiv ovoga i da se zabavi onim što je bolje za njega. Osoba koja osjeća ovaj vid ljubavi treba to da krije, da bude pošten i da trpi to svoje stanje. Allah ﷻ će ga nagraditi za tu strpljivost, poštenje, svladavanje strasti i opredjeljivanje za Allahovo zadovoljstvo i nagradu.

VRSTE LJUDI U VEZI SA LJUBAVLJU

Ljubavnici se dijele na tri vrste: na one koji vole opću ljepotu; one koji vole posebnu ljepotu, bez obzira na mogućnost uživanja u toj ljepoti; i na one koji ne vole ako nemaju mogućnost uživanja u toj ljepoti. Svaka od ovih ljubavi može biti različitog intenziteta.

Oni koji vole univerzalnu ljepotu svojim srcima blude svuda i za svakom lijepom fizionomijom se zanose:

Jednog dana je u Huzwi; drugog u 'Aqiqu i 'Azibu

a mnogo nakon toga u Khulejsa'i.

Zatim se uputi ka Nedždu, pa dugo luta
dolinama 'Aqiqa i preseli se u dvorce 'Tejme.

Ljubav ovakvog čovjeka je velika, ali je nestalna i kolebljiva:

Zaljubi se u ovoga, pa zavoli onoga,
zatim ih obojicu zaboravi kada se probudi.

Oni koji osjećaju posebnu ljubav postojaniji su i istrajniji u svojoj ljubavi. Ova ljubav je jača od prve vrste zato što imaju jednu zajedničku karakteristiku, ali su različiti po očekivanju zadovoljenja te ljubavi. Onaj ko voli zato što očekuje da mu ljubav bude uzvraćena pametniji je i znaniji. Njegova ljubav je osnažena nadom i očekivanjem.

KOMENTAR HADISA "KO BUDE VOLIO PA SE SUZDRŽI I STRPI"

Ovaj hadis prenosi Suvejd b. Se'id. Svi hafizi islama odbijaju ovu predaju. Ibn 'Adi u **Kamilu** kaže: "Ovaj hadis spada u grupu poništenih Suvejdovih predaja." Spominju ga, također, i Bejheqi i Ibn Tahir u **Zehiri i Tezkiri**, kao i Ebu-l-Feredž ibn Džewzi koji ga ubraja u apokrifne predaje.

Ispravan stav prema ovom hadisu jeste da su ovo riječi Ibn 'Abbasa, r. 'anhuma, i da ne dosežu do Poslanika ﷺ. Suwejd je načinio grešku pripisavši ga Poslaniku ﷺ[1]. Ebu Muhammed b. Halef b. El-Mirzban: Ebu Bekr b. El-Ezreq mi je prenio ovu predaju od Suwejda i ja sam ga prekorio zbog toga, nakon čega je on prestao navoditi Poslanika ﷺ u lancu predaje. Kada su ga kasnije pitali o ovoj predaji, on je nije pripisivao Poslaniku ﷺ, jer ovo ne mogu biti riječi pejgambera.

---

[1] Ibn Qajjim u **Zadu-l-Me'adu** (4/277) kaže: Ova predaja je diskutabilna čak i kao riječi Ibn 'Abbasa.

Što se tiče Hatibove predaje ovog hadisa od Ezherija koji je čuo Mu'afa b. Zekerijjaa koji prenosi od Qutbea b. El-Fadla; on od Ahmeda b. Muhammed b. Mesruqa; on od Suwejda b. Se'ida; on od Hišama b. 'Urwe koji putem svog oca ovaj hadis prenosi od 'Aiše kao govor Poslanika ﷺ. Ovo je najočiglednija greška. Ovo može pripisati Hišamu, njegovom ocu i 'Aiši samo onaj ko nije osjetio ni miris hadiske nauke. Mi se kunemo Allahom da 'Aiša nikada ništa slično nije prenijela od Božijeg Poslanika ﷺ, niti je tako nešto od nje čuo 'Urwe i to kasnije prenio Hišamu.

Hadis Ibn Madžišuna putem 'Abdullaha b. Hazma – Ibn Ebi Nudžejha – Mudžahida, zatim Ibn 'Abbasa od Poslanika ﷺ, to je laž na Ibn Madžišuna. On nije prenio ovakvu predaju od Zubejra b. Bekkara. Ovo je podvala onih koji podmeću hadise. Neka je Allah slavljen! Kako se na ovakav sened može podvaliti tako ružan tekst!? Prokleti neka su podvaljivači hadisa!

Ovu predaju bilježi i Ebu-l-Feredž b. Džewzi od Muhammeda b. Dža'fera b. Sehla; on od Ja'quba b. 'Isaa; on od djeteta 'Abdurrahmana b. 'Awfa; on od Ebu Nudžejha koji ga od Poslanika ﷺ prenosi putem Mudžahida. Ovdje je podvala očita. Muhammed b. Dža'fer iz ovog seneda je Kharrati koji je umro tristo dvadeset sedme godine i nije mogao sresti prethodnog prenosioca Ja'quba b. Ebi Nudžejha. Kharrati u **I'tilalu** ovu predaju bilježi lancem Ja'qub – Zubejr - 'Abdulmelik - 'Abdul'aziz – Ebu Nudžejh. Kharrati je poznat kao slab prenosilac; Ebu-l-Feredž ga je uvrstio u knjigu **Ed-Du'afa**'[1].

Ipak, ocjena poznavalaca i hafiza hadisa je odlučujuća u ovakvim pitanjima. Niko od autoriteta hadiske znanosti nije ovaj hadis ocijenio kao sahih ili, pak, hasen. Čak ni oni najblaži kritičari. Niko se na to nije mogao usuditi. Dovoljno je reći da Ibn Tahir, koji prenosi svakojake tesavvufske predaje – sakate, ćorave i muhanate – ovaj hadis poništava i lažnim ga smatra.

---

[1] Nepouzdani. – Prim. prev.

Međutim, ova predaja se ne može poreći od Ibn 'Abbasa.[1]

Ebu Muhammed b. Hazm bilježi da je ovaj ashab, kada su ga pitali o čovjeku koji je umro od ljubavi, rekao: "Ko umre od ljubavi nema ni pameti ni krvarine". Jednom mu je na Arefatu doveden mladić koji je bio kost i koža. On upita: "Šta je njemu?" Rekoše mu da je bolestan od ljubavi, nakon čega je Ibn 'Abbas cijelog dana tražio zaštitu Uzvišenog Allaha od ljubavi.

Ovo je komentar predaje "Ko bude volio pa se suzdrži, strpi i sakrije ljubav – taj je šehid".

Još jedan razlog za poništenje ove predaje jeste i činjenica da je Poslanik ﷺ u vjerodostojnim predajama nabrojao šehide. U tu grupu spadaju: ubijeni u džihadu, ko umre od tuberkuloze, u požaru, žena koja umre na porođaju, udavljeni, ko umre u ruševinama. Nigdje nije spomenut čovjek koji od ljubavi umre.

Čak i da je ova predaja vjerodostojna od Ibn 'Abbasa, r. 'anhuma, ljubavnici bi trebalo da znaju da u Džennet neće ući sve dok radi Allaha ne budu strpljivi, pošteni, čedni i diskretni. Ovo može postići samo onaj ko kontroliše svoju ljubav i podređuje je ljubavi prema Allahu i Njegovom zadovoljstvu. Ovi ljudi zaslužuju da budu uključeni u ajet ﴿وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَى * فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَى﴾ - *"A onome koji je pred dostojanstvom Gospodara svoga strepio i dušu od prohtjeva uzdržao Džennet će boravište biti sigurno" (En-Nazi'at, 40, 41)*; ﴿وَلِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّتَانِ﴾ - *"A za onoga koji se stajanja pred Gospodarom svojim bojao, biće dva perivoja" (Er-Rahman, 46)*.

Molimo Plemenitog Allaha, Gospodara 'Arša veličanstvenoga da budemo ti koji će Njegovo zadovoljstvo pretpostaviti svojim prohtjevima, tražeći time Njegovu blizinu i zadovoljstvo. Amin, ya Rabbi-l-'Alemin.

Stigli smo do kraja ove mubarek knjige. Neka je hvala Alla-

---

[1] Naprotiv, ova predaja nije vjerodostojna ni od njega, kao što smo skoro vidjeli.

hu na početku i na kraju; u javnosti i tajno. Neka Mu je hvala onako kako dolikuje Njegovim blagodatima.

Ovim je završena fetva, uz Allahovu pomoć i zahvalu.

Neka je blagoslov Allahov na Muhammeda, na njegovu porodicu i na plemenite ashabe, amin.

LITERATURA[1]

(فهرس المراجع)
-القرآن الكريم.
- أحكام الجنائز لِلْمُحَدِّثِ الشيخ الألباني.
- إرواء الغليل في تخريج أحاديث منار السبيل للشيخ الألباني.
- البداية والنهاية للحافظ ابن كثير.
- تاريخ بغداد للخطيب البغدادي.
- تحذير الساجد من اتخاذ القبور مساجد للشيخ الألباني.
- تفسير القرآن العظيم للحافظ ابن كثير.
- تقريب التهذيب للحافظ ابن حجر.
- التقريب لفقه ابن القيم للشيخ بكر أبو زيد.
- جلاء العينين في محاكمة الأحمدين للآلوسي.
- جمع الجوامع للسيوطي.
- حجاب المرأة المسلمة للشيخ الألباني.
- حلية الأولياء لأبي نعيم الأصفهاني.
- خطبة الحاجة للشيخ الألباني.
- الدُّرَرُ الكامنة في أعيان المائة الثامنة للحافظ ابن حجر.
- ذيل طبقات الحنابلة لابن رجب الحنبلي.

[1] Ovo je literatura koju je koristio urednik izdanja koje je korišteno u prijevodu na bosanski, Ahmed b. Muhammed Al Neb'a. – Prim. prev.

- زاد المعاد في هدي خير العباد للإمام ابن القيم.
- الزهد للإمام أحمد بن حنبل.
- سلسلة الأحاديث الصحيحة للشيخ الألباني.
- سلسلة الأحاديث الضعيفة للشيخ الألباني.
- سنن أبي داود.
- سنن الترمذي.
- سنن النسائي.
- سنن ابن ماجة.
- سنن الدارمي.
- سنن البيهقي.
- شرح العقيدة الطحاوية لابن أبي العز بتخريج الشيخ الألباني.
- شذرات الذهب في أخبار من ذهب لعبد الحي بن العماد.
- صحيح الأدب المفرد للشيخ الألباني.
- صحيح البخاري.
- صحيح الجامع للشيخ الألباني.
- صحيح مسلم.
- الضعفاء الكبير للعقيلي.
- ضعيف الجامع للشيخ الألباني.
- فتح الباري بشرح صحيح البخاري لابن حجر العسقلاني.
- القاموس المحيط للفيروزآبادي.

- القول المفيد على كتاب التوحيد لابن عثيمين.
- كنز العمال للمتقي الهندي.
- مجمع الزوائد للهيثمي.
- المستدرك على الصحيحين للحاكم.
- مشكاة المصابيح بتخريج الشيخ الألباني.
- مسند الإمام أحمد بن حنبل.
- الموطأ للإمام مالك.
- الوافي بالوفيات لخليل بن أيبك الصفدي.

SADRŽAJ